Edgar Cyriax

REDOGÖRELSE

FÖR

FJERDE ALLMÄNNA

GYMNASTIKLÄRAREMÖTET

I

STOCKHOLM

DEN 9–10 AUGUSTI 1895.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1899

22101453226

REDOGÖRELSE

FÖR

FJERDE ALLMÄNNA GYMNASTIKLÄRAREMÖTET

I

STOCKHOLM

DEN 9—10 AUGUSTI 1895.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1899

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

Innehåll.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

Förord.

Att redogörelsen för det fjerde allmänna gymnastikläraremötet först nu utkommer beror dels derpå, att en del af de anföranden, som blifvit till resp. talare öfversända till genomseende, återkommit mycket sent, dels på de utsedde redaktörerna, som varit förhindrade att fullborda sitt uppdrag.

Då undertecknad, som nu fått i uppdrag att befordra mötets förhandlingar till trycket, ej varit med om deras ordnande och tryckningen ansetts böra så mycket som möjligt påskyndas, torde möjligen befintliga oegentligheter benäget ursäktas.

Stockholm i Juni 1899.

Nils Sellén.

Den vid 3:e allmänna gymnastiklärаremötet i Helsingborg 1892 tillsatta bestyrelsen för det 4:e allmänna gymnastiklärаremötet utsände i Januari 1895 nedanstående cirkulär:

Till ....

Vid gymnastiklärаremötet i Helsingborg beslöts, att nästa gymnastiklärаremöte skall hållas i Stockholm i samband med Nordiska skolmötet, som kommer att ega rum därstädes den 6—8 instundande Augusti, och valdes till bestyrelse för Sverige Professor Törngren, Major Balck och Kapten Littorin, för Norge Ryttmästare Wettre och för Danmark Professor Kroman.

Vid sammanträde, hållet med den svenska bestyrelsen den 8 dennes, beslöts att genom cirkulär göra förfrågan hos gymnastiklärare och gymnaster i allmänhet, huruvida hinder från deras sida möter, att tiden för det blifvande gymnastiklärаremötet utsättes till dagarna närmast efter ofvannämnda skolmöte.

Bestyrelsen får därför härmed anhålla om svar, huruvida den föreslagna tiden (dagarna närmast efter Nordiska skolmötet) anses vara lämplig; men för den händelse detta icke skulle vara fallet, anhålles om meddelande, hvilken tid af Eder anses vara mest passande för ifrågavarande möte.

Efter hvad som försports kan nämnas, att innevarande års regementsmöten lära taga sin början omkring den 20 nästkommande Augusti.

Stockholm den 23 Januari 1895.

G. W. v. Heideman
Bestyrelsens sekreterare.

Adr.: Gymnastiska Centralinstitutet.

Stockholm.

Sedan ett öfvervägande antal af dem, som blifvit tillfrågade genom ofvannämnda cirkulär, meddelat att från deras sida intet hinder förefunnes att utsätta tiden för ifrågavarande möte till den af Bestyrelsen föreslagna, bestämdes den 9 och 10 Augusti till dagar för mötet.

Öfverläggningsämnen

vid Gymnastikläraremötet i Stockholm 1895.

1. *Hvad kan med nuvarande lärarekrafter göras för att gymnastiken i folkskolan skall blifva verksammare?*
   Inledare: Kapten C. A. Fröding.

2. *Gymnastikundervisning i Danmark i Nachtegalls tid.*
   Föredrag af Inspektör J. Larsen.

3. *Militäröfningarna i de allmänna läroverken.*
   Inledare: Kapten Aug. Bergman.

4. *Gymnastikens betydelse för den militära uppfostran.*
   Inledare: Kapten C. Norlander.

5. *Om den frivilliga gymnastiken.*
   Inledare: Major V. G. Balck.

6. *Hvilke fordringer må Skolen stille til det Gymnastiksystem, der lægges til Grund for Undervisningen?*
   Inledare: Professor Poul la Cour.

7. *Kan gymnastikläraren kraftigare än hittills söka att inverka på vår ungdoms sedliga uppfattning och lefnadssätt och i så fall på hvad sätt?*
   Inledare: Major R. Schenström.

8. *Böra våra flickor hafva obligatorisk gymnastik och bör icke ledaren vara utexaminerad från Kongl. Gymnastiska Central-institutet?*
   Inledare: Fröken S. Högström.

9. *Hvad bör ytterligare göras för att på ett verksammare sätt befordra den fria lekens allmännare öfvande i våra skolor?*

Inledare: Kapten C. Silow.

10. *Hvilken erfarenhet är hittills vunnen med afseende å anordningen af s. k. svag- eller sjukrote för tillgodoseende af svag skolungdoms behof af kroppsöfningar?*

Inledare: Kapten W. Åman.

Förteckning öfver deltagare i mötet.

Amsinck, Öfverste, Köpenhamn.
Amsinck, Fru, Köpenhamn.
Andersson, Hj., Major, Helsingborg.
Asp, M., Fru, Stockholm.
Balck, V. G., Major, Stockholm.
Bergmann, A., Kapten, Karlskrona.
Bergman, J., Overlærer, Köpenhamn.
Bergqvist, N. T. M., Gymn.-direktör, Norrköping.
Beronius, G., Fröken, Genève.
Beronius, S., Fröken, Stockholm.
Bonnevie, Ch., Fröken, Köpenhamn.
Bothén, V., Fröken, Göteborg.
Carlson, T., Fru, Stockholm.
Caspari, Fröken, Stockholm.
la Cour, P., Professor, Köpenhamn.
Enebuske, C., Doktor, Boston.
Elfstrand, D., Fil. kand., Gefle.
Fenger, E. M., Fröken, Köpenhamn.
Forssling, I., Gymn.-direktör, Berlin.
Fröding, Major, Örebro.
Gadd, H., Generalmajor, Stockholm.
Hallström, H., Fru, Södertelge.
v. Heideman, G. W., Kapten, Stockholm.
Hamberg, Fröken, Lovisa, Finland.
Holmström, M., Fröken, Halifax, Canada.
Herrman, E., Fru, Stockholm.
Högström, S., Fröken, Stockholm.
Heilborn, H. A., Löjtnant, Sölvesborg.
Hofman-Bang, A. Th., Gymn. direktör, Lille, Frankrike.
Hjulhammar, C. S. E., Kapten, Stockholm.
Hellgren, E., Löjtnant, Visby.

Hellgren, G., Kapten, Sundsvall.
Jansen, S., Fröken, Kristiania.
Kroman, K., Professor, Köpenhamn.
Knudsen, K. A., Kand., Köpenhamn.
Lyström, G., Major, Lidköping.
Littorin, A., Kapten, Upsala.
Lundberg, C., Rektor, Stockholm.
Liedbeck, H., Gymn.-direktör, Stockholm.
Lindman, A., Litteratör, Stockholm.
Lund, M., Fröken, Trondhjem.
Löth, A., Fröken, Nyköping.
Lundholm, J., Fröken, Stockholm.
Larsen, J., Skolinspektör, Köpenhamn.
Leche, Rektor, Sölvesborg.
Mankell, N., Fru, Buffalo, Amerika.
Norlander, C., Major, Lund.
Nordin, G. L., Löjtnant, Falun.
Nützhorn, S., Fröken, Askov, Danmark.
Oldevig, J., Geheim. Hofrath, Dresden.
v. Plomgren, E., Löjtnant, Stockholm.
Petersen, P., Krigsassessor, Köpenhamn.
Pleijel, W., Gymn.-direktör, Vestervik.
Rudbeck, Frih. Z., Generalmajor, Stockholm.
Rasmussen, N. H., Kand. polyt., Köpenhamn.
Rynning, H., Löjtnant, Kristiania.
Sabelström, Kapten, Stockholm.
Siljesäter, O., Gymn.-lärare, Trondhjem.
Schive, M., Fröken, Kristiania.
Sellén, N., Löjtnant, Stockholm.
Swedlund, G., Löjtnant, Gefle.
Silow, C., Major, Stockholm.
Theilman, K., Löjtnant, Köpenhamn.
Törngren, L. M., Professor, Stockholm.
Tjäder, E., Fröken, Stockholm.
Wahlström, A. F., Kollega, Eksjö.
Åman, W., Kapten, Stockholm.

Summa 67 deltagare.

Stadgar

vid gymnastikläraremötet i Stockholm 1895.

§ 1. Mötet har till ändamål att bereda tillfälle till personligt umgänge mellan gymnaster och andra för den fysiska uppfostran intresserade personer, att gifva tillfälle till meningsutbyte — enskildt och offentligt — i gymnastiska frågor, att underhålla och öka intresset för gymnastisk verksamhet, att åstadkomma gemensamhet i arbete samt att göra den rationella gymnastiken allmänt känd och värderad.

§ 2. Till bestridande af nödvändiga utgifter erlägger hvarje mötesdeltagare fem kronor.

§ 3. Mötet kan förlängas utöfver de två bestämda dagarna genom deltagarnas beslut.

§ 4. Mötets styrelse utgöres af en ordförande och tre vice ordförande samt två sekreterare (hvaraf den ene är kassaförvaltare), hvilka väljas af mötet. Denna styrelse eger att tillkalla erforderliga biträden.

§ 5. Deltagarna samlas å bestämda tider till allmänna sammankomster. Finner mötet ärende kräfva särskild utredning, tillsättes ett utskott af fem ledamöter, hvaraf styrelsen utväljer tre, hvilka tre bland sig upptaga två andra. Utskottet väljer inom sig ordförande, hvilken sedan frågan af utskottet blifvit utredd, vid allmän sammankomst afgifver utskottets skriftliga utlåtande. Utskottet sammanträder på kallelse af sin ordförande.

§ 6. Föremål för mötets öfverläggning äro dels frågor, hvilka blifvit till bestyrelsen insända, af denna tillkännagifna och af mötet gillade, dels sådana, som under mötet skriftligen

till vederbörande ordförande inlemnats, af honom inför mötet föredragits och af detsamma gillats. — Dessa senare upptagas dock till öfverläggning först sedan förut omnämnda frågor blifvit behandlade. Anmäler sig hos ordföranden deltagare vilja hålla ett kort föredrag öfver uppgifvet ämne, må äfven mötet däröfver besluta.

§ 7. Författare af insänd fråga skall vara beredd att själf eller genom annan, som af honom uppgifves, inleda öfverläggningen.

§ 8. Deltagare i mötet eger att yttra sig i föredragna ämnen, dock bör en hvar söka fatta sig så kort, som ämnets vigt medgifver.

§ 9. Vid omröstning afgör enkel pluralitet. Vid lika röstetal är ordförandens röst afgörande.

§ 10. Omröstningssättet är öppet; dock skall vid val röstas med slutna sedlar utom vid val af ordförande och sekreterare, som skall ske med acklamation.

§ 11. Ordföranden, biträdd af de trenne vice ordförandena, leder förhandlingarna vid de allmänna sammankomsterna. Ärendena företagas i den ordning, de af den förberedande bestyrelsen blifvit uppsatta. I denna ordning kan mötet likväl på deltagares förslag genom omröstning utan diskussion besluta ändring.

§ 12. Sekreteraren för protokoll vid de allmänna sammankomsterna samt besörjer expeditionerna under mötet.

§ 13. Protokollen vid de allmänna sammankomsterna böra innehålla en kort redogörelse för behandlingen af därvid förekommande ärenden samt för besluten.

§ 14. Mötets ekonomiska angelägenheter handhafvas af den förberedande bestyrelsen.

Protokoll vid sammankomsterna.

Protokoll vid 4:e allmänna gymnastiklärare-mötets konstituerande sammankomst i Stockholm den 9 Augusti 1895 kl. 9,30 f. m.

§ 1.

I egenskap af Ordförande i Bestyrelsen för det 4:e allmänna gymnastiklärarmötet förklarade Professor Törngren mötet öppnadt och helsade de tillstädesvarande deltagarna välkomna.

§ 2.

Undertecknad anmodades att vid denna sammankomst föra protokollet.

§ 3.

Upplästes »förslag till stadgar vid gymnastiklärarmötet i Stockholm 1895», hvilka stadgar antogos med nedannämnda ändringar:

i § 4 förändrades ordet »tre» till »två»;

i § 10 tillades efter ordet »ordförande», ordet »vice ordförande»;

i § 11 ändrades ordet »trenne» till »tvänne».

§ 4.

Uppå af Professor Törngren gjord framställning beslöt mötet att i och för diskussionsprotokollen anställa stenografiska biträden.

§ 5.

Jämlikt § 4 i ofvannämnda stadgar för mötet anställdes val af styrelse för mötet, hvarvid utsågos:

till Ordförande: Generalmajoren m. m. H. Gadd, hvilken nu öfvertog ledningen af de vid sammankomsten förekommande förhandlingarna och som till mötesdeltagarna frambar sin tacksamhet för det förtroende, som kommit honom till del;

till vice Ordförande: Professor L. M. Törngren och K. Kroman;

till Sekreterare: Kapten G. W. v. Heideman (tillika kassaförvaltare) och Gymnastikdirektören I. Forssling.

§ 6.

Företogs till behandling frågan angående arbetstider för mötet och beslöts:

att för dagen skulle följande tider för sammankomsterna bestämmas: nu pågående sammankomst skulle räcka till kl. 12 midd., hvarefter ett uppehåll på en timme göres. och förhandlingarna åter taga sin början kl. 1 e. m. samt fortgå till kl. 4 e. m.;

att på Lördagen den 10 skulle sammankomsten börja kl. 9,30 f. m.

§ 7.

Föredrog Ordföranden öfverläggningsämnet n:r 1: »Hvad kan med nuvarande lärarekrafter göras för att gymnastiken i folkskolan skall blifva verksammare?»

Öfverläggningen inleddes af Kapten *C. L. Fröding*, som framhöll att gymnastiken till följd af flera samverkande orsaker ligger betydligt nere i flertalet af våra folkskolor; såsom medel att afhjelpa dessa missförhållanden angåfvos: att intressera skolrådets medlemmar och inspektörer, hvilka såväl teoretiskt men isynnerhet praktiskt undervisa läraren och lärarinnorna i gymnastik; särskildt för landsbygden påvisades önskvärdheten af att anordna kurser i städer, där gymnastiklärare finnas och därigenom höja intresset och undervisningsförmågan i gym-

nastik hos landsbygdens folkskolelärare och folkskolelärarinnor, och borde från regeringen till riksdagen aflåtas proposition om anslag till sådana kurser.

I öfverläggningen deltogo: Major Lyström, Underlöjtnant Swedlund, Förste läraren Söderberg, Kapten Norlander och Professor Törngren.

Uppå framställning af Professor Törngren gjordes följande uttalande:

Mötet har insett nödvändigheten af att intressera skolråden för ett ordnande af gymnastiken i folkskolan, att vid kretsmöten anordnas föredrag öfver och proflektioner i gymnastik, och att något längre repetitionskurser tidvis anordnas i olika trakter af landet.

§ 8.

Skolinspektör J. Larsen (från Danmark) höll ett föredrag om: »Gymnastikundervisning i Danmark i Nachtegalls tid».

Ordföranden hembar Skolinspektör Larsen mötets tacksamhet för det intressanta föredraget och för det värdefulla inlägg, talaren genom detsamma gjort i mötets förhandlingar.

§ 9.

Föredrog Ordföranden ämnet n:r 3: »Militäröfningarna i de allmänna läroverken», som inleddes af Kapten A. Bergman.

Beträffande nämnda inledning och däri gjorda yrkanden hänvisas till diskussionsprotokollen.

Efter inledarens anförande lemnades ordet åt Kapten Åman, hvarefter sammankomsten förklarades afslutad.

Stockholm som ofvan

in fidem

G. W. v. Heideman.

Protokoll vid sammankomsten den 9 Augusti 1895 kl. 1 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen angående tredje öfverläggningsämnet. I diskussionen deltogo: Majorerna Andersson och Balck, Kaptenerna Norlander, Littorin, Åman och Silow, Professor Törngren, Major Lyström och Fru Asp.

Beslöts, att diskussionen skulle utgöra svar på frågan.

§ 2.

Föredrogs öfverläggningsämnet n:r 4: »Gymnastikens betydelse för den militära uppfostran», hvilket ämne inleddes af Kapten C. Norlander.

Beträffande nämnda inledning och däri gjorda yrkanden hänvisas till diskussionsprotokollen.

I diskussionen deltogo: Kapten Silow, Major Balck och Kapten Norlander.

Ordföranden förklarade sammankomsten afslutad.

Stockholm som ofvan
in fidem

G. W. v. Heideman. *I. Forssling.*

Protokoll vid sammankomsten den 10 Augusti 1895 kl. 9,30 f. m.

Ordförande: Professor Törngren.

§ 1.

Bestämdes arbetstiden för dagen sålunda:
sammankomst mellan kl. 9,30 f. m.—12;
uppehåll kl. 12—1 e. m.;
sammankomst kl. 1—3 e. m., då mötet afslutas

§ 2.

Föredrogs öfverläggningsämnet n:r 5: »Om den frivilliga gymnastiken», hvilket ämne inleddes af Major Balck.

I diskussionen deltogo fröken Holmström, Kapten Bergman, Fru Asp, Kapten Norlander, Kapten v. Heideman, Kapten Silow, Major Balck, Kandidat Rasmussen, Fru Herrman, Kapten Silow och Major Andersson.

Fru Mankell föreslog, att någon resolution ej skulle af mötet fattas, utan att denna skulle fattas vid behandlingen af nästa fråga.

Major Andersson föreslog följande resolution:

För att den frivilliga gymnastiken skall kunna tillvinna sig förtroende och allmännare omfattas, måste olyckshändelser af sådan art, som de, hvilka vi under senaste tider beklagligtvis bevittnat, söka förebyggas och anser mötet detta lämpligast kunna ske genom

1) noggrann stegringsföljd äfven här;
2) noga begränsad forcering;
3) lämpligt val af redskap;
4) varsamhet vid all slags täflan;
5) från K. Gymnastiska Centralinstitutet utexaminerade ledare.

Kapten Silow förenade sig med Major Andersson i frågan om förslag till resolution, men önskade följande tillägg till densamma: »omvexling i öfningarna samt tillämpningsöfningar».

Major Balck biträdde Kapten Silows förslag, men ville till detsamma lägga några punkter, som innehålla orsakerna till att den frivilliga gymnastiken ej vinner så stor tillslutning, jämte angifvande af medel för vinnande af större tillslutning.

Med 21 röster mot 14, som afgåfvos för Major Balcks förslag, antog mötet den af Kapten Silow föreslagna resolutionen.

Stockholm som ofvan
in fidem

G. W. v. Heideman. *I. Forssling.*

Protokoll vid sammankomsten den 10 Augusti 1895 kl. 1 e. m.

§ 1.

Föredrogs öfverläggningsämnet n:r 6: »Hvilke fordringer maa skolen stille till det gymnastiksystem, der lægges till Grund for Undervisningen?», hvilket ämne inleddes af Professor Poul la Cour.

I diskussionen deltogo: Professor Törngren, Major Balck, Kapten Silow, Fru Asp, Krigsassessor P. Petersen, Major Andersson och Major Lyström.

Professor Poul la Cours förslag till resolution antogs helt och hållet, se diskussionsprotokollen.

§ 2.

Beslöts att nästa gymnastiklärаremöte skulle hållas i Danmark och utsågos till bestyrelse för detsamma:

för Danmark: Professorerna P. la Cour och Kroman samt Öfverstelöjtnant Amsinck;
» Sverige: Professor Törngren;
» Norge: Öfverste Sylow.

Till den sålunda utsedda bestyrelsen öfverlemnades att närmare bestämma tiden för mötet och välja lämplig ort för detsamma.

§ 3.

Beslöts, att mötets förhandlingar skulle tryckas, och att dessa förhandlingar skulle af deltagarna i mötet erhållas för ett visst pris.

Till redaktörer för förhandlingarna valdes de två sekreterarna med rätt för dem att med sig förena erforderliga biträden.

§ 4.

Revision af föregående mötes förhandlingar uppdrogs åt Kapten Silow och Löjtnant Sellén.

§ 5.

Ordföranden frambar till samtliga deltagare i mötet ett tack för det intresse, de visat, och det inlägg, de gjort i diskussionen om de vigtiga frågor, som beröra kroppsuppfostran.

§ 6.

Vice Ordföranden frambar till Ordföranden mötets djupa och vördsamma tacksamhet för det sätt, hvarpå han ledt mötets förhandlingar.

Stockholm som ofvan

in fidem

G. W. v. Heideman. *I. Forssling.*

Anföranden.

Den 9 augusti.

Öfverläggningsämnet 1.

»Hvad kan med nuvarande lärarekrafter göras för att gymnastiken i folkskolan skall blifva verksammare?»

Kapten Fröding: Det är med en viss tvekan, som jag åtagit mig uppdraget att inleda den först på programmet upptagna frågan: Hvad kan med nuvarande lärarekrafter göras, för att gymnastiken i folkskolan skall blifva verksammare? Min erfarenhet på folkskolans område är icke så särdeles stor, endast ett par år gammal; men jag vill hoppas, att den blifvande diskussionen skall belysa frågan mera allsidigt, än mitt inlägg kan göra.

Frågan sönderfaller helt naturligt i tvenne delar, nämligen hvad som skall göras för städerna och hvad som skall göras för landet. Jag vill då ej förneka, att gymnastiken i folkskolorna ligger betydligt nere, åtminstone i en stor del af vårt land, och det beror på många olika orsaker. Dels beror det på bristande intresse hos folkskoleinspektörerna och folkskolelärarne i allmänhet, dels på bristande kunskap och brist på materiel, dels ock derpå, att det är långa vägar för barnen att gå och föräldrarne motsätta sig gymnastiken, då det blir en half timmas längre öfning om dagen, när den tillämpas i sin fulla längd. Att tala om betydelsen af gymnastikens införande i folkskolan inför denna församling, behöfves naturligtvis icke, den torde för oss alla vara klar, Utan frågan är att tala om, huru man skall förfara för att få den verksammare.

Uti Örebro stads folkskolor har gymnastiken ända till den sista tiden legat nere helt och hållet. Öfningarna voro fristående, utan sammanhang och utan system, ingenting fanns i materiel, barnen i skolåldern voro många hundra, och endast en enda lärare fanns, hvilken hade till uppgift att gymnastisera fyra pojkklasser

tre gånger i veckan. Det kunde ju ej precis anses vara tillräckligt. Vid en inspektion af professor Törngren lyckades det emellertid att intressera skolrådets ordförande och få särskilda medlemmar af skolrådet att föra saken framåt. I allmänhet äro ju kommunerna rätt betungade för sitt skolväsen, så att få saken framåt genom särskildt anslag på en kyrkostämma var ej värdt att tänka på, utan för att få saken i gång var det nödvändigt, att skolrådet fick taga på sitt ansvar, att det inreddes en lärosal med bommar, ribbstolar och bänkar samt tvenne stora tamburer till gymnastiksalar. För landtförsamlingen fick en särskild stor, varm förstuga inredas. Då nu hvarje klass i regel består af omkring 100 barn, går det ju för sig att gymnastisera med dem i en förstuga, äfven om det blir litet trångt. Nya redskap anskaffades äfven. — För att sätta saken i gång tillsattes en inspektör för att undervisa lärare och lärarinnor, huru dagordningen skulle tillämpas. Allt togs således från början. Först var det rätt svårt, då det var olika lynnen på olika åldrar af lärare och olika svårigheter yppade sig att föra saken framåt i endrägt. Så småningom har det emellertid gått, så att flertalet nu godt försvara sig såsom lärare. Intresset för saken var äfven ganska stort, i synnerhet bland barnen, så väl gossar som flickor. Föräldrarne hafva äfven sett på gymnastiken med jemnmod, sedan första förskräckelsen för slitna kläder gifvit sig.

Att ordna gymnastiken i folkskolan på det sättet anser jag vara för städerna det enda riktiga systemet, ty öfverlemnar man saken helt och hållet till lärare och lärarinnor, går det icke. Och det finnes icke någon möjlighet att få saken fram genom att vända sig direkt till en kyrkostämma, utan man måste, som sagdt, intressera skolrådets ordförande för saken. Öfver allt i städerna tror jag, att detta skulle kunna genomföras, der det icke redan är genomfördt. Jag tager för gifvet, att gymnastiken i folkskolan är ordnad här i Stockholm, der man har den gymnastiska högskolan så nära inpå sig, likaså i det rika Göteborg, i Upsala och några andra städer, tänker jag det är genomfördt. Ingalunda dock öfverallt; och för de städers räkning, som ännu icke fått saken ordnad, har jag velat omtala detta tillvägagångssätt och varmt rekommendera det.

Till att börja med såg det mörkt ut, när man skulle instruera lärarne. Ett schema af 8 à 9 rörelser fick skrifvas upp på ett helark papper, derefter fick man beskrifva rörelserna för dem och dessutom i lärarnes närvaro gå igenom öfningarne med en klass. Men redan efter det första årets förlopp hafva vi börjat slippa allt detta besvär; nu skrifver man endast ut det vanliga schemat, och så går man ut och inspekterar. D. v. s. hvarje schema föres första gången af inspektören, för att han må kunna visa, huru han vill hafva det. Lärarne äro nu synnerligen intresserade.

Men huru skall gymnastiken i folkskolan på landet lämpligast kunna ordnas? Der blir det naturligtvis ännu svårare. Skollärarne gå der, om de än aldrig varit så skickliga, då de komma från seminarierna, och slöa till och få aldrig någon uppryckning. Detta skulle kunna afhjelpas derigenom, att, såsom förut påpekats, kurser anordnades i städerna, der gymnastiklärare finnas. Bra vore ju också, om en gymnastiklärare då och då kunde besöka en eller annan skola på landet och församlingen kunde förmås att anslå medel till anskaffande af redskap. Detta skulle kanske kunna gå. Deremot torde det ställa sig svårare att få anslag till dessa kurser. Enda hjelpen är derför, att vi få en proposition till riksdagen om anslag för detta ändamål, och från regeringen måste det komma, ty en enskild motion blir väl dödad. Till dess vi fått detta, få vi söka intressera enskilda personer i landstingen för att bidraga till ändamålet, och jag vill lägga mötesdeltagarne varmt på hjärtat, att hvar och en i sin stad försöker på det sättet få fram ett anslag.

Att vi här antaga en mer eller mindre välvillig mötesresolution, gagnar praktiskt till ingenting. Det förer frågan fram i våra egna sinnen, ingenting vidare. Jag har derför ingen resolution att föreslå, utan jag vill endast uttala den förhoppningen, att gymnastiken måtte föras framåt i folkskolan och tränga ned till våra djupare lager. Der de fått den mer eller mindre mot sin vilja, der äro de tacksamma efteråt, det har jag sett på nära håll. Alla önska vi ju varmt gymnastiken lycka!

Major Lyström: Gymnastikens betydelse och verkliga gagn för vårt land får man först erfara, när densamma blifvit införlifvad med folkskolan. Visserligen får man ännu i dag höra röster, som anse gymnastiken öfverflödig, i synnerhet för den kroppsarbetande landtbefolkningen. Men vi se, hurusom den landtliga ungdomen saknar den spänstighet och vighet, som utmärker den ungdom, hvilken under uppväxtåren fått tillfälle att begagna sig utaf rätt ledda gymnastiköfningar.

Jag ber att börja med få redogöra för, huru jag gått tillväga uti den folkskola, der gymnastiken varit ställd under min ledning, och skall sedan tillåta mig framställa förslag i syfte att få gymnastiken höjd i folkskolan.

Efter en tjuguårig verksamhet dels såsom lärare, dels såsom ledare af gymnastiköfningarna vid Lidköpings folk- och småskola, ber jag att få meddela, huru dessa öfningar äro ordnade och gången af desamma. År 1875 antogs jag till gymnastiklärare i folkskolan och hade då att leda en afdelning af omkring 100 gossar — flickorna hade då icke någon gymnastik, ej heller barnen i småskolan. År 1882, då professor Törngren inspekterade gymnastik-

öfningarna vid allmänna läroverket, önskade han äfven att få öfvervara en gymnastiklektion i folkskolan. Han stälde då till mig den uppmaningen, att jag skulle försöka ordna gymnastiken så, att alla barnen, ej blott i folkskolan, utan äfven i småskolans andra klass finge vara med. Jag kunde emellertid icke ställa det på annat sätt, än att jag fortsatte med min gymnastikafdelning af 100 pojkar, under det att flickornas gymnastik leddes af tvenne lärarinnor. Dagöfningar (Liedbecks) genomgingos på förhand af mig å särskilda tider. Då jag emellertid måste hafva gossarnes gymnastik samtidigt med de öfriga afdelningarnas, kunde öfvervakandet af gymnastiken i de afdelningar, som ej leddes af mig, ej ske på annat sätt, än att mina egna lektioner förkortades, och blefvo på grund häraf öfningarne icke så ledda, som jag skulle hafva önskat. Detta fortgick till år 1884, då skolrådet till mig öfverlemnade ledningen af det hela.

Jag skall nu tillåta mig i korthet redogöra för, huru gymnastiköfningarna för närvarande tillgå. Under Augusti och största delen af September, »när väderleken det medgifver», försiggå gymnastiköfningarna på skolans lekplats. Då genomgås de första dagöfningarna, och öfvas marscher m. m., som inne i skolan ej kunna ifrågakomma på grund af det begränsade utrymmet. Med de högsta afdelningarne, tredje och fjerde årsklasserna, öfvas spännböjande och stupstående utgångsställning mot skolhusets väggar och fotlist. Äfven på fritimmarne är jag någon gång närvarande vid barnens lekar, som då anställas på olika platser. — När väderleken icke längre medgifver gymnastiköfningar ute, försiggå de inne i skolan. — Som Liedbecks dagöfningar äro för de flesta af lärarne och lärarinnorna genomgångna, sysselsätter jag mig numera icke så ofta med att genomgå dem, men repeterar dem dock någon gång. För att underhålla intresset såväl hos lärare som hos barnen och för att gifva de förre tillfälle till repetition och jemförelser, låter jag ofta de särskilda afdelningarna åse hvarandras öfningar. Äfven låter jag turvis ett bestämdt antal barn (5 à 10) från hvarje afdelning, åtföljda af sina lärare och lärarinnor, någon gång under terminens lopp åse gymnastiklektioner såväl i allmänna läroverket som i flickskolan.

För de högsta afdelningarne (tredje och fjerde årsklasserna) utskrifver jag schemata med ledning af Liedbecks dagöfningar, dock förändrade i den mån det betingas af lokala förhållanden, och omvexlar då med öfningarne B, C och D.

Hvad gymnastiktiden angår, utgöres denna af den sista lektionstimmen på dagen, och det har jag funnit vara lämpligast. Dels skulle under den fuktiga väderleken genom dam och smuts svårigheter uppstå att ha en lektion efter gymnastiken; dels känna sig lärare och lärjungar hågade att sluta sitt arbete för dagen med en

gymnastiklektion, dels kan ock derigenom gymnastiken få sin fulla tid, ja, t. o. m. något förlängas.

Hvad slutligen angår lämpligaste sättet att få gymnastiken höjd i skolorna, anser jag första steget dertill vara,! att de blifvande lärarne och lärarinnorna vid de gymnastiköfningar, som pågå under deras sista år vid seminarierna, företrädesvis utbildas till instruktörer. Lämpligt vore derför, om de i folkskolorna uti samma stad, der seminariet är beläget, finge tillfälle att tjenstgöra som gymnastiklärare, så att de efter slutad kurs vid seminarierna med större lätthet kunde under olika förhållanden och sjelfständigt leda gymnastiköfningarne. För de äldre lärarne borde distriktvis inrättas möteskurser efter samma plan, som låg till grund för den af professor Törngren sommaren 1884 i Bollnäs anordnade kursen.

I städerna kunde saken lämpligen ordnas på det sätt, att. när så ske kunde, gymnastikläraren vid allmänt läroverk eller annan kompetent person *mot arvode* öfvervakade och ledde gymnastiköfningarna i folkskola. — Hvad åter *landsbygden* angår, vore det af nöden, att här genomfördes en indelning i distrikt och att lämpliga personer, som genomgått Gymnastiska Centralinstitutet, utsåges att såsom inspektörer öfvervaka gymnastiken inom desamma. — Vidare bör på tidsschemat gymnastiken insättas, och detta ämne tillmätes en tid af 20 à 25 minuter minst 5 gånger i veckan. — I alla folkskolor torde Liedbecks dagöfningar vara att anbefalla.

Jag har härmed angifvit det tillvägagångssätt, som enligt min uppfattning vore det lämpligaste för att åstadkomma en höjning af gymnastiken i folkskolan.

Underlöjtnant Swedlund: Herr ordförande! Mina damer och herrar!

Såsom en af de sista frågorna hvilka behandlades under det i går afslutade skolmötet förekom äfven en, som inleddes af Professor Hjärne: »Om huru högskolorna skola arbeta för att höja folkbildningen». Under den diskussion, som följde efter detta inledande föredrag, relaterades äfven huru de s. k. sommarkurserna i landsorten hafva verkat, och der framdrogs äfven huru den nyligen afslutade sommarkursen i Bollnäs hade arbetat på spridande af upplysning bland folkskollärarne om gymnastikens värde.

Jag håller före, att vår gymnastiska högskola eller de derifrån utgångna må på sitt fält arbeta som de andra högskolorna för spridande af vetande på den fysiska uppfostrans område.

Allmänheten borde upplysas om, att gymnastiken icke för barnen är ett onus, utan att den är en rättighet, som äfven arbetarens son och dotter har att komma i åtnjutande af i folkskolan. Mig synes, att om gymnastiken skall omhuldas någonstädes, så är

det i folkskolan, för att kroppsarbetarens son eller dotter, som skall gå i sin faders fotspår, och med sitt kroppsarbete göra sin nyttiga gerning i lifvet, må få en uppfostran, som skänker en så frisk kropp som möjligt. Kan man genom populära föreläsningar i detta ämne göra klart för arbetaren, att hans son här har en rättighet att vinna, skulle man få bort många svårigheter, folkskolan har att arbeta emot. Detta vill jag hafva sagt som ett medel att höja allmänhetens upplysning.

Ett sätt, hvarigenom den gymnastiska bildningen hos lärarekåren kan höjas, är, såsom en talare redan påpekat, anordnandet af sommarkurser. Huru det tillgick vid senaste sommarkursen i Bollnäs vill jag på uppmaning af Professor Törngren här omtala.

Dessa sommarkurser åstadkommas genom anslag af länets landsting; i detta fall har Gefleborgs läns landsting visat ett efterföljansvärdt föredöme. Kurserna återkomma hvart femte år; tre sommarkurser hafva redan hållits. Professor Törngren började raden af gymnastiklärare vid dessa kurser; jag har den äran att ha varit den siste. Eleverna — såväl folkskollärare som lärarinnor — tillsammans ett femtiotal omfattade gymnastikundervisningen med ett intresse, som jag ej kan annat än på det varmaste loforda.

Oaktadt de svårigheter, som folkskolläraren har vid undervisningen att öfvervinna — såsom vid skolor med hvarannan dags läsning, d. v. s. tre dagars undervisning i veckan med sex timmar hvarje dag o. s. v. — insågo de flesta värdet af gymnastiken och lofvade att införa den eller, der den redan öfvades, bedrifva den med större kraft.

Sju föreläsningar i gymnastik afhöllos, vid hvilka jag sökte visa gymnastikens värde för det uppväxande slägtet, samt huru man bör arbeta under en lektion. Dertill komma lika många praktiska öfningar för hvardera manliga och qvinliga eleverna. Vid slutet af sommarkursen hölls en profskola, hvarvid lärarne sökte tillämpa modernare idéer vid undervisningen. Vid denna profskola sökte jag visa den praktiska tillämpningen af gymnastik och lek.

Hvarje dag afslutades med ett par timmars lek i det fria af sommarkursens elever. Der arbetades med ifver och intresse för att lära konsten att leka sjelfva och att lära andra leka. Dessa lekar visades äfven och tillämpades vid profskolan. Vid denna upptagas olika former af folkskolan — småskola, mindre folkskola och folkskola — och det visades, huru en skollärare äfven med de små medel, som stå honom till buds i en skolsal på landet, kan arbeta med sin skola, bestående af barn på helt olika stadier såväl gossar som flickor.

Jag tror, att detta är en af de vägar, som leda till målet: att gymnastiken må blifva spridd till folket, och Sveriges ungdom der-

igenom komma i åtnjutande af de fördelar, en rationell gymnastikundervisning kan medföra.

Läraren Söderberg: Då den föreliggande frågan rör gymnastikens införande i folkskolan, har jag vågat anse det ej vara ur vägen, att en röst äfven läte höra sig från sjelfva folkskolan. Såsom nyss blifvit omnämndt af Major Lyström, har gymnastik i samtliga folkskoleklasser egt rum i Lidköpings folkskola sedan mer än 11 år tillbaka, hvadan man der sålunda bör hafva erfarenhet i ämnet. Denna erfarenhet har ådagalagt, att en hel del af de skäl, man brukar anföra för gymnastikens införande i folkskolan, visat sig vara fullt grundade. Det har visat sig, hvad först barnen vidkommer, att de, såvida jag känner förhållandena rätt, med mycket stort intresse omfatta dessa gymnastiköfningar, och detta gäller icke minst de små barnen. De visa till och med ett så stort intresse, att de repetera öfningarna hemma och med förtjusning tala om gymnastiken. Äfven upp i de högsta afdelningarna bibehåller sig detta intresse i allmänhet, ehuru det der stundom kan hända, att ett eller annat barn velat undandraga sig öfningarna. Men detta är rena undantagsfall. Äfven barnens föräldrar omfatta gymnastiken i skolan med intresse. Hvad slutligen lärarne beträffar, så är det sannt, att gymnastiken har medfört ett ökadt arbete för dem, hvilket ibland kan gifva anledning till, att de känna sig ansträngda. Men detta har dock icke på dem utöfvat ett så menligt inflytande, att någon af denna anledning skulle önska gymnastikens borttagande. Alla lärarne erkänna med en mun dess nytta och nödvändighet, då de icke kunnat undgå att se, hvilket godt inflytande den haft på barnen, ej blott på deras kroppsliga utbildning, utan äfven på deras intelligens.

Hvad beträffar svårigheterna vid gymnastikens införande i folkskolan, tror jag ej, att det största hindret ligger i en ofördelaktig opinion, ty en sådan är lätt att besegra, om man går till väga på ett lämpligt sätt, utan de förnämsta hindren ligga naturligtvis dels deri, att lärarne icke äro kompetenta att undervisa uti detta ämne, dels uti de ogynsamma lokala förhållanden, som äro rådande, synnerligast i skolorna på landsbygden. Det första af dessa hinder torde kunna jemförelsevis lätt undanrödjas genom anordnande med understöd af allmänna medel af korta undervisningskurser i någon stad eller på landet. Hvad de lokala hindren beträffar, är det naturligtvis svårare att yttra sig om dem, då de väl gestalta sig olika på olika orter. Hvad slutligen behofvet vidkommer, så kan det knappast sättas i tvifvelsmål. Vårt folks framtid är beroende på, att i skolorna fostras en kraftig ungdom både till kropp och själ. Det myckna stillasittandet i vår tid utöfvar ju, som bekant, försvagande inflytande på lärjungarne, och en mera

lämplig motvigt häremot i syfte att förekomma eller undanrödja de ogynsamma inverkningarne deraf, än gymnastiken är, lär väl näppeligen finnas. Litet torde vara vunnet så väl för individen som för samhället genom barnens intellektuella utveckling, om denna utveckling vinnes på bekostnad af den fysiska kraften, hvilken utgör grundvalen för det hela.

Kapten NORLANDER: Min öfvertygelse är den, att om lärarnes utbildning blir än så väl tillgodosedd och de lokala hindren äfven kunna öfvervinnas, så kan gymnastiken dock ej blifva tillräckligt verksam i folkskolan, med mindre än att det utöfvas någon form af inspektion, af rådgifning, af kontroll, eller hvad man nu vill kalla det, öfver läraren. Ty en lärare må vara aldrig så god undervisare, aldrig så intresserad, lemnas han uteslutande åt sig sjelf och förekommer icke tillstymmelse till klander, icke spår af uppmuntran, hur han än sköter sig, skall han så småningom slappas af och förlora intresset för detta vigtiga undervisningsämne. Då jag nu vet, att man dess värre näppeligen kan hoppas på att få en verklig inspektion af fackmän till stånd, af rent ekonomiska skäl, vill jag emellertid framhålla, att mycket vore redan vunnet, om gymnastiklärarne vid undervisningen i skolan och vid universiteten, samt om möjligt, vid profårskurser, lemnade någon handledning i eller hölle några föredrag om gymnastikens betydelse, dess mål och medel åt den studerande ungdomen. Derigenom skulle då i en framtid t. ex. från de blifvande folkskoleinspektörernas och från skolrådsordförandenas sida kunna utöfvas en i många fall icke overksam kontroll, gifvas många goda råd, uppmuntran eller klander åt den arbetande skolläraren. Jag tror, att, huru ofullständig en sådan undervisning måhända ofta än kunde blifva, ej så ringa godt skulle den dock i hvarje fall kunna uträtta.

Professor TÖRNGREN: Utan tvifvel har litet hvar af mötesdeltagarne känt sig tillfredsstälde med resultatet af den förda diskussionen om gymnastikens skyndsamma utveckling inom folkskolan. För mig synes det dock, att det vore skada, om efter sådana upplysningar, som här lemnats, inga önskningar skulle framställas. Jag skulle derför vilja föreslå, att mötet förenade sig om följande uttalande:

Mötet har insett nödvändigheten af att intressera skolråden för ett ordnande af gymnastiken i folkskolan, att vid kretsmöten anordnas föredrag öfver och proflektioner i gymnastik, och att något längre repetitionskurser tidvis anordnas i olika trakter af landet.

Hvad kapten Norlanders yttrande om inspektionen beträffar, så är det nog också beaktansvärdt, men såsom förhållandena äro

för närvarande, tror jag icke på lämpligheten, lika litet som önskvärdheten af en inspektion af fackmän. Deremot tror jag, att det vore önskvärdt, att mötet gåfve tillkänna såsom sin mening, hvilken utan alla omkostnader skulle kunna realiseras, att folkskoleinspektörerna i allmänhet icke borde besöka en skola i och för inspektion utan att begära att få åse gymnastiklektionerna. Folkskoleinspektörerna äro ju män, som i allmänhet stå på en högre bildningsgrad. Om något sådant fordrades af dem, skulle de utan tvifvel så småningom tillegna sig några insigter i gymnastik, ty i längden vore det ju för dem något absurdt att begära att få se en framställning i ett skolfack, som de ej kunde kontrollera. Genom att se olika sätt att leda öfningarna skulle de hafva anledning att hos närmaste gymnastiklärare göra förfrågningar om orsakerna till detta. Folkskoleinspektörerna skulle nog derutaf blifva mera intresserade för, att vid kretsmöten anordnades proflektioner och föredrag, och jag är öfvertygad om, att de skulle blifva ganska angelägna att, om en gymnastiklärare funnes, föra honom dit för att hålla lektioner och föredrag i gymnastik, hvarigenom sådana icke skulle saknas vid något kretsmöte. Jag anhåller om propositions framställande på antagande af mitt förslag.

I

Öfverläggningsämne 2.

Gymnastikundervisningen i Danmark paa Nachtegalls Tid.

Inspektör I. Larsen: Med Filantropismen i Slutningen af forrige Aarhundrede begynder Skolegymnastikens Historie; thi de filantropiske Pædagoger vare de første, der krævede en rationel Uddannelse af Legemet optaget som et nødvendigt Led i Opdragelsens Program. Rousseau havde i »Emile» taget til Orde for legemlig Uddannelse i Almindelighed, men de tyske Filantropister gik videre. Fra famlende Forsøg paa at lade denne Uddannelse i Hovedsagen hvile paa Børnenes Leg, saaledes som i Villaumes Afhandling om den fysiske Opdragelse i Campes Revisionsværk, skrider man frem til Udarbejdelsen af et helt System af Legemsøvelser til Skolebrug. Basedows Institut i Dessau brød Isen, og hans Disciple Vieth og Gutsmuths vare de første Talsmænd i Tyskland for den pædagogiske Gymnastik. Kun den sidste fik nogen Betydning for os. *J. C. F. Gutsmuths*, der var teologisk Kandidat og fra 1795 og indtil 2 Aar før sin Død 1839 underviste ved Opdragelsesanstalten i Schnepfenthal i Geografi og Le-

gemsovelser, udgav 1793 sin »Gymnastik für die Jugend», tilegnet den danske Kronprins Frederik, »Menneskerettighedernes Forsvarer ved Bælt og Senegal». I denne Bog, den første metodiske Lærebog i Gymnastik, giver han til Skolebrug Anvisning paa en Række Legemsovelser, der alle vare gennemgaaede af ham med hans Elever. Bogen blev oversat paa flere Sprog og vakte overalt Opmærksomhed, men forelobig var det, selv i Tyskland, kun ganske enkelte Skoler, der dristede sig til at indføre det nye Fag.

I Danmark træffes før vort Aarhundrede kun ganske enkelte Spor af Undervisning i Gymnastik. Saaledes blev den drevet af Sander, forhen Lærer ved Filantropinet i Dessau, med Grev C. Reventlows Børn 1783—85, først paa Kristianssæde, siden paa Frederiksdal. I Gaarden ved Efterslægtselskabets Skole lod Bestyrelsen 1787 anbringe en Klavremaskine og Skraastang, men disse Apparater brugtes nærmest af Drengene i deres Fritid. Paa de militære Undervisningsanstalter inskrænkede Uddannelsen i Legemsovelser sig til Fægtning, Ridning og Dans. Fra 1782 indførtes desuden nogle af de mest elementære Voltigerøvelser. Paa Søkadetakademiet blev der tillige givet Undervisning i Svømning. Ved Soro Akademi opførtes blandt Lærerpersonalet en Berider, Fægte- og Dansemester, men Kunsten er uden Tvivl ikke dreven vidt, da den franske Emigrant, som af Nød havde grebet Floretten til Brød-erhverv, næppe har besiddet stor Lærerdygtighed. Ligesaa forholdt det sig vel med den ved Kiels Universitet ansatte Fægtemester. Hverken Kobenhavns Universitet eller andre civile Dannelsesanstalter havde nogen som helst Undervisning i Legemsovelser. Ogsaa for Danmark gjaldt Villaumes Ord: »Den legemlige Opdragelse er endnu hos os en ubekendt Kunst.»

At der maatte ske en Forandring i dette Forhold, begyndte dog at gaa op for mange. 1799 blev Gutsmuths Bog oversat af daværende Kapellan ved Holmens Kirke *V. K. Hjort**. I sit Forord siger han: »Der behøves vist ikke meget mere end et løst Øjekast til vore almindelige Skoler for at være overbevist om, at ordentlige Legemsøvelser vare i enhver af dem paa rette Sted. I vore latinske Skoler sidder den raske Dreng ordentligvis i 7 Timer om Dagen paa sin Bænk. I den mellemløbende Frihedstid har han et Stykke Græsk eller Latin at gennemtyde, nogle Blade i en mager Teologi eller endnu magrere Historie at lære udenad, vel og derhos en Stil at forfærdige eller en Oversættelse at udarbejde. Drengen med det gode Hoved og det fyrige Blod rapper sig med alt dette og faar endda et Par Timer tilovers til at besøge Skoven i, spille Langbold, løbe paa Skridsko eller søge anden deslige

* Kort Anviisning til Legemsøvelser. Et Udtog af Gutsmuths Gymnastik. Udgivet paa Dansk ved V. K. Hjort. Kbhvn. 1799.

Morskab. Men hvor sørgeligt gaar det ikke imidlertid den, som af Naturen er søvnagtig, eller som urimelige Forældre eller Tilsynsværger nægte Leg og Spøg. Han indmures ved sin Bog og bliver enten allerede som Barn Pedant, eller og han, naar Legemet fordrer Virksomhed, tager sin Tilflugt til de allerunaturligste Midler. — — — I de almindelige danske Skoler i Købstæderne gaar det om ikke værre, saa dog aldeles lige saa slemt. Der have Børnene endnu den Plage, at Katekismus og Lærebog, en Forskrift og en ikke sjælden mekanisk efterskrevet Cifferbog ere som oftest de eneste Genstande for deres hele Videlyst i 8 Aar og derover. Skulde det vel være af Vejen, om disse Drenge lærte at sky det skumle Væsen, der gementlig hænger ved dem fra den tyranniske Skoledisciplin og i dets Sted lærte en god Anstand og Behændighed i at bruge saa vel Legemet som dets forskellige Lemmer? Se vi til vore Landsbyskoler, da vilde det vel heller ikke være overflødigt at indføre passende Legemsøvelser i dem? Lad endelig være, at den friere Luft og den tidlige Deltagelse i Bondearbejder og Marksysler almindeligvis holder Landmandens Børn sundere, saa vil dog ingen nægte mig, at der jo kunde og burde gøres noget i Skolerne for at give Bondedrengens Legeme den Smidighed og hans Gang og Stilling den Anstand, som vi med Føje regne blandt Menneskets udvortes Fuldkommenheder.» Hjort mener, at en passende Afveksling af boglig Undervisning, Haandarbejde og Legemsøvelser vil være mest uddannende. »O, at da vore tænkende Jorddrotter, vore oplyste Religionslærere og de Stedernes Øvrighedspersoner, hvis Kald det blev at have Opsigt med Skolevæsenet, vilde veje denne Sag med den Opmærksomhed, den fortjener, da haaber jeg, at det ikke vil falde vanskeligt at sætte den i Drift.»

Det var dog ikke Myndighederne, men en Privatmand, der blev Skaber af Gymnastikundervisningen i Danmark. *Vivat Victorius Fredericus Franciscus Nachtegall** var Søn af en Skrædder og født i København 1777. Han blev Student fra det Schouboeske Institut 1794, lagde sig derpaa efter Teologi. tog de to første Eksaminer og prædikede nogle Gange. Men hans Faders Død gjorde det nødvendigt for ham at sørge for sin svagelige Moder. Han fik Timer i Latin, Historie og Geografi; men da Betalingen kun var 8 à 12 *ß*, højst 1 ₰ for Timen, maatte han undervise fra tidlig Morgen til sent ud paa Aftenen. Hans Helbred led ved denne Overanstrengelse, det blev umuligt for ham at tage teologisk Embedseksamen, og han havde ikke stor Lyst til at fortsætte som Lærer i de almindelige Skolefag. Disse Omstændigheder i Forening med Læsning i Gutsmuths kort før udkomne gymnastiske Lære-

* Han skrev sig Franz Nachtegall.

bog bragte ham paa Tanken om at blive Gymnastiklærer. Fra Barnsben havde han interesseret sig for Legemsøvelser. Naar han som Dreng til og fra Skolen kom forbi Landkadetakademiet, havde han ofte tittet ind gennem Dørsprækken for at se Kadetternes Øvelse i Fægtning og ønsket at bære den røde Kjole, blot for at kunne deltage i disse Øvelser, og næppe var han bleven Student, før han anvendte de faa ledige Timer, hans Studeringer levnede ham, til at tage Lektioner i Fægtning og Voltigering hos den gamle franske Fægtemester Embs; »thi disse tvende Øvelser vare paa den Tid Indbegrebet af Gymnastik hos os», fortæller han selv. Inden kort Tid havde han opnaaet en temmelig god Færdighed i Fægtning og overgik sin Lærer i Voltigering. Han begyndte nu at undervise nogle Studenter i Gymnastik hjemme i sin Bolig. Da Antallet voksede, oprettede han i Begyndelsen af 1798 et *Gymnastisk Selskab*, hvis Formand han selv var. Medlemmerne vare Studerende og Handelsmænd, nogle ganske unge, andre mellem 30 og 40 Aar. Her erhvervede Nachtegall sig snart en saadan Dygtighed som Gymnastiklærer, at Hofpræst Christiani tilbød ham at undervise nogle Timer i Gymnastik i hans Institut paa Vesterbro. Dette havde begyndt sin Undervisning i Maj 1795 og, i alle Henseender et tro Billede af Filantropisternes pædagogiske Ideal, havde det straks optaget legemlige Idrætter paa sit Program. Det har dog næppe været stort bevendt med disse. I Bestyrelsens Meddelelser om Instituttet berettes, at Hr. Brisillac fra Paris underviste i det franske Sprog og gav Undervisning i »Dans, Fægtning og andre gymnastiske Øvelser». Dansen har vistnok været Hovedsagen baade for denne Lærer og hans Eftermand, Jean Pierre Laurent, Hofdansemester og Lærer ved Hofteatret. Gymnastik nævnes ikke som Undervisningsfag i Timeplanen; det hedder kun, at efter Aftensmaden blev der foretaget Leg, Gymnastik eller Havearbejde. Hertil var den Plads bekvem, som fandtes bag Husets Have, og efter Rahbeks Meddelelse udstrakte Drengene deres Leg videre i Kongens Enghave. Naar Vejret tillod det, badede de i Kalvebodstrand om Aftenen. Efter at Nachtegall i Foraaret 1799 havde overtaget Undervisningen, blev den udvidet til andre Grene af Gymnastikken og drevet mere metodisk. Den fik et særskilt Lokale, forsynet med Apparater. Nachtegall fremhæver derfor med Rette Christiani som den første Skolebestyrer, der indførte metodisk Undervisning i Legemsøvelser. »Det var i dette Institut,» siger Nachtegall, »at jeg som Lærer begyndte min gymnastiske Løbebane. Jeg tilbagekalder de Timer, jeg der underviste, med Glæde i min Erindring.» Gutsmuths Haandbog var Nachtegalls Vejledning: Kærlighed til Sagen lod ham overvinde mange Hindringer, og den Barndom, hvori Gymnastikken endnu befandt sig, udkrævede ikke stor Dygtighed fra Lærerens Side.

— Med Christianis Institut rivaliserede det Aaret før oprettede Schouboeske. Næppe havde Christiani indført Gymnastik, før Schouboe ogsaa henvendte sig til Nachtegall, og i Efteraaret 1799 begyndte Gymnastikundervisningen i denne anden Skole. Ifølge Bestyrerens Program skulde den fysiske Uddannelse sideordnes den intellektuelle og moralske og bestaa »i en fuldkommen Udvikling af de legemlige Kræfter og i den Kunst at bruge dem færdigen og hensigtspassende», og Undervisningen skulde foregaa »efter alle den systematiske Teoris Regler». Øvelserne skulde bestaa i »at voltigere, løbe, springe, klavre, hænge, svinge, kaste, brydes, spille med Fjerbold, Ballon o. s. v., hvorved alle mulige Forsigtighedsregler iagttages, og endelig for dem, der forlange det, ogsaa i at svømme, ride, fægte og danse, men for de fire sidste Øvelser betales særskilt». Et Baghus i sin Gaard lod han forandre til et Voltigerhus; Stenbroen i Gaarden blev opbrudt, og henved 100 Læs Sand fyldt paa Pladsen. Desuden anskaffedes Gymnastikapparater.

Ved begge de københavnske Filantropiner omfattede Gymnastikundervisningen i de første Aar dog langtfra alle de anførte Øvelser, og ved det fynske Filantropin, Bernstorffsminde, var man endnu 6 Aar efter dets Oprettelse ikke kommen videre, end at hele dets gymnastiske Apparat bestod i en Balancebjælke, et Springeapparat og — et Par Keglebaner, hvorfor Leg for en stor Del maatte træde i Gymnastikkens Sted. Men Begyndelsen var gjort, og Nachtegall, der nu havde besluttet udelukkende at give sig af med Gymnastikundervisning, forstod at føre Sagen videre. Den 1. Novbr. 1799 udstedte han en offentlig Indbydelse til Oprettelse af et *privat gymnastisk Institut* især for Børn*. Indbydelsen blev

* I Indbydelsen hedder det: »Hvor nødvendigt og vigtigt det er, ikke alene at danne den unges Sjæl, men og hans Legeme, er en i vore Tider for enhver endog blot nogenlunde oplyst Mand alt for bekendt Sag, til at jeg skulde have nødig at bevise den; men lige saa bekendt er det og, at man, naar jeg undtager de militære Akademier samt det Christianiske og Schouboeske Institut, hidindtil her i Danmark har værdiget den liden eller ingen Opmærksomhed.

For at afhjælpe denne Mangel i den fysiske Opdragelse har jeg, efter flere af mine Venners og Velynderes Anmodning, besluttet at oprette et gymnastisk Institut, hvori Børn, endog fra det 5te Aar, kan blive underviste i legemlige Øvelser, og dersom jeg ved et tilstrækkeligt Antal ser mig betrygget, skal nyttige og behagelige Haandarbejder og de dertil nødvendige mekaniske Forkundskaber udgøre en væsentlig Del af Undervisningen. Øvelserne skal bestaa i: at voltigere, springe, løbe, klavre, balancere, danse, svømme og for de ældre tillige i at fægte, ride og de nylig omtalte Haandarbejder. Enhver, der sætter sit Barn i Instituttet, kan selv bestemme, om det skal tage Del i alle Øvelserne, eller hvilke man helst ønsker Barnet maatte vorde undervist i». Betalingen var 9 Mark om Maaneden. Undervisningen skulde foregaa Tirsdag og Torsdag Kl. 5—7 i Gaarden Nr. 45 paa Østergade, Lørdag Kl. 3—5 i det Schouboeske Institut. Elevernes Forældre opfordredes til at overvære Undervisningen.

modtagen med Velvilje; d. 5. Novbr. begyndte Nachtegall Undervisningen med 5 Elever, og inden Aarets Udgang var Antallet vokset til 25. Med berettiget Stolthed kunde kunde han pege paa, at dette Institut var det forste i Europa, som alene havde legemlig Udvikling til Formaal. Elevantallet vedblev at stige, saa at det i Vinteren 1803—4 udgjorde 150, baade voksne og Born, underviste af 6 Lærere, som han selv havde uddannet, medens han i Begyndelsen kun holdt en Lærer i Dans og en i Fægtning og Hugning, men besorgede selv den øvrige Undervisning. Denne udvidedes efterhaanden og omfattede i 1803: Forberedelses-, Ligevægts- og Smidighedsøvelser, Klavring, Løb, Spring, Løften, Trækken, Kasten, Voltigering og militære Øvelser. Allerede et Aar efter Instituttets Oprettelse maatte Nachtegall leje et større Lokale. Hans senere Svigerfader, Justitsraad Winkel Horn, var ham behjælpelig den forste Tid med at faa Lokale og Redskaber, og det lykkedes snart Nachtegall at interessere en Kreds af indflydelserige Mænd for Sagen: hojtstaaende Embedsmænd som Ove Malling, Læger som Callisen og Tode, Videnskabsmænd som Engelstoft, Treschow og Nyerup, Filantroper som Bärens og endelig Skolemænd af forskellige Lejre: Biskop Balle, der satte sine Sønner i Instituttet og overværede dets offentlige Prøver, samt de to vordende Bisper, Provst Hjort og Cand. theol. Mønster, mødtes i Interesse for Gymnastikken med Prof. Sander og Seminariebestyrer Saxtorph. Men det er en Selvfølge, at ifølge Tidens Tankegang var det ofte Hensynet til den rent udvortes Nytte, som Gymnastikken i givet Tilfælde kunde yde sine Dyrkere, der vandt den Venner. Nachtegall forstod ogsaa at omgive Aarsprøven i sit Institut med en vis Højtidelighed, der vakte Publikums Opmærksomhed. Der blev udstedt et særligt Indbydelsesprogram, og hans lærde Venner holdt Taler om Oldtidens Legemsovelser baade hos Sydens og Nordens Folk og forudsagde den genfødte Gymnastik en lys Fremtid*. Betegnende er det, at 1803 holdt Instituttet »sin første Olympiade eller fjerde Aarsfest». Især var Mønster, der selv havde gennemgaaet et Kursus hos Nachtegall, frugtbar som Taler og Forfatter af Indbydelsesskrifter. Han indviede ogsaa Instituttets nye Lokale. Engelstoft, der skrev et af Programmerne, tog Undervisning i Svømning og foreslog Konsistoriet at oprette en Svømmeskole for Kongens Livkorps (Studenterkorpset). Endelig gav Nyerup i »Borgervennen» en Oversættelse af Gutsmuths Bog om gymnastiske Lege. Ogsaa Werfel oversatte denne Bog, skønt han for øvrigt ligesom Iversen i sin Avis viste sig som Modstander af den systematiske Gymnnastikundervisning.

* Ogsaa Præmier uddeltes til de flinkeste Elever. Saaledes fik i Aaret 1806 Stebuss for Gymnastik Rousseaus Emile og Peder Bang for Svømning en Sølvmedalje. hvis Præg og Paaskrift havde Hensyn til Legemsfærdighed.

Men, som Nachtegall skrev til Gutsmuths 1804, »de stores Eksempel virker kraftigst», og det blev af den største Betydning, at Nachtegall forstod at vinde Hoffet for Sagen. Kronprinsen overraskede i Aaret 1800 Instituttet ved sit Besøg. Han syntes godt om det, han saa, og da han med sit praktiske Blik let indsaa, hvor nyttig Gymnastikken kunde blive for Soldaten, understøttede han Nachtegall til at købe en Gaard i Aabenraa, den saakaldte Ambassadørens Gaard, hvor Instituttet fik Lokale fra 1801 til 1807. Dets Virksomhed blev i det nye Lokale udvidet og bedre organiseret. De fire første Aar, Nachtegall boede her, var Kronprinsen til Stede ved den aarlige Prøve. Ogsaa Arveprinsen og dennes Børn samt Hertugen og Hertuginden af Augustenborg kom der. Hertugen af Augustenborg lod 1803 sine Sönner, Kristian og Frederik, undervise i Instituttet; Aaret efter blev Prins Ferdinand dets Elev, og Frederik den Syvende fik som Barn Undervisning her fra 1813 til sin Konfirmation 1826. I 1812 deltog endogsaa Kongen under Nachtegalls Vejdledning baade i almindelig Gymnastik og Hugning og Fægtning.

Da Nachtegalls Arbejde voksede, opgav han sine Timer hos Christiani og Schouboe og overlod dem til én af sine Elever, Frederik Rameier, der senere blev efterfulgt i det Schouboeske Institut af Thomsen. Nachtegall vedblev kun at føre Tilsyn med Undervisningen. Den første Folkeskole, som indførte Gymnastik, var Frue Arbejdsskole; dette skete 1801 paa Foranledning af Fattigdirektør Assessor Bärens, der lod Pigerne gymnastisere lige saa vel som Drengene. Ogsaa her var Nachtegall selv Lærer i Begyndelsen, men overlod senere Timerne til Cand. theol. Jessen. Aaret efter kom det nye Fag til Opfostringshuset og 1803 til Nikolaj og Bredgades Fattigskoler. Alle disse 4 Skoler sorterede nemlig under Bärens. Hans Kollega i Fattigvæsenets Bestyrelse, Konferensraad Malling, var ligesom Bärens ofte til Stede under Øvelserne og uddelte ved de aarlige Eksaminer smaa Opmuntringstegn til de flinkeste Børn. Bärens skrev endog Instrukser for Gymnastiklærerne. I Efterslægtens Skole, hvor Gymnastik hidtil var øvet i Elevernes Fritid, fik den fra Efteraaret 1803 en systematisk Ordning og kom til at omfatte forberedende Øvelser, Ligevægtsøvelser, Løben, Springen, Klavren, Voltigering og Svømning. Inspektør Mønster og den før nævnte Cand. Jessen vare Lærere, og ved Mønsters Iver kom denne Skole snart til at overgaa alle andre i Gymnastik. 1805 blev der i 9 københavnske Skoler givet Undervisning i Legemsøvelser. »Gymnastikken er saaledes næsten fra et Intet bleven til en Gren af Opdragelsen», kunde Nachtegall med Stolthed meddele Gutsmuths.

Allerede i Efteraaret 1802 havde Nachtegall og Mønster udstedt Indbydelse til *Forelæsninger over Gymnastikkens Metodik og*

Historie, en Opfordring, de i første Række stillede til deres »akademiske Medborgere«, men dernæst ogsaa til andre, der interesserede sig for Sagen. Man vilde give en teoretisk Anvisning til systematiske Legemsøvelser og desuden vise Metoden praktisk med Elever, saaledes at Tilhørerne Skridt for Skridt kunde følge Fremgangsmaaden i enhver Øvelse. Forelæsningerne varede fra 1802 til 1804, og bland Tilhørerne vare studerende, militære og alle Eleverne fra Blaagaard Seminarium. Mønster foredrog Gymnastikkens Historie, Nachtegall dens Metodik. Ogsaa andre end Danske deltog i Nachtegalls Kursus. Blandt den Kreds af yngre studerende, som fra først af sluttede sig til ham, var ogsaa Svenskeren *P. H. Ling*, der opholdt sig i København 1799—1804, og som oprindelig tog fat paa Gymnastikken for at helbrede sin gigtsvage Arm; men efter at have besøgt den af de to franske Emigranter Montrichard og Beurnier oprettede Fægteskole kom han paa Nachtegalls Institut og fik her Øje for Gymnastikkens almindelige Betydning, hvorved Spiren lagdes til de gymnastiske Ideer, han siden udformede saa originalt. I 1807 deltog en svensk Magister Siegstrøm, som var kommen til København for at uddanne sig hos Nachtegall, i den pædagogiske Gymnastik paa Instituttet, men fik ikke Tilladelse af Kronprinsen til at deltage i Militærgymnastikken.

I sin Begejstring for Gymnastikken mente Nachtegall, at den burde doceres ved Københavns Universitet, og søgte derfor Konsistoriet i Septbr. 1803 om at blive Lektor i Gymnastik for at kunne foredrage dens Teori og Metodik, især af Hensyn til de studerende, der bleve Skolemænd eller fik Tilsyn med Skolevæsenet. Konsistoriet gav ham Afslag, men paa Anbefaling af hans Velynder, Universitetspatronen, Hertugen af Augustenborg, udnævnte Kongen ham den 3 Februar 1804 til Professor i Gymnastik, »og derved stiftedes«, bemærker han selv, »den eneste Lærestol, der nogetsteds indtil den Tid havde været oprettet for denne Videnskab«. Dog fik denne Lærestol aldrig Plads i Universitetets Auditorier. Da Nachtegall 1804 blev Bestyrer af det militære gymnastiske Institut, overlod han sit private Institut til en af sine Elever, Stud. theol. Thomsen, der senere blev Kaptajn i Kongens Livkorps og derefter Gymnastiklærer ved Sorø Akademi. Ogsaa ham lykkedes det at bevare Interessen for Instituttet, som han i 1814 overlod til Kaptajn Hansen. Mange Forældre sendte deres Børn herhen, og de heldige Resultater af Undervisningen, ikke mindst for de svagelige Børns vedkommende, bidroge til at fremme Interessen for Legemsøvelser. Hos Udlændinge vakte Instituttet Beundring. Den tyske Pædagog *Zeller*, Tilhænger af Pestalozzi og senere bekendt som dygtig preussisk Skolemand, kom efter at have set Gutsmuths Undervisning i Schnepfenthal til København i August 1804,

og fandt Nachtegalls Institut »enestaaende i sin Art og imponerende ved sin Indretning». »En ikke meget rummelig, med høje Træer beplantet Gaard førte til et Hr Nachtegall tilhørende Hus, i hvis Værelser Undervisningen foregik i daarlig Vej og om Vinteren. Nu skete Øvelserne i det frie, og et betydeligt Antal Børn af derværende Honoratiores vare i Færd med forskellige Øvelser, delte i flere Afdelinger, hver under Tilsyn af en Underlærer. Disse Elever veksle med Land- og Søkadetter, Elever fra Fattigskolerne, Skolelærerseminaristerne og Underofficerer fra flere Regimenter efter en nøjagtig Lære- og Timeplan, hvorved det bliver muligt for en Mængde Elever at drage Fordel af denne Anstalt og — hvad de fleste ere bestemte til — tidligere eller senere at meddele andre, hvad de have lært. I Midten af det springende, eksercerende, klavrende og balancerende Selskab sad Hr Nachtegall for at belære, erindre og rette, hvor det var nødvendigt. Og virkelig fortjente Elevernes ydre Anstand, Styrke, Hurtighed, Smidighed og Uforfærdethed alle tilstædesværendes Beundring; den Omhyggelighed hvormed Begynderne, ofte 6—8aarige Drenge, bleve holdte, ledede og iagttagne, beroligede de ængstlige, og den rigtige Trinfølge af de enkelte Forøvelser i hver Kunst (efter den tyske Lærebogs Anvisning) forklarede os Muligheden af deres hurtige Fremskridt.» Zeller overværede Øvelser i Klavring, Voltigering, Eksercits, Balancering og Tovtrækning. »Til Brug ved Ligevægtsøvelser fandtes de Apparater, jeg havde set paa Gymnastikpladsen i Schnepfenthal. — — — — Lange og brede Madratser, der laa foran Træhesten, sikrede den, der faldt, mod Uheld, og en af Lærerne stod beredt til at modtage dem, der gjorde fejl. De eksercerende Drenges Holdning var yderst regelmæssig, og deres Hurtighed og Agtpaagivenhed beundringsværdig.» Zeller anbefalede sine Landsmænd at efterligne det af Danskerne givne Eksempel, og Gutsmuths fremhæver 1804 i Fortalen til den 2den Udgave af sin Lærebog, at Danmark i Omsorg for Legemsøvelser gik forud for alle andre Lande i Europa*. Samme Erkendelse kom Nachtegall til, da han i 1806—07 med kgl. Rejsestipendium foretog en Udenlandsrejse for at lære Gymnastikundervisningens Standpunkt i andre Lande at kende.

---

* »So ist die weise Dänische Regierung die erste gewesen, welche einen vernachlässigten Theil der Körperziehung in seinen Rechte einsetzte und Kopenhagen die erste Stadt in Europa, welche Gymnastik öffentlich in ihren Schosz aufnahm.» — Nachtegall, der stod i Brevveksling med Gutsmuths og meddelte ham den gymnastiske Bevægelses Fremskridt hos os, samlede Subskribenter paa nævnte Bog og tilmældte Forfatteren $^{13}/_{3}$ 1804, at han foruden Kronprinsen, der tegnede sig for 12 Ekspl., havde 9 andre Subskribenter. I alt nævnes der 16 i Danske Subskribentfortegnelsen, de fleste Skolemænd, kun 1 Officer.

Kun i Paris traf han en Undervisning i Fægtning og Svømning, der overgik den danske*.

Det fortjener at fremhæves, at ved sin første Fremtræden i Danmark havde Gymnastikken aldeles intet militært, men et fuldstændig pædagogisk Præg. Sagen blev ikke rejst af en Officer, men af en teologisk Student, der var Timelærer ved en Privatskole, den kom til Skoler og private Foreninger inden den indførtes i Hæren, og det var, naar Kronprinsen undtages, lutter Mænd i civile Stillinger, som støttede Nachtegall. Endelig vare de først uddannede Lærer i Gymnastik Teologer og Seminarister. Øvelsesforraadet var i Hovedsagen det samme som ved Filantropinet i Schnepfenthal.

II.

Fra det borgerlige Omraade blef Nachtegall snart ført over paa det militære, og samtidig ombyttede han Privatmandens Stilling med Embesmandens. I 1801 og de nærmest følgende Aar blev han efterhaanden Gymnastiklærer for Sø-, Land og Artillerikadetterne, da den gamle Fægtemester Embs afgik**. Men ikke blot de vordende Officerer, ogsaa de menige Soldater vilde Kronprinsen have uddannet i Gymnastik, og fra 1804 blev Nachtegall derfor Lærer ved de københavnske Underofficersskoler og fik tillige Uddannelsen af Gymnastiklærere for den danske og norske Hær i sin Haand, idet han blev Bestyrer af *det militære gymnastiske Institut*, som oprettedes ved Reskript af 25. August 1804. Generalitets- og Kommissariatskollegiet sluttede den 16. Oktober s. A. en Overenskomst med Nachtegall, ifølge hvilken han for 300 Rd. d. Cour. aarlig overlod Gymnastiklokalet i sin Gaard to Timer daglig til Underofficerernes Undervisning og desuden paatog sig hele Bestyrelsen og Tilsynet ved dette Institut, senere assisteret af en Inspektionsofficer. 1807 blef hans Honorar dog forhøjet med 200 Rd. I de første Aar var Elevantallet mellem 60 og 70. De vare indkvarterede paa Instituttet og forplejedes der. Nachtegall havde mindst 2 Lærere under sig og fik af og til gratis Medhjælp af de

* Der findes ikke i Arkiverne nogen Beretning om denne Rejse. Kun ses det af en Skrivelse fra Nachtegall til Kronprinsen af Juni 1805, at han agtede i Tyskland og Rusland at se Badeanstalter, i Frankrig Fægtning, Voltigering og Svømning og i Italien det bernardiske Svømmesystem. Rejsen skulde vare 7—8 Maaneder og koste 1,500 Rdlr. Nachtegall vilde medtage et ungt Menneske, der opholdt sig i hans Hus, for at han praktisk kunde lære nye Øvelser.

** I Begyndelsen arbejdede Nachtegall gratis, hvorfor Artillerikadetterne forærede ham en Sølvmedalje med Indskrift: »Skienket af det Kgl. Artilleri-cadet-Institut til Professor Nachtegall for uegennyttig Flid ved Cadetternes Underviisning».

ældste Elever, saaledes i Vinteren 1806, da nogle norske Underofficerer efter et Kursus vare behjælpelige paa Skolen, indtil Skibsfarten aabnedes. Senere blev der ansat Lærere i Dans og Violinspil. Med Apparater blev Instituttet vel forsynet. Nachtegall havde hertil forlangt 3,000 Rdl. men der blev i Løbet af 2 Aar efterhaanden anvist ikke mindre end 6,300 Rdl. i dette Øjemed, saa at Kollegiet 1806 maatte opfordre Nachtegall til at indsende Regnskab over Anvendelsen af disse Beløb. Hæren afgav 2 Heste til Brug ved Elevernes Øvelser og 1 til Nachtegalls Afbenyttelse. Senere leverede Staten ogsaa Instituttets Brændsel.

Fra hvert af de Regimenter og Korps, som havde Garnison i Provinserne og ligesaa fra de norske Regimenter sendtes nu efter haanden een Underofficer til Instituttet; fra 1809 blev Antallet fordoblet, og samtidig overdroges det Nachtegall at uddanne Lærere til Søetaten. Uddannelsen synes at have været grundig; thi den varede 3 Aar, omfattede baade Teori og Praksis og sluttede med en Eksamen. Til Vejledning for disse Gymnastiklærere skrev Nachtegall efter Kronprinsens Befaling en Lærebog, som efter at være bleven gennemset og hist og her rettet af Kronprinsen selv (han afløste f. Eks. Kommandoordet »vend» med »omkring») udkom 1805*. For de egentlige gymnastiske Øvelsers Vedkommende er den en Bearbejdelse af Guthsmuths Bog. I Mangel af andre danske Lærebøger i Gymnastik blev den foreløbig ogsaa Vejledning for civile Lærere, idet Kronprinsen tillod, at Eksemplarer uddeltes til offentlige og private Skoler. Ogsaa de Gymnastikredskaber, som behøvdes til de forskellige Korps, maatte Nachtegall anskaffe. De dygtigste Elever paa Instituttet fik Udmærkelsestegn som Sølvepauletter og Æressabler. De sidste bleve leverede fra Frederiksværk. Man satte aabenbar Pris paa disse Hæderstegn. Da saaledes en Underofficer havde mistet sin Æressabel under Fjendtlighederne i Holsten 1813, skete der Indstilling om at give ham en ny. Omvendt fratoges de dem, der gjorde sig skyldige i nogen Forseelse.

Som Bestyrer af dette Institut kom Nachtegall i sit intime Forhold til Frederik VI. Jævnlig kom denne og besøgte Instituttet, og endnu hyppigere lod han sin Adjutant Bülow sende Bud til Nachtegall for at forhandle med ham om et eller andet Gymnastikspørgsmaal, eller ogsaa fik Nachtegall Anmodning om at møde hos Kongen paa Slottet eller ved Parolen i et Gymnastikanliggende. I mange Sager forhandlede Kongen ikke med Nachtegall gennem Kollegiet, men henvendte sig direkt til ham ved Bülow eller Kabinetssekretær Jessen. Nachtegall lærte snart att gaa samme Vej. Instituttets

---

* Instruction i Gymnastikken for de Lærere, som ere ansatte ved Kavalleriet og Infanteriets Underofficeer- og Exerceerskoler. Efter hans Kongelige Høihed Kronprindsens Befaling forfattet af F. Nachtegall, Professor i Gymnastik. Kbhvn 1805.

Kopibog vidner om, hvor ofte han henvendte sig umiddelbart til Kongen, i Regelen ved at bede Bülow forelægge Kongen hans Andragende. Da Nachtegall i Sommeren 1805 paa Grund af Overanstrengelse fik Raad af sin Læge om at tage en lille Ferie, beder han Kronprinsen om Tilladelse at bruge Ferien til en Rejse til Lovisenlund for at forhandle nogle Gymnastikspørgsmaal med ham. Snart henvender Frederik VI sig til Nachtegall om Spørgsmaal af Betydning, men undertiden maa han besvare Forespørgsler som denne: hvorledes den Øvelse at staa paa Hovedet kan være et Middel til at borttage Svimmelhed. Nachtegall gør ærlig Gengæld ved at besvære sin fyrstelige Velynder med de ubetydeligste Bagateller. Saaledes spørger han engang Kongen om, hvad der skal foretages med en 16aarig norsk Underofficer, som har solgt et Par af Hærens Lærredsbukser til en Marskandiser. Men Nachtegalls Dygtighed i Forbindelse med hans kloge Anvendelse af Smiger over for Kongen* skaffede ham vedvarende dennes Yndest og

* Som oplysende Eksempler kan anføres nogle Brudstykker af Skrivelser fra Nachtegall til Frederik VI. 11/1 1806: »Ensidige Meninger og Fordomme aabnede i Begyndelsen ikkun saare ublide Udsigter for Gymnastikkens tilkommende Skæbne og skulde maaske, om ikke truet den med Undergang, dog i det mindste have gjort dens Fremskridt yderst langsomme og vaklende, hvis ikke De, naadigste Kronprins, som selv kender Fordelen af et styrket og hærdet Legeme, med en Dem egen Varme for enhver god Sags Fremme havde værdiget den Deres naadigste Opmærksomhed og mest kraftfulde Understøttelse. . . . De senere Slægter skulle velsigne Danmarks Frederik, som igenfødte Gymnastikken i Norden, og Danmark skal i dette som i mange andre udmærkede Indretningers Opkomst og Fremme foregaa Udlandet med et følgeværdigt Eksempel». — 7/6 1806: »For den udmærkede Maade, ved hvilken Deres kgl. Højhed har tilkendegivet mig Deres naadigste Tilfredshed med det af mig paa den militære gymnastiske Skole tilendebragte Arbejde, takker jeg med særdeles rørt Hjerte. Dette skal stedse være mig en Opmuntring til med fordoblet Iver at bestræbe mig for at udføre enhver Befaling, Deres kgl. Højhed naadigst maatte give mig, med den redeligste Flid og Nøjagtighed for end mere at gøre mig værdig til ogsaa fremdeles at erholde den fortrinlige Godhed, med hvilken De, naadigste Kronprins, paaskønner og belønner hver dansk Mands Stræben.» — 12/2 1814: »De genfødte, allernaadigste Konge, Gymnastikken i Norden, og ved Deres Bud blev det min saa kære og skønne Lod at vorde et Middel til at udbrede fysisk Lyksalighed og Velbefindende blandt saa stor en Del af mine Landsmænd. Skønt ofte Fordomme standsede mine Skridt, Deres faderlige Godhed og Yndest for mit Fag holdt mig oprejst endog da, naar Fordomme og Uvilje syntes at ville nedbøje mig i mine redelige Bestræbelser, men skal tillige stedse gøre mig det til en hellig og ufravigelig Pligt uafbrudt og troligen at arbejde mit Formaal i Møde for at gøre mig den Tillid værdig, som Deres Majestæt saa naadigen hædrede mig med.» — 30/6 1826 ved Fremsendelse af en Beretning om, hvorledes nogle Svømmelærere have reddet Mennesker fra at drukne: »Jeg føler mig højst lykkelig ved saa ofte allerunderdaanigst at kunne forelægge Deres kgl. Majestæt saa heldige Resultater af en Øvelse, der hos os udelukkende kan takke Deres kongelige Majestæts huldrigeste Omsorg for dens Tilværelse og Fremme, og som ikkun ved Deres allernaadigst vedvarende Beskyttelse og Understøttelse omsider for største Delen har sejret over de Fordomme og ensidige Meninger, der i Begyndelsen truede den med Undergang.»

hyppige Tilkendegivelser af hans Tilfredshed. Det var ikke en blot Høflighed, naaar han i Breve til Nachtegall underskrev sig »Deres bevaagne», og hans Velvilje mod Nachtegall gav sig ikke alene til Kende i slige Opmærksomheder, som da han 1819 med en egenhændig Skrivelse sendte N. en Billet, der gav ham fri Adgang til Hofparkettet, men ogsaa i betydelige Pengeunderstøttelser og senere i en Række Udnævnelser, der sluttelig førte Nachtegall op i 2den Rangklasse.

Denne kongelige Yndest kom ham til Gode i den Trængselstid, han maatte gennemgaa, efter at hans Gaard i Aabenraa var bleven ødelagt under Bombardementet 1807, saa at hans hele Virksomhed foreløbig standsede. Et passende Lokale var vanskeligt at opdrive, og Landets kritiske Forhold drog Interessen hen i andre Retninger. Gentagne Gange ansøgte Nachtegall om, at Instituttet maatte faa Lokale i Kammerherre Lerches forrige Gaard mellem Lange- og Knippelsbro. Her var gode Værelser og en stor, skyggefuld Have, der stødte umiddelbart til Kanalen, saa at der i denne kunde foretages Svømmeøvelser og Lysthuset bruges til Af- og Paaklædningsværelse. Dette blev dog ikke til noget. Nachtegall maatte da (1809) tage til Takke med et Lokale paa Hjørnet af Østergade og Kristenbernikovstræde, hvor der fandtes nogenlunde brugelige Stuer og en Have. Men det var dog indskrænket. Kun højst 20 Mand kunde indkvarteres og undervises der. Da Antallet i Sommeren 1810 steg saaledes, at der undervistes c. 100 og var indkvarteret c. 60, maatte Nachtegall overlade Instituttet 3 af sine egne Beboelsesværelser i samme Ejendom, og da der endnu kom en Sending Elever fra Norge, var Lokalet aldeles utilstrækkeligt. Kongen tillod derfor Nachtegall at se sig om efter et andet Lokale. Med Kongens Billigelse købte han Ejendommen Nr. 108 paa Østerbro, hvor der havde været Kattuntrykkeri. Gaarden var vurderet til 30,000 Rdl., men solgtes for 18,000. Ved Kongens Hjælp fik Nachtegall et Prioritetslaan i Gaarden paa 5,000 Rdl. af den militære Pensions- og Rentefond. I denne Gaard, hvor Nachtegall blev boende en lang Række Aar, fandtes rummelige Lokaler, og da der blev tilvejebragt gode Apparater og et Svømmebassin*,

— 4/3 1827 takker N. »Landets ejegode Konge og Fader» for den nye Bygning til det militære gymnastiske Institut og »erkender med den dybeste Taknemmelighedsfølelse dette nye Bevis paa den huldrige Maade, med hvilken Deres kgl. Majestæt saa faderligen har sørget for denne Indretning».

* Nachtegall tilbød Instituttet følgende Lokaler: 3 Sale og 2 Værelser til Undervisning, 1 Bygning til Klavreapparat, 2 Sovesale, 5 andre Værelser til Elever og Lærere, 1 til Oppassere, 2 til Redskaber, Køkken (til Marketenderen), Vadskehus, Rullestue, Tørreloft, Brændselsrum og 4 Kamre. Endvidere et Areal af 15,000 □ Al. til Øvelser samt et Svømmebassin paa 60 × 250 Alen. Dette sidste var en Dam, som blev renset, uddybet og forstørret. Ved

maatte Kongen erklære, da han tog det i Øjesyn, at det overgik hans Forventninger. Den i Aaret 1810 affattede Plan for Instituttets Virksomhed forandredes 1814 paa Forslag af Nachtegall, der i sin Indstilling anslaar den aarlige Driftsudgift til over 5,000 Rdl., heraf Lærerlønnen $^{1}/_{4}$. Vel blev denne Sum nedsat noget, men det er dog betegnende for den Betydning, man tillagde Gymnastikskolen, at man anvendte saa store Beløb paa den, medens et Skolelærerseminarium maatte hjælpe sig med 750 Rdl. aarlig.

III.

Under sin Virksomhed paa de militære Enemærker havde Nachtegall dog ikke glemt sit Ungdomsideal: at virke for Gymnastikens Udbredelse i selve Folket. Kun optog han det paa en anden Maade ved at søge *at uddanne civile Gymnastiklærere.* Allerede 1 Oktb. 1803 tilbød han i den forestaaende Vinter om Søndag Formiddag att vejlede indtil en Snes unge Mennesker, især Skolemænd. Efter sin Udnævnelse til Professor tilbød han gratis at holde Forelæsninger om Gymnastikkens Teori og Metodik paa Blaagaard Seminarium, og da den fungerende Forstander Saxtorph anbefalede Sagen, blev Tilbudet modtaget. De fleste af Seminariets Elever hørte Nachtegalls Foredrag, og med de ældre foretoges praktiske Øvelser. I dette Øjemed blev der i Seminariets Gaard opstillet et gymnastisk Apparat, der ogsaa blev benyttet af Børnene i Seminarieskolen. Gentagne Gange roser Nachtegall Seminaristernes Gymnastik i sine Indberetninger. Foreløbig var det hele dog frivilligt.

1805 tilbød Nachtegall at vejlede to Seminarister, der skulde ansættes som Skolelærere i Gyrstinge Pastorat paa Sjælland, hvor Mønster var bleven Præst og nu vilde have Gymnastikundervisning i Landsbyskolerne. Paa Nachtegalls Forslag forærede Kongen Gyrstinge Skole 50 Kr. af Fonden ad usus publicos til Anskaffelse af Gymnastikapparater. Aaret efter begyndte Nachtegall ligefrem

---

denne Lejlighed forstod Nachtegall paa en snild Maade at skaffe sig billig Arbejdskraft. Gennem Bülow søgte han Kongen i April 1811 om Hjælp til at faa Dammen renset, da ingen Arbejdskraft kunde faas for en rimelig Betaling. Han fik da fra Fæstningen 100 »Slaver» foreløbig paa 8 Dage og senere Tilladelse til at beholde dem, til Dammen var renset. I Slutningen af Maj beklager han sig til Kongen over, at man vil tage Slaverne fra ham, inden Bolværket om Dammen er færdigt, og beder om at maatte beholde 30 Slaver til d. 8 Juni. Dette fik han Lov til; men d. 7 Juni søger han om at maatte beholde 6 Slaver endnu nogle Maaneder. Han fik dem da, først til September, senere til Febr. 1812, saa til Juni, derpaa till Novbr. ogsaa fremdeles ved nogle Maaneders Forlængelse ad Gangen indtil 1 Okt 1813. De 8 Dage bleve saaledes til $2^{1}/_{2}$ Aar. Senere havde han hver Sommer 2 Slaver til Hjælp.

at dimittere civile Gymnastiklærere. Stud. theol. Johan Christian Thomsen og Cand. theol. Carl Christoffer Gøtzsche havde faaet Undervisning hos Nachtegall og anmodede nu om at maatte underkaste sig en offentlig Eksamen. Kronprinsen samtykkede heri ved Reskr. af 1/11 1805. Prøven blev afholdt den 30 og 31 Maj samt 2 Juni 1806 for en Censurkommission, der bestod af Konferensraad O. Malling, Justitsraad, Borgmester Bang, Artillerikaptajn Mourier, Professor Engelstoft, Pastor Mønster og Justitsraad Bärens. Thomsen underkastede sig Prøve baade i pædagogisk og militær Gymnastik, den anden alene i pædagogisk. De aflagde Prøver baade i Praksis og Teori (skriftlig og mundtlig) og tilige i at undervise*. Begge fik Karakteren »Fortrinlig duelig», og Kommissionen beklagede at den ikke havde nogen højere Karakter at give Thomsen**. Gøtzsche, der underviste i Gymnastik ved Efterslægtens Skole, blev senere Præst, men Thomsen, der var Gymnastiklærer ved Schouboes Institut og Søkadetakademiet, forlod Teologien og overtog Nachtegalls private gymnastiske Institut. 1806 underkastede ogsaa to Seminarister N. Petersen og Christensen i Censorers Nærværelse sig en Prøve hos Nachtegall i Gymnastikkens Teori og Praksis samt Færdighed i at undervise, alt lempet efter Fordringerne i Almueskolen. Den førstnævnte skulde være Lærer paa Grev Schimmelmanns Gods Gudumlund i Jylland. Gennem Saxtorph var Nachtegall kommen i Forbindelse med Schimmelmann, der havde Sæde i den store Skolekommission, som bestyrede Blaagaard Seminarium. Efter hans Opfordring fremsendte Saxtorph og Nachtegall i Marts 1807 et Forslag til Kommissionen om at indføre Legemsøvelser som obligatorisk Undervisningsfag paa Blaagaard. Undervisningen skulde kun omfatte det, der senere kunde blive anvendeligt for Seminaristen i Skolerne paa Landet »til at fremme Børnenes fysiske Vel og forberede dem til deres tilkommende Bestemmelse som Krigere til Lands og Vands, og som desuden under hans Ophold paa Seminariet kan anses som hensigtsmæssig

---

* De praktiske Øvelser ved Prøven omfattede:

I pædagogisk Gymnastik: Ligevægts-, Forberedelses- og Smidighedsøvelser, Løben, Springen, Klavren, Voltigering, Svømming og Eksercits.

I militær Gymnastik: Fægtning og Bajonetfægtning, Hugning og Voltigering paa levende Hest.

Ved den skriftlige Prøve besvarede de følgende Spørgsmaal: 1) Hvorledes har Gymnastikkens Skæbne i de ældre og nyere Tider været, og hvorledes blev den behandlet hos de Nationer, der dreve den efter en vis Plan? 2) Hvorledes kan Gymnastikken blive anvendelig paa de i Livet mødende Tilfælde? 3) Hvilke ere de Invendinger, man i Særdeleshed i vore Dage fremfører mod Gymnastikken og dens Anvendelse paa Ungdommens Dannelse?

** Ved at meddele dette i Universitets- og Skole-Annaler 1806 undskylder Engelstoft Optagelsen af Beretningen om denne Sag med at begge Eksaminanderne vare akademiske Borgere.

Bevægelse for hans eget fysiske Velbefindende». Undervisningen skulde bestaa i forberedende Øvelser, Løben, Springen, Klavren, Svømning, Ekserceren og Skyden samt gymnastiske Lege. Seminaristen skulde undervises med sin tilkommende Lærergerning for Øje, altsaa kunne forstaa og forklare Hensigten og Nytten af Øvelserne, kende Forsigtighedsregler og metodisk Fremgang. Undervisningen skulde kræve 2 Timer om Vinteren (især Teori), 3 om Sommeren (især Praksis). Paa Grund af Antallet maatte Seminariets Elever deles i to Hold. Der skulde aflægges Prøve i Gymnastik ved Dimissionen. Nachtegall tilbød at udarbejde en detailleret Plan for disse Øvelser og tillige en Lærebog, der kunde lægges til Grund for den gymnastiske Undervisning paa Seminarierne og senere tjene Læreren som Haandbog i Skolerne. Forslaget tiltalte den store Skolekommission, som spurgte Nachtegall, hvad dets Gennemførelse vilde koste. Men da Nachtegalls Svar forelaa det følgende Aar, vare Forholderne forandrede. Under Krigen og de trange Tider fandt man ikke atkunne udrede de 400 Rdl. aarlig, han forlangte mod selv at lønne sine Medhjælpere, hvorfor Kommissionen besluttede at udsætte Sagen indtil videre og lade Øvelserne fortsætte som hidtil. Nachtegall og Saxtorph udvidede dem dog med Vaabenøvelser, og allerede 1808 kunde Nachtegall indberette til Kronprinsen, at Seminaristerne havde gjort betydelig Fremgang i Vaabenøvelser, saa at de kun manglede Færdighed i at skyde for i paakommende Tilfælde at kunne bruges til Krigstjeneste. Nu fik de udleveret Rifler og Ammunition ligesom tidligere Geværer til Eksercits. Ogsaa Svømning lagdes der særlig Vægt paa ved Seminaristernes Undervisning. 1808 svømmede ved en Prøve een 4,000 Al., to 3,000 og flere 2,000 Al. Med klogt praktisk Blik havde Nachtegall især fremmet disse Øvelser, der kunde fange Interessen baade hos Eleverne og Autoriteterne for saa at gaa fra dem over til andre »mindre nyttige».

Men Læreruddannelsen fik dog først ret Fart, efter at Frederik den Sjette, der i Skrivelser gentagne Gange havde erklæret, at han ansaa Gymnastik for en vigtig Del af Opdragelsen, og udtalt Ønske om dens Indførelse i alle Skoler, ved kgl. Reskript af 1. August 1808 oprettede *det civile gymnastiske Lærerinstitut* til Uddannelse af Gymnastiklærere især for Almueskoler. Mod en aarlig Betaling af 300 Rdl. skulde Nachtegall give fri Undervisning til civile Personer, der viste særlig Lyst og Anlæg til Gymnastik, og især til et Antal Seminarister fra udenbys Seminarier, for at disse i sin Tid kunde undervise i det nye Fag i Skolerne. Ogsaa fra andre Læreanstalter kunde der sendes ham Elever, dog maatte Antallet ikke stige over 60—70. Nachtegall skulde levere Apparater. Samtidig fritoges han for Tilsynet med Underofficersanstalterne i København. Ved et Cirkulære af 3 Septbr. 1808 underrettede Kancelliet

samtlige Seminarier om Sagen. Denne Anstalt skulde altsaa være det samme for Skolerne og Befolkningen, som det militære gymnastiske Institut var for Hæren, »med den Forskel», siger Nachtegall, »at det civile gymnastiske Læreinstitut efter mit Skønnende er af ulige større Vigtighed for Gymnastikkens sande Fremvækst». Det blev dog ingen selvstændig Anstalt; det hele bestod i, at civile fik Adgang til Undervisning ved det militære Institut, og begge disse Læreruddannelsesanstalter havde Lokale og til Dels Lærerkræfter fælles med det private Institut.

Medens næppe mange civile udenfor Lærerstanden benyttede Lejligheden til at søge gymnastisk Uddannelse her, blev der fra Seminarierne sendt en Række Elever til Instituttet, hvor de boede og ikke blot fik gratis Undervisning, men tillige 16 Rdl. om Maaneden til Føde og Klæder. Allerede 1807 havde Amtsprovst Wedel efter at have besøgt Instituttet søgt Kancelliet om Tilladelse at sende en Elev derhen, da Nachtegall havde lovet ham gratis Undervisning. Men de fleste kom i Aarene 1809—16 og gennemgik et Kursus paa 15—18 Maaneder. 1809 dimitteredes den første af dem, *V. J. Gehl**, der blev ansat som Gymnastiklærer paa Jonstrup, hvortil Blaagaard Seminarium Aaret før var overflyttet. De andre vare *Holm* fra Skaarup, *Thomsen* fra Vesterborg, *Abrahamsen* fra Trolleborg, *Meedom* fra Borris, *Andersen* fra Brøndbyvester, *Boje* fra Lyngby og *Wigh* fra Snedsted**. Selv Kiels Seminarium fik 1812 i den nye Fægtemester ved Universitetet en hos Nachtegall uddannet Gymnastiklærer. Om disse Læreres Undervisning erklærer han: »Blandt alle de mig anbetroede Forretninger har ingen været mig kærere, fordi ingen efter min Formening var nyttigere.» Han tog sig meget omhyggeligt af dem og fik skaffet dem Undervisning i Dans og Violinspil, ikke blot for deres egen Skyld, men for at de kunde lære Almuefolk at danse net »og derved have Indflydelse paa Nationalkarakteren». Flere af dem roses ogsaa for Iver og Dygtighed i deres Virksomhed ved Seminarierne. Holm ved Skaarup underviste ikke blot Seminariets Elever, men ogsaa allerede ansatte Skolelærere, der bleve indkaldte til Seminariet

---

* Hans Opgaver ved den skriftlige Prøve vare: 1) Hvilke Øvelser kunne Børn sysselsættes med, medens Læreren tilser de vanskeligere og ny paabegyndte eller sysselsætter enkelt Barn? 2) Til hvad Fordel ere militære Øvelser for Almueungdommen paa Landet?

** Nachtegall benyttede Lejligheden til at komme i Forbindelse med Seminarieforstanderne for at vinde dem for sin Livssag. Til Boisen paa Vesterborg skrev han 1810, at han ønskede, Seminariet maatte blive »en Planteskole, fra hvilken Gymnastikken kunde udbrede sig og bidrage til Nationens fysiske Forædling». For at stemme Boisen gunstigere for Sagen bad han Kongen om at forære Seminariet gymnastiske Apparater, og ved denne Lejlighed paalagde Kongen ham at udarbejde en Plan for Gymnastikundervisningen i Seminarierne og Folkeskolerne.

for at faa et Kursus i Gymnastik. Hver Søndag Eftermiddag holdt han Vaabenøvelser og Skiveskydning med Eleverne i den Hensigt at uddanne Seminaristerne saaledes, at det hele unge Mandskabs første Vaabenøvelse kunde overlades til dem. And. Meedom ved Borris, der ligesom de øvrige Gymnastiklærere ved Seminarierne ogsaa besørgede andre Fag, udgav en Lærebog i Gymnastik*, den første danske til Skolebrug, og øvede Eleverne saa flittig i Eksercits, at Oberst Engelsted fra Randers, der engang overværede Øvelserne, erklærede, at Resultatet overgik hans Forventninger. Amtsprovst Wedel anskaffede for egen Regning gymnastiske Redskaber til Skaarup Seminarium, Grev Reventlow gav Træ og Tovværk til Redskaberne i Trolleborg, men ellers afholdtes Udgiften til Seminariernes Gymnastikapparater af Seminariefonden. Dog leveredes Geværerne fra Hæren. De trykkende økonomiske Forhold gjorde det nødvendigt at indskrænke Redskaberne til det absolut uundværlige. Paa Jonstrup maatte f. Eks. et Par Asketræer i Haven gøre Nytte som Opstandere for Klavreapparaterne. Ved enkelte Seminarier fandtes i en Række Aar kun Apparater til Klavring, Spring og Ligevægtsøvelser, andre naaede dog til ogsaa at have nødvendige Redskaber til Voltigering og Smidighedsøvelser. Om Sommeren brugte man en Plads i Haven eller paa Marken til Øvelser, om Vinteren en almindelig Stue eller en Lade. Gymnastiksale fandtes ikke.

IV.

Ved Siden af den egentlige Gymnastik blev *Svømning* omfattet med stort Interesse, men ogsaa den blev for en Del baaren frem af Nyttighedshensynet, saa at den dyrkedes som »en Kunst, hvis ædle Formaal er at redde Menneskeliv fra at blive et Rov for Bølgerne og spare Staten mangen nyttig Borger», og Kancelliet forsmaaede ikke i en Indberetning til Kongen at godtgøre Svømmeundervisningens Betydning ved at henvise till den Kendsgerning, at fem Elever paa Herlufsholm havde i 1812 ved Svømning frelst en Pige fra at drukne, hvorfor de belønnedes med Medalje for ædel Daad. Ligesom mod Gymnastikken herskede der ogsaa Fordomme mod Svømningen. Disse vare saa stærke, at det f. Eks.

---

* *And. Meedom:* Tydelig Anviisning til de almindeligste og simpleste Legemsøvelser til Brug ved de i Skolerne befalede gymnastiske Øvelser, hvoraf de fleste kunne foretages efter denne Anviisning, endog af Lærere, som ellers ikke har lært Gymnastikken. Borris 1816. — Denne Bog omfatter omtrent samme Øvelser som Nachtegalls Bog fra 1805, beskrevne lidt mere bredt og jævnt med Tilføjelse af smaa praktiske Vink til Lærerne. Ogsaa Badning og Svømning medtages samt Voltigering. Af Militærøvelser nævnes kun March; derimod omtales Boldspil og andre Lege. —

først lykkedes Nachtegall 3 Aar efter, at han var bleven Lærer ved Landtkadetakademiet, at overvinde den daværende Chef Major Lorentz' Uvilje mod Svømning, som han ansaa for farlig for Kadetternes Sundhed og Liv. I Aaret 1800 oversatte L. Reistrup Gutsmuths Lærebog i Svømmekunsten, men det var dog Nachtegalls praktiske Virksomhed, der ogsaa paa dette Felt blev banebrydende. Den 6 Novbr. 1803 oprettede han og Bärens »Selskabet for Svømmekunstens Udbredelse», og i Marts 1804 udstedte de i Forening med Kommandør *Kierulff*, Stadsfysikus, Professor *Bang* og Inspektør *Mønster* en offentlig Indbydelse til at indtræde i Selskabet eller støtte det med Gaver. Det vilde især udbrede Svømmefærdigheden blandt Ungdommen af de lavere Klasser, tilbød derfor fri Undervisning for et Antal Drenge fra Københavns Fattigskoler og lod afholde Kapsvømninger om udsatte Præmier for de tre Specialiteter: Længdesvømning, Dykning og Bjærgning samt Flydning. Den første Prøve fandt Sted 1805, den sidste 1815; thi uagtet Selskabet i Begyndelsen slog godt an og fik Bidrag endog fra Kronprinsen og andre af Kongefamilien, aftog dog efter nogle Aars Førløb dets Medlemstal saa stærkt, at det opløstes. For øvrigt blev Svømmeundervisning indført i de samme Børneskoler, som havde Gymnastikundervisning, og af disse udmærkede Opfostringshuset sig allerede ved den første Svømmeprøve 1803. Af Mangel paa et ordentligt Svømmebassin foretoges Øvelserne paa flere mindre bekvemme Steder. Kommandør Kierulffs Tilladelse til at bruge Holmen kunde ikke benyttes af alle, og derfor udvirkede Nachtegall og Bärens ved et Reskript af 26 Oktb. 1804 Tilladelse til i 20 Aar at have offentlige Søbadehuse og Svømmeskoler i Hovedstaden og i en Afstand af en Mil paa begge Sider af Byen. De Øvelser, Svømmeundervisningen omfattede, vare: Brystsvømning, Rygsvømning, Vandtrædning, Dykning, Bjærgning og Flydning. Den sidste Øvelse blev dreven med stor Interesse; man gjorde mange Forsøg i Henhold til Bernardis Teori om det menneskelige Legemes Vægtfylde, og enkelte drev det til at kunne flyde i 20—30 Minutter, indtil Vandets Kulde tvang dem til at holde op. Af praktiske Hensyn øvede man sig i at svømme med Klæder paa og for Soldaternes Vedkommende i fuld Uniform. Endogsaa den Øvelse at lade og affyre et Gevær under Svømningen vilde Nachtegall have indført, hvis ikke Kronprinsen havde faaet den fjernet. Mest Vægt lagde man dog paa at svømme lange Strækninger. Ved det private Instituts Eksamen 1806 blev Eleven Tetens nævnet med Udmærkelse, fordi han uden Klæder svømmede 4,100 Alen og blev i Vandet i 7 Kvarter, svømmede siden efter 3,000 Alen med Klæder og flød paa Vandet i 17 Minutter. Da Seminarist V. J. Gehl 1809 dimitteredes fra det civile gymnastiske Institut, svømmede han 6,600 Alen i 3 T. og 25 Min., »en ud-

mærket og hos os hidtil ukendt Færdighed», siger Nachtegall i sin Indberetning. Efter Paalæg af Kancellipræsidenten, Kammerherre Mosting, fik Gehl derfor som Præmie et Mahogni-Rejseskrin med følgende Indskrift: »Skienket af det kgl. danske Cancellie til Skolelærer V. J. Gehl for udmærket Færdighed i Svommen den 12te August 1809». Det blev overrakt ham af Konferensraad O. Malling. Senere gik man langt yderligere i Længdesvømning. I Sommeren 1810 indberettede Nachtegall, at Underofficer Holmer Hansen af Kronens Regiment havde svømmet 8,281 Alen og Spenner af norsk Livregiment 7,000 Alen. Men da Søkadetten Kierulff havde svømmet 9,000 Alen, gjorde han dem den Ære stridig at være de første Svømmere hos os, hvorfor de to Underofficerer bad om at maatte gentage Prøven, da de mente at kunne svømme lige sa langt som Kadetten. De fik Tilladelse hertil, og den 4 Septbr. 1810 foretoges Prøven ved Ankerøen paa Nyholm. Holmer Hansen svømmede 12,600 Alen i 4 T. 25 Min. 20 Sek.. Instituttets Læge, Regimentskirurg Stebuss, bevidnede, at de vare muntre og raske, da de kom op af Vandet. Nachtegall indberettede med Stolthed »dette hidindtil mageløse, og som jeg fordrister mig til at paastaa, saa vel i den ældre som nyere Historie uhørte Eksempel paa Færdighed og Udholdenhed i Svømmekunsten». Kongen belønnede hver af de to dygtige Svømmere med en Sølvepaulet. Holmer Hansen, den første Mand i Danmark, der havde svømmet over en Mil, fik desuden en Sølvdragon. Da disse lange Svømmeture — det eneste Punkt i Nachtegalls Virksomhed, hvor han aldeles tabte det pædagogiske Formaal af Syne og slog ind i en usund Sportsretning — medførte, at en af Deltagerne døde af Overanstrengelse, bleve de forbudte efter Forslag af Nachtegall, der tillige fik fastsat, hvor langt man i det højeste maatte svømme.

Paa Seminarierne blev der ogsaa undervist i Svømning, og kunde man ikke naa til Havet, brugte man en Dam eller Indsø. Statens Pengenød var atter her en Hindring for Øvelsernes Trivsel. Jonstrup Seminarium havde faaet en Baad forærende af Nachtegall, men havde ikke Raad til at lade den istandsætte, saa at den kunde benyttes ved Svømmeundervisningen. Under denne maatte Gymnastiklæreren derfor være i Vandet hele Tiden, svømme med den ene Haand og hjælpe Eleven med den anden, hvilke tog saa meget paa hans Kræfter, at naar han kom op af Vandet, rystede han ofte af Kulde og kunde næppe staa paa Benene, uagtet han var en meget robust Mand.

Da der 1818 indførtes Svømmeundervisning ved alle Hærafdelinger, indrettedes den militære Svømmeskole, og Nachtegall uddannede i dette og følgende Aar en stor Mængde Underofficerer til Svømmelærere. Der herskede i disse to Somre en travl Virksomhed paa Svømmeskolen, over et halvt Hundrede Lærere vare

i Arbejde med Soldater, Under- og Overbefalingsmænd. Ogsaa civile fik Adgang till Skolen, selv to af den kongelige Familie benyttede den. Nachtegall var i lang Tid paa Færde fra Kl. 6 Morgen til 8 Aften. Som Erstatning for den Virksomhed, Selskabet for Svømmekunstens Udbredelse havde maattet indstille, foreslog Nachtegall Kongen 1818 at oprette ett »National-Svømmeinstitut» i København, hvor Børn og unge Mennesker kunde faa Undervisning af Eleverne paa det gymnastiske Institut. Nachtegall vilde lede det uden noget Vederlag, naar Staten afholdt Udgiften til Apparater. Da Kongen henviste til Finansernes daarlige Forfatning, tilbød Nachtegall, hvis Kongen een Gang for alle vilde give 200 Rdl. til Apparater, at tilvejebringe Resten af Udgifterne til den Afdeling, der skulde søges af Smaafolks Børn, medens den anden kunde bære sig ved Elevernes Bidrag. Ved Kastelsvolden og Kalkbrænderiet var der passende Steder for Anlæg af en saadan Anstalt. Det synes dog, at dette Projekt er bleven lagt til Side. Derimod fik civile Adgang til den militære Svømmeanstalt og benyttede denne i stort Omfang. 1824 oprettede Nachtegall selv en »Fri-Svømmeskole» for Børn af de Forældre, der ikke havde Raad til at betale for denne Undervisning, og her undervistes flere Hundrede Børn, indtil Svømning nogle Aar efter blev almindelig indført i Skolerne.

V.

Hvor dristige Fantasier de ivrige Skolevenner kunde hengive sig til, naar de profeterede om Gymnastikkens Fremtid, viser den Tale, som den fynske Biskop P. Hansen holdt 1809 ved Indvielsen af den nye Bygning for Nyborg Latinskole.* Han siger her: »Jeg aabner da mine Udsigter i Fremtiden som i en Troldlygte, og jeg ser vore Landskaber besatte med Lærere, hvilke om Søndagen i de skønne Foraars- og lange Sommerdage samle Sognets Ungdom omkring sig og undervise Ynglinger lig Grækernes Paidotriber, lede hine Legemsøvelser efter Kunstens Regler og inddele dem i forskellige Klasser, ledede af de mere dannede Ynglinge og Karle. Jeg ser en tilforn øde Plads, der lignede en sandig Ørken, en Del af Byens Almind, at være indhegnet, beplantet med vilde Træsorter, jævnet og besat trindt om med Bænke af Græstørv, til Sæde for Oldinge, smilende over de unges muntre og raske Bevægelser. Jeg ser engang i Sommeren, i Stedet for den tankeløse Omflakken under Navn af at ride Sommer i By, Proprie-

* *P. Hansen:* Om Gymnastikkens og Musikkens Indflydelse paa den unge Statsborger til hans heldige Dannelse. (Penia VI. 1811. Sid. 17 ff.).

tæren og hans Familie, eller hver anden dannet Sognets Beboer, hvis Sønner deltage i lige gymnastisk Opdragelse, at samle sig i dette Sphæristerio og at have medbragt adskillige smaa Belønninger til udsatte Priser for de mest øvede i Gymnastikken, i Musik og Sang, hvilke sidste ere tagne af gode Nationaldigteres Samlinger. Jeg ser den unge Pige højtidelig at forlade sit Sæde og med glødende Kinder at tildele hendes elskede Yngling den ham tilkendte Belønning. Jeg ser endelig den værdige Præst, som den blide Fader og Broder, at gaa blandt denne sin Hjord og ved sin Nærværelse at forekomme, at ikke kaad Vildskab og hvilken som helst Lidenskab skulde smitte tvangfri og skyldfri Munterhed og Glæde, og jeg ønsker enhvers Navn, der vandt Prisen for Gymnastik og Musik, og Aaret, i hvilket den var vunden, efter Grækernes Skik, af Præsten, i en dertil autoriseret Bog, vel og ved den belønnedes Bryllup eller hans Grav, erindret. Jeg ser endvidere Skolelæreren og Præsten, naar Alder og Helbred tillader denne det, i Vinterens klare Dage at paaspænde sin Skøjte og med Sognets unge Karle og Piger at befare det spejlglatte Vand paa de dertil udvalgte sikre Steder *, hører, hvorlunde uskyldig Glæde, høj og skingrende Latter gennemlyder disse mange Grupper, hos hvilke Sjælen er lige saa bøjelig og fri, som Legemet er smidigt.»

Virkeligheden kom dog langtfra til at svare til disse højtflyvende Forhaabninger. I Forordningen om de lærde Skoler 1809 hed det i Almindelighed, at Gymnastikundervisning skulde gives, naar og hvor det kunde ske, og i de tre Anordninger for Folkeskolen af 1814 gjordes den ligefrem til et Fag ved Siden af de andre. Hvor Læreren havde den fornødne Duelighed, skulde han give Børnene en Time Gymnastik daglig udenfor den egentlige Skoletid, hvorfor der ved enhver Skole burde være de nødvendige Redskaber og en Øvelsesplads paa 800—1,200 □ Alen. Der udlovedes desuden Gratialer til flinke Lærere. Og paa Seminarierne blev Gymnastik et paabudt Fag ved Seminariereglementet af 1818. Maaløv Skole ved Jonstrup, hvor Gehl var Lærer, blev udstyret med Apparater som en Normalskole. Men desuagtet vilde Sagen ikke trives. De fleste Lærere manglede fornøden Uddannelse, de trange Tider vanskeliggjorde Anskaffelse af Redskaber og Øvelsesplads; Betydningen af pædagogiske Legemsøvelser var kun gaaet op for en ringe Del af Befolkningen, mange havde endog Fordomme mod dem og frygtede for, at de skulde foranledige Ulykkestilfælde. Derfor stod Gymnastikundervisningen i Stampe indtil 1828: En af de faa Egne af Landet, hvor den trivedes godt, var Grevskabet Holsteinborg. Her lod Grev F. A. Holstein, den sidste

* Skøjter burde, som alle gymnastiske Apparater, tilhøre Skolen som Inventarium til frit Brug for de fattige.

af de filantropisk-pædagogiske Godsejere, en Korporal Lars Brodthagen uddanne hos Nachtegall og lønnede ham efter hans Ansættelse 1814 for at undervise i alle Grevskabets 14 Skoler. Paa egen Bekostning anskaffede Greven de fornødne Redskaber og uddelte ved Eksamen Præmier til de flinkeste Børn. Han sørgede endogsaa for, at den konfirmerede Ungdom kunde drive Gymnastik, idet han ved Holsteinborg og Fuirendal opsatte et fuldstændigere gymnastisk Apparat til Brug for Ungdommen, især Søndag Eftermiddag, og selv deltog han med Distriktslægen i Tilsynet. Da Nachtegall nogle Aar efter besøgte Holsteinborg, blev han saa overrasket over den Interesse, her fandtes for Gymnastikken, at han i sin Indberetning udbryder: »Hvad vilde der ikke vindes, naar flere Godsejere vilde følge grev Holsteins herlige Eksempel!» Men det var der des værre ikke. I Købstæderne gik det lidt bedre, især naar der blev ansat yngre Lærere med Seminarieuddannelse. Vel nævnes Gymnastik som Fag i de fleste Planer for Købstadskoler, der approberedes efter 1814, men som Regel kom den ikke videre end paa Papiret. Eksempelvis kan det anføres, at i Roskilde Skoleplan af 1815 hedder det, at alle Drenge skulde have Gymnastik og Svømning, dog skulde en Lærer hertil først antages, naar Skolen fik Overskud.

Gymnastikundervisningen var et af Befolkningens Klagepunkter mod Skoleanordningerne af 1814. Kancelliet, der i sin Betænkning til Kongen af 21 Juni 1816 med et Suk maa indrømme, at den ikke vinder alles Bifald, søger dog at forsvare den. »Saa længe det bliver vist, at Mennesket bestaar af Sjæl og Legeme, saa længe maa det dog i Almindelighed erkendes at begge Dele ved Opdragelsen bør dannes til deres Bestemmelse.» Det henviste til Nytten af Gymnastik og Svømning, bl. a. for den militære Uddannelse, og haabede, at naar Lærerkræfterne efterhaanden gjorde det muligt at drive Gymnastik i alle Skoler, vilde der kendes en betydelig Forskel paa Almuens Børn i Fortid og Fremtid. Kancelliet var overbevist om, at »de dorske og klodsede Bønderkarle» ved Gymnastikkens Hjælp vilde blive »ganske andre Væsener.»

Ogsaa ved det gymnastiske Institut mærkedes de forandrede Tider. Efter Kongens Befaling blev Uddannelsestiden for de militære Gymnastiklærere 1815 indskrænket fra 3 til 2 Aar, og ved Hærens Reduktion 1816 blev Elevantallet nedsat til 12. Nachtegall fik Afsked, og Kaptajn Hansen ved det private gymnastiske Institut skulde være hans Efterfølger som Elevernes Lærer. Ved endvidere at opgive det lejede Lokale i Nachtegalls Gaard og flytte ind i Kronprinsessegadens Kaserne blev den aarlige Udgift til det militære Institut bragt ned til c. 1,100 Rdl. Nachtegall beklagede sig med en vis Ret herover, da han havde foretaget betydelige Bekostninger paa sin Ejendom i Tillid til, at Instituttet

forblev der. Men med et rigtigt Blik for Betydningen af at staa i Spidsen for Instituttet og derved i stadig Forbindelse med Kongen tilbod han gratis at føre Tilsyn med det. Dette Tilbud blev modtaget, og Nachtegall fik Titel af Overinspektør. Som saadan fik han ogsaa Tilsyn med Gymnastikundervisningen ved de militære Korps og Undervisningsanstalter. Han fritoges derhos for sine Undervisningstimer ved de militære Akademier. Kongens fortsatte Velvilje mod ham viste sig derved, at han kort efter tilstod ham 500 Rdl. i Ventepenge, og 1821 udnævnte ham til *Gymnastikdirektør*. Fra 1825 fik han under Navn af Gratifikation en Godtgørelse paa 1,000 Rdl. aarlig for det Tab han havde lidt ved Reduktionen, og endelig udvirkede han 1832 en kgl. Bestemmelse om, at naar han for Alder og Svagelighed ikke kunde tjene i sine daværende Poster, skulde han »til Belønning for sin lange og nidkære Tjeneste samt for den megen Nytte, han havde stiftet», have et Tillæg af 666 Rdl. til sin Pension.

For att tilvejebringe større Ensartethed i Hærens Gymnastikundervisning foreslog Nachtegall 1817 at udarbejde et Reglement for denne, da Instruktionen fra 1805 mere var beregnet paa Lærernes end paa Rekrutternes Uddannelse. Kongen overdrog Nachtegall dette Arbejde, ved hvilket den nævnte Lærebog vel blev lagt til Grund, men hvor der tilføjedes Kommandoord og nøjere Beskrivelser af Øvelserne af Hensyn til, at Eksercerskolernes Forstandere og andre Foresatte ikke havde gennemgaaet Instituttet. Da han i Foraaret 1818 indleverede sit Forslag, bad han om, at en Kommission af Officerer maatte bedømme dets Brugbarhed, og at hans Navn blev udeladt paa Titelbladet, men at det derimod blev anført at det var autoriseret af Kongen. Efter den nedsatte Kommissions Anbefaling blev det approberet af Kongen 18 Maj 1818 *. Ogsaa ved sine følgende Lærebøger (undtagen den for de lærde Skoler) anvendte Nachtegall den samme kloge Forsigtighed, da han godt vidste, at mange af Hærens Officerer saa skævt til hans Virksomhed. Ligesaa ved andre Lejligheder. I 1823 havde han saaledes faaet approberet og trykt en Vejledning i Bajonetfægtning, der grundede sig paa en Række gennem flere Aar fortsatte Forsøg, men da Premierløjtnant Irminger paa samme Tid fremkom med et Forslag om Regler for Bajonettens Anvendelse, havde Nachtegall Selvovervindelse nok til at anbefale Irmingers, da dette vilde blive modtaget med større Velvilje i Hæren, fordi det skyldtes en af dens Officerer, og efter Forsøg af Nachtegall og Irminger blev dennes Forslag autoriseret i en noget omarbejdet Skikkelse.

---

* Reglement for Rekrutternes gymnastiske Dannelse den Danske Armees Exerceerskoler saavelsom for de Dele af Gymnastikken, hvori det tjenstgjørende Mandskab i Fremtiden skal øves. Kbhvn. 1819.

Samtidig med Fremkomsten af Reglementet af 1818 blev den menige Soldats Gymnastikundervisning, der hidtil kun havde fundet Sted i Rekruttiden, udvidet til hele den Tid, han laa i Tjenesten, især i Hugning og Bajonetfægtning. De to Gymnastiklærere, der fandtes ved hvert Regiment eller Korps, vare nu ikke længer tilstrækkelige, ethvert Kompagni og enhver Eskadron maatte have sin Lærer, der kunde assistere den egentlige Gymnastiklærer, en Reform, der fik sin Afslutning 1833 derved, at de gymnastiske Øvelser nu skulde ledes fuldstændig kompagnivis under Kompagnichefens Ansvar, hvilket gjorde det nødvendigt for vedkommende Officerer at lægge sig mere efter Gymnastik. Instituttet fik altsaa efter 1818 foroget Arbejde med at oplære de Underofficerer, der skulde være Kompagnilærere. De fik et 3—4 Maaneders Kursus, medens Afdelingen for de egentlige Gymnastiklærere bevarede sin toaarige Uddannelsestid. Med Udgivelsen af en Lærebog for Gymnastikundervisningen i hver Afdelings Underofficersskoler * havde Nachtegall 1821 naaet en foreløbig Afslutning paa sin Virksomhed for Legemsøvelsernes Fremme i Hæren. Og var det end kun den militære Undervisning, der sysselsatte ham i disse og de nærmest folgende Aar, saa bevarede han dog derved sin inflydelsesrige Stilling, der gjorde det muligt for ham att virke for den pædagogiske Gymnastik, naar Tiderne bleve gunstigere.

VI.

Dette blev de i Slutningen af Tyverne. Det okonomiske Tryk aftog, og Interessen for Skolegymnastikken voksede. I Kobenhavn indførtes den i flere offentlige og private Skoler og ligesaa i nogle Landsbyskoler paa Kobenhavns Amt hvor Provst Schack var ivrig for at fremme den. Kancelliet, der fandt det ønskeligt, om Gymnastikken først kunde indføres i alle Skoler i eet Amt, inden man foretog yderligere Skridt til dens almindelige Indførelse, henviste 1826 Provst Schack til Samarbejde med Nachtegall. Denne sorgede nu for Lærernes Uddannelse, for saa vidt det behovedes, medens Provsten bearbejdede Stemningen i Sognene og sørgede for at skaffe Øvelsespladser og Apparater. Til Taarbæk Skole gav Prins Kristian det gymnastiske Apparat, som havde været benyttet af hans Søn Frederik. I Lobet af et Par Aar var Gymnastikken indført i alle Skoler i Københavns Amt, og allerede i Efteraaret 1826 kunde Nachtegall give en fordelagtig Indberetning om

* Reglement for den gymnastiske Underviisning ved Regimenternes og Corpsernes Underviisnings-Anstalter for Underofficerer og Spillemænd, samt ved Land - Etatens militaire Caserne- eller Drengeskoler. Kbhvn. 1821.

den af ham og Provsten foretagne Visitation, og Beretningen blev ikke blot offentliggjort i Kollegialtidenden, men Provsten og vedkommende Præster og Skolelærere fik tillige tilkendegivet Kongens »allerhøjeste Velbehag», og Kancelliet udstedte 25 November 1826 et Cirkulære til Skoledirektionerne i hele Danmark med Opfordring til at fremme Gymnastikundervisningen.

Da man imidlertid paa de fleste Steder var uvis om, hvorledes man skulde tage fat paa Sagen, udarbejdede Nachtegall et Forslag til en *Lærebog i Gymnastik for Folkeskolerne.* Af Hensyn til Kongens Forkærlighed for indbyrdes Undervisning foreslog, han at denne ogsaa skulde anvendes i Gymnastiktimerne, ligesom han allerede 1822 havde sendt Kongen en »Historisk Udsigt over den indbyrdes Undervisnings Anvendelse ved de gymnastiske Øvelser i Danmark 1800—1821», hvori han gav det Udseende af, at han havde brugt denne Metode lige siden Oprettelsen af hans private Institut, medens det faktisk kun var den sædvanlige Anvendelse af ældre Elever som Hjælpere, der havde fundet Sted. Nachtegall henstillede, at Forslaget blev gennemgaaet af Mænd med Kendskab til Skoleforholdene, og foreslog hertil Kancellideputeret, Etatsraad Lassen, Major Abrahamson, den ivrige Forkæmper for indbyrdes Undervisning, samt Provst Schack. Kancelliet tilføjede Amtprovst Mønster, Abrahamsons trofaste Fælle i Arbejdet for Lancaster-Metoden. Ved Reskript af 10 April 1827 blev det overdraget disse 4 Mænd samt Nachtegall at sammentræde som Kommission for at gennemgaa Forslaget. Af Nachtegalls Beretning om Kommissionens Arbejde fremgaar det, at der har været stor Dissens angaaende Anvendelsen af den indbyrdes Undervisning ved Gymnastikken. Nachtegall vilde gerne benytte den, men kun med Maade, derimod vilde Abrahamson og Mønster have den nøjagtig gennemført, og uagtet Nachtegall paaviste, at der var en betydelig Tidsspilde forbunden med Elevernes Opraabning til enhver »Skole», hvilket tog $^1/_3$ af hele Undervisningstiden, og foreslog at indskrænke Opraabningen til 1 à 2 Gange om Ugen, hvorved der intet tabtes, da det ved gymnastisk Undervisning ikke kunde antages, at Børn fra en Dag til en anden gjorde saa betydelige Fremskridt, at en Omflytning og derpaa følgende Opraabning var nødvendig, maatte han dog bøje sig, da Modstanderne ytrede Frygt for, »at denne Forandring i Metoden lettelig kunde vildlede nogle af de Lærere, der besøgte Normalskolen for indbyrdes Undervisning, og saaledes skade Sagen i det hele.» Det lykkedes Etatsraad Lassen at udjævne Modsætningerne, og efter at Nachtegall flere Gange havde maattet omarbejde sit Forslag, indleveredes Kommissionens Arbejde i Marts Maaned 1828 til Kancelliet. Betegnende er det, at skønt Kommissionen ikke havde brugt et Aar til Arbejdet, fandt den dog Anledning til at undskylde, at det havde varet saa længe,

fordi to af Medlemmerne boede udenfor København og en havde været i Udlandet. Med ubetydelige Modifikationer indstillede Kancelliet Lærebogsudkastet til Approbation, og denne fandt Sted den 25 Juni 1828. Af Bogen, den første af noget Lands Regering autoriserede Lærebog i Skolegymnastik *, skænkedes 4,000 Eksemplarer paa Kongens Bekostning til alle Skoler og Skoleautoriteter. Men det spændte Forhold til Abrahamson var vistnok Skyld i, at Nachtegall, »foranlediget ved en ikke ringe Dissens, der ved en Eksamen var opstaaet mellem ham og et af Medlemmerne i Direktionen for Garnisonsskolerne», fik udvirket en kgl. Resolution om, at han havde Ret til at afholde Gymnastikeksamen i disse Skoler uafhængig af Direktionen. Og efter at Abrahamson havde mistet sin Stilling som Leder af indbyrdes Undervisning, fik Nachtegall 1833 den vidtløftige Opraabning og Inddeling af Eleverne afskaffet paa Normalskolen og 1838 i alle Skoler.

Paa Foranledning af Provst Schack mødte i Sommeren 1827 et stort Antal Skolelærere fra Københavns Amt paa Instituttet for at faa et Kursus i Gymnastik. Men ved denne Lejlighed føltes det som en Mangel, at Instituttet ikke var i Forbindelse med en Børneskole. Vel vare enkelte Skolelærere, der ønskede at gøre sig bekendt med en velordnet gymnastisk Undervisning, blevne henviste til Opfostringshuset, der under Forstander Borch indtog en fremragende Plads i dette Fag, men dette kunde ikke vedblive, da Lærernes Antal voksede. Efter Nachtegalls Forslag befalede Kongen derfor (Reskr. af 21 August 1827), at 40—50 Børn fra en offentlig Skole maatte antages ved det militære gymnastiske Institut til Undervisning i Legemsøvelser, og at denne Skole blev sat i Forbindelse med Instituttet, saaledes at begge i Forening dannede en Læreanstalt, der kunde tjene som *Normalskole for Gymnastikken*, hvor ej alene Instituttets militære og civile Elever, men ogsaa Lærere ved offentlige og private Skoler kunde vejledes i Gymnastikundervisning. Skolen aabnedes paa Kongens Fødselsdag den 28 Januar 1828, og samtidig toges den nye Bygning for det militære gymnastiske Institut i Brug, som paa Nachtegalls Forslag var bleven opført ved Sølvgadens Kaserne af Ingeniørkorpset efter Major Prangens Tegninger, efter at Instituttet siden 1816 havde hutlet sig igennem med tarvelige Lokaler i Kaserner og paa Gjethuset, og de to sidste Aar havde maattet leje sig ind hos Premierløjtnant Hansen i det private gymnastiske Institut, der dengang fandtes i Etatsraad Rosenkildes Gaard paa Kongens Nytorv. Aaret efter fik Instituttet, da det havde bestaaet i 25 Aar, Prædikatet »kongeligt», hvilket Nachtegall tidligere forgæves havde søgt om.

* Lærebog i Gymnastik for Almue- og Borgerskolerne i Danmark. København 1828.

Allerede i Løbet af 1828 besøgtes Normalskolen af over 200 Skolelærere, og sank end Antallet i de følgende Aar, kom der dog ikke faa.* Til Øvelsesskolen mødte der 160 Drenge fra Garnisonsskolen, og naar disse i Sommermaanederne vare til Svømning, fik man Elever fra Fattigskolerne.

Endnu mere end Normalskolen virkede det ved Plakat af 25 Juni 1828 givne *Paabud om, at i alle Skoler skulde der straks indføres Gymnastikundervisning*, i det mindste den tredje eller mest indskrænkede Grad af de i Lærebogen anførte Gradationer. Denne omfattede kun Forberedelses-, Ligevægts- og nogle blandede Øvelser samt Løb og Spring. Redskaberne hertil ansloges til 3 Rdl. Skolekommissionerne i København og i Købstæderne skulde fremkomme med Forslag om, hvilken Grad af Gymnastikken der efter de lokale Forhold kunde indføres hvert Sted. Under Anvendelsen af de sædvanlige Tvangsmidler mod Skoleforsømmelser skulde alle skolepligtige Drengebørn deltage i denne Undervisning, og Skoledirektionerne skulde i de aarlige Beretninger nøjagtig forklare Gymnastikundervisningens Standpunkt i de dem underlagte Skoler. Skoledirektionen i København raadførte sig nu med Nachtegall om, hvorledes Gymnastikken skulde indføres i de bestaaende Skoler i Hovedstaden, og indgav 6 Juli 1829 Forslag til Kancelliet herom. Følgen heraf blev Kancelliplakat af 24 August 1830, der gjorde det til Pligt, endog for de private Skoler, at drive Gymnastikundervisning, og tillod dem, naar de ikke selv havde passende Lokale, at benytte de offentlige Skolers mod en Betaling af 12 ß pr. Barn om Maaneden. Med Nachtegalls Bistand organiseredes nu Gymnastikundervisningen i København i Aarene 1831 og 32. Løjtnant Grüner blev efter Nachtegalls Forslag ansat som Gymnastikinspektor med en aarlig Løn af 300 Rdl. For Børnene fra den midterste og østligste Del af Byen fik man Lokale til Laan i den militære Gymnastikbygning ved Sølvgadens Kaserne, paa Nørrebro og Kristianshavn lejede man Lokaler, og for Børnene fra Byens vestlige Del opførte Kommunen en særlig Gymnastikbygning ved Filosofgangen paa den vestre Del af Volden. En Svømmeflaade blev bygget ved den militære Svømmeskole. Hvert Barn fik 3 Timers Undervisning om Ugen, og Lærerne, der i Reglen vare Underofficerer, lønnedes med 24 à 32 ß Timen, medens Kommunens Skolelærere kun havde 16 ß. I alle disse Foranstaltninger viste der sig en paafaldende Forskel paa Omsorgen for Gymnastikken og for den øvrige Undervisning. Ved den første sørgede man for gode Lokaler, hensigtsmæssige Apparater, en særlig Inspektør og vellønnede Lærere; ved den egentlige Undervisning savnedes endnu

* I 1829 besøgtes Normalskolen af 98, og for Aarene 1831—36 opgives det aarlige Antal henholdsvis 86, 55, 39, 22, 24 og 27.

alle disse Betingelser for Fremgang. Tilmed led den øvrige Undervisning derved, at somme Forældre holdt deres Børn hjemme fra Skolen paa de Dage, der var Gymnastik, og den Dag, der var Svømmeundervisning, kom vedkommende Klasse slet ikke i Skole. Men Kongens Forkærlighed for Gymnastikken var bekendt, og derfor bøjede man sig.

Gik det end ikke saa glat med det nye Fag uden for Hovedstaden, saa blev det dog efterhaanden indført. Ved Udgangen af 1830 regnede man, at Gymnastikken var indført i 2000 Almueskoler. Regeringen og private traadte hjælpende til ved Anskaffelse af Øvelsesplads og Apparater. Ved Organisationen af Gymnastikken paa Landet blev den bragt i endnu nøjere Forbindelse med indbyrdes Undervisning end tilsigtet i Lærebogen. Under 2 Juli 1828 befalede nemlig Kongen, at Førstelæreren i »Normalskolen for indbyrdes Undervisning», H. J. Wille, skulde gøre en Rejse, for i hvert Distriktsprovsti (med Undtagelse af Sorø Amt og de Distriktsprovstier, i hvilke Seminarier fandtes) at ordne en Skole, som anvistes ham af vedkommende Amts Skoledirektion i Overerensstemmelse med Bestemmelserne for indbyrdes Undervisning. I disse Skoler skulde han tillige virke for, at de ved Plakat af 25 Juni s. A. givne Befalinger med Hensyn til Gymnastikken bleve bragte i Udførelse. Inden han begyndte Rejsen, gik han paa Normalskolen for Gymnastik og gjorde sig saa bekendt med Undervisningen, at han kunde give Skolelærerne den fornødne Vejledning. Wille udførte dette Hverv i Aarene 1828—30. Derved fik ca. 40 Skoler i Rigets forskellige Provinser reglementeret gymnastisk Undervisning, og disse Skoler skulde saa som Mønsterskoler paavirke andre. 1831 blev Wille Medhjælper hos Nachtegall, der allerede 1829 havde faaet Premierløjtnant la Cour til Inspektionsofficer og Medhjælper. Paa Nachtegalls Forslag blev det efter Forhandlinger med Kancelliet fastsat ved kgl. Resol. af 28 Decbr. 1830, at der hvert Aar skulde indgives særlige Beretninger om Gymnastikkens Tilstand, hvilke Kancelliet maatte sammenarbejde til en Fremstilling til Kongen, medens selve Beretningerne sendtes Nachtegall til Erklæring, og hans Bemærkninger bleve af Kancelliet tilstillede Skoledirektionerne, for at eventuelle Mangler kunde afhjælpes. Dette skete hvert Aar, men de statistiske Oplysninger, som foreligge i disse Indberetninger om Gymnastikundervisningens Udbredelse og Tilstand, ere ikke meget værd; Upaalideligheden fremgaar af de vekslende Opgivelser af det Antal Drenge, som deltog i Undervisningen. Man skulde synes, at baade Kancelliet og Nachtegall maatte have opdaget dette; men sandsynligvis har Hensynet til Kongens Forkærlighed for denne Sag bevirket, at alle Autoriteter fremstillede den i saa gunstigt Lys som muligt. Efter Beretningerne at dømme var Gymnastikundervisnin-

gen inden Kongens Død indført i over 2,500 af Landets c. 2,600 offentlige Skoler, men 1ste Grad fandtes kun i omtrent 10 pCt af Skolerne, 2den Grad i det dobbelte Antal, hele Resten maatte nøjes med 3djeGrad. I over 1100 Skoler fandtes »eller lovedes» Badning og Svømning. Medens Nachtegall hidtil havde stillet sig afvisende overfor Kongens Ønske om Offentliggørelsen af de Rapporter, han jævnlig indgav om Gymnastikundervisningens Tilstand, fandt han, efter det Opsving, den hele Sag havde taget i Slutningen i Tyverne, nu Tiden passende til at fremlægge Resultaterne for Offentligheden. Han sammenarbejdede derfor et Udtog af sine tidligere Rapporter til en »Fremstilling af Gymnastikkens Fremgang i Danmark 1799—1830», der blev udgivet paa offentlig Bekostning. Siden blev hans Indberetninger efter Kongens Befaling offentliggjorte ikke blot i Kollegialtidende, men ogsaa i Aviserne (»Statstidende» og »Dagen»).

Ligesom man i 1827 havde fundet Anledning til at afkræve *Seminarierne* Beretning om deres Gymnastikundervisning, saaledes gentog det samme sig 1832, da Nachtegall efter Aarsberetningerne mente at kunne skønne, at enkelte Læreres ringe Dygtighed til at undervise i Gymnastik hidrørte fra en mangelfuld Undervisning paa Seminarierne. 1836 blev Nachtegall endog sendt paa en Inspektionsrejse til Seminarierne, baade for at undersøge Gymnastikundervisningens Tilstand og for eventuelt at give Raad og Vejledning. I sin Indberetning roser han Forstandere, Lærere og Elever for den Interesse, de havde for Legemsøvelser, men paaviser dog forskellige Mangler ved Apparaterne og Fremgangsmaaden. Han udvirkede derfor, at 3 af Seminariernes Gymnastiklærere fik et Sommerkursus paa Normalskolen 1837; derimod blev det ikke til noget med hans Planer om at udarbejde en Metodelære i Gymnastik til Brug ved Seminarierne, hvor hans Lærebog for Skolerne var ufyldestgørende. I Aarene 1840 og 1843 foretog han nye Inspektionsrejser til Seminarierne. Ved Tønder Seminarium, hvor Undervisningen skete paa Tysk, blev hans Lærebog 1831 oversat af den derværende Lærer i Gymnastik, C. Kopp, og Nachtegall sørgede for, at han fik Statsunderstøttelse til dens Udgivelse.

Ogsaa til *Latinskolerne* udstrakte hans Virksomhed sig. Her havde man i Aarhundredets Begyndelse paatænkt Indførelse af Gymnastik paa Foranledning af Direktionen for Universitet og de lærde Skoler, og der foreligger bl. a. et interessant Forslag af 1812 fra Professor Nissen om Indførelse af »den saakaldte almindelige pædagogiske Gymnastik» ved Metropolitanskolen med Angivelse af de enkelte Apparater og Øvelser, og, betegnende for Tidens Opfattelse af dette Fags Betydning, med det udtrykkelige Forbehold, at det skulde staa enhver Værge frit for at bestemme, om hans Søn skulde deltage i Gymnastik. Det hele blev dog til intet. 1823

indførte Professor Nielsen ved Nachtegalls Hjælp Gymnastikundervisning i Borgerdydskolen i København, men ved den paa Kongens Befaling i 1829 afgivne almindelige Beretning om, hvad der var gjort for Sagen i Latinskolerne, viste det sig, at »næsten overalt var der udrettet saare lidet eller intet». Nu maatte derfor disse Skoler ikke blot indsende Aarsberetninger, der ligesom de fra Folkeskolerne sendtes til Erklæring af Nachtegall, men denne udvirkede en kgl. Resol. af 20 Septbr. 1831, hvorved Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler bemyndigedes til, saa snart Omstændighederne tillode det, at indføre fuldstændig Gymnastikundervisning i alle Latinskoler. Dette virkede, og i Løbet af 4 Aar var den indført i dem alle paa Nakskov og Nykøbing nær, hvor økonomiske Aarsager stillede sig i Vejen. Det overdroges Nachtegall 1833 at udarbejde en Lærebog og et Regulativ for Undervisningen i disse Skoler, og under 14 Septbr. 1833 erholdt de Kongens Approbation.* Ved en kgl. Resol. af 7 Marts 1838 paalagdes det Nachtegall at inspicere Gymnastikundervisningen i Latinskolerne, og han foretog i dette Øjemed Inspektionsrejser til disse Skoler ligesom til Seminarierne.

Ved forskellige administrative Paabud søgte Regeringen i Slutningen af Frederik den Sjettes Tid yderligere at fremme Gymnastikundervisningen. Der foreligger i denne Retning en Række Kancelliskrivelser. 14 Februar 1832 gjordes Indførelse af Gymnastikundervisning til nundgaaelig Betingelse for, at nogen fik Tilladelse til at oprette private Drengeskoler. 9 Marts 1833 bestemmer Kancelliet, at Lærerens Mangel paa Duelighed til at udføre de gymnastiske Øvelser burde ikke være en Hindring, thi i saa Fald havde han blot at holde sig til Lærebogens Vejledning. Endvidere burde Gymnastikken ogsaa drives ved Bi- og Omgangsskoler, i det mindste de Øvelser, der kunde foretages uden Apparater. Da Nachtegall gjorde Kancelliet opmærksomt paa, at over 70 pCt. af Skolerne bleve staaende ved Lærebogens ringeste Grad, paalagdes det d. 26 Januar 1835, hvor Omstændighederne tillode det, at indføre den anden Undervisningsgrad ved at optage Klavring, Svømning og militære Øvelser og anskaffe Redskaber til 33 Rdl. Værdi. Og da Nachtegall 1838 kom med den samme Anke og foreslog, at 1ste Grad indførtes i alle Købstadskoler og 2den Grad i alle andre, hvor Lærerens Dygtighed og Skoledistriktets økonomiske Forfatning tillod det, udbad Kancelliet sig Skoledirektionernes Betænkning herom. Men efter Modtagelsen af disse stillede det Sagen i Bero. 28 November 1843 henleder Kancelliet dog paa ny Skole-

* Lærebog i Gymnastik til Brug for de lærde Skoler i Danmark ved F. Nachtegall. Kbhvn. 1834. — Regulativ for den gymnastiske Undervisning ved de lærde Skoler i Danmark. 1834. Seminarielærer Kopp i Tønder oversatte 1837 ogsaa denne Lærebog.

direktionernes Opmærksomhed paa Udvidelsen af Gymnastikundervisningen, og 12 Januar 1844 befales det at anskaffe Redskaber til 2den Grad ved alle Skoler med et Børnetal af 40—50.

For *Svømning og Badning* blev der ogsaa truffen en Række administrative Bestemmelser. 2 April 1831 anmodes Skoledirektionerne om at indføre Svømmeøvelser,* og da man formodentlig paa sine Steder har henvist til at Afstanden fra Kysten gjorde dette umuligt, bestemtes det 14 Februar 1832, at 1/2 Mils Afstand fra Svømmestedet ikke maatte være til Hinder for Svømning og Badning. Andre Hindringer have imidlertid vist sig; thi under 9 Marts 1833 hedder det i et nyt Cirkulære, at naar Mangel paa Svømmeredskaber eller Vandets ringe Dybde eller Lærerens Mangel paa Duelighed til at undervise deri lægger Hindringer i Vejen for Svømmeøvelsens Indførelse, skulde dog Badning finde Sted alle Vegne. Da det imidlertid var sin egen Sag at foretage denne i hvilke som helst Vandhuller paa Marken, forordner Kancelliet med faderlig Omhu d. 14 Januar 1834, at hverken Svømning eller Badning maa foretages i Vandsteder, som vare fremkomne ved Gravning, eller paa Steder, hvor Vandet ikke havde Til- eller Afløb. Dog tillodes det to Aar efter (9 Februar 1836) at svømme og bade i Vandsteder, naar disse havde Sandbund og laa paa aaben Mark, saaledes at de være udsatte for Vinden fra alle Sider.

Til Trods for denne Række af Bestemmelser** vilde hverken Svømme- eller Gymnastikundervisningen ret trives. Paa Papiret saa det helt godt ud, men i Virkeligheden har Forholdene mange Steder ikke været bedre end i Sakskøbing, hvorfra det hedder, at da Frederik den Sjette 1833 besøgte denne By, fik man en i en nærliggende Landsby ansat Lærer, der var bekendt som en dygtig Gymnastiklærer, til at trænere Sakskøbings Drenge i 4 Uger, og de bleve herved saa flinke, at da de præsenteredes for Kongen, var han meget tilfreds med deres Præstationer. Der savnedes gennemgaaende ikke blot Interesse for Legemsøvelser, men tillige Forstaaelse af disses Betydning i Opdragelsen, og dette hidrørte vel for en stor Del fra, at den Forbindelse mellem Gymnastik og Militærøvelser, som Kongen havde tilvejebragt, og som Nachtegall

---

* Dog bleve de 21 Juni s. A. stillede i Bero indtil videre paa Grund af den Fare, der kunde opstaa ved Forkølelse med Hensyn til den i Udlandet herskende Kolera, hvorimod det formentes, at Badning, der ikke medførte Anstrengelse, kunde anbefales, naar der iøvrigt iagttoges Forsigtighed.

** Ikke at tale om dem, der med komisk Omhu for Ensartetheden forandrer enkelte Detailler i Gymnastikreglementet, naar der var sket tilsvarende Forandringer i Infanteriets Eksercerreglement, saaledes 22 Januar 1837 Ordre om, at Eleverne under Ekserceringen skulde bære Hovedet lige ud, i Stedet for som hidtil at se til højre, samt at der i Stedet for den hidtil reglementerede 1ste eller Parademarch til 60 Skridt og 2den March til 120 Skridt i Minuttet, skulde for Fremtiden kun marcheres efter en Kadence af 108 Skridt i Minuttet.

til Dels sluttede sig til, hvad enten han nu ikke klart saa Faren, eller han mente kun derved at kunne redde Gymnastikken i de trange Tider, forvirrede Folkets Begreber, ligesom den skadede Gymnastikken, efterhaanden som det blev lutter Officerer og Underofficerer uden tilstrækkelige pædagogiske Forudsætninger, der skulde lede og tilse den.

Nachtegalls Nidkærhed og store Arbejdsdygtighed lod ham til Trods for hans fremrykkede Alder ikke blot udarbejde en ny og fuldstændigere Lærebog for Gymnastikundervisningen i Hæren,* men tillige tage et nyt Arbejdsfelt op, nemlig *Kvindegymnastikken.* I Aarhundredets Begyndelse havde man gjort enkelte Forsøg paa Legemsøvelser med Piger, men siden havde man udelukkende holdt sig til Drenge og unge Mænd. Da den gymnastiske Interesse paa ny vaagnede omkring 1830, kom Spørgsmaalet atter frem. I den ortopædiske Anstalt, som Kammerraad Langgaard efter udenlandsk Mønster oprettede 1834 paa Store Tuborg ved Strandvejen, og som søgtes af mange Piger med en eller anden Legemsskrøbelighed, anvendte man i stort Omfang Legemsøvelser, især for Skævhed i Rygraden, da man kom til Erkendelse af, at denne Fejl hyppig skyldtes Slaphed i Musklerne, hvilket efter Dr. Mansas Udtalelser for en stor Del havde sin Grund i den hele Opdragelsesmaade, som, mest hos Pigebørn, ensidig udviklede de aandelige Evner paa de legemliges Bekostning. Kongen henledede Nachtegalls Opmærksomhed herpaa, og da han tillige fra Blindeinstituttet, hvor man vilde følge Vajsenhusets og Døvstummeinstituttets Eksempel i at indføre Gymnastik for Piger, modtog en Anmodning om at udarbejde passende Øvelser til dette Brug, begyndte han i denne Sag at arbejde sammen med Lægen, Etatsraad Herholdt, hvem han foreviste de Øvelser, han tænkte at anvende. Efter Nachtegalls Forslag blev der ved kgl. Res. af 26 Marts 1838 oprettet en Prøveskole for den kvindelige Ungdoms Undervisning i Legems- og Sundhedsøvelser ved det gymnastiske Institut. Bestyrelsen overdroges til Nachtegall og Stadsfysikus, Professor Hoppe. Af Pigerne i Garnisonsskolerne udtoges 30 i en Alder af 6—15 Aar, der undervistes af Instituttets 5 Lærere: 3 Sergenter under Tilsyn af en Inspektrice, »et sindigt og aldrende Fruentimmer, helst af Opdragelse og Dannelse», hvortil valgtes en Lærerinde ved Kaserneskolerne. Undervisningen fandt Sted 3 Timer om Ugen undtagen i den strengeste Vintertid. Ved passende Klædedragt (Bluse- og Benklæder), hensigtsmæssig Metode og omhyggelig Valg af Øvelser** toges der Hensyn til Elevernes Køn. I denne Under-

* Reglement for Underviisningen i Gymnastik og de dermed forenede Vaabenøvelser i den danske Armee. Kbhvn. 1837.

** Der foreligger intet nærmere om de Øvelser, som foretoges ved denne Skole, men for en af de private Pigeskoler, der fulgte Eksemplet, anføres

visning, der begyndte i Foraaret 1838, deltoge Børnene med Lyst, og deres Sundhed vandt øjensynlig, hvorfor Skolens Bestyrelse foreslog Kongen at gøre Skolen til en *Normalskole for Kvindegymnastik*. Dette skete ogsaa ved kgl. Resol. af 20 Februar 1839, der bestemte, at Skolen skulde give Lærerinder og andre, der matte ønske det, Lejlighed til at lære Undervisningsmaaden i Kvindegymnastik, og at de Øvelser og den Fremgangsmaade, som brugtes i Normalskolen, skulde være Rettesnor for de Pigeskoler, der indførte Gymnastik, hvorfor Nachtegall fik Bemyndigelse til at føre Tilsyn med disse. Ved et Cirkulære af 5 Marts 1839 meddelte Kancelliet dette til alle Skoledirektioner. Elevantallet i Normalskolen blev nu forøget, og i Sommeren 1839 lykkedes det Nachtegall til Trods for Admiralitetskollegiets Modstand at faa indført Gymnastikundervisning for Pigerne i Søetatens Skoler. En Mængde Skolebestyrerinder og andre Damer havde allerede 1838 overværet Pigegymnastikken i Prøveskolen ved Instituttet og vare blevne vundne for Sagen, saa at flere københavnske Pigeskoler indførte Gymnastik. Fru Buchs Skole gjorde Begyndelsen i Efteraaret 1838. Aaret efter oprettede Kammerraad Langgaard en Gymnastikskole for Damer, og i Pressen begyndte der at føres et livligt Ordskifte om Sagen. Det er ganske rørende at se, hvorledes den gamle Konge bevarede Interessen for Gymnastikken til det sidste. Den 24 Novbr. 1839 bifalder han Nachtegalls Forslag om at udvide Gymnastikundervisningen i Søetatens Pigeskoler, og tre Dage efter, altsaa næppe en Uge før han døde, paalægger han Nachtegall at gøre Forsøg med et nyt Svømme- og Redningsapparat.

Med Frederik den Sjettes Død er Nachtegalls Virksomhed i Hovedsagen afsluttet. 1842 overlader han Instituttets Bestyrelse til la Cour, dog vedbliver han at beklæde Gymnastikdirektørposten til sin Død 1847.

VII.

Til Slutning et flygtigt Blik paa *den pædagogiske Side* af Nachtegalls Virksomhed. Grundstammen af hans Gymnastikøvelser er hentet fra Dessau og Schnepfenthal. Al Gymnastik hvilede overhovedet dengang paa Gutsmuths grundlæggende Virksomhed. Hans Bog var endnu den eneste Lærebog i Gymnastik, naar man undtager Fægtning og rent militære Øvelser. Den var ogsaa Nachtegalls første Vejleder, og selvfølgelig tog han sine Øvelser af den; thi han var ingen genial Opfinder, der formaaede at danne et nyt gymnastisk System; han gav sig heller aldrig ud derfor. Nachte-

1840 følgende Øvelser: 1) Forberedelses- og 2) Ligevægtsøvelser, 3) Gang og Løb, 4) Haandvægtsøvelser, 5) Stokkesvingning, 6) Armøvelser paa Skraastangen, 7) Barreøvelser, 8) Sjippen og andre Hop over Reb, 9) Tovtrækning.

gall var en praktisk anlagt Mand med pædagogisk Sans, en dygtig Lærer og Organisator; han forstod derfor at vælge, supplere og ændre et givet Øvelsesstof, ligesaa at gøre Forsøg med nye Øvelser. Men de fysiologiske Hensyn spillede herved en underordnet Rolle for ham. Hans Ungdomsstudier havde ikke givet ham Forudsætninger til at bedømme de enkelte Øvelsers fysiologiske Værdi, og han blev snart saa stærkt optaget af praktisk Arbejde og hengav sig dertil med en saadan Iver, at der ikke levnedes ham Tid til andre Studier end de, der kunde foretages i Gymnastiklokalet ved selve Undervisningen. De gutsmuthske Øvelser omfattede — naar man ser bort fra den anvendte Gymnastik (Svømning, Fægtning, Hugning og militære Øvelser) — i Hovedsagen følgende Grupper: Gang, Løb, Spring, Smidigheds- og Ligevægtsøvelser samt Klavring, hvortil kom de halvvejs anvendte at løfte, bære, kaste, skyde samt de Øvelser af Sanserne, der kun højst uegentlig kunne medregnes til Gymnastik. Med rigtigt pædagogisk Blik kastede Nachtegall disse to sidste Grupper over Bord i sin første Lærebog 1805, tilføjede en ny Gruppe under Navn af »Forberedelsesøvelser» og gav »Smidighedsøvelserne» et helt andet Inhold end Gutsmuths, vistnok med franske Øvelser som Forbillede. Indtil 1837 var Nachtegalls Forberedelsesøvelser dog yderst magre. De bestode i at staa, gaa, bøje og strække Knæerne, hoppe, hænge og løfte sig i Armene samt staa paa Hænderne og i denne Stilling bøje Armene, og de synes ikke valgte efter noget bestemt Hensyn. Hans Smidighedsøvelser, der saa godt som alle krævede Madrats til Udførelsen, indeholdt Bøjninger tilbage og fremad, Hovedspring, Rejespring og »Mollen»; de udvidedes senere noget, men ophørte som selvstændig Gruppe 1821, formentlig i Erkendelse af, at de som Enkeltmandsøvelser ikke vare heldige til Skolebrug. Man bestyrkes i denne Opfattelse ved at bemærke, at Nachtegall aldrig indførte Barre- og Reckøvelser, der dog allerede findes 1816 i Jahns og Eiselens »Die deutsche Turnkunst». Derimod optager Nachtegall fra 1821 en Gruppe »blandede Øvelser» der i hans forskellige Lærebøger er af ulige Omfang. Oprindelig omfattede de Rygprøve, Sjippen, Spring i Reb og Bukkespring samt de tidligere forkastede Øvelser i at løfte, trække, kaste og brydes. 1828 udvidedes de med nogle Lege, f. Eks. Tagfat, med Armprøve, Skulderøvelser, Rejsninger, Spring over en Kæp m. m., en broget Blanding uden hverken indre eller ydre Sammenhæng. 1834 tilføjedes en hel Række Lege, deriblandt forskellige Boldspil og Styltegang; her optræder ogsaa Haandvægtsøvelser for første Gang. Nachtegall søger at ordne disse forskelligartede Øvelser i Grupper, som han kalder Behændigheds-, Styrke- og Kasteøvelser. Under Behændighedsøvelser findes for første Gang Bøjninger og Vendinger af Overkroppen. Først i Lærebogen af 1837 faa For-

beredelsesøvelserne den Form, de beholdt i en Aarrække; ved at suppleres med Bojninger og Vendinger, som toges fra blandede Øvelser, bliver det et Tilløb til at gennemgaa hele Legemet, dog mangle f. Eks. Armbevægelser aldeles.

Man vil se, at Nachtegall stadig arbejder paa at ordne Stoffet; men det er ham for genstridigt. Han mangler et rationelt Inddelingsprincip og gaar kun efter ydre og tilfældige Hensyn. Uden for de Grupper, hvor Øvelserne til Dels give sig af sig selv, f. Eks. Spring og Klavring, opnaar han derfor aldrig Klarhed over Øvelsernes Omfang eller Fasthed i deres Orden. Sit heldigste Skridt gør han allerede 1805, idet han fraviger Gutsmuths Orden og begynder med Ligevægts-, Forberedelses- og Smidighedsøvelser, for derefter at tage Løb, Spring, Klavring, Fægtning, Hugning, Voltigering og Svømning. Denne Ordning af Hovedgrupperne bevarede han i det væsentlige i sine senere Lærebøger, men indenfor de enkelte Grupper vekslede de Øvelser, han henregnede dertil. Som Eksempel paa hans Famlen kan anføres, at Ligevægtsøvelser regelmæssigt i hver anden af hans Lærebøger opføres henholdsvis som særskilt Gruppe eller som Del af Forberedelsesøvelserne.

Hans første Lærebog er affattet i Spørgsmaal og Svar, og hvert Afsnit indeholder Definition af vedkommende Øvelser, Inddeling af dem, Angivelse af deres Nytte og Beskrivelse af Udførelsen. Ved Angivelse af Nytten er den fysiologiske Begrundelse meget svag, men den korte Beskrivelse temmelig klar. I sine senere Lærebøger bliver Nachtegall mere selvstændig i Fremstillingen. De nødvendige Kommandoord og den hele gymnastiske Terminologi skabtes af ham og have for en stor Del holdt sig til vore Dage.

Hvad der særlig fortjener at fremhæves i hans Lærebøger ere *de almindelige Regler for Gymnastikundervisningen*, som han med Udgangspunkt fra Gutsmuths Bog efterhaanden udarbejder med større Selvstændighed. De indeholde sunde pædagogiske Grundsætninger for dette Fags Behandling, »efter Opdragelsens Hovedgrundsættning: at danne en sund Sjæl i ett sundt Legeme». Straks i sin første Lærebog indskærper han Lærerne, at »i alt iagttage en gradvis Fremgang fra det lettere til det vanskeligere», at »gøre sig Umage for at kende Rekrutternes forskellige Legems- og Sundhedsbeskaffenhed og indrette Øvelserne saa vidt mulig derefter», at »søge at beskæftige alle sine Rekrutter paa een Gang eller i det mindste et saa stort Antal af samme som muligt», og »at han aldrig taber det Maal af Øje, at Rekrutten skal dannes til en dristig, kraftfuld og for sin Bestemmelse brugbar Kriger, men ingenlunde til Kunstner», hvorfor »det er under hans Værdighed at forøde Tid og Kræfter i det latterlige Øjemed at lære Kunstfærdigheder for at falde i Øjnene eller stille sig til Skue derved; hans fornuftige

Øjemed bør det være at øve og danne sit Legeme». I de følgende Lærebøger tilføjes andre lige saa rigtige Fordringer, saasom at da de forberedende Øvelser ere højst vigtige, bør de indøves til Gavns og hver Øvelsesdag foretages inden andre Øvelser, at Læreren maa afveksle med Hovedøvelserne og med Øvelser for Over- og Underlegemet, og at Mandskabet ved at skifte med de mer og mindre anstrengende Øvelser bør uafbrudt holdes i Virksomhed.

De *Gymnastikredskaber*, han benyttede, vare hovedsagelig de guthsmuthske, hvortil han føjede Madratser og nogle flere Klavreapparater, men bortkastede Springstokkene.* Han arbejdede stadig paa at faa de enkelte Redskaber mere formaalstjenlige, bl. a. gjorde han mange Forsøg med Svømmeseler.

Medens Paavirkning fra Tyskland er saa aabenbar i hele Nachtegalls Virksomhed, foreligger der intet om nogen direkte Forbindelse mellem ham og Ling, efter at denne havde faaet oprettet det gymnastiske Centralinstitut i Stockholm 1813. Lings Navn var dog ikke ukendt i Danmark. Da hans Virksomhed omtaltes rosende i en dansk Avis 1818 med Tilføjelse af, at Interessen for Gymnastik var gaaet tilbage i Danmark, svarede Nachtegall med en statistisk Opgørelse af, hvad der hidtil var udrettet hos os, men nævnede ikke Ling. To Aar efter besøgte den københavnske Hofboghandler Beeken Stockholm, og i sin Rejsebeskrivelse omtaler han Lings Institut med Beundring og fremhæver, at »Ling har dannet sig selv et eget System, hvorefter han underviser, og enhver Stilling er beregnet efter mekaniske og matematiske Regler». Men først fra Aaret 1831 foreligger der (i Nachtegalls haandskrevne Gymnastikhistorie) en Udtalelse om den svenske Gymnastik i Anledning af, at et Blad havde meddelt, at der var tilstaaet Ling en 4aarig Understøttelse til at udarbejde en Lærebog i Gymnastik. Nachtegall bemærker, at Ling har været hans Elev, og hævder Danmarks Forrang paa dette Omraade; »ligesom Gymnastikken har udbredt sig fra Danmark til andre Riger, saaledes har den ogsaa herfra direkte forplantet sig først til Norge og derpaa til Sverrig.» Endelig fremhæver han, at Danmark allerede 27 Aar tidligere har haft en Lærebog i Gymnastik. Da Lings Bog var udkommen,* og Frederik den Sjette havde faaet et Eksemplar fra den svensk-norske Kronprins, blev det sendt til Nachtegalls Erklæring. Denne udtaler sin Forundring over, at »der behøves 6 Aar for at udar-

---

* Lærebogen af 1828 har for Folkeskolen følgende Redskaber til den fuldstændige Grad af Undervisningen: 1) Klavremaskine med Rustang, Glatstang, Knudetov, Glattov, Træstige, Tovstige og Skraastang, 2) Springmaskine, 3) Ligevægtsbræt, 4) Svømmeredskaber, (1 Hængesele, 4, Svømmeseler, 4 Svømmestænger med Kroge, 4 Hjælpestænger og 4 Hjælpereb), 5) 12 Trægeværer, 6) 1 Trækketov, 8 Springreb og 1 Kredsreb.

[2] Reglemente för bajonettfäktning I—II. Stockholm 1836.
Reglemente för gymnastik. Stockholm 1836.

bejde en Lærebog, der ikkun indeholdt de hos os forlængst indførte saakaldte forberedende og blandede Øvelser, og blandt disse endog kun saadanne, som kunne udføres uden Apparater, samt lidet af Løben og Springen, men aldeles ingen af de i den danske Armé indførte væsentlige Dele af Gymnastikken, nemlig Haandvægtsøvelser, Ligevægtsøvelser, Klavring, Voltigering og Svømning, ej heller Hugning og Fægtning og de forskellige Vaabens gensidige Brug, end sige nogen Øvelse, der hos os var ubekendt (?) eller kunde ønskes udført . . .» »Det var saaledes udenfor al Tvivl, at saavel den svenske Armés Bajonetfægtningsøvelser som dens gymnastiske Øvelser i Almindelighed ere meget ufuldstændige, ufuldkomne og til Dels uhensigtssvarende, og at det, som i denne Henseende er udrettet i Sverrig, ingenlunde kan sammenlignes med de mange og fortrinlige Foranstaltninger til den gymnastiske Undervisnings og Vaabenøvelsernes Fremme, som ere trufne i Danmark.» Og da Kongen kort efter sendte ham to norske Gymnastikreglementer til Betænkning, henviste Nachtegall til sin anførte Erklæring, da de kun vare Oversættelser af det svenske.

Her viser Begrænsningen i Nachtegalls Opfattelse sig aldeles tydeligt. At der i Lings Bog var givet Grundrids til et rationelt Gymnastiksystem af en ganske anden Betydning end Nachtegalls løst sammensankede Øvelser, forstaar han aldeles ikke. Han ser rent udvortes paa Øvelsesmassen, og da denne var langt større hos ham end hos Ling, anser han sin Gymnastik for langt bedre. At Nachtegall med en saadan Opfattelse ikke fandt Anledning til at sætte sig ind i Lings System, er en Selvfølge. Og dog er det et Spørgsmaal, om han ikke i sin sidste Lærebog, i hvilken Forberedelsesøvelserne ere langt omhyggeligere og fuldstændigere behandlede end nogensinde før, har ladet sig noget paavirke af Ling, hvis Bog var udkommen kort før. Nachtegall anfører aldrig sine Kilder og bemærker kun om denne Lærebog, at Erfaring havde lært ham, at der trængtes til Forandring i det tidligere Reglement. I hvert Fald gik Nachtegall fremdeles sin egen Vej, og nogen nærmere Berøring mellem hans og Lings Gymnastik fandt ikke Sted.

Men til Trods for Nachtegalls begrænsede Syn paa dette Punkt fortjener hans Livsgerning at erindres med stor Anerkendelse. Ved sin levende Interesse for Gymnastikken og sit utrættelige Arbejde for dens Fremme i Forening med stor Smidighed til at kunne lempe sig efter de bestaaende Forhold og en betydelig Evne til ved klog og taktfuld Optræden at vinde den formaaende Velyndere, bragte han det dertil, at Danmark i Aarhundredets første Tredjedel indtog den første Plads i Europa paa Gymnastikkens Omraade. Ved sit ædruelige Syn paa sin Virksomhed betragtede han sig kun som Lærer, Tilsynsmand og Organisator, men aldrig som Ophavsmand til noget System; han vidste, hvorfra hans Øvel-

ser skrev sig, og brugte derfor den uhistoriske Benævnelse »dansk Gymnastik», som er opkommen i en nyere Tid, efter at man i Danmark har optaget en Del tyske Øvelser, som Nachtegall vragede. Og ikke mindst fortjener han Paaskønnelse for sit sunde pædagogiske Blik paa Gymnastikken, idet han vilde sætte Pædagogikkens Grundsætninger som Regel for dens Udøvelse og Legemets harmoniske Udvikling som dens Maal. At fastholde dette Hovedsynspunkt med Benyttelse af Tidens Fremskridt paa Fysiologiens og Pædagogikkens Omraade bør være afgørende for Gymnastikundervisningens fremtidige Udvikling.

Kildeangivelser.

Foruden *Kancelliets 1ste Departements Arkiv* i Rigsarkivet, *Hærens Gymnastikskoles Arkiv* og et Manuskript paa Kgl. Bibliotek af *Nachtegall:* Kortfattet Fremstilling af min Virksomhed for Gymnastikkens Indførelse og Udbredelse fra dens første Begyndelse i Aaret 1799 indtil Udgangen af Aaret 1840 (Ny kgl. Saml. Fol. Nr. 1361) er her benyttet: *F. Nachtegall:* Indberetning om Gymnastikkens Fremgang i Danmark, Norge og Hertugdømmerne i Almindelighed og i Kjøbenhavn i Særdeleshed 1800—1810. (Penia 1810, S. 33.) — *Samme:* Gymnastikkens Fremgang i Danmark fra dens første Indførelse i Aaret 1799 indtil Udgangen af Aaret 1830. Kbh. 1831. — *F. H. Jahn:* Materialier til Gymnastikkens Historie i Danmark. (Nyt Magazin for militair Videnskabelighed 1828, S. 258.) — *N. G. la Cour:* Beretning om de militaire gymnastiske og hermed forenede Vaabenøvelser i den danske og nogle andre Armeer samt en Udsigt over Gymnastikkens Tilstand og Fremgang i Danmark. (Militairt Repertorium 1838, S. 1.) — *N. Jacobsen:* Hvorledes Gymnastikken blev indført i danske Skoler (Dansk Maanedsskrift 1867, II, S. 455). — *P. Villaume:* Om Legemets Dannelse med Hensyn til Menneskets Fuldkommenhed og Lyksalighed eller om den physiske Opdragelse i Særdeleshed. (Revisionsværket VIII, S. 165.) — *C. J. R. Christiani:* Beytræge zur Veredlung der Menschheit I B. 1 Stk. S. 41, 2 Stk. S. 34. 105. Neue Beyträge (overs. af J. Thomsen) 1 B. 1 Stk. S. 40, 2 Stk. S. 349. — *F. C. Schouboe:* Udsigt over det Schouboeske Opdragelses-Institut i Kjøbenhavn. 1799. — *J. F. Oest:* Nachricht von einer Erziehungsanstalt in Bernstorffsminde. [1802]. — *L. Engelstoft:* Universitets- og Skoleannaler. 1806. I. S. 277, 280. — *H. Callisen:* Physisk-Medizinske Betragtninger over Kjøbenhavn. 1807—1809. II. S. 287. — *J. C. Tode:* Nyeste Sundhedstidende. 1800. Juni — *V. V. F. Nachtegall* og *P. H. Mønster:* Indbydelse til Forelæsninger over Gymnastikkens Methodik og Historie. Kbh. 1802. — *P. H. Mønster:* Om Legemsøvelsers Almindelighed. Kbh. 1803. — *Samme:* Om Svømmeøvelser og deres Fremgang hos os. Kbh. 1803. — *Samme:* Om Gymnastikken og dens Anvendelse paa Opdragelsen. Kbh. 1806. (Særtryk af Athenæum.) — *Samme:* Tale ved Sommerexamen paa det gymnastiske Institut 1806. (Athenæum S. 257.) — Indbydelse til at deltage i et Selskab hvis Hensigt er Svømmekunstens Udbredelse. Kbh. 1804. — *L. Engelstoft:* Om den Pris, Oldtidens Skandinaver satte paa Legemsøvelser. Kbh. 1801. — *Samme*: Tanker om Nationalopdragelsen. Kbh. 1808. — *R. Nyerup:* Beskrivelse over nogle Lege. (Borgervennen 1800 Nr 41—44, 1801 Nr 11—12 og 1802 Nr. 4.) — *K. Wassmannsdorff:* J. C. F. Gutsmuths. Heidelberg 1884. S. 12, 20. — *Samme:* Ein Besuch des Pestalozzianers C. A. Zeller in F. Nachtegalls Turnanstalt in Kopenhagen i. J. 1804. (Monatsschrift für das Turnwesen. Berlin 1888. S.

353.) — *J. Pawel:* Ueber F. Nachtegalls öffentliches Nationalinstitut für Gymnastik zu Kopenhagen. (Smstds. 1891. S. 199.) — *F. V. Mansa:* Beretning om det orthopædiske Instituts Virksomhed 1834—38. Kbh. 1839. — Kollegialtidende. — Penia 1806, S. 15, 122, 170; 1809, S. 280; 1810, S. 33; 1811, S. 17, 384. — Dagsposten 1818, Nr. 113, 225. — Kbh. Skilderi 1828, Nr. 68, 69. — Kjøbenhavnsposten 1832, Nr. 88, 89; 1840, Nr. 48. — Dagen 1840, Nr. 128, 129. — Dansk Folkeblad V Nr. 35, 55, 57.

Öfverläggningsämnet 3.

»Militäröfningarna i de allmänna läroverken.»

Kapten Bergman: De frågor man i första hand gör sig, då tanken föres på de allmänna läroverkens s. k. utsträckta militäröfningar, äro gerna dessa:

1:o) Äro rent militära öfningar på sin plats uti sådana undervisningsanstalter, som de allmänna läroverken och folkskollärareseminarierna? 2:o) Äro de till gagn för staten, för läroverken eller för eleverna sjelfva? 3:o) Om de nödvändigt böra finnas vid läroverken, skola de hafva den utsträckning med afseende på läroklasser, som nu är föreskrifven, eller till hvilken (hvilka) klass(er) böra de inskränkas? 4:o) Om man icke anser sig böra bibehålla militäröfningarna vid de allmänna läroverken, hvad bör man sätta i stället för dessa öfningar, och när böra då militäröfningarne börja för dessa ynglingar, som staten, till följd af kostnadsfri undervisning, med skäl kan hafva större fordringar på än rikets öfriga ynglingar af samma ålder?

1:o) Om ordning uti detta ords strängaste bemärkelse endast kunde bibringas ungdomen under begreppet »militäröfningar», då vore det väl ingen, som ville påstå, att sådana öfningar icke hade sin plats vid våra allmänna läroverk. De åter, som skulle vilja påstå, att militärisk ordning och noggrannhet endast kan inläras under militära öfningar, behöfver man ju blott erinra om, att vi hafva vår förträffliga gymnastik, hvari förekomma så stränga ordningsrörelser under rent militära former, att dessa öfningar, betraktade såsom militära sådana, äro för våra läroverks behof alldeles tillräckliga.

Det är ett kändt faktum och man behöfver icke rådgöra många minuter med någon rektor, ämneslärare eller hvilken annan pedagog som helst, förrän man snart fått klart för sig, att de s. k. utsträckta militäröfningarne äro ganska betungande för både läroverken och ynglingarne.

Det är ej blott dessa minst *två* timmars praktiska öfningar om dagen lärjungen underkastas, han måste äfven använda en del af sin fritid för att genomse de instruktioner — soldatundervisningen, skjutinstruktionen och exercisreglementet — läraren visserligen delvis praktiskt, men ock föredragsvis genomgått med honom. Den öfningarne ledande officeren måste äfven fordra detta, ty en inspektör lär nog icke underlåta att ställa den fordran på officeren och lärjungen, att äfven få höra, hvad den senare i teoretiskt hänseende inhemtat af sina militära instruktioner, och en hel del häraf äro ju rena minnessaker.

Det talas och skrifves i vår tid rätt mycket om öfveransträngning i skolorna, ej minst för de lägre klasserna, hvilka ej hafva militäröfningar, med huru mycket större skäl skall man icke då kunna säga detta om en yngling uti t. ex. 6. klassens nedre afdelning. Huru många öfningar och lektioner skall icke han vara med om under sin skoltid. Låtom oss i tankarne följa på en dag en af dessa ynglingar och taga såsom exempel en af dem, hvilka ej äro befriade från något öfningsämne. Förutsätt att han är en ordentlig och samvetsgrann yngling, att han har ett hem, som strängt vakar öfver, att intet af läroverkets fordringar skall försummas. En sådan yngling är sysselsatt i skolan antingen af 5 timmars teoretisk undervisning, 1 timmes sång, 1 timmes teckning, 1/2 timmes gymnastik och 1/2 timmes fäktning eller af 4 timmars teoretisk undervisning, 1 timmes sång, 1 timmes teckning och 2 timmars militäröfningar, således 8 (en vanlig kroppsarbetares normalarbetsdag) timmar i hvilket fall som helst (visserligen ej *alla* dagar lika mycket, men dock tillräckligt många dagar i veckan att framkalla öfveransträngning). Låtom oss beräkna, att han har 8 à 10 minuters väg till skolan, han skall tillryggalägga denna väg minst tre gånger *till* och lika många gånger *från* skolan, en tidsförlust om dagen på 48 minuter à *en* timma. Han behöfver till sina 3 måltider — och dessa vilja väl ingen bestrida honom, om han skall vara fullt arbetsduglig — minst 1 1/2 timma, för att icke, som man säger, vara tvungen *sluka* eller *kasta* maten i sig.

Så komma hemlexorna — och låt oss komma ihåg, att det är om den pligttrogne ynglingen vi tala, men dermed är icke sagdt, att det är klassens primus å hufvudets vägnar, som tagits till exempel — de kunna för det tagna exemplet, under vissa dagar ej räknas under 4 timmar, och lärjungen har nu varit upptagen under 14 1/2 timmar. Han har börjat sin dag kl. 7 f. m. — steg ur säng kl. 1/2 7 f. m. — och man skulle vara böjd tro, att han således nu kl. 1/2 10 e. m., på grund af vanlig tidräkning kan gå till sängs. Ånej, ännu har han tyvärr icke hunnit dit, han behöfver till sina lexor ej blott den spridda ledighet, som

förunnats honom under dagen — ledigheten under frukostrasten begagnas vanligtvis till en repetitionsöfningsläsning för de sista förmiddagstimmarnes ämnen — utan till vissa ämnen en sammanhängande tid, för att ej komma ur tagen eller förlora sammanhanget af sina studier, och först kl. 1/211 eller 11 på natten är han färdig härmed. Nu frågas, har för en sådan lärjunge någon tid af dagen varit öfrig, som han kunnat använda till hvila eller förströelse?

Hur skulle det gått med hemlexorna, om han djärfts använda en timme till bollek eller att åka skridsko e. d.?

På första frågan måste svaret obetingadt blifva nekande. Andra frågan kan lämpligast besvaras genom en titt i vissa klassjournaler, der dylika användas. Vi se då i dessa anmärkningar sådana som t. ex. följande: »N. N. visade dålig öfverläsning», »tyska stilen usel» o. s. v. Dessa anmärkningar oaktadt, skall nog mer än en ämneslärare kunna intyga, att sådana kunna inträffa äfven för den yngling, som annars icke är svag i sina stycken.

Som lärare har jag tjenstgjort sedan 1867 och således haft att göra med åtskilliga generationer af lärjungar och tillfälle att på nära håll noggrannt göra mina iakttagelser och jag kan tryggt påstå, att, derest jag icke helt privatim — och så måste nog de fleste gymnastiklärare gå tillväga — allt emellanåt gjort eftergifter och fritagit från öfning för en eller flera dagar, så skulle det kunna hafva inträffat, att en och annan lärjunge blifvit öfveransträngd och således bruten till sin hälsa. Ofta hör man personer påstå, att det är vi gymnastiklärare, som begära för mycket af disciplarna, då det är tal om öfveransträngning i skolorna, dock är det nog icke sådana beskyllningar utan den verkliga ansträngning, skolgossen är underkastad, som manar gymnastikläraren till varsamhet och eftergifter, äfven om dessa ej alltid stå i öfverensstämmelse med nådiga läroverksstadgans § 19, mom 4.

På grund af hvad som ofvan anförts angående lärjungarnes skolarbete, undras, om vi möjligen ej här stå inför de rätta orsakerna till öfveransträngning, och det skulle kanske hafva varit på sin plats, att i samband med skolarbetet hafva nämnt något om det obligatoriska feriearbetet. Men dels derför att ingen må kunna fråga: »hvad har detta med militäröfningarne att göra?» och dels derför att tiden ej medgifver det, vågar jag ej inlåta mig härpå. Om militäröfningar skola ega rum vid läroverken, så är min tanke den, att de icke må företagas samtidigt med den ordinarie lästiden, utan bör då läsåret förlängas med ett par veckor, men att *förorda* något dylikt (läsårets förlängning) kan jag icke vara med om, feriearbetet har mer än nog förlängt våra terminer och hvad värre är, det har i vissa fall gjort studierna

rent af förhatliga för ynglingarne (tänk på dem i de högre klasserna, som hafva villkor i några ämnen) och en önskan hos målsman eller föräldrar, att så fort som möjligt få lärjungen ur skolan.

Förlänges läsåret för militäröfningarnes skull, så är min tro, att dessa öfningar samtidigt blifva lärjungarne förhatliga, och man bör väl i rent fosterländskt intresse i stället så mycket som möjligt underhålla gossens inneboende lust för det militära, då denna lust i en senare tid kan komma honom och fäderneslandet väl till pass; icke derför att ynglingen härigenom möjligen skulle egna ett helt lif åt militäryrket, utan derför att han bör uppmuntras till att med nöje fullgöra sin korta öfningstid under värnpliktsåren.

Då det således synes vara önskvärdt, att åt ynglingarne beredes någon lättnad i skolarbetet, om de ej i förtid skola blifva s. k. unga gubbar, kunna utan saknad militäröfningarne gifva med sig och om gymnastiken sättes i stället, har dock $1^1/_2$ timmas daglig lättnad beredts lärjungarne, och vågar jag anse detta, som det första och största skälet till en yrkan på de s. k. utsträckta militäröfningarnes — ja äfven 5. klassens och 15-åringars af lägre klasser militäröfningar — borttagande från våra allmänna läroverk.*

2:o) Rörande den andra frågan angående gagnet eller nyttan af dessa öfningar måste man erkänna, att de onekligen hafva inträdt uti ett allvarligare skede genom de förändringar, som under det gångna läsåret kommit dem till del, men för att kunna tala med erfarenhet härom, fordras att någon tid gått, så att man kunnat bilda sig ett säkert omdöme om dessa förbättringar.

Skall staten hafva något gagn af ynglingarnes militära utbildning, så tyckes det mig vara tydligt och klart, att samtidigt med nämnda utbildning bör lärjungen intvingas** uti det militäras alla former och under den militära disciplinens band.

Det må gå vid det eller det läroverket aldrig så väl på grund af nu skedda förbättringar, så blir dock det militära för den, som ej står under krigslagarne, blott ett experiment, ett läppjande för stunden, som kan blifva till stor skada för den, experimentet gäller. Skolgossens ställning till den militära disciplinen är och blir alltid mycket civil och skall alltid lida af Pappas och Mammas godtycke. Dessa partiska människor — Pappa och

---

* Sedan ofvanstående skrefs har 5. klassens och 15-åringarnes militäröfningar borttagits.

** Missförstå ej »intvingas», dermed menar jag af Kongl. Maj:t fastställda föreskrifter för ynglingarnes inrullerande i armén.

Mamma —, hvilka ofta blicka upp till lärdomsljuset, sin unge herr son, skola aldrig förlika sig med militärt tvång i skolan, i all synnerhet den klass af målsmän, som af ynglingen bibringats föreställning om, hvilken stor man i staten en 7. klassare är, och sådana målsmän äro tyvärr icke få.

Må man blott icke göra sig för stora förhoppningar om förhållandenas betydliga förbättringar till följd af underbefälets kommendering till biträde åt gymnastikläraren eller den kommenderade officeren. Om man nu bortser från det faktum, att skolgossen i kunskaper i de flesta fall står öfver läraren, underbefälet, hvilket kan utjemnas genom det senares personliga uppträdande mot lärjungen, så skall det likvisst uppstå andra förhållanden, som vi med nuvarande skollag icke kunna undanrödja. Ponera att en pojke visar liknöjdhet, lojhet, bristande uppmärksamhet m. m. — allt saker som inom armén lätt undanrödjas genom t. ex. straffexercis, permissionsförbud o. d. — hvilka medel skall ett underbefäl begagna för att *kraftigt* kunna motverka sådana olater? Enligt mitt förmenande står han mot dylika skolans Farbröder alldeles rättslös, ty mig veterligt finnes ingen straffpåföljd i skollagen för nämnda förseelser.

Det händer rätt ofta, att studenterna komma till mötesplatserna i den fulla öfvertygelsen, att deras rekrytutbildning är undanstökad, och att de nu äro färdiga tjenstgöra som underbefäl och instruktörer för öfrige värnpliktige — för de s. k. bondpojkarne — men talrika exempel finnas (fast min erfarenhet ej sträcker sig längre än till det regemente jag har äran tillhöra) att lång tid har ej gått förr än just dessa bondpojkar, som med sublimt förakt betraktats af sina herrar kamrater af studentgrad, hafva snart hunnit förbi »herrarna», enär bondpojkarne på öfningarna nedlagt flit och möda, hvilket »herrarna», som redan trodde sig vara färdiga, icke bemödat sig om. Men hvad ändå bättre är, bondpojken har fått ett begrepp om lydnad, sådant en studentbeväringsrekryt på grund af sin förra skolbekantskap med det militära icke kunnat så snart bibringas, och rätt svåra bestraffningar hafva måst tillgripas, till dess han kommit underfund med allvaret i den militära tjensten.*

---

* Icke alla instruktörer äro så lyckliga i sitt sätt att tillrättavisa dessa »herrbeväringar» som den korpral, en af mina kamrater fick höra tillrättavisa en afdelning sådana under 1894 års möten. Länge hade smått drift försiggått med korpralen, men till sist tröt tålamodet för denne, och sen ett dundrande gif-akt! föregått, fick man höra: »herrarne kunna nog en hel del saker, som jag icke kan och ej känner till, men så kan jag deremot det Ni ej kunna, och jag har dessutom befallning lära Eder, det jag kan, nämligen exercera och lyda, kom ihåg det.» Han fick gehör, och från den stunden behöfde han ej rapportera någon i sin afdelning.

Vi behöfva blott erinra oss, hvad tidningarne i år haft att tala om angående 2:ne af dessa studentbeväringsrekryter å Skedala hed — Hallands bataljon. Krigsrätt dömde dem, vill jag minnas, för subordinationsbrott mot en volontärkorpral till 8 dagars sträng arrest.*

— — — — — — — — — — — — — —

c) *Underbefälsämnena.* Som sådana hafva öfvats tillsammans 22 man, som genom uttagning till reservkommissarier minskades till 17. Till följd af det nya exercisreglementet ansåg jag mig ej kunna »några dagar efter inryckningen» som N. G. O. föreskrifver, utvälja dessa, då ingen vid den tiden *kunde* ega »godtaglig färdighet», utan uppsköts dermed till 3. veckans början. För min del hyser jag en stor tvekan om nyttan af denna särskilda utbildning under nuvarande förhållanden. De flesta underbefälsämnena äro studenter, hvaraf ett flertal aflagt studentexamen för flera år sedan, således ej heller deltagit i exercis på kanske 2, 3 till 4 år, men anse sig oftast icke dess mindre redan kunna, hvad de här skola lära. Detta alstrar en viss lojhet, som gör, att de, ehuru öfverlägsna till en början, sedermera hvad detaljexercisen beträffar, ligga under beväringsrekryterna ur de lägre klasserna. Jag är derför böjd att tro det vara fördelaktigare, om de finge sin så att säga rekrytutbildning på kompanierna, inblandade bland mängden, och ej från början försättas i en slags undantagsställning, som endast uppmuntrar deras tro på egen öfverlägsenhet, och att de först fr. o. m. 5. veckan sammanfördes till en särskild afdelning för utbildning till underbefäl, men då borde äfven den bestämmelse bortfalla, som undantager målskjutning, fältmarscher m. m. från den särskilda utbildningen, ty isynnerhet målskjutningar splittrar denna öfningsafdelning för mycket, så att sedan dessa begynt, kan den ej någon dag hållas fulltalig, och jag var derför nödsakad att under denna tid låta underbefälsämnena i allo tjenstgöra vid kompanierna. Skall emellertid utbildningen fortgå som hittills, synes mig nödvändigt, att den ledes af en duglig officer med biträde af underbefäl allt efter antalet, men anser jag för min del det vara nödvändigt, att härtill från början beordrades särskildt befäl, så att kompanierna ej beröfvades sitt. Härigenom kunde utbildningen ske i en slags korpralskola, deri dock praktisk utbildning i förening med instruktionen blifva uteslutande föremål för öfning, under det de humanistiska ämnena kunde helt bortfalla.

---

* Jag skall här taga mig friheten göra ett utdrag ur Herr Öfv.-löjtn. och Ridd. O. R. Hedenblads vid K. Norra sk. inf.-reg:tet mötesrapport från 1. beväringsrekrytmötet 1894:

Majoren och Ridd. C. Wahlquists vid samma regemente mötesrapport för i år öfverensstämmer med ofvanstående.

Ett annat missförhållande torde böra påpekas, nämligen att en högst betydande procent af dessa ynglingar låta inskrifva sig vid specialvapnen (kav. och art.) och utbildas blott till mannen i ledet, hvadan följaktligen, ur militärisk synpunkt, ej mycket gagn kan erhållas af dessas utbildning i skolan som infanteri. Af åtskilliga skäl komma flertalet af dessa i händelse af mobilisering icke att inkallas och komma sålunda ej att direkt gagna staten.

Återgående till skolgossarne kommer jag tillbaka till den tanken, att utan den militära rocken — d. v. s. att om eleverna ej intvingas uti det militäras alla former — blir det ingen disciplin och utan denna blifva militäröfningarne lek, och en lekande soldat har staten ingen nytta af.

Den nytta läroverken kunna hafva af militäröfningarne tror jag är ringa, ja t. o. m. raka motsatsen. Man behöfver blott fråga en ämneslärare och man får snart besked om, huru många timmar hans ämne störes, ja förstöres af dessa öfningar. Fråga herrar Rektorer och vi skola snart erinras om svårigheten att fördela de extra loftimmarne så, att intet ämne skall blifva mera lidande än de andra m. m. De militära former, som förekomma under vår läroverksungdoms gymnastiköfningar, äro alldeles tillräckliga för dessa elevers militära behof och här på sin rätta plats. Dessutom borde särskild tid anslås till lek, som är mycket mera nödvändig vid en skola för ungdom än militäröfningar.

Under lek tåles intet själfsvåld, och de i leken dugtiga pojkarne uppfostra sina kamrater omedvetet, ty brott mot lekens regler tåles ej af ungdomsskaran och den, som bryter mot dem (reglerna), uteslutes oftast till dess han lärt sig, att han *måste* underordna sin egen vilja.

Till gagn för eleverna skulle nog dessa militäröfningar vara, om uti skolorna ej funnes någon gymnastik, enär den sträckta hållningen och rörelsen i öfrigt skulle göra kroppen godt, men utan gymnastik äro de t. o. m. farliga för våra gossar, enär det är nu, vid denna ålder af 15—19 år, som kroppen skall erhålla stadga i form och under en utvecklingsperiod då inga kraftuttömmande ansträngningar få förekomma.*

Besök någon af de svagare, ja t. o. m. å kroppens vägnar medelmåttiga ynglingarne uti deras hem ett par timmar efter en mindre fältmarsch (på omkring 10—12 km.), fråga målsman eller föräldrar huru pass arbetsduglig för lexläsning ynglingen är och ni skall sällan få ett tillfredsställande svar. Detta oaktadt hör man fäder, som uppmanats att offentligt yttra sig om dessa öfningar, säga: »Had skulle det tjena till, ty icke lär Kongl. Maj:t

---

* Den ensidiga hållningen af geväret framkallar lätt snedhet hos ena kuldran.

ändra gifna föreskrifter för det icke min pojke är så stark etc.» Det skulle vara ett sant nöje höra någon här närvarande fader yttra sig om detta förhållande.

Således enligt min öfvertygelse ej heller här till något gagn, men möjligen skada och är detta ytterligare ett skäl hvarför militäröfningar ej borde finnas vid de allmänna läroverken.

3:o) Det ligger i pojkens natur att vilja handtera vapen och framför allt att handskas med gevär och klokt gör därför den målsman, som, om han låtit gossen få sin vilja fram och skaffat honom en bössa, undervisar eller låter undervisa honom uti dess rätta handterande och bruk.

Lämplig tidpunkt för sådant är just ferierna, men jag kan icke inse att det är nödvändigt staten skall behöfva komma emellan, på det att pojken skall få denna undervisning.

Äfven om någon, af för mig okänd anledning, skulle anse det vara statens skyldighet eller denna nu anser sig tvungen, på grund af ett tillskott i värnplikten (om ock i mångas tycke värdelöst), att låta läroverkens äldre elever åtnjuta äfven denna undervisning, så borde den dock aldrig börja förr än med 7. klassen och endast i undantagsfall med vissa elever i 6. klassens öfre afdelning, eller möjligen med sådana gossar, som blott hafva omkring två à tre år till värnpliktsåldern, men aldrig uti 6. klassens nedre afdelning, der det ännu förekommer ynglingar på 13 à 14 år och som således hafva 7 à 8 år qvar till sin värnpliktstid.

Det är ju en känd sak att militäröfningar — dock icke skjutning — bedrefvos till en ganska stor utsträckning, naturligtvis på gymnastikens bekostnad — understundom ock frivilligt — äfven före de i nådiga cirkulären af den 23. Mars 1870 och den 30. April 1875 föreskrifna, och det är också en känd sak, att dessa öfningar så snart som möjligt företogos i så stora truppförband som möjligt, och bataljonen tycktes vara den tidens önskningsmål. Det gjorde sak samma, huru god den enskilda individen kunde vara, t. o. m. om han ännu icke lärt sig vändningarne ordentligt, blott han kunde traska med och öka antalet — vid vissa skolor fick hela ungdomsskaran traska med — och hade man ej nog material skaffades streck (rep) eller stänger, som fingo föreställa plutoner eller troppar, och så öfvades skolpojken att föra plutoner och kompanier, ja t. o. m. somliga folkskolor öfvade sina bataljoner med ungdomen om 10—14 år såsom befäl för nämnda truppförband (plutoner och kompanier) och förmodligen är väl detta orsaken till, att militäröfningar anbefallts för seminarieeleverna, en

enligt min ringa åsikt alldeles bortslösad tid för dessa elever, enär militäröfningar för dem borde förläggas till helt annan tid, hvarom vidare längre fram.

Ett bättre förhållande inträdde visserligen med åren, och den första goda åtgärden var onekligen öfningarnes ställande under inspektion af regementsofficerare; likväl lida de dock ännu vid denna tid af, att en och annan af dessa herrar inspektörer på grund af ordalydelsen i nämnda cirkulär ansågo sig tvunga åse äfven bataljonsexercis. Bataljonerna smälte dock småningom tillsamman till kompanier med flerestädes förekommande djärfva försök att utbilda dessa först i små afdelningar under sina äldre kamraters af 7. klassens nedre afdelning befäl — 7. klassens öfre afdelning deltog på de flesta ställen aldrig i andra militära öfningar än skarpskjutning. — Men detta befäl blir oftast den lekfulle, för kamraten parodierande korpralen, der icke läraren ögonblickligen är tillreds att varnande ingripa.

Med hösten 1894 har gjorts en genomgripande förändring, ynglingarne delades uti fyra kategorier — I. och II. rekryt-, förberedande befäls- och befälsklasserna — till lärarens hjelp kommenderades ett par underofficerare eller volontärkorpraler och planen för öfningarne upptar 7. klassens öfre afdelning såsom instruktörer m. m. vid rekrytklassernas alla öfningar — de af denna klass ej lämpliga öfvas med förberedande befälsklassen.

Detta är allt godt och väl, och man respekterar med nöje den vackra och fullständiga planen samt den för skolans bruk utarbetade skjutinstruktionen. Men oaktadt allt detta vågar jag dock betvifla, att vi med dessa underbefäls och skolynglingars tillhjelp skola komma till hvad mom. 37 af vårt exercisreglemente för infanteristen af den 26. Mars 1895 säger, nämligen: »En omsorgsfull och följdriktigt genomförd *enskild utbildning* är grundvalen för soldatens användbarhet och handlingskraft i fält, för truppförbandens utbildning, för sammanhållningen och samverkan mellan dessas särskilda delar.

Oriktig eller försummad enskild utbildning kan under soldatens fortsatta tjänstetid icke godtgöras samt har en ofördelaktig inverkan på hans militära duglighet. *För tidigt skeende öfningar i afdelningar kunna icke ersätta eller träda i stället för den enskilda utbildningen.*»

Jag tror aldrig, det skall kunna lyckas oss att *utan* ökadt befäl och ökad tid till öfningarne och kraftigare medel att upprätthålla disciplinen komma derhän.

Att pålägga våra ynglingar ännu större arbete än hittills skulle icke vara en möjlighet, då ju allt talar för att vi böra gå i motsatt riktning. Äfven om man skulle hafva än så stor lust att vilja bringa de båda äldsta klasserna under krigslagarne, må vi

dock icke glömma, att de ännu äro blott skolgossar. Till militäröfningarnes borttagande från läroverken må komma ytterligare ett skäl, ett skäl, som uppstått på grund af de svårigheter, som allt mer gifva sig tillkänna, nämligen *att erhålla ledare af desamma*, den är ock uttryckt i en fråga, som skall behandlas under blifvande rektorsmötet och har följande lydelse: »Enligt erhållet meddelande är fara värdt, att de gymnastiklärare, som äro officerare i aktiv tjänst, icke vidare kunna erhålla någon ledighet från bevärings-mötena på våren, och att icke heller andra officerare få kommenderas att vid skolorna tjänstgöra i deras ställe. Hur skall under sådant förhållande gymnastiken kunna uppehållas under senare delen af vårterminen?»

4:o) Helt säkert äro de flesta af oss eniga deri, att fäderneslandet har rätt fordra *skärpta* och utsträckta värnpliktsförhållanden af sådana ynglingar, som under hela sin skoltid åtnjutit så godt som kostnadsfri undervisning af staten. Många af dessa ynglingar inse det sjelfva och önska intet hellre än att i sin ringa mån få gagna staten med en mera utsträckt militär utbildning, enär de inse att med den nuvarande komma de ej långt och göra föga, om ens någon nytta alls.

Det kan icke komma ifråga att här framkomma med ett fullständigt förslag till dessa unga mäns militära uppfostran; jag önskar endast få uppdraga några grundlinier, hvarpå ett sådant skulle kunna byggas med tillhjelp af några få och enkla tillägg till gällande värnpliktslag, hvilka tillägg det ej heller kan vara skäl nu vidröra.

All öfningstid skulle ega rum under tiden för universitetens och folkskolelärareseminariernas sommarferier.

(Förslag). Samma år mogenhets- eller folkskoleexamen skall afläggas, borde eleven inskrifvas t. ex. till (reserv)volontär vid det infanteriregemente (kår eller bataljon), hvarest han är inskrifningsskyldig samt omedelbart efter examen, antingen denna absolverats eller icke, inkallas till en omkring 90 dagars regements- eller fördelningsrekrytskola. Följande året borde han inkallas till ytterligare 90 dagars öfning, däraf 68 dagar användes till (reserv)korprals utbildning och de 22 dagarne skulle han ingå i regementsmötet, som *(reserv)vicekorpral eller (reserv)korpral* vid sitt kompani. Tredje året skulle han såsom (reserv)korpral göra tjenst dels 68 dagar vid ett 1. klassens beväringsrekrytmöte och dels vid ett 22 dagars regementsmöte[1]. Man har till och med tänkt

[1] Det visar sig med hvarje år allt svårare att ur manskapets leder uppfostra och rekrytera korpralsbefattningarne inom den indelta armén, på grund af den efter våra förhållanden ökade tjenstgöringen och ringa ersätt-

sig, att sådan tjenstgöring, som detta 3. år skulle kunna fortgå under hela studietiden (och mig förefaller det, som skulle detta fysiska arbete för studenten och seminaristen vara en god rekreation efter vinterns ringa kroppsöfning och för de fattiga ynglingarne helt säkert välkommet — tre månaders mindre bekymmer), för såvidt icke den (reserv)volontär, som aflagt mogenhets- eller folkskollärareexamen eller genomgått 6 klasser af högre allmänt läroverk, anmäler sig vilja utbildas till *reservunderofficer*, då för sådan den minsta utbildningen skulle vara 6 månader = 180 dagar, fördelade på tvenne år om 90 dagar, hans öfningstid skulle då ställa sig sålunda:

1. året	(mogenhets- eller folkskollärareexamen) rekrytutbildning . .		90 dagar
2. »	reservkorprals utbildning	68 dagar	
	regementsmöte	22 »	90 »
3. »	reservunderofficers utbildning	68 dagar	
	regementsmöte	22 »	90 »

För att åtnjuta de fördelar, staten kunde fastställa för sålunda utbildade, skulle naturligtvis fordras ett visst antal aktiva tjensteår (om 90 dagar) utom de nu uppräknade.

För dem som aflagt mogenhetsexamen och önskade blifva *reservofficerare* kunde t. ex. 1. och 2. årens utbildning gå parallelt med ofvannämnda — reserv — underofficersutbildning, men den vidare utbildningen blifva:

3. året	underofficersskolas högre kurs	90 dagar
4. »	tjenstgöring som reservunderofficer vid eget regemente (kår, bataljon)	90 à 100 »

med tillhörande reservofficerskurs (kartritning, taktiska uppgifter o. d.) och reservofficersexamen. Med godkänd examen och ytterligare 1 à 2 års väl vitsordade vapenöfningar, anställning såsom reservofficer.*

Nu bestående kompetens villkor för att blifva reservbefäl borde naturligtvis qvarstå för dem, som så önskade.

---

ningen — de äro ej ens likställda de värnpliktige i dagaflöningsförhållandena — och många exempel finnas, att förut oförvitliga och mycket dugliga korpralsämnen med flit begått sådana förseelser, hvars straffbestämmelser sedermera omöjliggjort befordran.

Af studenterna m. fl. skulle blifva den för våra förhållanden bästa underbefälsskola vi kunde önska oss, oafsedt det förhållandet, att vi i vår armé i motsats till vissa utländska måste *öka* de bildade klassernas värnpliktiges öfningstid.

* Reservofficer vid armén skulle åtnjuta ungefär samma förmåner, som motsvarande personal vid Kongl. Flottan, dock med skyldighet att tjenstgöra i fred 90 dagar årligen t. o. m. 28 års ålder, samt derefter 22 dagar årligen t. o. m. 32 års ålder — eller ock t. o. m. 40 års ålder, så ofta Kongl. Maj:t kunde finna det nödvändigt.

På grund af hvad som anmärkts vid behandlingen af frågan n:r 2, skulle endast undantagsvis eller den ringare procenten af dessa unga män hafva rättighet söka inträde vid specialvapnen — dessas behof af sådana ynglingar skulle tillgodoses af inskrifningsområdesbefälhafvaren på förslag af vederbörande chefer.

Kostnaderna för dessa unga mäns militära uppfostran må ej här blifva föremål för utredning, men frånräknar man gymnastiklärarnes arfvoden, inspektörernas resor och all öfningsmateriel för läroverksungdomen, så blifva omkostnaderna från statens sida ej synnerligen betungande framför allt, då man tager i betraktande, hvilken ofantligt stor vinst, som tillfaller armén genom den bildade ungdomens inträde uti densamma, och det kan väl icke finnas två meningar derom, att icke den högre bildningen och intelligensen, som tillföres armén, både bör och skall inverka på de djupa lederna genom den nära beröringen. Visserligen är beröringen lika nära nu, men den blef större, när studenterna m. fl. fingo fullt tjenstgöra såsom befäl.

Ofvan har på sina ställen antydts, att läroverksungdomen är i behof af en ordentlig fristund på dagen och icke blott dessa minuter mellan hvarje timme (hvilka minuter rätt ofta illa användas) jemte frukostrasten, hvilken senare till stor del måste användas till öfningar. Nej, en rigtig fristund på dagen, en hel timme, då han ovilkorligen skulle inställa sig på skolans lekplats — om sådan ej finnes vid läroverket, så skulle ungdomen minst en gång i veckan på en särskild för detta ändamål anslagen förmiddag marschera ut till en lekplats, läroverket eller staden anskaffat — och der under lärares tillsyn genomgå någon lek efter fritt val.

Läraren skulle icke allenast öfvervaka, han borde här och der kunna sätta i gång en lek och upplifva, der den höll på att tyna af, men framförallt skulle det vara honom förbjudet att tillställa enskild (individuel) täflan och i all synnerhet täflan om pris.

Många och kraftiga stämmor hafva höjts för en genomgripande förändring af vårt *hela* uppfostringsväsende.

Ungdomen sjelf kan ej föra sin talan, men den har rätt fordra af sina målsmän, att dessa tillse, det de unga ej förkrympas och förtorkas utan erhålla all den faderliga vård, de äro i behof af.

Ett faktum är, att den rekreation föräldrar nu för tiden skaffa sina barn, för det mesta består i barnbaler med alla desamma åtföljande osunda anhangen: brådmognad, kurtis, punschdrickande, cigarrökning, inandning af dam m. m., och framför allt brist på frisk luft. »*Den stackars gossen eller flickan*», heter det, »*har ju ej tid roa sig på dagen*», och derför skall natten tagas till hjelp och så försöker man nedtysta sitt sunda förnufts alla farhågor med den gamla utnötta frasen: »*och det vore ju synd neka dem dessa oskyldiga nöjen.*»

Nej, friska nöjen åt ungdomen och de osunda dö bort af sig sjelfva, men skaffa *tid* till dessa friska nöjen. Någon tid kunna vi få genom militäröfningarnes uteslutande från läroverken, men jag önskar ej dessas borttagande, utan att vi få något *bättre* i stället.

Kapten Åman: Såvidt jag uti alla stycken rätt fattat de åsigter, kapten Bergman i sitt inledningsföredrag uttalat, vill jag deremot rikta några anmärkningar.

Han yttrade bland annat, att de militära öfningarna skulle vara alltför betungande för ungdomen. Enligt min erfarenhet är så ingalunda förhållandet. Jag har funnit — och flera med mig — att ungdomen i allmänhet är mycket intresserad af dessa öfningar; äfven är jag öfvertygad om, att det ej är så farligt med öfveransträngningen, som kapten Bergman framhållit. I dessa öfningar ingår ju icke endast den strama exercisen, utan en stor del af dem omfattar dels förberedande målskjutningsöfningar, som ej äro så synnerligen ansträngande, dels äfven andra öfningar, hvilka, om de förläggas och fördelas på lämpligt sätt, så att de mera ansträngande ej utsträckas på alltför lång sammanhängande tid, icke böra ge anledning till öfveransträngning.

Äfven framhölls af inledaren, att gossarne skulle behöfva använda fritiden för att genomgå instruktioner. Detta bör kunna undvikas derigenom, att instruktionernas inhemtande fördelas på de fyra åren; någon lexläsning torde då ej behöfva komma ifråga, emedan fordringarne äro så små, att ungdomen kan inhemta det som erfordras under den praktiska öfningstiden. Skulle vid något enstaka tillfälle boken behöfva anlitas, så har denna ungdom så lätt att fatta dessa enkla saker, som våra bonddrängar under bevärings-mötet måste inplugga, så att det hela är för dem en ren bagatell. Om lexläsning kan det väl aldrig blifva tal.

Det nämndes äfven, om jag förstod inledaren rätt, att om militäröfningarna borttoges, så skulle man åstadkomma en lättnad i lärjungarnes arbete på två timmar eller en och en half timme. Men detta är ej sant, ty då vi hafva tolf timmars öfning i veckan, så tages af dessa sex à sju timmar från läsningen och den öfriga tiden tages från den tid, som annars skulle användts till gymnastik. Ingen särskild lättnad skulle derför vinnas genom militäröfningarnas borttagande, då det är läse- och gymnastiktiden, som för dem tages i anspråk.

Hvad beträffar det påståendet, att underbefälet icke skulle kunna upprätthålla disciplinen, så är det en ömtålig fråga. Jag för min del tror, att den ledare, som icke kan få sitt underbefäl att sköta sig och gossarne, så att de senare visa ordning och disciplin, den ledaren torde nog hafva rätt svårt att sjelf upprätthålla disciplinen hos den unga truppen. En duglig lärare bör

kunna vinna rätt mycket på praktisk väg, utan att behöfva taga krigslagarne till hjelp.

Kapten Bergman yttrade också en sak, som mycket förvånade mig, nämligen att s. k. herrbeväring under mötestiden skulle visat sig vara bondbeväringen underlägsen. Att något sådant verkligen inträffat, kan ju hända, ty ingen regel är utan undantag. Säkert torde dock vara, att den allmänna regeln är den motsatta. Af en garnisonsofficer har jag hört ett yttrande om det sätt, hvarpå dessa s. k. student- och herrbeväringar utbildats under detta års vapenöfningar, och att derutaf ett synnerligen godt resultat vunnits. Då större delen af dessa ynglingar voro sådana, som genomgått de senare årens militäröfningar i skolorna, föreställer jag mig, att dessa öfningar lagt grunden till det goda resultat, som jag hört omtalas.

Det har äfven talats om, att dessa öfningar skulle vara olämpliga derför, att många af dessa ynglingar, som här äro i fråga, gå in vid specialvapnen. Hvarför, förstår jag icke? Vid Karlberg, der ynglingar af alla vapen utbildas, äro ju infanteriöfningar det hufvudsakligaste, som kommer ifråga.

Att ynglingarne kunna vara trötta efter en fältmarsch, det kan ju hända; men jag förmodar, att de flesta gymnastiklärare skola vara nog försigtiga och befria de svagaste från dessa fältmarscher, samt icke utsträcka dem så långt, att någon öfveransträngning kan komma ifråga för de andra. De flesta torde hafva funnit, huru intresserade gossarne äro för dessa fältmarscher, och jag är fullt öfvertygad om, att gossarne ej blifva öfveransträngda af att deltaga i en så kort fältmarsch, ej längre än de som under dessa öfningar vanligtvis kunna komma ifråga.

Hvad för öfrigt beträffar det sista af kapten Bergmans förslag, så är det ju vackert nog. Men jag skulle vilja likna den anordning, vi nu hafva, vid det gamla huset, och det förslag, kapten Bergman framkastat, vid ett nytt. För min del vill jag då ej vara med om att rifva ned det gamla huset, innan vi fått några medel att bygga upp det nya med.

Major Anderson: Herr Ordförande! Inledaren af den senaste frågan, »militäröfningarne i de allmänna läroverken» har genom sina uttalanden gifvit anledning till åtskilliga bemötanden.

Kapten Bergman indelar frågan uti två afdelningar: 1) äro dessa militäröfningar till gagn och 2) äro de till gagn med den utsträckning, de nu ega. Hvad det förra beträffar, äro dessa öfningar utan tvifvel af stor nytta, alldenstund de ju äro förlagda till de årstider, då de kunna lemna en välbehöflig och vederqvickande motvigt mot den strama såväl fysiska som intellektuella uppfostran, hvars kraf kännes betungande för såväl lärare som lärjunge. Och

då dessa öfningar bedrifvas utom hus, lända de lärjungarne till det gagn, som öfningar i fria luften kunna skänka. Men huru stor dessa öfningars nytta skall blifva, det beror dels på ledningen, dels ock på hvad man vill uträtta med dessa öfningar. Vill ledaren gifva dem all den stramhet och rekrytmessiga stränghet, som inom armén, blir resultatet icke det åsyftade. Ty huru mottagligt ynglingasinnet än kan vara för dessa öfningar, för så vidt detta ej är alltför bräckligt eller, om jag så må säga, qvinliggjordt — och vi veta ju huru hvarje pojke känt sig tilltalad af militäröfningarna — få de dock icke gifvas arméns fältmessiga pregel. Derigenom komma pojkarne naturligtvis att tröttna, och helt säkert skulle de se tillbaka på den skoltid, under hvilken de hade sina militäröfningar, såsom på något allt annat än angenämt.

Den betydelse, man vill lägga in i öfningarna, beror såväl på ledaren som på undervisningsstyrelsen. Har denna senare genom skolans militäröfningar velat åstadkomma ett stadigt underlag åt den värnpligtiges vapenöfningar, tror jag hon frestar ledaren att blifva den rekrytmessige officer, som fordrar mera stramhet och stränghet än som är lämpligt för dessa öfningar och det material, som skall öfvas. Tiden medgifver ej heller en sådan utbildning. Anordnade efter dessa grunder tilltala öfningarna hvarken ledaren eller ämneslärarne med rektor i spetsen; ej heller föräldrarne. Med afsigt talar jag icke om, huruvida de tillfredsställa lärjungarne, ty skall hänsyn tagas till deras mening, händer det, att de helst se sig befriade från det, som synes dem vara alltför besvärligt. De måste ju underkasta sig hvad lagstadgadt är.

Hvad för öfrigt beträffar dessa öfningar, kan man icke tala om, huru de resultera förrän tre à fyra år gått till ända. Man vet ännu icke, hvad gagn man kan hafva af dessa instruktörer, förrän de passerat igenom sjette nedre, sjette öfre och sjunde nedre klassen, således först efter tredje årets förlopp. Tvifvelsutan vore det lämpligt, hvad öfningarnas förläggande beträffar, om de inföllo under den tid, då de icke komme att kollidera med ämnesläsningen, således till ett par veckor före höstterminens början, äfven om de derigenom komme att inskränka på fritiden. Detta kunde dock naturligtvis endast ske under den förutsättningen, att den nu på försök införda obligatoriska ferieläsningen bortfölle.

De farhågor, inledaren hyser vidkommande underbefälets förmåga att upprätthålla disciplin eller, rättare sagdt, de vådor, som detta underbefäl kan vara utsatt för derigenom, att ynglingarne icke iakttoge militärisk disciplin, tror jag äro mindre att frukta, Hafva ynglingarne under gymnastiklärarens ledning delgifvits den disciplin, som de skola hafva, så äro de vana vid den ordning och det skick, man kan fordra af dem, och det torde då endast i undantagsfall inträffa, att de söka frigöra sig derifrån.

Inledaren talade äfven om den äldre militära öfningen, då lärjungarne drogos tillsammans i kompani- och bataljonsexercis. Jag för min del tror nästan det varit lämpligare att bibehålla detta öfningssätt, ty det kryade upp pojkarne vida mer än det nuvarande. Den strama exercisen tror jag ej alls är lämplig i skolan. Med de stora fordringar vi i våra dagar ställa på daningen af rekryter, bör man kunna inse, att något sådant icke alls kan införas i skolorna, så vida man icke endast skenbart skall tillämpa det djupa allvar och den nästan puritanska stränghet, som är nödvändig vid soldatutbildningen nu för tiden.

Emellertid tror jag, att det vore en vansklig sak, att helt och hållet taga bort militäröfningarna ur skolan, såsom inledaren föreslagit. Jag vill, att de skola bibehållas, men det mål, man skall sträfva efter, bör vara att göra öfningarne till något uppfriskande och vederqvickande för gossarne, och icke helt och hållet till ett underlag för deras kommande värnepligtsöfningar. Hufvudsakligast bör man lägga an på förberedande målskjutningsöfningar och fältmarscher Helst skulle jag se, att dessa militära öfningar förlades till tiden före höstterminens början, om detta läte sig göra.

Hvad slutligen beträffar inledarens uttalande angående de värnepligtiges utbildning, anser jag detta såsom tvifvelsutan ganska intressanta funderingar för honom sjelf, men jag tror ej, att de egentligen kunna tillhöra frågan: de militära öfningarne vid de allmänna läroverken.

Major Balck: I en punkt är det mig en tillfredsställelse att kunna instämma med inledaren, nämligen med afseende på önskvärdheten utaf en ytterligare utveckling och möjligen *förbättring* af militäröfningarna i skolorna. Men jag kan på inga vilkor dela åsigterna i den mörka skildring af de nuvarande förhållandena, som han målat för oss.

På inga vilkor kan jag förorda en rubbning af det närvarande tillståndet, för så vidt som icke något absolut bättre är färdigt att sättas i stället. Det förslag, som nu blifvit framstäldt, anser jag icke tillhöra militäröfningarne i skolorna; förslaget gäller anordnandet af den militära utbildningen för de allmänna läroverkens lärjungar, sedan de utträdt ur skoläldern. Detta kommer in på ett område, när lärjungen är inne uti värnpligtsåldern, och för förändringar på detta område fordras lagstiftningsåtgärder, med hvilka vi — skolans män — icke hafva att befatta oss.

Inledarens förslag anser jag derför gå för långt och utgör ingalunda en ersättning för de militära öfningarna i skolan, för så vidt sådana öfningar derstädes fortfarande böra ega rum; enligt min åsigt böra de bibehållas. Jag anser nämligen, att de militära öfningarne i skolan *ega mycket stor uppfostrande betydelse*, *om de*

skötas med allvar och förstånd. Den tillsats af disciplinkänsla, ynglingen vinner genom militära öfningar, kommer icke blott skolan i dess helhet till godo, utan är äfven af grundläggande betydelse för hans karaktersdaning, hvilken åter är en af de vigtigaste frågorna i all uppfostran. Af mångårig erfarenhet såsom gymnastiklärare och militär kan jag försäkra, att militäröfningarna i våra skolor kunna bedrifvas så, att de utgöra en ganska beaktansvärd förskola för värnepligtstiden, vare sig principerna för en grundläggande rekrytskola eller förberedelse till reservbefäl utgöra föremål för dessa öfningar. Det förra var mera fallet med den gamla tidens anordning af dessa öfningar; den nya tiden har satt sig ett annat mål före, nämligen att börja från början och göra denna början grundlig. Om hvilken af dessa vägar, som är den lämpligaste, göra sig, såsom vi här hört, olika meningar gällande. För min del tror jag, att den senare anordningen är den riktiga.

Under min tjenstetid har jag äfven iakttagit, hurusom dessa öfningar i hög grad roat och intresserat ynglingarne; till och med sådana, som varit tröga i gymnastik, hafva visat stort intresse och verklig duglighet i de militära öfningarna. De hafva nämligen haft en känsla af, att det här gällt ett bestämdt mål, som de haft att arbeta för, de hafva haft det medvetandet, att de arbetat för sin blifvande utdaning till fäderneslandets försvarare, och på grund häraf har ynglingens intresse för öfningarna höjts, då han sett, att det varit allvar och ej lek.

För egen del vill jag äfven framhålla, att dessa öfningar mycket roat mig såsom gymnastikledare, då jag nämligen funnit, att jag under intet förhållande kommit till så goda och tillfredsställande resultat, som under de militära öfningarna. Det har varit ett verkligt nöje att dag efter dag iakttaga, huru ynglingarne utvecklat sig och huru de alltjemt gått framåt i intresse, säkerhet och sjelftillit under öfningarnas utförande. Jag har äfven hört flera unga officerare, vare sig mina egna eller andras elever, som skött öfningarne så som jag anser dem böra skötas, bestämdt förklara, att de såsom officerare haft absolut nytta af den utbildning i militära ämnen, som lemnats dem i skolan.

Det vore enligt min öfvertygelse utan tvifvel till stor skada icke blott för skolan utan också för armén — för att nu icke tala om ynglingarne sjelfva, hvilka det ju närmast gäller — om något af de öfningar, som nu förekomma i skolan, blefve indraget. Det vore att kasta ut barnet med badvattnet. Ty den väg, man nu slagit in på, bör verka mycket godt både i uppfostrans och försvarets intresse, och det vore utan tvifvel ett beklagansvärdt tillbakagående, om något i den riktning, förslagsställaren framställt, skulle vidtagas. — Men jag upprepar, att öfningarna skola bedrifvas med kraft och allvar, hvarjemte de helt naturligt för att erhålla

tillbörlig aktning, böra vara underkastade en ganska grundlig inspektion.

Af inledaren framhölls, att rektorerna skulle vara mycket missnöjda med dessa öfningar. För min del har jag en alldeles motsatt erfarenhet. Särskildt har det sagts, att detta missnöje haft sin orsak uti rubbningen i läsordningen. Sant är ju, att en sådan rubbning förekommer. Men rektorerna hafva i allmänhet, enligt min erfarenhet, gifvit det erkännande åt den insats i skoldisciplinen och den allmänna uppfostran, som militäröfningarna lemna, att de gerna underkasta schemat denna lilla rubbning för att vinna denna tillsats, som militäröfningarne lemna. Min erfarenhet rörande rektorernas ställning till frågan har jag särskildt från Örebro skola, der jag tjenstgjort som gymnastiklärare, och jag minnes, huru der en gammal erfaren rektor — en af Sveriges allra mest bekanta skolrektorer — vid flera tillfällen sade: »löjtnanten kan begära huru mycket tid och pengar som helst, det skall blifva en glädje att få lemna det, ty jag vet inga öfningar i skolan, som bidraga så mycket till gossarnes uppfostran, som dessa göra». När jag ville hafva en utmarsch, instälde han gerna några lektioner den dagen för att gifva ungdomen detta tillfälle till uppfriskande motion.

Ynglingarne blifva på intet vis mera ansträngda under tiden för militäröfningarna än eljes. Det finnes andra perioder under deras skoltid då de, särskildt intellektuelt, blifva mera ansträngda än under den del af höstterminen, då dessa öfningar ega rum, så mycket mera som, enligt hvad äfven en talare här förut framvisat, under tiden för dessa öfningar icke blott gymnastiken är instäld utan äfven läsningen betydligt inskränkt. Och hvad det beträffar, att öfningarna i och för sig skulle vara ansträngande, så är detta långt mindre fallet nu än förut. Under den tid, jag hade sådana militära öfningar om hand, var det en ganska sträng exercis i sluten trupp, som pressade ynglingarne rätt tappert. Nu åter lemnas mycken omvexling åt öfningarna, i det att så mycket förberedande målskjutningsöfningar och teoretisk undervisning ingå i dem, hvilket allt gör att det bibringas en ganska rik omvexling, och omvexling i arbetet är hvila.

Man har således ej att beklaga sig i detta fall, utan snarare tvärtom. Ej heller kan jag finna, att leken skulle lida genom de militära öfningarna. Under utmarscherna har man ju godt tillfälle till att ute i Guds fria natur öfva en lek under rastetiden; leken behöfver således ej motarbetas af militäröfningarna. Gossarne sjelfva finna äfven utmarscherna vara af så uppfriskande och uppmuntrande natur, att de ogerna äro ifrån dem. När man af omsigt för en eller annan svag yngling anser sig skyldig säga till dem: »Ni böra icke deltaga i utmarschen», blifva de ledsna att icke få vara med.

Jag ber äfven att få påpeka, att under den tid, då ett annat system tillämpades än nu är förhållandet, d. v. s. då man körde gossarne tillsammans i trupp efter den allmänna principen för de s. k. beväringsöfningarna, visade det sig att resultatet blef ganska godt. Jag kan försäkra, att öfre sjunde klassens lärjungar, som då tjenstgjorde som halftropps-, tropps- och plutonschefer dervid ådagalade så stort intresse och förvärfvade sig så stor skicklighet såsom ledare eller såsom befäl i ledet, att jag sällan sett bättre befäl äfven vid regementena. Detta vittnar godt icke blott om deras goda uppfattning och intelligens utan äfven om deras lefvande intresse för saken.

På grund af hvad inledaren påpekat, kan jag ej förstå annat än att förhållandena måste vara helt annorlunda i södra Sverige än i mellersta Sverige. Jag trodde dock icke, att någon skulle vilja måla en så mörk tafla öfver militäröfningarna, som inledaren här gjort. Erfarenheten kan ju vara olika, men om man så, som han nu gjort, bryter stafven öfver öfningar, som man är satt att leda, så har man underkänt sin egen verksamhet.

Inledaren talade äfven om den afsmak, som råder gent emot de militära öfningarna. Hos oss eger motsatsen rum. Detta beror väl dock till en del på, huru öfningarna skötas, på den hängifvenhet och det intresse, som ledaren lägger in uti öfningarna. Det låter för oss underligt, att bildade ynglingar, som genomgått ett fullständigt läroverk och äro studenter, som således hafva icke blott intelligens och kunskaper utan äfven böra ega ambition och fosterlandskärlek, att dessa ynglingar, säger jag, skulle vara sämre subjekt att utbilda till goda soldater eller reservbefäl än bondpojkarne. Enligt mitt förmenande är detta ett absurdt påstående, och erfarenheten från det regemente, der jag tjenat, är alldeles motsatt. Jag tror våra studenter om bättre än som inledaren utmålat dem, ty enligt hans framställning skulle de för regementet vara snarare ett påhäng än till egentlig tillfredsställelse.

Dock är jag villig att ingå på den åsigten, att dessa ynglingar, som tillhöra de bildade klasserna, visst icke böra gynnas på de andras bekostnad, eller alltför strängt afskiljas. De böra för visso hafva den första daningen på mötesplatsen lika grundlig och fullt jemstälda med folkets barn. Men efter det grunden är lagd, bör man göra sig till godo den större förmåga, som bör finnas hos dessa ynglingar, som genomgått ett fullständigt läroverk och fått god undervisning i gymnastik, disciplin, god ambition och stark fosterlandskänsla.

Då inledaren vid tal om de militära öfningarna i skolan vidrörde frågan om individuella täflingar och pristäflingar, måtte han på något sätt hafva förvexlat ämne. — Likaså tror jag, att han misstagit sig, då han framhöll, på tal om militäröfningarne, att

skridskoåkning skulle kunna användas som idrott. Vid tiden för de militära öfningarne, d. v. s. under September månad är det ej skridskois, åtminstone ej i södra Sverige.

Ja, jag vill på det skarpaste betona, att vi icke böra skjuta undan det vi nu ega, hvilket under årtionden visat sig vara nyttigt och gå i uppfostrans tjenst, förr än vi med säkerhet veta, att vi hafva något annat att sätta i stället. Att gifva sådana hugg åt den sak, man är satt att leda, som inledaren gjort, är en samvetssak, som man först efter moget betänkande bör inlåta sig på. Det är alltid lätt att rifva ned, men icke så lätt att åter bygga upp.

Kapten Norlander: Det förefaller mig naturligt nog, att erfarenheten kan vara olika på olika håll, liksom att rektorernas sympatier för militäröfningarna kunna vara betydligt olika, att döma af de olika uttalanden, som här kommit till stånd.

För min del anser jag, att meningen med de militära öfningarna i de allmänna läroverken naturligtvis borde vara den, att de skola vara en grundval för ynglingarnas militära uppfostran och ett underlag till bibringande af militär duglighet. Detta kan dock, enligt min bestämda öfvertygelse, ej ske i tillräcklig grad, såvida denna uppfostran icke rent af sker i militär omgifning. Den erfarenhet, som vi på det regemente, jag tjenar, hafva och som uttalats af våra regementsofficerare, är den, att militäröfningarna i skolorna bestämdt visat sig icke medföra det militära gagn under beväringsrekrytmötena, som med dem varit afsedt, och att man efter någon veckas förlopp på mötestiden skulle mycket lätt kunna plocka ut flera befälsämnen af andra samhällsklasser, hvilka aldrig deltagit i dessa militäröfningar, men som stå fullt ut lika högt, ja högre än dessa, som åtnjutit militär undervisning i skolan. När folkskoleseminariernas gymnastiklärare för några år sedan inkallades till en komité, gick deras yttrande i den riktning, att de önskade militäröfningarnas borttagande. Jag vill dock betona ytterst skarpt, liksom föregående talare, att vi alldeles icke utan vederlag vilja vara af med dessa öfningar, utan vi vilja hafva en förändring till stånd endast under den betingelsen, att vi få något bättre i stället.

Under denna förutsättning skulle man kunna tänka sig, att den tid, som nu användes för de militära öfningarna i våra undervisningsantalter, skulle kunna egnas till inöfvande af idrott och lek, en afdelning af kroppsöfningar, hvartill nu saknas tillräcklig tid och i allmänhet äfven tillräckligt rum. — När inledaren gick något vidare och tänkte sig äfven böra angifva några principer för någon förändring till det bättre, så är han måhända påverkad af förhållandena vid det regemente, der vi båda tjena. Der har i år af vår regementschef gifvits som ämne för vinterarbetena bland

andra äfven att behandla frågan om militäröfningarna sådana de äro *nu*, och huru man skall få dem bättre ordnade. Jag tror mig temligen säkert veta, att det icke finnes någon af kamraterna, åtminstone äro undantagen få, som icke äro öfvertygade om, att öfningarnas värde, som det nu är ställdt, är ytterst ringa, och så har man angifvit några förslag och yttrat sina tankar, huru man kunde få det bättre ordnadt. Bland dessa förslag är då äfven det, kapten Bergman för sin del återgifvit. Jag, liksom major Balck, tänker högt om våra studenter och deras fosterlandskärlek och ambition, och jag vet, att de flesta af dem göra sitt bästa; men jag har af dem sjelfva äfven hört sådana yttranden som, att »dessa öfningar tjena i alla fall till ingenting». Jag vet ock, att ett stort flertal skulle med största nöje ingå på en utsträckning af värnepligtsöfningarna i den riktning, som af kapten Bergman föreslagits.

Angående öfningarnas betydelse för den allmänna uppfostran, tror jag mig utan att gå för långt kunna säga, att det är mera än en af professorerna vid det universitet, der jag är anstäld som gymnastiklärare, hvilken uttalat som en högst behjertansvärd önskan, att man borde gifva en mera militärisk, disciplinär form åt studenternas uppträdande i allmänhet, rent socialt taget. Det tyckes — och på mötesplatserna har man haft samma erfarenhet — i allmänhet framgå, att de militära öfningarna, såsom de hittills bedrifvits, icke hafva medfört i så hög grad som önskligt varit inlärandet af rent konventionella höflighets- och uppmärksamhetsformer, och man hoppades äfven i detta hänseende mycket af en utsträckt rent militär uppfostran, sådan som kapten Bergmans förslag innebär.

Föröfrigt tror jag, att vi uti vår gymnastik hafva åtskilliga disciplinära rörelser, som erbjuda en mycket god ersättning för det rent militära, som ligger i de berörda öfningarna. Till sist vill jag med kapten Bergman upprepa exercisreglementets ord, att en försummad individuel utbildning icke kan ersättas, och att för tidig utbildning i massa blir till större skada än gagn.

Kapten Littorin: Herr ordförande! Jag vill visst icke försöka på något sätt vederlägga den näst siste talaren och hans blomsterrika språk, hvarmed han försökt att på ett allt för tydligt sätt framvisa nyttan och nödvändigheten af militära öfningar vid läroverken. För egen del kan jag icke annat än hålla fast vid den öfvertygelse, som jag anförde redan vid det första gymnastiklärare-mötet i Jönköping, då jag uttalade mina allvarligaste protester emot och min fruktan för, att militäröfningarna i skolan skulle få den utsträckning, som de för närvarande hafva fått. Hvad man här särskildt vid flere tillfällen betonat, att militäröfningarna skulle bibringa ynglingarna en så utomordentlig disciplin, det tror jag

icke på. Ty denna disciplin kan mycket väl meddelas dem i gymnastiksalen under en vanlig gymnastiklektion af en god lärare.

Men, har man sagt, frågan har äfven en rent politisk betydelse. Det talet har jag, det måste jag bekänna, aldrig kunnat förstå. Och vill man tvinga ett så svagt och så bräckligt material som skolynglingen in uti de rent militära disciplinära formerna, då har man, enligt min åsigt, syndat ur pedagogisk synpunkt. Det är icke rätt att taga ett barn, och på så sätt söka reducera det till en rekryt; åldern är icke tillräcklig för att något godt häraf skall kunna åstadkommas, i regel åtminstone, ehuru jag medgifver, att undantagsfall kunna förekomma. Jag ställer mig derför helt och hållet på major Andersons ståndpunkt i denna fråga. I rent militäriskt hänseende är häraf ingenting att göra, i pedagogiskt hänseende blir en tid bortkastad, som bättre kunnat användas, i ekonomiskt hänseende är det så dyrt, att man ordentligt häpnar för utkastande af summor, som skulle kunna användas bättre på andra håll.

Om det nu är sant, att frågan har politisk betydelse, så vill jag fråga: hvarför ställas icke folkskoleseminariernas lärjungar på samma ståndpunkt, som de högre allmänna läroverkens alumner. Dessa hafva fortfarande sina 48 timmars exercis om året, under det att våra arma ynglingar drifvas fram till 72 timmar. — I likhet med den föregående talaren håller jag på den gamla ordningen med 48 timmars öfning om året. Man hade deri ett tillfälle att få ut ungdomen ur klassrummen, få honom till ganska angenäma öfningar, ehuru visserligen ej så intellektuella som för närvarande. Jag tror äfven, att det var den ecklesiastikministers mening, hvilken skref författningen, att ynglingarnes vistande i det fria var dessa öfningars hufvudsakliga syfte. Men huru har detta icke nu urartat? Uppfattningen går åtminstone derhän, att det skall blifva snart sagdt 72 timmars lexläsning, i stället för öfningarna utom hus.

Nej, kasta bort det rent militära, som härvidlag af alla militärer, som vilja fram med sanningen, oförblommeradt erkännes vara till ingen nytta, och egna dessa 72 timmar nästan uteslutande till målskjutningsöfningar för ungdomen. Sådana öfningar kunna icke förderfva någon, de stärka sinne och öga. Men att vi skola göra våra gossar till rekryter, det har jag aldrig velat vara med om. Må man besinna, att det är ynglingar från 13—17 år det gäller — ja, många få börja redan vid 12 års ålder — och det är icke rätt, att på ett barns axel lägga ett till krigsbruk fullgodt gevär. Dessutom skola de ju beväpnas med bajonett och bajonettbalja samt öfriga tillbehör och en packning. Denna packning är visserligen ganska lätt, men det är dock en packning.

För egen del skulle jag helst se, att de s. k. militära öfningarna försvunne ur skolan och ersattes hufvudsakligen med mål-

skjutningsöfningar, då jag är öfvertygad om, att med sådana öfningar något skulle vinnas. — Till sist vill jag endast påpeka, att ynglingarne, så snart de tagit sin abiturientexamen, hvilket sker vid i medeltal 19 års ålder, hinna glömma bort hvad de lärt i skolan, innan värnepligtsöfningarna inträda. Möjligen gör äfven ett nytt reglemente, att den föregående öfningstiden blir alldeles bortkastad.

Kapten Åman: Med anledning af ett yttrande, som fäldes af major Anderson, och ett liknande af inledaren, angående farhågan för den stramhet och den stränghet, som man vid de militära öfningarna ovilkorligen måste fordra, så vill jag framhålla, att man kanske i stället för *stramhet* eller *stränghet* skulle kunna säga *noggrannhet*. Det har förvånat mig, att man här så mycket fäst sig vid farhågorna för denna noggrannhet vid våra militära öfningar i skolan, då man ju vet, hvad instruktionerna för beväringsmötena särskildt nämna härom. Det heter deri, att instruktören skall af rekryten till en början icke fordra noggrannhet utan säga: så och så skall du göra, så och så skall du hålla geväret, försök att intaga den här ställningen så godt ni kunna. Detta kan man väl nu ej heller kalla en så farlig stramhet och stränghet. Visserligen är det sant, att när rekryten så småningom lärt sig att intaga de särskilda ställningarna, fordras af honom, att han ej skall slarfva, utan göra sin sak ordentligt. Men detta är ju ingenting annat än hvad hvarje annan lärare fordrar, nämligen att gossen skall svara rätt på en fråga, som han kan besvara. Det synes mig derför, som sagdt, icke vara så farligt med den militära stramheten och strängheten, som så mycket talats om; rättare tror jag det är att tala om noggrannhet.

Särskildt vill jag påpeka de förberedande målskjutningsöfningarna, på hvilka offras hälften af tiden. Dessa öfningar gå i en bestämd ordningsföljd och kunna ej verkställas annat än på ett bestämdt sätt. Och den militära stramhet och stränghet, som vid dessa förekommer, tror jag kan tillämpas lika väl emot en yngling i skolan som af en rekryt på exercisfältet, utan att ynglingen skall lida något deraf.

Jag tror ej i likhet med major Anderson, att vi böra söka gå tillbaka till bataljons- och kompaniöfningar, utan håller före, att vi framför allt böra lägga an på den enskilda utbildningen.

Ett yttrande af den siste ärade talaren förefaller mig egendomligt. Han talar först om, att det är oriktigt, att sätta i händerna på ynglingen ett vapen, afsedt för krigsbruk, och sedan föreslår han, att tiden nästan uteslutande skall användas till målskjutningsöfningar. Skulle målskjutningen då ske utan vapen? Huru det skulle gå till, kan jag ej förstå.

Kapten SILOW: Såsom ledare af de militära öfningarna vid ett af våra största läroverk, har jag också varit i tillfälle att bilda mig en åsigt i frågan. Jag har varit med från dessa öfningars början, då de först blefvo obligatoriska, och jag har äfven ledt ungdomens utbildning enligt det nu föreliggande »*förslaget till militäröfningarnas bedrifvande*» *vid våra läroverk*».

Här har talats om värdet af dessa militäröfningar. Jag har den åsigten, att deras såväl militära som uppfostrande värde uteslutande beror på den personlighet, som leder dem. Det finnes nog en och annan, som just genom sin personlighet fått fram relativt ganska vackra resultat. Min erfarenhet är äfven, att dessa öfningar roa ungdomen, om de ej bedrifvas under för lång tid och derest de ledas med lif och intresse.

Att detta förhållande är allmänt inom landet, tror jag dock icke, utan snarare hör det till undantagen, om man ernått goda resultat under den gamla regimen. En talare har här framhållit, att det var så utmärkt väl beställdt med de militära öfningarna på den tid, då han ledde dem. Att så icke måste hafva varit förhållandet allmänt i landet, framgår deraf, att inspektörerna, som på skilda orter i landet öfvervakat dessa öfningar, varit af en helt annan åsigt än han. Flertalet af dem funno dessa öfningar, som de då bedrefvos, icke hafva något militärt värde, och ansågo bättre att de toges bort eller ersattes med andra öfningar.

Sedan dess hafva vi fått ett nytt förslag för öfningarnas ledning, och jag föreställer mig, att det är om detta inledaren afser att vi skola yttra oss, och icke om, huru militäröfningarna bedrefvos, då vi följde den gamla regimen. Jag för min del anser, att öfningarna numera fått en omfattning, som är alltför vidlyftig. På den korta tid, som blifvit dessa öfningar tillmätt, hinner man icke ens tillnärmelsevis genomgå allt, som finnes upptaget i detta rikhaltiga förslag. Man fordrar numera att ungdomen skall bibringas en rent militär utbildning. Föreslagsställarne hafva tänkt sig, om jag fattat förslaget rätt, att man af ungdomen vid våra skolor skulle få en befälsstam för armén, och man fordrar därför att öfningarna skola systematiskt bedrifvas i öfverensstämmelse med tillvägagångssättet i arméns rekryt- och underbefälsskola. För att bibringa ungdomen denna utbildning hafva vi fått 72 timmars öfningstid om året. En officer (gymnastikläraren), biträdd endast af tvenne underbefäl, skall vid ett läroverk, exempelvis Norra Latinläroverket i Stockholm, under dessa timmar utbilda 160—180 pojkar. I armén arbetas med fullgodt och fulltaligt befäl omkring 72 dagar på manskapets rekrytutbildning under första året. Alltså skola vi vid läroverken med otillräckligt befäl på *timmar* åstadkomma detsamma, hvartill inom armén användes dagar. Detta är ju orimligt.

Om vi icke stälde målet högre än att vi sökte utbilda ynglingarne i det rent formella, t. ex. marscher, vändningar, uppslutningar etc., samt först och främst i målskjutning, tror jag, att ett relativt godt resultat skulle kunna vinnas. Både lärare och lärjungar skulle deraf känna sig tillfredsstälda. Icke så nu. Nu fordrar man vid läroverken militär *detaljutbildning;* och det har här i dag och vid åtskilliga andra tillfällen ordats om, att får man ej detaljutbildning, så tjena militäröfningarna till intet. Men huru är det möjligt för en lärare, biträdd af tvenne underbefäl, att gifva detaljutbildning, under den knappt tillmätta tiden, åt 160—180 pojkar? Det är icke endast fråga om att gifva detaljutbildning för den enskilde i exercis, bevakningstjenst, stridsöfning och målskjutning, utan man skall dessutom gifva ynglingarne detaljutbildning i att föra befäl. Den i befälsföring oöfvade lärjungen i sjunde klassen skall söka lära sig denna konst genom att meddela sina yngre kamrater detaljutbildning i militärtjenstens olika grenar. Den okunnige skall undervisa den okunnige. Att en sådan utbildning ej kan få stort värde torde af en hvar inses.

Efter den erfarenhet, jag fått om dessa öfningar, anser jag, att man skjutit öfver målet. Man skulle i förslaget aldrig infört sådana detaljbestämmelser, ty det är att spänna bågen för högt. Hade icke detta skett, tror jag, att samtliga våra gymnastiklärare skulle med nöje helsat dessa öfningar såsom en liten omvexling i gymnastiken. — Jag instämmer med Major Anderson i att dessa öfningar icke hafva ett så stort militäriskt värde, att man bör sätta den äldre ungdomen under rent militära förhållanden, eller m. a. o. i att låta gossarna blifva militärrekryter. Vid regementet der jag i år stod som befälhafvare öfver ett beväringskompani, voro äfven tvenne studenter placerade, som enligt nu gällande förordning skulle öfvas särskildt för att sedermera användas som befäl. Jag hade föga nytta af dem såsom befäl. Äfven hörde jag mig för hos andra af regementets officerare för att få utrönt, om de voro nöjda med hos dem placerade studenter. En och och annan var det, men flertalet sade sig icke kunna använda dem som befäl.

Beträffande omfattningen af de militära öfningarne i läroverken har jag försökt påvisa de orimliga fordringar, som enligt »förslaget» ställas på såväl gymnastiklärarne som lärjungarne, att en hvar nog erkänner det vara olämpligt att införa så mycket på skolans område. — Blir detta förslag nu faststäldt, är det min öfvertygelse, att en reaktion snart kommer att inträda. Önskligt vore derför, om förslaget icke blefve faststäldt, innan vi fått några år på oss för att ytterligare pröfva detsamma.

Kapten Bergman: Jag skulle endast be att med ett par ord få bemöta en föregående ärad talare, som fått den tanken, att jag

hade en sorglig erfarenhet af skolans militära uppfostran. Hvad ungdomen beträffar, så har jag den erfarenheten, att den är alldeles ofantligt intresserad; men jag har också erfarit, att ynglingarne anse sig fullkomligt utlärda, när de sluta skolan, och denna öfvertygelse, som ligger qvar hos dem, då de komma till sina beväringsrekrytmöten, är det svårt att taga ur en del af dem, ehuru visst icke ur alla. Jag vill vidare bemöta de af herrarne, som tro, att jag vill kasta bort dessa öfningar utan att få något annat i stället, med att uppläsa det sista af mitt anförande, som lyder sålunda: »Någon tid kunna vi få genom militäröfningarnas uteslutande från läroverken, men jag önskar ej deras borttagande, utan att vi få något bättre i stället».

Emot den af de föregående talarne, som nämnde, att skridskoåkning ej kan ega rum under militäröfningarna, ber jag att få påpeka, att jag aldrig sagt, att skridskoåkning skulle ega rum vid tiden för dessa öfningar, utan jag talade om skridskoåkningen i samband med, att jag framdrog exempel på de ansträngningar, som en pojke i de högsta klasserna är utsatt för. Jag framstälde trenne förhållanden: han anstränges, då han har militäröfningar, och han anstränges, då han icke har militäröfningar. Det var således möjligt för mig att komma fram med skridskoåkningen, då jag anförde svårigheten för gossen att få någon fritid. I detta samband var det jag talade om skridskoåkningen, men visst icke i samband med militäröfningarna.

Major Anderson: Jag skall be att få bemöta ett uttalande af Kapten Åman. Han trodde, att jag hellre skulle önska en återgång till den gamla tiden, då militäröfningarna utgjordes af kompani- och bataljonsexercis. Det har ej varit min mening. Utan hvad jag velat säga var, att då man verkligen kan vara så synnerligen nöjd och belåten med den undervisningsplan, som nu ligger till grund för militäröfningarna vid läroverken, hvilken är densamma, som för arméns rekrytskola, och vet, hvilken tid, som lemnas för dessa öfningar inom skolan, frestas jag att säga, att den som talar så om saken, begriper icke ett spår af den. Ty begär man, att den enskilda utbildningen skall bedrifvas inom skolan på samma sätt som inom armén, och vet, att endast så och så många timmar inom skolan äro anslagna till dessa öfningar, så borde man kunna förstå, att den anslagna tiden är alldeles otillräcklig. När jag säger, att det var bättre såsom det var förut, då undervisningsplanen icke ålade instruktören att medhinna så och så mycket, utan han fick anordna militäröfningarna så som honom till lärjungarnas bästa lämpligast syntes, menar jag, att en motvigt bildades mot det tvång, som den fysiska och intellektuella uppfostran lade på ynglingarne. De fingo öfningar i fria luften, målskjutnings-

öfningar och marscher, och satte man dem på bataljoner eller kompanier, så fingo de skrika bäst de ville. Icke tror jag att derigenom åstadkommos några dugliga pluton- eller kompanichefer, och icke heller tror jag, att de kunde jemföras med dessa funktionärer inom armén, ty i så fall vore det sannerligen illa bestäldt med denna; men de fingo »*leka soldater*» och detta roade dem.

Jag beklagar emellertid, att frågan kommit fram så, som den gjort, ty debatten har nu fått anledning att utspinna sig allt för omfattande, då frågan nu är så elastisk, att man kan tala nästan om allt möjligt. Jag vågar säga, att det varit förmånligare om frågan varit: »äro de militära öfningarna så, som de nu bedrifvas, tillfredsställande», eller »är vid undervisningsplanen för de militära öfningarna icke något att erinra och i så fall hvilket».

Dessutom ber jag att, hvad beträffar den här utsträckta militära undervisningen vid läroverken, få säga, att dels frestas läraren att begära af barnen mycket för mycket på ett område, der han icke blir förstådd — ty ungdomen förstår ej, hvad den enskilda utbildningen för militäriskt ändamål betyder.

Ungdomen vill se resultatet af sitt arbete och det får den vid målskjutningsöfningarna. Men om man ytterst noggrannt lär ynglingen alla rörelser, om man lär honom att sträcka på sin tåspets och vrida på sin fot, och talar om, att detta är grunden till den krigiska uppfostran, så begriper han det sannerligen icke. Jag trotsar någon att kunna stå upp här och säga, att pojken förstår, hvarföre man lär honom det på det sättet.

Jag vidhåller derföre, att de militära öfningarne i den undervisningsplan, som blir faststäld till efterrättelse, ändras derhän, att man med dem endast afser målskjutningsöfningar och marscher.

Krigsassessor Paul Petersen (København): Højtærede Forsamling! Det kunde maaske interessere Dem at høre, hvilke Erfaringer de militære Øvelser have bragt os Gymnastiklærer i Danmark. Jeg tror nok, at de millitære Øvelser i Danmark för Drengenes Vedkommende nærmest stammer fra den Tid, da salig Kong Frederik den sjette udnævnte Professor Nachtegal til Kaptajn i Livgarden; om de mulig stammer fra en ældre Tid, ved jeg ikke, men jeg ved, at i min Barndom, som falder noget efter den Tid, fik Skolerne Geværer. Imidlertid maa jeg sige, at det morede ikke mig som Dreng synderligt at staa og exercere med de Geværer, og som Lærer har jeg heller aldrig brugt det. Jeg husker saa godt fra min Barndom, at det var ikke noget, der laa for en rask Dreng. Vil jeg lære ham riktig Disciplin, riktig Militærtakt, lære ham, hvorfor han skal lystre, så lærer jeg ham det ved Leg. Naar Legen bliver leget paa rette Maade, saa ser Drengen, at hvis han følger den Anvisning, nøjagtig underkaster sig den Disciplin.

som Legen fordrer, saa er der Udsigt til, at det Parti, han hører til kan vinde, og det kan han forstaa. Drenge ville slaaes, lad dem saa kun komme til at slaaes på rigtig Maade i en vakker Leg. Derved lærer de ret, hvad Disciplin vil sige. Jeg har været Lærer i 30 Aar i Danmark, saa lidt Erfaring har jeg ju. Jeg bruger i en Latinskole, hvor jeg er Lærer, følgende Militærøvelse: Hver Gang Klokken ringer, stille Drengene sig op paa Pladsen, hver Klasse for sig efter Højden, og naar de saa skulle op i Klassen, kommanderer Fløjmanden: Ret, højre om. I Danmark er der som bekendt Undervisning 5—6 Timer i Træk, og hver Time kommer Flöjmanden saaledes til at føre Kommandoen. Om Sommeren gaa vi til Felts. Drengene udnævne selv deres Førere, og underkaste sig under Marschen Kammeratens Ledelse, fordi de vide, at de skulle til Leg — jeg kan her henvise til de Medlemmer af den danske Gymnastikkommission, der ere til Stede, och som have mødt dem. Af og til gør jeg dem saa opmærksomme paa at det vil glæde mig at se Eleverne i Latin- og Realskolen gaa smukt paa Gaden og ikke som en Flok Faar, og det har gode Følger. Naar jeg saa er med dem til Felts 5—6 Timer i Træk, kan jeg som andre Mennesker trænge til en lille Hjertestyrkning, og jeg kan da gaa fra Drengene en halv Time eller 3 Kvarter — Legen gaar dog glat, og de underkaster sig villig Kammeraternes Ledelse. Saa har vi ogsaa lidt Marschøvelse om Sommeren, naar Skolen har Udflugt och lidt Patrouillering; det morer Drengene. Efter den sidste ulykkelige Krig for Danmark blomstrede Skytteforeningerne op i Danmark i en fortrinlig Maalestok, men da de i høj Grad fremmede de Militære Øvelser og tog for megen Eksercits i Foreningerne, jagede de mange af Skytterne væk. Nu bruger man ikke Eksercits, og nu er der igen Fremgang for Skytteforeningerne. Erfaringen har vist, at vil man have unge Bondekarle ind i Skytteforeningerne, skal man lade dem skyde og ikke Eksercere. Selvfölgelig maa de lære at behandle Geværet, men de behøver ikke i lang Tid at gaa og have Geværgreb. En rask Fyr, der kommer in i Tjenesten, vil, tror jeg, have let ved ad lære de militære Øvelser, der fordres nu, for jeg antager, at det er i Sverrig som i Danmark, saaledes, at Skydningen fordrer saa megen Tid, at f. Ex. Geværgrebene ere lagte meget paa Hylden for at fremme Skydningen.

Det var de Erfaringer, en trediveaarig Undervisning have lært mig, og jeg mente, at de muligvis kunde have Interesse for den ærede Forsamling.

Professor Törngren: Huruvida de militära öfningarna, eller, rättare sagdt, de utsträckta militäröfningarna i de allmänna läroverken, hafva någon militärisk betydelse eller icke, är ju egentli-

gen icke hvad som här skulle afhandlas. Frågans vigtigaste sida, den, som är det väsentligaste af det hela, är den rent pedagogiska sidan. Ty åsidosätter man något af det pedagogiska genom militäröfningarna, bör man naturligtvis söka att få dem förändrade i riktningen af en sund pedagogik.

Liksom på ett par af talarne här, göra militäröfningarna, såsom de under de sista åren bedrifvits, på mig ett mindre fördelaktigt intryck, än hvad de gjorde förut, då de mera bedrefvos i sluten trupp. Detta är också helt naturligt, ty då fingo ynglingarne åstadkomma någonting; och det är alldeles riktigt, som här blifvit sagdt, att ju yngre individer man har att göra med, ju angelägnare är det, att de få se sådant resultat af sitt arbete, att de tro sig något uträtta. Blir detta ej händelsen, måste förståndet komma till hjelp, och tillfredsställes då ej detta, kan intresset svårligen uppehållas.

Här har sagts, att, såsom saken nu bedrifves, blir det lexläsning af; och det har å andra sidan förnekats. Men jag vet, att litet hvarstädes i landet tages det rent teoretiska i militäröfningarna föredragsmessigt och med efterföljande förhör. Huru skulle väl sådana förhör vara möjliga, om man icke lät ynglingen använda någon tid och något arbete att uppfatta och repetera för att sedan kunna återgifva, hvad han lärt. Under andra förhållanden kunna ej gifna frågor besvaras. — Men så invänder man: »ja, det är ej så farligt, ty det hela är så litet ansträngande». Detta är dock precis detsamma, som alla ämneslärare på det teoretiska området säga. Men, varen så goda och kommen ihåg, mine herrar, att det är *droppen*, som kommer vattenglaset att rinna öfver.

Det förnämligaste uti de militära öfningarne är enligt min uppfattning utmarscherna. Då för några år sedan den här frågan kom under direktionens öfver Gymnastiska centralinstitutet pröfning, gick direktionens yttrande i den riktningen, att det var angeläget att få behålla utmarscherna och skjutningen med gevär. Men nu är det så, att gossarne skola lära sig alla de detaljer, som vi här hört anföras, på lika många timmar som andra rekryter få dagar härtill. Att detta ej skall slå väl ut, ligger i öppen dag; arbetet måste alltför mycket forceras, och det blir endast ett ringa fåtal, som lär sig något. Detta måste ske på det kända sättet, de »plugga in» äfven detta. Jag har sjelf barn i den åldern, så jag vet, huru det går till.

I afseende på dessa ynglingars lämplighet att föra befäl, så är det riktigt, som här har förut yttrats, att det ej är studentexamen, som bibringar folk förmågan att föra befäl. Det finnes många raska, praktiska, hurtiga och dugtiga ynglingar, som lemnat läroverken långt före studentexamen och som komma ut och taga befäl, blifva arbetschefer o. d., och dessa böra ju lämpa sig härför förträffligt.

I afseende på disciplinen är det för öfrigt tydligt, att det icke är geväret, som gör disciplinen; det är personligheten hos den, som leder öfningarna. Man kan derför få se öfningar i gymnastiksalen, utan gevär, der disciplinen är utmärkt, och öfningar under gevär, der disciplinen är dålig, detta kan omöjligen förnekas.

Äfven jag har besökt mötesplatser och hört, att herrbeväringen icke alltid är den, som i disciplinärt afseende står högst. På nära håll har jag varit i tillfälle att höra ynglingar, som fullgöra sin värnpligt, säga, att herrbeväringen under de första veckorna af öfningstiden var bäst, men att den sedan gicks förbi i praktisk duglighet och användbarhet, i grupp taget åtminstone, af de andra; naturligt är ju också, att många af den arbetande klassens barn äro mera härdade och kunna bättre stå ut med strapatserna. Härvidlag böra vi komma ihåg, att studenter finnas, som ännu ej fyllt 17 år, äfven om dessa äro undantag. Men undantagen blifva ändå flera, om man tänker på dem, som ännu ej fyllt 18 år. När värnpligtstiden kommer, hafva fyra à fem år förflutit, sedan de i skolan gjorde sina militäröfningar. Man bör kunna förstå, att de vid så unga år icke ännu vunnit den stadga, att de endast genom militäröfningarna i skolan kunna flera år derefter stå såsom *soldater* i ledet; och det blir ännu svårare att bestämma dem på förhand till underbefäl.

Jag tror, att den här diskussionen varit gagnelig, ty otvifvelaktigt är, att frågan grundligt blifvit belyst från flera sidor, derför var det äfven lämpligt, att frågan formulerats så omfattande, som den blifvit. Jag tror vidare, att det är högst ändamålsenligt, att ingen resolution fattas, utan, herr ordförande, att diskussionen får utgöra svar på frågan.

Major Lyström: Såsom anstäld vid ett femklassigt läroverk kan jag icke hafva den erfarenhet i denna fråga som de föregående talarne. Man jag har med uppmärksamhet följt äfven militäröfningarne vid de högre läroverken såväl här uppe i hufvudstaden som på flera orter i landet. Om de militära fördelar, som vinnas genom dessa öfningar, vill jag ej yttra mig, utan jag vill endast hafva sagt, att det synes, som om ynglingarne numera, om jag så får säga, se mera lidande ut än förut. För många år sedan fick jag se, huru dessa öfningar bedrefvos på Ladugårdsgärde med en gossbataljon och det var en glädje att se, huru glada alla gossarne sågo ut. Jag har äfven nu varit i tillfälle att se dessa öfningar under samma lärares ledning, men öfningarna hade blifvit tyngre och stramare, och säkert är, att gossarne nu ej känna detsamma som förr. Man vill aftvinga gossarne det bästa möjliga, och man skjuter ur pedagogisk synpunkt sedt öfver målet.

Om det militära vill jag ej yttra mig, men jag tror äfven härutinnan, att man måste gå tillväga med försigtighet.

För min del tror jag äfven, i likhet med flera föregående talare, att skjutöfningar äro till stort gagn. Jag vill då tala om min erfarenhet från det läroverk, der jag är anstäld. Det står i föreskrifterna om de femklassiga läroverkens högsta klass: »en timmes vapenöfning i veckan». Detta är ju en obetydlig sak. Om det vore nyttigt att taga bort denna timme eller ej, vill jag ej yttra mig. Jag vill blott meddela, att då vi de första åren hade gevärsexercis och marscher utan skjutöfningar med dessa pojkar, så lärde de sig visserligen sina handgrepp, men nog tyckte de, att det var bra tråkigt. Hvad deremot de förberedande målskjutningsöfningarna med salongsgevär beträffar, kan jag försäkra, att det var gossarnes roligaste lektion, och jag kom ganska långt med dem vid dessa öfningar, längre än jag hann, då de ej hade någon kula i geväret. — Jag tror således, att dessa militäröfningar skulle blifva af den största betydelse, blott man ej stramar till dem för mycket.

Fru Asp: Då jag befinner mig bland idel herrar militärer, som diskutera ungdomens militäriska uppfostran, känner jag mig visserligen främmande, men då jag besinnar, att dessa samma herrar äro svenska gymnastiklärare känner jag mig som en syster ibland bröder, och jag vågar derför här bedja om en broderlig uppmärksamhet för ett par minuter.

Flera gymnastiklärare hafva här med sin erfarenhet belyst militäröfningarne i de allmänna läroverken från olika sidor. Jag vill tala om *barnen*, och det vill jag göra som gymnastiklärarinna, som familjemoder och som medborgarinna. Är det rätt att på gossarne lägga denna börda af medborgerlig fackbildning? Skola ej barnen få vara barn, skola icke gossarne få lära sig att i glada lekar utveckla sin kropp? Hvad behöfves för att vara en god soldat? Jo, mod, uthållighet, träffsäkerhet etc. Allt detta kan utvecklas genom gymnastik.

Jag ber att få nämna, att jag i Tyskland sett på gossarnes undervisning i gymnastik och fäktning — det var före år 1870, det sorgliga krigsåret. Då hade man icke militäriska öfningar för skolgossar, men deremot en förträfflig gymnastik. Hvad den tyska nationen uträttade under åren 1870 och 1871, det vet hvar och en, och historien har skrifvit upp det på sina blad med röda bokstäfver — jag talar ej om det med någon eld, ty jag är fredsvän — men faktiskt och praktiskt hafva tyskarne visat, hvad man förmår, när man uppfostrat ynglingarne med en god gymnastik.

Om utvecklingen i Tyskland sedermera gått i en annan riktning, kan jag icke yttra mig om. Jag har med hvad jag nu sagt endast

velat inlägga en varm reservation och bedja dem, som kunna och vilja verka, göra det derhän, att barnen må få vara barn; få de det, är det visst, att männen bli män.

Om det tillåtes mig, kunde jag äfven om den civila pedagogiska gymnastiken citera en militärchefs vitsord. Högste befälhafvaren öfver i Finland befintliga ryska och finska trupper, generalguvernören, yttrade en gång, att finländske krigare på jemförelsevis kort tid blifva väl exercerade, emedan de ha en så god *skolgymnastik*, att militäröfning af dem snart inläres.

En till ständigt stegrade svårigheter och rik omväxling gående metod uppfostrar raska, glada, fria, vakna ynglingar, hvilka blifva goda och väl disciplinerade soldater då så behöfves. Några facköfningar för skolbarn äro därför ej af nöden i och för krigaryrket och lika litet för andra yrken.

Kapten Silow: Jag är af den åsigten, att denna fråga hade bort vara begränsad till: *Kan man nå det med militäröfningarna afsedda resultatet på det sätt, som »förslaget» nu angifver.* Det är af vigt att vi yttra oss öfver detta förslag och framhålla dess brister, enär vi eljest riskera att få det faststäldt i sitt nuvarande skick.

Det finnes någonting som i förslaget benämnes *»våröfningar»* som endast bestå i, att läraren håller föredrag för eleverna i den militära handboken samt instruktionsläsning, hvarefter eleverna undergå förhör i det föredragna. Några andra militäröfningar förekomma icke enligt förslaget under vårterminen. För dessa förhör äro anslagna 12 timmar för hvarje klass. Vid ett större läroverk, t. ex. Norra Latin, der jag är lärare, skola 160 à 180 pojkar, i sjette och sjunde klasserna, undergå förhör på olika tider för hvarje klass. Men hvarifrån skall tid tagas till detta förhör? Jo, säger förslaget, den skall tagas från den kroppsöfningarna anslagna tiden. I första hand från fäktningen. Men då äfven denna tid blir otillräcklig, måste man vid detta stora läroverk äfven taga tid härtill från gymnastiken för att kunna fullgöra de bestämmelser, som i förslaget äro angifna. Under den nu gångna terminen var gymnastiken för klasserna 6 och 7 instäld öfver halfva terminen med undantag af två timmar i veckan, och detta uteslutande för dessa förhörs anställande. Sjelf ledde jag ej dessa öfningar, emedan jag hade tjenstgöring på annat håll, men jag har sett rapporten från läraren efter slutade öfningar. Den lydde i korthet sålunda: oaktadt den långa tid, som användts för dessa öfningar, har icke det föreskrifna pensum medhunnits; och allmän var den klagan bland lärjungarne, att de fått för litet kroppsrörelse. — Jag har velat framhålla detta, på det att vid ett ändringsförslag man må taga tillbörlig hänsyn till de stora läroverken, der det är omöjligt att uppfylla de fordringar, som i förslaget nu uppställas.

Här har nämnts att genom det nya förslaget har åt ungdomen anskaffats lättare gevär för att förekomma öfveransträngning. För närvarande är det dock så vid de läroverk, der dessa öfningar bedrifvas, att ynglingarne bära *tyngre* gevär än de, som bäras af den fullmogne soldaten. Vi använda nämligen gevär af 1864—1868 års förändringsmodell, ej 1867—89 års gevär, som endast äro afsedda för ungdomens målskjutningar och af hvilka endast ett fåtal utlemnats till skolorna. Huru långt de nya lättare gevären räcka till för ungdomen vid Norra Latinläroverket, kan man förstå, då antalet i öfningarne deltagande lärjungar utgör 180 och gevärens antal är 20. Under exercisen bära således ynglingarne gevär, som faktiskt äro tyngre än de, som bäras af våra soldater. Att ändra detta skulle ju medföra en stor kostnad, det erkännes villigt, men jag anser det som ett oeftergifligt vilkor, att, derest dessa öfningar skola fortgå i den föreskrifna omfattningen, måste lättare exercisgevär anskaffas.

Här har äfven talats om disciplinen under öfningarna. Det har sagts, »att om läraren är en dugtig karl, så skall han ock kunna leda de militära öfningarna». Detta är icke alltid förhållandet. Det är omöjligt för honom att vid alla tillfällen svara för, att det råder en god disciplin under dessa öfningar. Enligt det nya förslaget är ungdomen uppdelad på olika klasser eller afdelningar, hvar och en med sina särskilda öfningar. Ledaren sjelf är upptagen af en afdelning, under det de andra handhafvas af underbefälet. Äfven inträffar, att officeren är upptagen af målskjutningsöfningar, då de öfriga afdelningarna äro helt och hållet öfverlemnade åt det från armén inkommenderade underbefälet. Med den kännedom, jag eger om förhållandena, måste jag säga, att det händer, att man icke alltid får lämpligt och dugligt underbefäl, ofta ett sådant som snarare stjelper än hjelper.

Vidare måste man taga i betraktande, att officerare, anstälda som gymnastiklärare, äro bundna vid läroverken endast hvart annat år. Från armén kommenderas då i den frånvarande gymnastiklärarens ställe officerare, som i regeln icke känna till skolförhållandena och som sakna vana att handskas med skolungdom, äfven om de i öfrigt ega förmåga att handleda soldater.

Vi ordinarie gymnastiklärare kunna nog samstämmigt intyga, att klagomålen öfver brist på hållning och disciplin hos ungdomen äro ganska vanliga under de, år gymnastikläraren är bortkommenderad.

Korteligen, det är ej lätt att ernå ett godt resultat under de nuvarande förhållandena.

Det har sagts från en del håll, att man borde hålla på den gamla regimen. För min del tror jag det icke. Jag inser mycket väl de stora fördelar, som ligga deruti, att vi nu i våra skolor fått

in en arbetsordning, som mera närmar sig den, som är gällande inom armén; men jag gillar icke det nya förslaget. Jag är emot dess stora omfattning, jag tror man begått ett missgrepp, då man med elementarskolan som bas velat bygga en undebefälsskola för hären.

Major Andersson: När det är tre år sedan det förra gymnastikläraremötet var församladt och man sedan denna tid inom skolan fått en undervisningsplan, som ju i ganska väsentlig mån skiljer sig från den förra, anser jag det vara högst nödigt och nyttigt, att man vid ett tillfälle sådant som detta får uttala sig angående denna nya undervisningsplan. Särskildt är det ju lämpligt, att de, som leda och handhafva denna undervisning, blifva i tillfälle att yttra sig. Men jag vidhåller fortfarande, att det kanske varit lämpligt, om frågan varit begränsad.

Jag har begärt ordet, emedan jag icke är af samma åsigt som mötets ene ordförande, hvilken önskar att diskussionen skulle utgöra svar på frågan, utan jag anser, att mötet må blifva i tillfälle att ena sig om den åsigten, att undervisningsplanen för de militära öfningarna vid läroverken, sådan denna föreligger, icke är tillfredsställande. Detta vore så mycket mera lämpligt som det visat sig, enligt min uppfattning, att hvar och en, som uttalat sig angående dessa öfningar, icke känt sig nöjd och icke funnit, att öfningarna resulterat så, som önskligt varit.

Jag ber att på det lifligaste få instämma uti det uttalandet, att det väsentligaste elementet går förloradt vid dessa öfningar, såsom de nu äro ordnade, nämligen det pedagogiska. Och det militära kommer alldeles icke fram och blir icke heller af lärjungar, föräldrar och skolans rektor och lärare förstådt.

Kapten Åman: Jag vill endast påpeka några misstag af tvenne föregående talare, hvilka jag förmodar berodde på ett förbiseende, men hvilka skäl dock vägt tungt i vågskålen i fråga om ändring i afseende på de militära öfningarna i skolan.

Det har nämligen sagts, att de 72 timmarnes öfning i skolan skulle motsvara de 70 dagarne, som användes för beväringsrekryternas utbildning inom armén. Ynglingarne öfvas fyra gånger 72 timmar, innan de sluta skolan. Således är denna siffra mycket för låg, och jemförelsen torde hafva anstälts på grund af förbiseende. Nu vet jag mycket väl, att man kan bemöta mig med att säga, att under det sista året utbildas reservbefäl och instruktörer, och att tydligen den tiden bör frånräknas. Jag skall då gå så långt i medgifvanden, att jag tager bort äfven halfva tiden af förberedande befälsklassen; men det blir ändock mera än två gånger 72 timmar. Skola vi taga med detta skäl, skola vi räkna rätt.

Vidare yttrades, att resultatet af öfningarna, sådana som de förr bedrefvos, var bättre än nu, så till vida som ynglingarne sjelfva sågo resultaten, och ynglingen vill se resultat af sitt arbete. Jag kan ej finna, hvarigenom han bättre skulle kunna se resultaten af öfningarna, då de öfvades i massa, än då den enskildes utbildning lägges till grund för öfningarna. Jag är af en alldeles motsatt åsigt, och min erfarenhet är den, att den enskilde individen har mycket mera intresse nu, ty nu ser han verkligen, att han kan vinna ett resultat, dels i de förberedande målskjutningsöfningarna, dels i den lilla instruktionsläsning, som förekommer.

Jo, den siste ärade talaren ville icke instämma med professor Törngren i, att diskussionen skulle utgöra svar på frågan. Jag ber att på det varmaste få förorda, att den må få göra det. Om jag ser mig omkring här, finner jag, att endast ett fåtal af rikets ordinarie gymnastiklärare äro här samlade, och af detta fåtal tror jag, att större delen är färdig att sabla ned militäröfningarna i skolorna. De öfriga hafva ej tillfälle att yttra sig, och egendomligt skulle det se ut för dem, som äro intresserade för dessa öfningar, sådana de nu äro, om mötet skulle uttala sig för en åsigt, stridande mot deras. Jag föreslår derför, att intet bestämdt uttalande göres, utan att vi låta diskussionen utgöra svar på frågan.

Kapten Silow: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande, angående hvad jag anfört om, att antalet timmar för ungdomens öfningar skulle ungefär motsvara antalet dagar för öfningarna inom armén och att å ena sidan stod instruktörer med fullgodt befäl och å den andra en lärare med tvenne underbefäl och till 180 elever, så fasthåller jag vid mina siffror; ty jag räknar ej så som kapten Åman. Hvad vi enligt »förslaget» hafva att utbilda i skolan, är icke endast rekryter, utan *samtidigt olika årsklasser*, i hvilka ingå rekrytbildning, förberedande befälsklass och underbefälsskola. Det är dessa tre årsklasser tillsammans, som göra den siffra, som kapten Åman talade om. Men sätter man rekrytskolan i läroverket emot rekrytskolan inom armén, så få vi 72 timmar i skolan och 90 dagar inom armén; derpå följande år skola samma lärjungar uppflyttas i förberedande befälsklassen, som motsvarar förberedande korpralsskolan inom armén, hvilken har 100 dagar för sina öfningar. Slutligen, under sista skolåret, uppflyttas lärjungen i befälsskolan, som motsvarar arméns korprals- och underofficersskola, som i regel pågår minst ett halft år.

Jag förstår ej, huru kapten Åman räknar, ty skola vi nagelfara strängt, så hafva vi vid läroverken fått bråkdelar af timmar anslagna för samma slags öfningar, för hvilka i armén användas dagar. Ja, då komma vi in på bråktalen.

Major Andersson: Jag skall endast be att få fasthålla vid min åsigt och anhåller, att herr ordföranden ville väcka proposition om, huruvida det, som blifvit uttaladt under diskussionen, skall utgöra svar på frågan, eller om mötet vill ena sig om åsigten, att den undervisningsplan, som för närvarande ligger till grund för de militära öfningarna vid läroverken icke är tillfredsställande.

Kapten Åman: Jag glömde att i sammanhang med beräkningen af de 72 timmarnes i skolan motsvarighet till de 70 dagarne inom armén nämna, att af lärjungarne ju äfven fordras målskjutningsöfningar. Men det finnes ingenstädes föreskrifvet, att de målskjutningsöfningar med skarp ammunition, som nu äro föreskrifna för beväringsrekryterna, skola genomgås i skolan, utan det är endast ett visst antal skott, som skola skjutas i sjunde öfre klassen, således endast en obetydlig del af hvad beväringsrekryterna skola genomgå. Icke heller förekomma i skolan några öfningar i den del af fälttjensten, som omfattar gräfning af skyttegrafvar etc., ej heller någon gymnastik, ty den är förlagd till annan tid af läsåret. Vi måste alltså tänka på, att det pensum, som är förelagdt ynglingarne i skolan, icke alls är detsamma som för beväringsrekryter, och ännu mindre allt, som är föreskrifvet för första beväringsmötet, andra beväringsmötet, förberedande korpralsskolan och korpralsskolan.

Kapten Silow: Jag vill ingalunda förlänga diskussionen i denna fråga. Jag vill endast påpeka, att det ju skulle vara omöjligt att för skolan ställa upp samma fordringar, som uppställas för armén. Om så vore, skulle vi icke ens hinna med skjutningen, äfven om vi sköte hela den tid, som nu är anslagen till militäröfningarna. Vi hafva endast att moget pröfva, öfverväga och granska dessa militäröfningar med hänsyn till hvad som finnes i det nya förslaget upptaget.

Generalmajor Gadd: Under diskussionen har berörts de olika sätt, hvarpå beväringen ur de bildade klasserna sköter sig, och ehuru frågan härom synes mig böra ligga utanför ämnet, anser jag min skyldighet vara, att, när saken kommit på tal, få sagdt, att vid de två regementen, der jag varit chef, jag fått en helt annan erfarenhet härom än inledaren af frågan, samt att min erfarenhet är den bästa till förmån för dessa värnpligtige och det sätt, hvarpå tjenstepligten blifvit fullgjord.

Öfverläggningsämnet 4.

Gymnastikens betydelse för den militära uppfostran.

Kapten Norlander: Vi erinra oss säkerligen litet hvar benämningen *militärgymnastik* såsom enligt gamla Lingska indelningen och uppfattningen utgörande gymnastikens andra hufvuddel, liktydigt med stridsgymnastik eller fäktning och kampöfning, hvari menniskan söker förmedelst ett yttre ting d. v. s. vapen eller ock medelst sin egen kroppsliga kraft under sin vilja sätta en annan yttre vilja, såsom definitionen lyder.

Under en senare period gafs deråt delvis en annan betydelse eller »den allmänna gymnastikens användning för militärisk utbildning», hvilken definition dock öfvergifvits, och har den ursprungliga Lingska betydelsen återbördat sin rätt. Man anser nämligen med fullt skäl att något specielt slag af gymnastik för ena eller andra på tillfälliga yttre grunder indelade samhällsklasser ej kan finnas, utan att gymnastiken bör hafva samma uppgift för alla eller menniskokroppens harmoniska utveckling så långt anlagen det medgifva hos en och hvar och att, när denna utveckling är vunnen i så hög grad förhållandena det medgifva, det är en jemförelsevis enkel sak att använda eller tillämpa den vunna färdigheten i olika yrkens tjenst. I denna riktning har på senare tiden den gymnastiska uppfostran inom armén och flottan börjat gå och detta efter min och mångas erfarenhet med de bästa resultat.

Jag tillåter mig derföre något närmare redogöra för metoden, sådan jag användt den under en följd af år på arméns volontärskolor och eget regemente. Vanliga Lingska pedagogiska dagöfningar uppgöras och genomgås i stegringsföljd af hvarje kompani för sig, efter hand för att göra individualisering möjlig, uppdeladt och ordnadt i flera smärre underafdelningar i mån af vunnen kraft och utveckling, en indelning, som rätt ofta öfverses och justeras. På arméns skolor med längre öfningstid såsom volontärskolor, stamrekrytskolor o. s. v. blifva dessa dagöfningar flera och fylligare; på de kortare beväringsrekrytmötena naturligtvis färre. Efter hand inläggas i de olika rörelsehvarfven jemte eller i utbyte mot den pedagogiska formen militära tillämpningsrörelser eller idrottsformer, och slutligen kan ett helt idrottshvarf i mån af fortgående utbildning på gifven plats i dagöfningen, t. ex. efter sprången, och äfven någon gång i större utsträckning få ersätta hela dagöfningen, detta då oftast i förening med inöfvande af uppfriskande, härdande lekar,

hvilka äfven öfvats på fritider till ej ringa utsträckning. På sådant sätt hafva utan eller med gevär t. ex. i häfhvarfvet inlagts använda rörelser såsom klifgång, äntringar, diverse slag af förflyttningar, i jemnvigtshvarfvet balansgång, i uthållighetshvarfvet löpningar och olika starkare gångarter och uthållighetsprof, i ryggsidehvarfvet dragkamp, »lyfta i has», »hugga lårkrok»; i framsidehvarfvet »skjuta stång», »trängande öfver en gifven gräns», »sparka nyckel»; i vexelsidiga rörelser hjulning, brottning; i språnghvarfvet åtskilliga tillämpade språng med gevär o. s. v., i hvilka tillses, att båda sidor öfvas lika. Under idrottshvarfvet eller de rena militära idrottsöfningarna har öfvats öfvergång af diverse (6) hinder i hinderbana med gevär och senare med gevär och packning såsom balansgång öfver grafvar, äntrande och språng öfver stenmurar, gärdesgårdar, vallar, plank, stigvägg m. m. Banan ordnad efter mönstret från gardesregementena. Allt som oftast hafva gymnastik och idrottstäflingar anordnats efter den ju alldeles gifvet klart liggande principen, att alla efter förmåga skola deltaga i täflingens alla uppgifter.

Vid vissa strömningar på det andliga likasom på det materiella området inträffar stundom, för att ej säga ofta, att omständigheternas magt till sin verkan blir sådan, att rörelsen ifråga tager olika och andra riktningar, än som från början eller under olika tidpunkter afsetts. Men man finner äfven, att den sålunda öfvergifna vägen, om den från början varit väl utstakad, lätt nog kan återfinnas. Den uppmärksamme iakttagaren kan nämligen varseblifva detta inom flera af kulturens olika grenar. Förhållandet har äfven varit sådant med gymnastiken under dess utveckling i Sverige. Sidoinflytelser och påverkningar, hvad namn man häråt än vill gifva, hafva här gjort sig gällande, vållat oregelbundenheter i den principiella tillämpningen och dermed hafva enstaka detaljer stundom till oigenkänlighet förändrats. Detta har då gifvit anledning till beklaganden från dem, som för saken befunnits allvarligt intresserade, då deremot från andra håll månget yttrande tillkännagifvit en viss glädje öfver, att det »ändtligen är något nytt i fråga» och att det, vi hittills haft och såsom inhemskt egt» »behöfver spädas, fullständigas och göras mera njutbart» genom upptagande af hvarjehanda »roande» nummer.

Gagnet eller inflytandet af detta kosmopolitiska experiment, som spårats i vissa tillfälliga ojemnheter i den gymnastiska utvecklingens grafiska kurva, skulle kunnat blifva af mer än tvifvelaktig verkan, hade ej gymnastiken till sitt ursprung och sin grundliga planläggning varit så väl rotad, att den omedelbart kunnat afvärja de direkta anfallen, under det att den i lagom tid har reagerat mot andra och sålunda undgått att taga skada af de otillbörliga försökens tillfälliga inflytande.

På tal om gymnastiken, torde man med temlig visshet kunna påstå, att de Lingska grundsatserna aldrig hafva stått i högre kurs än för närvarande. Detta blir för hvarje dag allt tydligare, såsom det kan iakttagas inom olika kretsar, militära såväl som civila. Men på samma gång är det nogsamt bekant, att vår gymnastik aldrig varit utsatt för hetare anfall än under den närmast förflutna tidsperioden. De gjorda anfallen hafva, såsom antydts, genom gymnastikens egen inneboende kraft, genom tomheten i det, man velat sätta i stället, och genom ansatsernas disproportion återstudsat, blottats och exploderat såsom andra fyrverkeripjeser. — Dessa äro, som bekant, visserligen mera bländande och skrällande än innehållsrika; men gymnastikens ställning har under och genom försvaret mot dessa anfall blifvit så betydligt förstärkt, att det med glädje kan förutses, att den fortfarande skall motstå de närmast kommande anloppen. Innan dessa nalkas, är tillfället emellertid lämpligt för att föra gymnastiken närmare sitt mål. Alla tecken tyda på, att vi inträdt i ett skede, som är gynsamt för gymnastikens införande på sådana områden, der den skall kunna göra gagn i stort. Den grafiska kurvan bör få en jemn och vacker form i ständigt stigande under närmaste tiden.

I samma mån som själfva gymnastiken lyckats frigöra sig från det påtvungna famntaget, har detta än en gång öppnat sig med ännu grannare fraser och mera förföriskt och käckt leende för den uppfostrande gymnastikens komplement, de fria öfningarna. Dessa vill man nu ombilda efter utländskt sportideal. Men dermed blifva *äfven de* mindre tillgängliga för mängden. Och dock är det den samfälda öfningen, det gemensamma deltagandet, som medför de största så väl som de flesta fördelarna. Härmed är ingalunda sagdt, att individen skall åsidosättas, långt derifrån. Man skall tvärtom bygga på det individuella intresset för den gemensamma saken, men man har all skyldighet att undertrycka det individuelt egoistiska äflandet, på det att sådant ej må förgifta det samhälleliga och förebygga ett allmänt deltagande.

Alla känna till, hvilken utomordentlig kraft det ligger i täflan; men just emedan det är så lätt att häri stegra kraftansträngningen till ytterlighet, måste täflingen användas med stor försigtighet och ordnas med största omsorg. I täflan, som är ett så kraftigt medel till att stegra lusten och att öka lifaktigheten, bör derför ej individ ställas upp mot individ, utan bör man begagna tillfällen, som erbjuda sig, till att ställa grupp mot grupp, afdelning mot afdelning, korporation mot korporation, klass mot klass, socken mot socken — såsom sker på Gotland — by mot by, hvilket äfven der brukas o. s. v. — De täflande böra äfven uppträda med flera färdigheter, så att all ensidighet *bannlyses*. Gymnastens pligt bjuder honom att i mån af förmåga begagna hvarje omständighet, som er-

bjuder sig för honom, att leda öfningarna så, att utvecklingen blir allsidig, äfven då det gäller täfling; och sådan uppfattning bör äfven bibringas allmänheten, som måste intresseras för saken.

Under en tidrymd af omkring 15 år har detta ämne varit dryftadt inom gymnastiskt militära kretsar, och täflingar hafva efter hand kommit till stånd på arméns exercisplatser. Dessa täflingar hafva äfven de understundom utförts på det utländska sportmessiga sättet, och man har derifrån sett uppgifter på ganska vackra resultat af individuel förmåga.

Då jag nu i största korthet går att redogöra för idrottsöfningarna vid Norra Sk. Inf. Reg:tet, må det emellertid tillåtas mig att i allmänt intresse förutskicka några ord om de båda slag, hvari täflingar kunna delas; enskilda täflingar och täflingar afdelningsvis, grupptäflingar.

Den enstaka individen kan betyda mycket, det är sant; men huru mycket mera betyder icke hela stora massan individer? Inom ett kompani, en bataljon o. s. v., huru mycket väsentligare är det icke, att farliga och svåra uppdrag der kunna lemnas till det öfvervägande flertalet, i stället för att endast en enda individ eller blott ett ringa fåtal kan utföra sådana. — Det är och blir dock — huru man än ser saken — genomsnittsmannens höga och fullständiga utbildning, som man vill och bör framkalla. Det är endast han, som kan gifva eller framkalla en *sann* bild af det hela. Visserligen förhåller det sig så, att genomsnittsmannens fullgoda utbildning är jämförelsevis lika svår och sträfsam som önskvärd. Men det är väl också sant, att det endast är detta sätt, som i längden blir tacksamt; det är endast på den vägen, som det hela blir tillgodosedt, hela samhället, under krig som i fred.

Fåtalets utbildning är ojemförligt lättare vunnen. Derunder har man att göra med individer med de bästa anlagen, och dessa individer äro som oftast gladare än andra åt öfningarna; de äro vidare lätt tilltalade af de vanligen anlitade och vid öfningarna förekommande hjelpmedlen, deribland täflingen, som är så frestande för den individuella fåfängan, hvilken hos de flesta menniskor är lätt åtkomlig. Det finnes sålunda starka medel, hvarmed intresset kan uppehållas hos de ambitiöse med goda anlag.

Den individuella täflingen, såsom man sett den här i landet så väl som i utlandet, försiggår i enskilda färdigheter, som nästan alltid bedrifvas ensidigt, då öfningens art ej är sådan, att den *ovilkorligen* kräfver båda sidors lika bruk. Följden af den ökade steg-ringen för individen blir härigenom felaktigheter af olika slag under utbildningstiden. — Läggas åter de Lingska principerna till grund och låter man de rent gymnastiska öfningarna stegvis öfvergå i formriktiga och i öfrigt goda idrottsöfningar, då öfvervakas utbildningen ständigt, och öfvergången till de fria öfningarna förmedlas

på ett förträffligt sätt, hvarunder alle man kunna medtagas och få den öfning, som anlag, krafter och utveckling medgifva. Man får ej efter eller under vår korta öfningstid för högt uppdrifva några eller en viss färdighet för att sedan medelst eggelse af olika slag uppelda ungdomars täflingslusta, som lätt kan leda till för individerna högst beklagliga öfveransträngningar.

Under sommarens lopp hafva emellertid några täflingar utförts, för hvilka jag på grund af deras anordnares bemödanden att tilllämpa den enda riktiga metoden- *att tillgodose alla*, vill något närmare redogöra.

En kombinerad gymnastik- och idrottstäflan (naturligtvis finnes intet hinder för att efter hand äfven taga hvarje del för sig) egde rum i år likasom förra året under Norra skånska inf. reg:tets beväringsrekrytmöte. Tvenne kompanier (III och V) fingo denna gång hedern att jemföras med hvarandra, och hade alla dervid att genomgå *samma*, nedanstående, schema inför fördelningschefen, regementschefen, befälhafvarne på platsen för infanteriets och kavalleriets beväringsstyrkor, officerare, underofficerare och kamrater af eget och andra på Ljungbyhed förlagda regementen.

Gymnastik- och Idrottstäflingsschema 1894.

1.	Ordningsrörelser.
2.	a) Sträckgrenåtstående knäböjning. b) St. 2 A. strn. i olika riktningar. c) St. hufvudböjn. bakåt. St. vexelhufvudvridn. d) Böjstupgrenst. 2 A sträckn. uppåt (utåt). e) Sträckslutst. sidoböjn. f) Vingst. inledn. till fria språng.
3.	Spänböj. tåhäfn. m. lefvande stöd, afslutad med str. st. ryggböjn. framåt, nedåt.
4.	1:sta tropp: En gång lodhäng äntring } linor. » » » armgång } 2:dra » Lodhäng. armg. på spolar, händerna på samma ribba, jemna nummer (lodstege). 3:dje » Underhäng. vågrät armgång (bom) 4:de » Våghäng. slagäntr. nedifrån uppåt (båglina).
5.	Vingkrokhalfst. knäbakåtsträckning.
6. Uthållighetshvarf.	Kapplöpning (slätlöpning, hinderlöpning 150 m.) åtföljd af afledande rörelser.

7. *a.* Pedagogisk form *b.* Idrottsform.	*a.* 1 och 2 tropparne: Böjvågvriststödj. 2 A strn. uppåt; redskap: ribbstol. *a.* 3 och 4 tropparne: Böjframbågligg. 2 A. strn., uppåt (utåt); redskap: bänkar. Afslutad med jemnfota djupsprång. *b.* Dragkamp (tropp mot tropp ur olika kompanrer).
8. *a.* Pedagogisk form *b.* Idrottsform.	*a.* 1 och 2 tropparne; Str. mothalfst. ryggböjn. bakåt; redskap: ribbstol. *a.* 3 och 4 tropparne: Böjmotfallsitt. 2 A. strn. uppåt; redskap: bänkar. *b.* Skjuta stång (tropp mot tropp ur olika kompanier).
9. *a.* Pedagogisk form. *b.* Idrottsform.	*a.* 1 och 2 tropparne: Hvilsidmothalfst. sidoböjn, m. lefvande stöd. *a.* 3 och 4 tropparne: Halfspännsidfall. bendeln.: redskap: ribbstol. Afslutas med str. gr. st. kast, vridn. och kastsidoböjn. *b.* Brottning ledvis (tropp mot tropp ur olika kompanier).
10.	Vingstående inledning till fria språng.
11. *a.* På led. *b.* Troppvis.	*a.* Fria språng på led utan, med vändning o. s. v. *b.* 1. Tropp: 1 Anspring. grenspr. redskap: bock, småningom ökad höjd o. s. v. 2 Anspring. fria spr. öfver märke. Börjar med 0,80 meters höjd. 2. Tropp: 1 Anspr. »lilla öfverspränget», redskap: dubbelbom. 2 Anspr. fria spr. öfver märke. Börjar med 0,80 meter o. s. v. 3. Tropp: 1 Anspr. mellanspr. å sadel utan och med vändning och ytterspr.; redskap: bom. 2 Anspr. fria spr. öfver märke. Börjar med 0,70 meter. 4. Tropp: 1 Anspring. mothängande mellanspr.; redskap: dubbelbom. 2 Anspring. fria spr. öfver märke. Börjar med 0,70 meter.
12. Idrottshvarf	Öfningar i hinderbana med gevär och lätt packning. 6 hinder.
13. Marscher.	Tågmarsch och vanlig marsch o. s. v.
14.	Famn-nigst. 2 A. slagn., afslutad med st. 2 A. lyftn. framåt, uppåt och sänkning utåt, nedåt med tåhäfning och nedåtsänkning.

Beskrifning öfver befintliga hinder.

1. hindret består af 2 parallela jordvallar af 1½ m. höjd — lutning 1 på 1. Afståndet mellan jordvallarnes öfre, inre krön = 6½ m Emellan jordvallarne är en fördjupning gjord i marken, så att djupet från bottnen till öfre hörnet af vallarne äro 2,6 m. Tvärs öfver djupet och nedpålade i öfre vallkammen ligga 4 st. sparrar med 12 cm. bred gångyta säkert fästade, så att de ej kunna rulla. Vallarnes längd i öfre kanten = 8 m.

2. hindret består af 3 st. i rak linie i marken nedslagna pålar; längd emellan de yttersta pålarne = 7 m. Dessa pålar utgöra stöd för 2 tvärslår, af hvilka den nedres öfverkant är 1,25 m. och den öfres 1,73 m. från marken. (Stängselhinder.)

3. hindret består af en graf, 10 m. lång, 1 meter djup vid främre kanten och med jemn sluttning till markens yta vid främre kanten, bredd 4 m.

4. hindret = *en risgärdesgård* (längd 10,7 m., höjd 1½ m.) med en *bakomliggande graf* (0,7 m. djup och 2 m. öfre bredd) samt en bakom grafven liggande vall af 1 m. höjd.

5. hindret = En 0,4 m. djup, 10 m. lång och 6 m. bred graf med deröfver *löst* lagda 4 st. sparrar med 10 cm. breda gångytor.

6. hindret = En brädvägg, 6 m. lång, 6,1 m. hög; bräderna äro fastspikade på 3 st. i marken nedslagna och i rad stående stolpar, af hvilka de 2 yttersta stödjas af hvardera 2 i marken nedslagna snedsträfvor.

Banans längd = 88 meter.

Hvardera kompaniet, som kommenderades af sin gymnastikofficer — alla 8 kompanierna hafva nemligen hvart och ett en sådan under hela mötestiden och dessa stå närmast under en gymnastikkaptens ledning — var indeladt i 4 lika stora troppar med nummer från 1 till och med 4, ordnade efter styrka, förmåga och möjligen föregående utbildning. Troppar med samma nummer ur de olika kompanierna jemfördes uteslutande med hvarandra och bedömdes deras gymnastiska ståndpunkt gemensamt af tvenne för hvarje sådant par af troppar utsedda gymnastikofficerare. Gymnastikkaptenen egde att fälla utslaget i händelse af olika meningar och granskade till sist resultaten af bedömandet. Points från 1 till 10 sattes gemensamt af de kontrollerande officerarne — och efter någon öfning var det lätt nog att döma, så vidt möjligt rättvist — efter nedanstående formulär inom hvarje rörelsehvarf 1 för villighet, bestämdhet och kraft vid rörelsernas utförande, 2 för rörelseform, 3 för färdighet. (Se program A och B.)

Som af programmet B. framgår, hafva vid färdighetens bedömande vid kapplöpning, vid täflingarna i idrottsformerna samt i språng flera medverkande faktorer ansetts böre tagas med i räkningen. Vid kapplöpningen iakttogos sålunda tiderna både för förste och siste mäns (d. v. s. den tid hela troppen behöfde) framkomst till målet samt likaledes antalet af »förste», »andre» män o. s. v. samtidigt inkomne. — Antag t. ex. 3:dje kompaniets 1 tropp (1/III) användt 27 sekunder för att hinna in, att motsvarande tropp på 5:te komp. 1/V) behöft 30 sekunder, så tilldömdes

A.

Formulär till Program för hvarje särskild tropp

till ledning för pointsberäkning vid täfling mellan N. N. kompanierna den °/o 18. . .

N:o tropp.	Points.				
	Rörelsehvarf.	Villighet, bestämdhet, kraft.	Rörelse-form.	Färdighet.	Summa.
1.	Ordningsrörelser.				
2.	Serie förberedande rörelser.				
	a)				
	b)				
	c)				
	d)				
	e)				
	f)				
3.	Spännböjningar.				
4.	Häfrörelser.				
5.	Jemnvigtsrörelser.				
6.	Kapplöpning.				
7.	Rörelser för ryggsidan. a) pedagogisk form. b) idrott.				
8.	Rörerser för framsidan. a) pedagogisk form. b) idrott.				
9.	Vexelsidiga rörelser. a) pedagogisk form. b) idrott.				
10.	Benrörelser.				
11.	Språng. a) på led. b) troppvis. 1. bundna språng. 2. fria »				
12.	Idrottshvarf (hinderbana).				
13.	Marscher.				
14.	Andningsrörelser.				

$^1/_{III}$ 3 points mera än $^1/_{V}$; fick $^3/_{III}$ exempelvis 4 »förste män» in på samma tid som $^3/_{V}$ hade 6, erhöll sistnämnda tropp ett plus på 2 points o. s. v. Af samtlige dessa kategorier gjordes sedan ett öfverslag och togs medelpointen. På liknande sätt bestämdes points efter antalet besegrade och segrare i idrottsläflingarna i 7:de, 8:de och 9:de rörelsehvarfven.

Vid sprången togs hänsyn till det antal, som med renaste form öfverkommit de olika graderna af småningom med 10 centimeters höjd ökade hindren. Lägsta höjden var förut bestämd olika

---

B.

Särskildt program för bedömande af färdighet i

	N:o tropp.					
Kapplöpning.		Tid för bäste män =	Antal bäste män =	Tid för siste män. =	Antal siste män. =	Medel-Points. =
Dragkamp.		Segrare. =	Besegrade. =			Points. =
Skjuta stång.		Antal segrare. =	Antal besegrade. =			Points. =
Brottning.		Antal segrare. =	Antal besegrade. =			Points, =
Språng truppvis. 1) bundna.		Minsta höjd. = Antal man =	Ökad höjd = Antal man. =	Ökad höjd. = Antal man. =	Högsta höjd. = Antal man. =	Medel-points. =
2) fria.		Minsta höjd. = Antal man =	Ökad höjd. = Antal man. =	Ökad höjd. = Antal man. =	Högsta höjd. = Antal man. =	Medel-points. =

Idrottsöfningar i hinderbana.	Antal man, som klarat							
	1:sta hindret. =	2:dra hindret. =	3:dje hindret. =	4:de hindret. =	5:te hindret. =	6:te hindret. =	Tid för tagandet af alla hindren. =	Medel-points. =

för olika grader af troppar. Hade t. ex. $^2/_{III}$ 10 man, som tagit i fria språng 90 cm. högt hinder, men $^2/_{V}$ endast 6 man blef skilnaden 4 points o. s. v. På liknande sätt med beräkning af tid och antal män, som klarat några eller alla hindren, togos points i hinderbanan.

Sedan samtlige points för alla hvarfven sammanlagts, i detta fall för 3 komp. 1 tr. = 148; 2 tr. = 167:5; 3 tr. = 168; 4 tr. = 164, totalsumma = *647,5* points, — för 5 komp. 1 tr. = 159; 2 tr. = 154; 3 tr. = 176; 4 tr. = 160 = *649* points, blefvo dessa siffror ett ganska exakt uttryck för såväl de olika tropparnas som kompaniernas medelförmåga. På detta sätt kom individualiteten hos en och hvar till sin fulla betydelse och rätt, men såsom *en del* af det hela; ingen af de bäste blef tillbakasatt, men äfven alla de öfrige fingo göra sin insats i kampen mellan eget och ett annat kompani.*

Detta sätt att gå tillväga har vunnit erkännande inom regementets olika lager. Många välvilliga yttranden hafva äfven derom fällts utom regementet, och det finnes grund för den uppfattningen, att detta sätt skall bättre än de hittills använda tillfredsställa det nuvarande behofvet.

Det är nog sannt, att sättet för fördelningen af de gymnastiska öfningarna vid det *gamla* Carlberg till viss grad kan anses hafva någon skuld för det nu vanliga sättet för täflingarna och i synnerhet för de fria öfningarnas ledning och för uppvisningsväsendet. Men det är egentligen den utländska, importerade sporten, som har metodiserat den individuella täflingen hos oss. — Mången af nuvarande gymnastiklärare påminner sig helt säkert från sin tid på Carlberg »*första roten*» — specialisterna i »armgång», »utliggning» och att »hoppa på hästen» — samt »rukorna i barken», som med all sin flit, då de ej egde ett öfvermått af talang på just dessa områden, ansågos odugliga att förevisas, hvarför de vanligen lemnades åt sitt öde. Verkningarna af ett dylikt tillvägagående hafva särskildt inom armén länge bidragit till underskattande af kroppsöfningarnas betydelse för soldatutbildningen; och förhållandet kommer att förblifva detsamma eller liknande, om man fortfarande söker att utbilda fåtalet till några vissa sportfärdigheter, då sträfvandet deremot framför allt bör gälla den harmoniska, normala utbildningen hos *alla*.

Det är derför på tiden, att vi allmänt bryta med den osunda principen att utplocka de bästa, speciela anlagen och att ensidigt uppöfva dem för att uppträda inför mängden af natur och om-

* Dessutom hafva på regementet under rasterna här och der på kompanierna öfvats springlekar, bollspel, »slå trissa», kasta varpa, den sista leken införd af en till regementet kommenderad Gotlandsofficer.

ständigheter mindre väl lottade individer, kamrater och andra, till dessas förlustelse. — Den klene, den klumpige, den tröge och late måste dock tagas med i räkningen, när det gäller lifvets allvar i allmänhet och ej minst, då en gång, förr eller senare, hem, fosterland och frihet äro de insatser, som komma att stå på spel. Alla måste vid alla öfningar vänjas vid denna tanke och bibringas den känsla af *ansvar*, som åtföljer det gemensamma uppträdandet för ett gemensamt intresse. Endast ett sådant tillvägagående kan gifva en liten nation berättigad förhoppning om framgång. — Här är fråga om hela nationens, om densammas alla söners uppfostran till handlingskraftig håg. Låtom oss derför äfven tillse, att de medel, som här anlitas, harmoniera med målet, som vi vilja vinna. — Den dyrbara pokalen, som vanligen är de individuella täflingarnas höga mål, har ett mycket ringa, för att ej säga underhaltigt värde mot den känsla af sjelfmedvetenhet och kraft, som en korporation, en afdelning, en grupp, ett kompani och så vidare erfar såsom sin gemensamma behållning efter en vunnen grupptäflan.

Det ofvan angifna sättet har anförts för att gifva uppslag till en annan riktning mera öfverensstämmande med sunda principer, än den hittills inslagna vägen. Metoden kan förbättras och utvecklas. Jag hoppas att dertill få påräkna mångas intresse och sakkunniga biträde.

De resultat, som vunnits, vittna bäst om den ytterligt stora betydelse ett dylikt tillvägagående eger som uppfostringsmetod; genom dessa rikare, fylligare öfningar kan hos tröga, klumpiga, outvecklade ynglingar skapas en relativt ganska hög genomsnittsfärdighet, jemn utbildning, uthållighet, hurtighet och förmåga att taga sig fram; det har visat sig, att verkligt goda soldater på så sätt kunna erhållas, naturligtvis allt i förhållande till utbildningstiden, och mera kan ej af något gymnastiksystem begäras. Vår gymnastik har visat sig fullt hålla profvet äfven på detta område. Det har ock varit mig en sann tillfredsställelse att erfara alla de gynsamma erkännanden, som från så många och högt stående håll lemnats, om hvilket utomordentligt godt inflytande gymnastiken, på detta eller liknande sätt öfvad, visat sig utöfva på tjenstens alla grenar, och jag har haft glädjen se, huru metoden vunnit allt flera och flera efterföljare, likasom jag ock har andras föregående arbete och erfarenhet att tacka för många värdefulla inlägg. På Karlsborg lefva ännu traditionerna qvar i form af förnyade afskrifter af volontärskoledagöfningar. Senast för årets bevärings-möten har i en af öfverstelöjnant Selander utgifven *P. M. för programs uppgörande under öfningsveckorna* af mig uppgjorda dagöfningar nästan utan förändring intagits, hvarigenom de antagligen vunnit ännu större spridning.

Oaktadt det större möda, arbete och omtanke fordrande sättet att ordna täflingar på ett rationelt, allsidigt sätt har äfven detta vunnit efterföljd, och dermed kan ju uppslaget vara gifvet till ett såvidt möjligt rättvist erkännande åt allt redbart arbete.

Gymnastiken är på god väg att blifva populär inom armén, något som den knappast kunde göra anspråk på med hänsyn till det sätt, hvarpå den i allmänhet förr öfvades, åtminstone under beväringsmötena. Den omfattas nu med lif och lust af våra bondpojkar, detta präktiga soldatmateriel. Det gafs äfven en period, då man förebråddes att otillbörligt skatta åt det bästa fåtalets utbildning och framhållande på den stora mängdens bekostnad, då uppvisningen mera var hufvudsak än allas jemna utbildning, då rörelserna gjordes snarare till mål än medel. Vi skola hoppas, att dessa tider för alltid skola vara förbi; i samma mån skall gymnastiken allt mera erkännas, dess disciplinerande, korrektiva, uppryckande, uppfostrande verkan uppskattas.

Men hufvudfordran för att gymnastiken skall kunna göra sig fullt gällande är, att öfningarna ordnas på ett rationelt sätt efter de som de bästa i verlden erkända Lingska principerna, att de få tillräcklig tid, att man ej förbiser gymnastikens stora mål, nemligen vinnande af helsa och kraft, stärkande af folkets försvarsförmåga, och ej missbrukar dess medel.

Det är ock dessa fordringar, vi, svenska gymnastikens vänner och utöfvare, glädja oss åt och äro förvissade om skola förverkligas i det med stora förhoppningar, lifligt efterlängtade, nya gymnastikreglementet för armén.

Kapten Silow: Ja, det är nog för oss alla en glädje att se de framsteg, gymnastiken gjort inom armén, och de resultat man genom densamma vunnit. Vi hafva för rekryternas utbildning att tacka gymnastiken för mycket. Men ännu återstå många önskemål, innan vi fått det så långt, att gymnastiken inom armén gör det gagn, den kan och bör göra.

Enligt gällande bestämmelser heter det visserligen, att gymnastik skall öfvas en timme hvarje dag; men det sker icke. Jag gjorde under årets beväringsrekrytmöte en beräkning öfver den tid, som tages ifrån gymnastiken. För hvarje rekryt afgick i veckan en dag för vaktgöring, en dag för fältmarsch och då skjutöfningarna med skarp ammunition började, minskades tiden för gymnastik ytterligare med en à två timmar i veckan. Lägges dertill en regndag hvar fjortonde dag, hafva vi strax tre dagar, under hvilka det icke gymnastiseras. Det blir således högst $3^1/_2$ à 4 timmars gymnastik i veckan. Ett önskemål är derför, att den åt gymnastik anslagna tiden ej användes för andra öfningar.

Den gymnastikapparelj, som finnes vid våra indelta regementen, är otillräcklig.

Det är af behofvet påkalladt, att äfven de icke garnisonerade trupperna få exercishus, så inredda, att dervarande gymnastikapparelj med lätthet kan fram- och undanskaffas. Som förhållandet nu är, måste vid påkommande regn öfningarna afbrytas eller inställas.

Major Balck: Det är med anledning af ett yttrande af inledaren, som jag skall be att få yttra några ord. Han talade under sitt anförande om grupptäflingar och individuella täflingar och framhöll grupptäflingarnas stora betydelse framför de individuella. Enig med honom om grupptäflingars stora värde, vill jag dock fastslå, att man ej får för dem förringa de individuella täflingarnes betydelse.

Jag anser de individuella täflingarne vara de fönämsta, ty då svarar hvar och en för sig sjelf och har ingen annan än sig sjelf att skylla i händelse af nederlag; man har heller ingen annan än sig sjelf att lita på. *Grupptäflingar* är emellertid ingenting nytt; de ha alltid funnits i olika former, och inom vissa idrottsgrenar, såsom dragkamp, kapprodd i större båtar, vissa bollspel m. m., äro de helt enkelt nödvändiga. Grupptäflingar ha sitt särskilda värde och sin speciella uppgift, hvarom mycket talats och skrifvits; men äfven vid dessa beror ytterst framgången på den enskilda individens förmåga. Olägenheten med en grupptäflan är, att den enes oförmåga eller försumlighet kan ohjelpligt förderfva utsigterna till seger äfven för den bästa trupp. Det är ingalunda bevisadt, att den segrande afdelningen i t. ex. en gruppskjutning är den absolut bästa, ty en enda man kan i en annan, bättre grupp draga ned medelpointen. Det är ej heller bevisadt, att grupptäflingarna tillföra idrotten fler utöfvare än de individuella täflingarna på frivillighetens väg.

Inom det militära området kunna emellertid grupptäflingar ega sitt särskilda berättigande, ty kriget, den mest pröfvande af alla idrotter, är en grupptäflan i stort. Men, att utan föregående god träning eller förberedelse uppställa ett helt kompani att utföra den maximala ansträngning, som en arbetstäflan kräfver, kan vara farligt nog, för så vidt verkligt god kraft och duglighet skall af alla presteras. Ett sådant försök kan spränga de svagare. Eller, skall man rätta krafvet på utförande efter den svagares förmåga. Ja, då säger en dylik täflan ingenting som täflan, men kan väl vara en mycket intressant uppvisning af den allmänna fysiska utbildningen hos en trupp.

Det är ett oriktigt tal att säga, det de individuela täflingarna endast utbilda några få till vissa färdigheter; de utesluta ingen; de stå öppna för alla, som känna sig dugliga att deltaga, och de deltagandes antal är i ständigt växande, så att de numera kunna räknas i hundratal vid en idrottstäflan. Man har äfven genom att

uppställa den s. k. *femkampen* på täflingsprogrammet sökt förekomma ensidighet. Det är en oriktig uppfattning att påstå, det pokalen är den individuela täflingens mål. När ett hundratal täflar om ett pris, så veta alla, att blott en kan få det; men det ligger en betydelse deri att kunna anstränga sig till det yttersta, äfven då man vet, att man kommer att bli en af de siste; då är det ej pokalen utan tycke för idrotten, som manar till arbete.

Grupptäflingar i stor skala äro blott tänkbara inom det militära området, der de till en viss grad kunna anordnas på kommandoväg i form af en slags uppvisning. Enligt sakkunniges åsigter kunna ej dylika inrangeras under begreppet idrottstäflan, ty de motsvara ej fordran på träning, maximalt arbete, högsta viljekraft, frivillighet, mönstergill färdighet och godt resultat.

Inom Stockholms garnison, der idrottsandan hos truppen står ganska högt — man ser nemligen soldaterna numera ofta tillbringa lediga stunder på idrottsplatsen eller på skidor i Djurgårdsbackarna, i st. f. vid marketenterierna — intaga de individuela täflingarna hedersplatsen; men detta hindrar icke, att flera hundra man deltaga i en dylik täflan på frivillighetens väg. Att kommendera folk till en idrottstäflan strider mot idrottens fria ande. På det allmänt medborgerliga området torde det vara omöjligt att genomföra principen: *endast grupptäflingar.*

De gotländska folklekarne, om man icke vill taga exempel från in- och utlandets idrott i allmänhet, hafva starkt utpräglad karakter af individualisering, t. o. m. i pärkspelet, som i grunden är en grupptäflan; der förblifver vanligen en skicklig pärkkarl under åratal socknens stöttepinne vid de stora täflingarna.

I Stockholm ha vi vid flera tillfällen försökt tillämpa principen grupptäflan, der detta låter sig göra, såsom vid Skandinaviska skyttefesten genom representantskjutning o. s. v., men då ha dessa alltid måst grunda sig på föregående individuel träning och pröfning för att få ut de bästa. Officielt prisbelönas som bekant endast individuela täflingar inom armén i skjutning.

Öfver hela den civiliserade verlden är det individuela täflingar, som sökas främst och äro de enda, som vunnit allmännare tillslutning, och detta efter mångårig pröfning. Skulle alla dessa tusentals fosterländska män i andra land, som egnat arbete, omsorg och eftertanke åt idrotten och dess rätta öfvande, ej förmå att se klart och döma rätt, eller skulle det ensamt vara förbehållet några få svenskar, hvilka sjelfva knappast utöfvat idrott personligen, att sitta inne med hela sanningen.

Härmed har jag ingalunda velat förringa grupptäflingars värde, om de ordnas fullt idrottsmessigt, jag har blott velat framhålla att individerna också måtte få lefva. Båda principerna böra tillämpas, båda äro sunda och kunna ömsesidigt stödja hvarandra. Men vi

skola akta oss att säga: *allt eller intet*, *alla eller ingen*. Vill man en sak, är det klokare att säga: *Något i början*, *mera sedan*, då går det så småningom allt bättre och bättre. Men låtom oss i detta liksom i allt annat hjelpa och stödja hvarandra.

Kapten Norlander: Tacksam för det erkännande, som kommit grupptäflingarna inom det militära området till del, ber jag endast att få påpeka, att jag uti mitt föredrag ytterst afsett gymnastikens och idrottens tillämpning på det militära området. Jag har icke sysselsatt mig med någon annan sida af saken, oaktadt jag är öfvertygad om, att principen inom frivilliga föreningar skulle kunna genomföras. I Danmark har det lyckats förträffligt.

Major Balck: Jag vet ej, om jag gått utom min befogenhet, då jag upptog till behandling denna enligt min åsigt vigtiga principfråga. Men jag har icke velat dess omnämnande låta gå förbi utan att göra ett inlägg äfven något i detalj, och detta så mycket mera som på programmet icke står upptaget något ämne, som berör denna vigtiga principfråga. Och, som sagdt, när frågan vidrörts, anser jag, man är berättigad att uttala sin åsigt.

Kapten Silow: Jag vill icke förlänga diskussionen, utan endast uttala såsom min åsigt, att vid de militära täflingarna, med den knappa tid, vi hafva för våra öfningar, bör det icke vara lämpligt att lägga an på enskild träning, som ju är vilkoret för enskild utbildning. Deremot anser jag sådana täflingar, der de täflande känna sig solidariska, känna sitt ansvar, om de rätt ledas, föra till ett godt resultat. Ett försök att draga fram den enskilde leder lätt till öfveransträngning och lockelsen af pris till förryckande af hela täflingen. Här i Stockholm, som anförts såsom exempel, har jag hört af officerarne, som stå våra garnisonsregementen nära, att vid många tillfällen hafva dessa öfningar förryckt andra, vigtigare öfningar; från andra håll har jag hört talas om öfveransträngning, ja, jag har till och med hört, att en och annan gång befrielse från vaktgöring etc. förekommit, för att den enskilde skulle beredas tillfälle att deltaga i den eller den täflingen. Hvartill skulle det leda, om detta utbildningssätt allmännare komme att tillämpas? För min del anser jag det icke vara lämpligt att upptaga enskilda täflingar i en viss enskild färdighet inom armén. Der skola större grupper täfla med hvarandra, med eller utan lockbeten af värdefulla pris.

Major Balck: Eftersom diskussionen tyckes vilja fortsätta på det område, hvilket ju egentligen icke tillhör ämnet, ber jag endast att få säga, att jag ej kan inse, hvarför en individuel förberedelse

till en täflan nödvändigt skall förrycka öfningarna i högre grad, än om en hel massa beredes på en gång. Och att utan beredelse släppa folk till täflingen kan väl ej vara lämpligt. Kan man befria ett par man från öfningarna för att bereda dem tillfälle att deltaga i en täfling, är väl det mindre olämpligt än att taga bort ett helt kompani. Detta argument kan jag ej anse hålla streck. Jag tror icke, att dessa täflingar skulle förrycka öfningarna inom garnisonen, mer än en grupptäfling skulle göra.

Kapten NORLANDER: Såsom svar på det sista anförandet ber jag att få nämna, att inga särskilda förberedelser behöfvas för en grupptäfling, utan förberedelsen ligger uti det samvetsgranna rationella arbete, som man söker att genomföra under gymnastiklektionerna. Följaktligen behöfva öfningarna ej förryckas, utan de gå sin vanliga gång. Man tar i tur ett par kompanier i sender.

Den 10 Augusti.

Öfverläggningsämnet 5.

"Om den frivilliga Gymnastiken."

Inledare: Major V. G. BALCK.

Fröken HOLMSTRÖM: Jag ville gerna instämma i Major Balcks yttranden om den frivilliga gymnastiken och på samma gång korrigera ett misstag, som uppstått från de få ord jag sade efter Professor Törngrens föredrag i Operasalongen. — Jag angrep *ej* den svenska *gymnastikmetoden*, hvilken ju är den erkändt bästa, utan föreslog — efter det ju också är erkändt, att det fordras *stor* förmåga för att *väl* undervisa svensk gymnastik (och stora förmågor höra tyvärr till sällsyntheterna) —, att ibland under lektionen begagna musik, eftersom det *kan* göras utan att bryta mot den vetenskapliga metodens principer. Särskildt ser man i Amerika ej blott önskvärdheten, utan *nödvändigheten* af att göra gymnastiken tilltalande för öga och öra.

I synnerhet till de många gymnastiklärare och lärarinnor, som resa ut till Amerika för att idka sin konst och förtjena sitt lifsuppe-

hälle, ville jag påpeka detta, ty — åtminstone under nuvarande förhållanden — är svenska gymnastiken som den här utöfvas för rationel — den är too much of a change, från hvad amerikanerna äro vana vid, och såsom varande något för sträng (severe) — lämpar sig ej fullkomligt för amerikanerna och deras förhållanden som en något *modifierad* svensk gymnastik.

Amerikanerna äro nämligen så vana vid *musik* till sina rörelser, att den svenska gymnastiken, utan som helst någon, förefaller dem tråkig. Det fordras en *ovanlig* lärare för att förta detta intryck och komma dem att glömma sin musik — men äfven *om* det (som förut sagdt) *vore* godt om sådana lärare, hvilket erfarenheten just ej tycks utvisa — blir det i längden ett allt för stort kraf på lärarens lifskraft och energi. Ty man måste betänka att undervisa svensk gymnastik i Sverige och svensk gymnastik i Amerika äro två mycket skilda saker: här står gymnastiken på en sedan länge etablerad och säker grund, och ingen frågar något vidare, om den är bra eller intressant — i korthet — här är ju svensk gymnastik på de flesta ställen *obligatorisk*, men i *Amerika*, der utom på mycket få ställen gymnastiken *ej* är obligatorisk, der de så ofta äro mycket *emot* den, der man måste täfla med tyskar och amerikanerna sjelfva, finner man, att om äfven de erkänna svenska gymnastikens stora värde och superioritet öfver andra metoder, föredraga de något *mindre superioritet* och mera intressant. Och det är ju ej så märkvärdigt detta, om man betänker amerikanernas olika skaplynne: de äro qvicka, nervösa, ytliga; svenskarne mera långsamma, tunga och genuina.

Om man då är verkligt intresserad af sin konst och dessutom har något praktiskt förstånd, så möter man publiken på halfva vägen och ger den något musik just för att få fotfäste, och under tiden undervisar man ändå svensk gymnastik och — spelar man sina kort väl och så vill — undanskjuter så småningom musiken.'

Tyskarne ha, som vi alla veta, musik till sin gymnastik, och detta är otvifvelaktigt en af orsakerna till detta systems framgång i Amerika, och amerikanerna hafva alltid musik till sina wand-, dumbbell- och indian club-rörelser, men de begå ett, stort misstag i att låta musiken intaga *första* platsen, rörelserna andra och här glömma de ju alldeles fysiologiska principer, hvilka lära, att rörelserna ha sin egen rytm, hvilken ej kan alltid afpassas till musik. Derför skulle musiken intaga en *mycket underordnad* plats och aldrig tillåtas inkräkta på gymnastikens område. Lika mycket som accompagnemanget tjenar till att förhöja sången utan att vara för mycket framträdande — så skulle musiken förhöja gymnastiken. För att illustrera: när en klass har lärt sig marschera t. ex., ger man den musik då och då — *ej alltid*, ty då skulle den komma att bero för mycket på musiken — men då läraren så finner lämpligt. *I*

stället för och på de svenska armrörelsernas *plats* — indian clubrörelser till musik o. s. v.

Många af dessa senare rörelser äro både vackra och utbildande, och när man kan välja mellan en vacker och utbildande och en oskön och utbildande rörelse, nog tar man den vackra. Man har sagt, att *sång* och *lekar* skulle ersätta musik — ja, *lekar* kanske då, men inte tror jag, att många läkare skulle vilja tillråda något för strupen så ansträngande som att sjunga under rörelser, och den stackars läraren får då en tvåfaldig uppgift — att leda sång och gymnastik. Slutligen — der progressionen måste vara så långsam, som förhållandena fordra, att den måste vara i Amerika, skall läraren finna (om han, som förut sagdt, ej skall gifva alldeles för mycket af sin individualitet i sin undervisning), att musiken är en mycket stor hjelp.

Naturligtvis kan svensk gymnastik undervisas på ett mycket tilltalande och intressant sätt, det inser jag mycket väl, och alla som haft undervisning i svensk gymnastik, veta det äfven, men det fordrar en mycket stor förmåga att göra det, och det blir en för stor »tax» på den enskilde läraren. Om man derför vill göra det lätt och på samma gång uppnå sitt ändamål, att introducera svensk gymnastik i Amerika, bör man utgå från den princip, jag här framhållit, använda musik under gymnastiköfningarna.

Professor Törngren: Jag hade icke tänkt att begära ordet i den här frågan, men anser mig nu dock böra påpeka, att vi, för att få en diskussion om det ämne, som är uppstäldt, icke få inlåta oss på att diskutera de olika gymnastiksystemen, i all synnerhet som omedelbart på denna fråga följer ett ämne, der gymnastiksystemen afhandlas. Jag hemställer derför, om icke mötets medlemmar nu skulle vilja så strängt som möjligt hålla sig till ämnet, som handlar om den frivilliga gymnastiken.

Kapten Bergman: Det är endast på grund af den uppfordran, som inledaren stälde till de gymnastiklärare, hvilka hafva med frivillig gymnastik att göra, som jag vågar yttra mig i denna fråga. Jag vill då meddela, att år 1877 bildades i Karlskrona en frivillig gymnastikförening, som nu kallas för Karlskrona idrottsförening. Medlemsantalet har under dessa 18 år vexlat emellan 20 och 30, och under sista vintern har det aktiva medlemsantalet varit 22. Sällan har någon öfning — öfningarna hafva hållits två gånger i veckan — varit besökt af färre än 20. Af dessa 22 medlemmar hafva sju varit studenter, d. v. s. alla studenter, som funnits i Karlskrona under vintern, och varit närvarande vid alla öfningar. 18 af de nuvarande medlemmarne äro forna lärjungar till mig från läroverket, och 3 hafva tillhört föreningen ända ifrån dess bör-

jan. Det var det ena slaget af frivillig gymnastik, som inledaren nämnde.

Jag har äfven det andra slaget, nämligen motionsgymnastik. Den besökes vanligen af ungefär tio personer, af hvilka tre äro öfver femtio år och resten mellan trettio och fyrtio.

Skilnaden mellan dessa båda afdelningars gymnastik är ingen annan än den, att medlemmarna af gymnastikföreningen hoppa litet mera på hästen; eljest är det precis detsamma.

Dessutom förekommer i Karlskrona en qvinlig gymnastikförening, fastän medlemsantalet under den sista vintern endast utgjort tio, då deremot vid föreningens stiftelse antalet utgjorde sexton. Jag hoppas dock, att äfven denna förening skall fortsättas.

Slutligen vill jag nämna, att jag äfven haft en förening af yrkesarbetare och handelsbiträden, samtliga medlemmar af kristliga föreningen af unge män. Denna afdelning har räknat ungefär 20 medlemmar (öfningar 2 aftnar i veckan).

Fru Asp: Jag vet ej, om jag skall känna mig afväpnad af förslaget, att vi här icke skulle diskutera systemen. Det är nu icke min tanke att kasta in någon stridsfackla emellan de olika partierna, mellan dem, som ifra för det ena eller för det andra systemet. Den strid, vi skola föra, det är samverkan för ett stort och godt mål. Jag vill ej beröra de skilda systemen såsom system; men jag hörde här den svenska gymnastiken så starkt betonas af föredragarinnan från Amerika, då hon yttrade, att ändamålet vore att få *svensk* gymnastik införd i Amerika, och att detta varit henne så svårt.

Men skall detta vara ändamålet? Låt oss icke så mycket tala om svensk gymnastik, tysk gymnastik, finsk gymnastik eller dansk gymnastik, utan låt oss hellre tala om mensklig gymnastik, om ungdomsgymnastik. Vi skola väl af hvarandra taga allt, som är bäst. Jag ber att få anföra den ädlaste auktoritet på detta område, som nyligen sagt: »det bästa är det bästa». Vi hafva ju nyss sett en i många afseenden idealisk qvinlig gymnastik, der styrka och grace utvecklades till den grad, att det ena ej skedde på det andras bekostnad. Der utfördes de tyngsta öfningar utan flämtning, utan trötthet. Elevernas harmoniska kroppsutbildning visade ock, att de fått en allsidig utveckling. Derför böra vi från detta taga upp och lära, lika visst som denna gymnastik (herr Paul Petersens metod) upptagit det bästa från flere länder.

Nu kanske mången anmärker, att detta ej sammanhänger med frågan om den frivilliga gymnastiken. Så är dock förhållandet. Den gymnastik, som frivilligt skall spridas bland folket, bland folkets alla led, den måste framför allt vara fri, den skall kunna välja, hvad som är vackert, ändamålsenligt, gladt och för kroppens alla delar utvecklande, den måste befordra sinnets mod, lifsglädje och

skönhetskraf, oberoende af hvad i respektiva länder proklamerats vara nationelt.

Kapten NORLANDER: Herr ordförande! Mina damer och herrar! I stort sedt har Major Balck rätt deruti, det nödgas jag erkänna, att tillslutningen till den frivilliga gymnastiken kunde vara många gånger större, än hvad den är; detta är nu ett beklagligt faktum. Äfven om undantag kunna finnas, är det ovedersägligt, att det kunde och borde vara bättre. Jag vill då försöka, så vidt min erfarenhet sträcker sig, att förklara anledningen till detta missförhållande.

Hvad de bildade klasserna beträffar, så tror jag, att vi här i Sverige äro, om jag så får säga, i fråga om kroppslig uppfostran bortskämda. Genom att staten gör så mycket för ungdomen i våra skolor, anse vi oss ej behöfva mera, när vi sedermera komma ut i lifvet. Hvad särskildt studenterna angår, är det en stor olägenhet, att gymnastiköfningarna tills helt nyligen varit borttagna i den öfversta klassen i läroverken, hvilket gör, att studenterna känna sig afvanda från kroppsöfningar vid den tid, då de komma till universitetet.

Så vill jag ej heller förneka, att jag tror, det de frivilliga gymnastikföreningarnas organisation, åtminstone på sina ställen, i någon mån varit anledningen till ofvan berörda missförhållande, att det varit så svårt att få folk i gymnastikföreningarna. Major Balck nämnde sjelf, att han följde »de *dugtiga* pojkarna» och sökte få in dem, sedan de lemnat läroverken, i föreningarna, och att han framhöll »de bästa gymnasterna». Ett dylikt mångenstädes öfvadt tillvägagående har verkat i hög grad afskräckande, så att man öfver hufvud taget har mycket svårt att få med sådana, som icke tro sig ega någon större färdighet. För *en* som lockas in, bortskrämmas tio; det har till och med gått så långt, att till de allmänna gymnastiköfningarne, som äfven äro fria vid universitetet, komma studenter och anmäla sig liksom ursäktande: »Jag är ej gymnast, får jag vara med?» Detta gäller likvisst endast vanliga dagöfningar, som äro lämpade efter det större antalets färdighet och förmåga. Huru mycket mera skall det ej blifva fallet, när färdigheten mer eller mindre öppet framhålles som målet för gymnastik!

En annan orsak ligger uti de egendomliga förhållandena och de stora utgifterna inom vissa föreningar. Der förekomma ordnande och bekostande af bullrande fester och dyrbara tillställningar, resor, kostymer, pristäflingar och medaljer, inträdes-, termins- och medlemsafgifter, hvilket allt afskräcker icke så få.

Ett annat missförhållande finnes, som dock icke direkt träffar gymnastikens målsmän, nämligen det, att vissa gymnastikföreningar tendera att taga en särskildt rå och förvildad form. Jag lefver i en provins, som är tätt befolkad och som står i liflig förbindelse

med kontinenten och Danmark. Der finnas icke så få frivilliga klubbar med namn af gymnastikföreningar, som icke stå under bildade gymnasters kontroll, der man fullständigt slagit sig på cirkusgymnastik. Ej ett enda nummer förekommer, som ej kan återfinnas på cirkusprogrammet. I Malmö finnas fyra eller fem sådana föreningar, i Lund två, i Helsingborg åtminstone en etc. För den stora allmänheten, som ej vet hvad gymnastik är, har detta vållat, att gymnastikföreningarna råkat i misskredit, då man ej vet, hvad för slags gymnastik som drifves i de olika föreningarna; att dessa sjelfva ej tänka på eller veta, att de arbeta i galen riktning, kommer till stor del deraf, att de tro sig följa andra gifna föredömen i form af gymnastik- och idrottsfester, pristäflingar m. m.

Hvad sjelfva folket beträffar, tror jag, att åtskilliga missförhållanden skulle kunna undanrödjas, och att vi skulle kunna få nationen ganska intresserad för gymnastiken, om vi följde danskarnes exempel. Vi böra liksom de företrädesvis söka verka vid folkhögskolorna och inom skytteföreningarna, och jag kan ej se, hvarför icke vi i Sverige, lika väl som man går till väga i Danmark, kunde utbilda gymnastik i instruktioner, och med en liten uppoffring af penningar och tid få en lika vacker rörelse i gång här hemma som de, och som vi under uttryck af beundran äro färdiga att afundas dem. Inom folkhögskolorna i Sverige har rörelsen dock börjat taga en icke ringa fart, såsom på Hvilan i Skåne och på åtskilliga andra håll. Många blifvande och varande folkhögskolelärare hafva varit hos mig för att rådgöra angående denna fråga och sätta sig in i vår gymnastikmetod, och jag vet, att saken är på väg att få ett ganska godt uppsving.

För öfrigt vill jag tillägga, att i det stora hela vår nation, om jag så får säga, är för loj och njutningslysten; den är ej mägtig i samma grad som många af våra grannar att göra uppoffringar och saknar kraft att kämpa för en idé. Hvad anledningen härtill är, vill jag ej uppehålla mig vid. I alla fall är det ett nationallyte, hvilket säkerligen kunde arbetas bort, och äfven vi borde kunna lära oss att offra något, när det så behöfdes, lika väl som vårt grannfolk.

Hvad tillslutningen i främmande länder till den frivilliga gymnastiken beträffar, så måste jag ju tro, att de här anförda siffrorna äro fullkomligt rigtiga. En liten anmärkning har jag dock att göra. Jag har hört en framstående fransman säga, att en stor del af de frivilliga gymnastikföreningarna i Frankrike voro lika mycket politiska föreningar. Derom kan jag ej döma, men vill endast hafva framhållit det såsom ett yttrande från mycket kompetent och trovärdigt håll.

Jag tror, att vi skulle kunna komma långt, om vi följde Danmarks exempel och arbetade för att föra vår gymnastik ut bland folket, hvilket bäst behöfver den, genom folkhögskolorna och skytte-

föreningarna. De bildade klasserna äro jemförelsevis väl tillgodosedda genom den utmärkta gymnastikundervisning, de åtnjuta under studietiden. Detta ursäktar visserligen icke deras sedermera visade brist på intresse, men kan kanske vara en förklarande anledning härtill.

Major ANDERSON: Mötets ene ordförande framhöll nyss lämpligheten af, att då denna fråga nu kommit på tal, en hvar, som har något att anföra, måtte begagna ett tillfälle sådant som detta, så att man kunde få uttaladt, hvad som kan vara att beakta beträffande just den frivilliga gymnastiken.

För att den frivilliga gymnastiken, sådan som inledaren omnämnt den, skall icke endast tolereras, utan äfven allmänt omfattas med välvilja, är det naturligtvis nödvändigt, att man söker förebygga olyckshändelser. Lämpligaste sättet att förebygga sådana är naturligtvis en noggrant ordnad stegringsföljd af rörelserna, begränsad forcering, lämpligt val af redskap och varsamhet vid all slags täflan. Och när jag nu kommit att tala om nödvändigheten att förebygga olyckshändelser, har jag kommit in på ett kapitel, som sammanhänger med frågan om den frivilliga gymnastiken.

Det ligger i gymnastiköfningarnas natur, att olyckshändelser ej kunna fullkomligt förebyggas. Dylika ha årligen inträffat och komma väl fortfarande att inträffa. Under senaste tiden ha dess värre ett par sådana med dödlig utgång konstaterats. Detta är mycket att beklaga, och den instruktör, under hvars ledning en dylik olyckshändelse inträffat, har rätt till medmenniskors deltagande; ty icke någon torde känna olyckan djupare än han.

Det är emellertid sorgligt, att dessa olyckshändelser användts såsom vapen vid de förnyade anfallen mot en af vårt lands mest framstående och derjemte mest afundade gymnastiklärare.

Man har gjort sig synnerlig möda att om och om igen framdraga ifrågavarande olyckshändelse, emedan hon inträffat vid öfning på ett redskap som kallas räck, och derför att detta redskap icke är af svensk uppfinning. Skilnaden mellan räck och en smalare svensk bom är emellertid icke så stor, på båda kan man utföra samma rörelser, ehuru somliga lämpa sig bättre för räcken och andra bättre för bommen; men äfven vid öfning på den senare kan man slå ihjäl sig, och för ett år sedan inträffade också detta, i det att under öfning en man slog ihjäl sig vid fallet från en vanlig svensk bom, sådan den förekommer i hvarje svensk skolas gymnastiksal; men då talades icke alls om olyckshändelsen — var det derför att redskapet var svenskt? Vid ett annat tillfälle föll en gosse ned från en lina och dog. Många ben och armbrott kunna konstateras under utöfvande äfven af ren svensk gymnastik. Hjalmar Ling var som ung nära att sätta lifvet till vid en stup-

hängande rörelse, då han föll ned från en lodlina på hufvudet i golfvet. Samma manöver upprepades för ej länge sedan i en gymnastiksal i Stockholm o. s. v. Alltså, svensk gymnastik, huru högt vi än skatta densamma, har ingalunda privilegium på att vara alldeles ofarlig, lika litet som några dess målsmän att vara ofelbara. Hvarje gymnastiklärare vet, att en olyckshändelse *kan* inträffa under en lektion hvilken dag som helst, och det är att hoppas, att den eller de, som låtit sig angeläget vara att, i förening med skymfande personliga angrepp, få notiserna om dessa olyckshändelser införda i tidningarna, ej måtte straffas så hårdt, att någon skada med dödlig utgång inträffar under deras eller dennes lektion, för den händelse denne eller dessa notismeddelare skulle vara gymnastiklärare.

Historien om räcken är ofta oriktigt och tendentiöst framställd, med lika orättvisa som långsökta personliga beskyllningar. Väl må man fråga: hvad i all verlden har t. ex. Major Balck att skaffa med olyckshändelse, som egt rum under gymnastiköfning vid Svea Artilleriregementet?! Det är nämligen ej öfverensstämmande med sanningen, att det varit Major Balck, som infört räcken i Sverige, och det är ett faktum, att han *aldrig* undervisat i öfningar på räck. Hvar och en, som stått under Balcks ledning, torde kunna intyga, att Balck vid alla de tillfällen, då han framvisat sina gymnastikafdelningar, alltid gjort detta efter ett rent svenskt program. Anklagelsen mot honom är i det fallet orättvis; angreppen mot honom på grund af de skedda olyckshändlserna äro rent af löjliga.

Räck är ett redskap, som förekommer inom hela den civiliserade verlden såsom ett af de förnämsta gymnastikredskapen. Ensamt i Tyskland öfva sig mer än en half million gymnaster dagligen på detsamma, och proportionela siffror kunna anföras från Österrike, Belgien, Frankrike, Schweiz, England, Italien m. fl. land. Visserligen förekomma någon gång olyckshändelser äfven der; men jemförelsevis sällan af så allvarsam natur, som här åsyftade, och detta af det enkla skälet, att man der sedan unga år är mera förtrogen med sagda redskap. I de flesta svenska hem ser man numera trapetz, och hvad är väl detta redskap annat än ett slags räck.

Emellertid, den första räckstång, som infördes i Sverige, lär vara den, som för en del år sedan uppsattes i Upsala högre allmänna läroverks gymnastiksal, och der den ännu lär finnas qvar. Om den på något ställe skulle vara olämplig, så är det just å en dylik plats. Räcken ha äfven förekommit å Kongl. Gymnastiska Central-Institutet för ett tjugutal år sedan. Inom ett läroverks gymnastiksal i Göteborg förekom likaledes räck redan för mer än tjugu år sedan, alltså långt innan den förekom inom någon gymnastikförening i Sverige. En del af våra gymnastikföreningar ha, efter deltagande i utlandets gymnastikfester, dervid de bevittnat de vackra prof på smidighet, kraft och utbildning, som genom öfningar

på räck vunnits, äfven velat pröfva detta redskaps värde. De ha framför allt icke velat vara med om att opröfvadt fördöma detsamma. Allting kan ju missbrukas, äfven det bästa, och öfningar på räck behöfva ej vara farligare än språngöfningar på svensk häst. Statistiken lemnar ej heller uppgift om flera olycksfall å det förra än å det senare redskapet. Svensk gymnastik, enligt Ling, »fördömer intet redskap, blott det klokt och förståndigt användes»; den tillåter t. o. m. användningen af stolar, bord, kommoder och andra husgeråd såsom redskap vid gymnastiköfningar. Svenska gymnastiken är till sin natur ädel och tolerant, men somliga dess målsmän äro motsatsen.

Det har varit upprörande att se, hurusom illviljan och afunden gjort honom, Viktor Balck, ansvarig för, att nämnda redskap införts hit till vårt land samt för de olyckhändelser, hvilka vid dettas begagnade inträffat. Och det är häremot jag, vid talet om den frivilliga gymnastiken och vid ett möte af gymnastiklärare och gymnastikens målsmän, anser det som min rättighet och skyldighet att på det lifligaste protestera.

Jag skulle emellertid önska och anser det som särdeles lämpligt, att just vid ett tillfälle som detta ett ordande eger rum vidkommande lämpligaste anordningar till förekommande af olyckshändelser vid gymnastiköfningar, och föreslår att mötet såsom sin åsigt ville ena sig om följande: för att den frivilliga gymnastiken skall kunna tillvinna sig förtroende och allmännare omfattas, måste olyckshändelser af sådan art, som de, man under senare tiden nödgats bevittna, söka förebyggas, och anser mötet detta lämpligast kunna ske genom:

1:o) noggrann stegringsföljd;
2:o) noga begränsad forcering;
3:o) val af lämpligt redskap;
4:o) varsamhet vid all slags täflan.

Kapten LITTORIN: Jag skall, såvidt möjligt, söka hålla mig till ämnet utan att göra några utflykter. Det är smärtsamt för mig att inför denna församling rulla upp en tafla från vår äldsta universitetsstad, Upsala. I början af 1870-talet, då jag kom dit, sökte jag äfven på frivillighetens väg sätta alla möjliga krafter i gång för att få min gymnastiksal så befolkad som möjligt. Jag fann dock efter några års arbete, att detta mitt försök var lönlöst, hvarför, det har jag aldrig tills dato lärt mig förstå. Men så mycket har jag lärt mig under mitt ständiga umgänge med ungdomen vid universitetet, att det ordet är nog sant, som säger, att »studenten *ligger* vid akademien». Jemför jag med dem barnen i skolan, är det förundransvärdt att se skilnaden. Vid läroverket hafva allt sedan de första åren arbetat tvenne gymnastikafdelningar, och intet

har man behöft göra för att få dem att arbeta med lif och intresse. Jag har aldrig lagt mig i deras arbete, utan de båda afdelningarne hafva stått under ledning af ett par dugtiga pojkar, en i sjunde klassen och en i sjette. Min uppgift som gymnastiklärare har endast varit att tillse, att den dagliga öfningen eller den veckoöfning, som skrifvits ut, alltid delgifvits mig, så att jag kunnat kontrollera, att de ej gjort några misstag, som jag då sökt rätta, med påpekande af, hvarför det skulle vara så eller så. Underbart har det varit att se, huru dessa tvenne olika gossföreningar uti läroverket kommit tillsammans tvenne gånger i veckan och arbetat med lif och lust. Pojkarnes högsta fröjd och deras stolthet har varit att blifva valda till ledare af sina kamrater.

Om man nu kunde tillämpa detta på vuxet folk, vore ju mycket vunnet. Men att på frivillighetens väg få in kroppsöfningar bland studenterna, tror jag är omöjligt. Jag kan naturligtvis icke tycka annat, än att detta är egendomligt, men som jag en gång för alla på goda grunder frånsagt mig alla uppvisningar i gymnastik med universitetet, så får jag vara nöjd. En annan exercitiemästare, kapellmästaren, han sliter möjligen ännu värre ondt, ty förhållandet är, att äfven hans öfningar bedrifvas på frivillighetens väg. Hvar och en som gerna hör hans *offentliga* prestationer, vare sig de äro af vokal eller instrumental natur, kan väl förstå de svårigheter, han har att öfvervinna, då repetitionerna ytterst oregelbundet besökas af de konsertgifvande.

Ja, sådana äro nu i allmänhet förhållandena vid universitetet. Det är den olycksaliga *libertas academica*, som spelar en så stor rol, och som gör, att man icke på frivillighetens väg kan få, hvad man måhända med tvång kunde få fram.

Jag har anfört detta för frågans belysning.

Fru Asp: Här har nämnts ordet *tvång*. Med tvång få vi ingen frivillighet, och utan frivillighet få vi ingen fart i de ungdomliga öfningarna. Här har också nämnts, att major Balck infört »räcken» i Sverige. Då vill jag räcka honom en systers hand, ty jag har infört »räcken» i Finland. I nu nära 30 år har detta redskap varit användt; först i Helsingfors för flickor och äfven för mindre gossar, som jag hade att undervisa, men sedan har det jemte barr och andra redskap spridt sig öfver hela landet, till folkskolor, universitet, öfverallt. Jag kan alltså säga, att hela den yngre generationen af vårt folk hafva användt »räcken». Och hos oss känna vi icke ett enda olycksfall. Ett sådant kan ej heller komma i fråga med »räcken» på annat vis, än olyckor inträffa hvar som helst på släta golfvet. Det har ju händt, att en person trasslat in sig uti sitt släp eller snafvat öfver sin spatserkäpp och brutit

benet, men huru mycket släpet eller spatserkäppen varit skuld till olyckan, vet jag ej.

Sanning är, att en räck ej är farligare än något annat redskap, men användbarare än de flesta, emedan deri de enklaste öfningar kunna inledas i de mest olika utgångsställningar. Då räckstången är för handen omfattlig, faller det af sig sjelf, att en mängd varierande grepp och evolutioner, både sunda, raska och vackra, dervid kunna utföras, hvilka icke äro möjliga vid en på kant ständ planka, som gör motstånd mot handleden. Räcken är använd öfver hela Europa, likaväl som dess motsvarighet barren. Man kan föra helt små barn fram till räcken och variera i öfningsformerna, det lifvar dem; och liflig måste gymnastiken vara, då först gör den sin verkan.

Ett förträffligt redskap är räcken äfven derför, att den är så lätt att anbringa öfverallt, så i hem som i skola. Huru mångsidigt brukbar räcken är, det vet hvar och en, som måste inskränka sig till detta, jemte några rörliga mindre redskap. Det är den praktiska sidan af saken, man i främsta rummet bör se på. För att få fram frivilligheten, måste vi hafva lämpliga medel, som hvar som helst billigt och lätt kunna anskaffas. Jag står ej här och talar som den blinde om färgen, ty jag har under tiotal af år idkat denna gymnastik och deri utbildat lärarinnor för Finlands såväl privata som statsskolor.

Kapten von Heideman: Vår högt ärade inledare af denna fråga har på ett så utmärkt sätt angifvit den väg, som diskussionen bör taga, för att hvar och en må efter sin lilla förmåga kunna lemna ett svar på den framstälda frågan. Då äfven jag under kortare eller längre tid varit ledare af sådana frivilliga gymnastikföreningar, vill jag uttala min derunder vunna erfarenhet.

Hvad första delen af frågan, orsakerna till det ringa intresset, beträffar, så torde rötterna härtill ligga alltför djupt och vara alltför vidt utgrenade, för att man skulle kunna något närmare uppehålla sig dervid eller ens angifva dem. Under diskussionen har framhållits en njutningslystnad, en beqvämlighet, en viss oförmåga att komma sig för etc. Härtill har jag intet vidare att tillägga, utan jag vill endast taga fasta på det sista ledet af frågan: på hvad sätt skall man kunna afhjelpa detta, icke för att på ett uttömmande sätt svara derpå, utan endast så långt min ringa erfarenhet kan lägga mig ordet i munnen.

Jag vill då säga, att det första, som jag tror kan rycka upp den frivilliga gymnastiken, det är, såsom redan här förut blifvit yttradt, lärarens personlighet. Det sades en gång af en militärinstruktör, högt förtjent i vårt land, då en af hans underhafvande kom fram och sade, att de värnepligtige tyckte, att öfningarna

voro tråkiga: »Min bäste löjtnant, det gäller att af det tråkiga afvinna det roliga; går icke det, är det instruktörens fel, kan han ej det, så är han ej en instruktör.» Med dessa ord gaf han en fingervisning om, att det är personligheten, som här liksom på så många andra håll gör sig gällande. Om en skolyngling är road af det eller det ämnet, så är det derför, att läraren har förmåga att bilda hans håg, att taga hans själ och sinne med sig. Derför älskar han ämnet. Så som det är på det intellektuella området, är det också här på den kroppsliga uppfostrans område, det är personen, som gör sig gällande.

Det andra, som jag anser egnadt att hjelpa upp och höja de frivilliga öfningarna, det är, att programmet vederbörligen omvexlas. Utan att man derför på något vis behöfver anmärka emot eller anklaga någon eller några, torde det icke kunna förnekas, att, om man ser på uppvisningar och öfningar, programmet är litet enahanda. Skälen härtill kunna ju vara mångahanda, men ett är visst, och det är, att de behöfva visst icke vara det, ty tabellerna äro verkligen en rik urkund att ösa ur och ytterst lämpliga att omvexla med, så att en mångfald af program kunna uppställas. Jag tror således, att dervidlag omvexling skulle kunna vinnas, hvarigenom intresset skulle höjas och tillslutningen bli större. Ty att göra ett och detsamma jemt och samt, är tröttande och måste hafva en menlig inverkan på intresset.

Slutligen och för det tredje tror jag ett lifsvilkor vara, att programmet icke, om jag så får uttrycka mig, må blifva ett dödt skolprogram, utan man bör både uti och efter programmet sätta in tillämpningsöfningar, som vederbörligen stegras, och gå från det lättare till det svårare. Tillämpningsöfningar äro alldeles oundgängligen nödvändiga för att vara mätare af och ett uttryck för, hvad man genom skolöfningen har åstadkommit.

Gör man detta, så tror jag, att det vinnes ett bättre resultat, och jag har också sett många af mina kamrater, som hafva tillämpat dessa synpunkter, som jag nu framhållit, och de hafva derutaf funnit sig synnerligen väl och känt sig belåtna med resultatet af sitt arbete.

Kapten SILOW: Hvad räcken beträffar, vill jag nämna, att diskussion om detta redskap ej hör till ämnet. Hade frågan gält räck eller icke räck, finnes det så många skäl, som tala emot detta redskaps införande i vårt gymnastiksystem, att jag är öfvertygad om, att flertalet här närvarande skulle uppträda emot detsamma.

Att vi hafva en obligatorisk gymnastik i skolorna, anser jag, vi böra vara glada och tacksamma för. Måtte den obligatoriska gymnastiken i vårt land aldrig upphöra! Då nu alla under uppväxtåren äro skyldiga att deltaga uti dessa öfningar, kan man ju

icke undra på, att det icke kan vara så många, som på frivillighetens väg under denna tid deltaga i öfningarna. Obligatorisk gymnastik finnes icke i samma omfattning i andra länder som hos oss, och deraf följer helt naturligt, att i andra länder numerären på dem, som frivilligt deltaga i öfningarna, måste vara större, än hvad förhållandet är hos oss. Räknas alla obligatoriskt och frivilligt gymnastiserande i vårt land, så är jag förvissad om, att antalet af gymnastiserande hos oss är relativt större än i andra länder. Jag har hört personer från utlandet, som rest vida omkring i Sverige, yttra: »Det var märkvärdigt, här gymnastisera alla menniskor».

Till slut vill jag endast säga, att den, som icke besitter förmågan att leda vår rationella gymnastik på ett för ungdomen tilltalande sätt, den skall aldrig befatta sig med ledningen af dessa öfningar. Framför allt vill jag afråda en sådan person från att göra gymnastiken till sitt lefvebröd. Jag afråder honom derifrån såväl för sakens som för personens egen skull.

Major Balck: Ja, när jag gjorde framställning om att få ett svar på frågan, så var det under förhoppning, att vi verkligen skulle försöka utömma ämnet, d. v. s. se till, hvad orsakerna äro till det ringa intresset för den frivilliga gymnastiken i vårt land, och huru dessa orsaker skola kunna afhjelpas. Ty oaktadt, som kapten Silow senast nämnde, den obligatoriska gymnastiken vunnit en storartad utveckling i vårt land, hvilket är ett glädjande faktum, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att detta gäller barn i skolåldern. Min fråga gälde, huru gymnastiken bedrifves efter skolåldern. Jag upprepar mitt nyss fälda påstående, att den uppfostran, man får i skolan, skall underhållas alltjemt, om man skall hålla sig frisk och sund. Det är ej meningen, att staten skall skaffa oss uppfostran, för att vi sedan skola lägga oss på latsidan, utan meningen är, att vi skola draga nytta af det grundlag, som skolan lemnat, och alltjemt bygga vidare derpå till något bättre. Men det är just deri grundknuten ligger.

Nu har det under diskussionen blifvit sagdt af kapten Norlander, att ett af skälen till det ringa intresset för den frivilliga gymnastiken är till en del det svenska folkets nöjeslystnad och bortskämdhet. Det är sant, vällefnaden och njutningsbegäret äro fiender till gymnastiken. Men just derför är det af vigt att få i gång intresset för kroppsöfningar, som det kraftigaste medlet att motarbeta nöjes- och njutningslystnad.

Ett annat skäl, som kapten Norlander framhöll, hvilket jag ej nyss kom att tänka på, men som jag nu erinrar mig från egen erfarenhet, är, att öfre sjunde klassen är befriad från deltagande i gymnastiköfningarna. Detta är gifvet ett fel. Många exempel fin-

nas på, att ynglingar, som förut varit intresserade af gymnastik, hafva under det stränga läsåret slappats utaf i sitt intresse. Detta års förslöande inflytande i fysiskt hänseende har hos många sedermera icke kunnat öfvervinnas. Häri ligger dock icke den djupaste orsaken, äfven om det kan anföras såsom ett af skälen. — Äfven har det framhållits, att föreningarnas organisation uppå ett eller annat håll skulle vara orsaken till det, på grund deraf att vi i gymnastikföreningarna sätta målet litet högt med afseende på färdigheten, och att detta skulle verka afskräckande på sådana, som icke besitta en sådan färdighet Den tanken har förefunnits, och på den grund hafva vi inom Stockholms gymnastikförening gjort försök med att bilda tvenne afdelningar. Den ena afdelningen var afsedd för fullständiga nybörjare, ingen var alltså utesluten; och det proklamerades och skrefs på dörren till alla kontor, att någon föregående färdighet behöfdes icke. Men det har visat sig, att oaktadt detta blir tillslutningen obetydlig.

Kapten Norlander framhöll äfven, att det är betungande med fester och dylikt. Såsom jag nyss nämnde, har jag för min del sökt befria föreningsmedlemmarne från alla afgifter. Visserligen har föreningen deltagit i fester och uppvisningar både inom och utom landet, men jag har dels sjelf anskaffat medel dertill genom vänner och vänners vänner, dels ock på annat sätt, när vi behöft resa, så att medlemmarna hafva icke i nämnvärd mån varit häraf betungade, utan de hafva i regel åtminstone äfven gjort resorna gratis. — Detta har jag velat framhålla icke såsom en vederläggning af, hvad kapten Norlander anfört, utan endast för att visa, att, oaktadt sådana försök blifvit gjorda, är det icke så lätt att få folk intresserade.

Att det, såsom det framhållits, i södra Sverige skulle finnas föreningar, hvilka gått ifrån den egentliga rationelt svenska gymnastiken och slagit sig på cirkuskonster, och att detta skulle vara egnadt att förminska allmänhetens intresse för den frivilliga gymnastiken, vill jag ej gerna gå med på. Naturligtvis skulle jag helst se, att hvarje gymnastikförening i Sverige hölle sig till ett rent svenskt program, och för min del har jag aldrig undervisat annat än svensk gymnastik af det enkla skälet, att jag ej kan något annat. Men jag tror icke, att om några föreningar — jag vet för öfrigt icke om de kalla sig för *gymnastikföreningar* (NORLANDER: Jo, det göra de) — ja, om de äfven göra det och ingå på cirkuskonsternas område, bör detta icke afskräcka oss, ty då komma endast dit personer, som hafva lust åt det hållet. Jag nämnde, att jag helst skulle se, att i svenska gymnastikföreningar öfvades endast svensk gymnastik. Men jag är tillräckligt fördomsfri att icke se något ondt i det, att ungt folk, som önska utbilda sin färdighet i nyssnämnda riktning, äfven göra det; hufvudsaken är ju, att Sveri-

ges ungdom håller sig stark och frisk och lifskraftig. De sjelfva förstå ju icke de stränga fordringar eller lagar, som vi uppställa, och då böra vi ju icke heller alltför hårdt bryta stafven öfver deras öfningar. Men om sådana abnorma förhållanden skulle inträda, att det funnes tendens till cirkuskonster inom gymnastikföreningarne, bör ju detta vara ett ytterligare skäl att stödja dem, hjelpa dem, råda dem; sabla ned dem böra vi icke.

Folkhögskolan är det taladt om såsom en plats, från hvilken gymnastiken skulle tränga ned till folket. Jag är till en viss grad öfvertygad om, att gymnastiken vid folkhögskolan är af betydelse. Detta var dock icke afsedt vid detta ämnes uppställande, ty folkhögskolan är ju dock en skola, och så länge eleverna tillhöra denna, är ju gymnastiken obligatorisk liksom vid en annan läroanstalt. Det är dock icke detsamma, som då i Danmark på rama bondlandet bonddrängarne efter slutadt dagsarbete gå en half mil till mötesplatsen för att öfva sig i gymnastik och sjunga fosterländska sånger. Något sådant är det jag vill hafva fram. Det stärker kropp och sinne och höjer fosterlandskärleken. Det vore en lycka för Sverige, om vi kunde likna våra bröder danskarne i det fallet.

Ja, en talare framhöll, att i Frankrike den starka tillslutningen till gymnastikföreningarna hade sin rot i politiska bevekelsegrunder. Jag har varit mycket i beröring med franska gymnastikföreningar dels personligen, dels skriftligen och med en del ganska intimt. Men jag har hos dem ej funnit ett spår af någon rent politisk anstrykning. Möjligt är ju, att en fransman bör känna förhållandena bättre, såvida han nu icke endast ansett fosterlandskänslan för politik, d. v. s. att gymnasterna vid sin utbildning tänka på att förbereda sig till kriget. Jag måste dock medgifva, att jag inom franska gymnastikföreningar, som hafva till valspråk *patrie*, *courage*, *moralité*, vid ett par tillfällen bevittnat tendenser till republikanism eller någon annan politisk riktning, men skrikhalsarne hafva då hyssjats ned med förklaringen: vi gymnastisera, politisera icke! Och äfven i Tyskland har det ju händt, att politik bedrifvits i sådana föreningar, så att lokalerna blifvit stängda af polisen. Detta är ju en afart. Men hos oss riskera vi ju alls icke något i den riktningen.

(Kapten NORLANDER nämnde, att han kunde meddela, från hvilken person han hade sina upplysningar.)

Ja, kapten Norlanders sagesman kanske känner till saken intimare än jag, men näppeligen har han väl dock kunnat påstå, att politiserandet helt och hållet uteslutande sysselsatte dessa föreningar.

Jag vill ej inlåta mig på att tala om räcken, men jag vet ej rätt, om mig tillskrefs äran att hafva infört räcken i Finland?

Fru Asp: Nej, det nämndes, att major Balck infört räcken i Sverige, och då omtalade jag, att jag var den, som infört den i Finland, och att jag användt detta redskap i 29 år.

Major Balck: Jag anser för min del räcken i mångt och mycket kunna ersätta vår bom, så att det ena redskapet är i det ena fallet bättre, i det andra sämre. Räcken har funnits i Stockholms gymnastikförening och finnes der ännu som redskap vid sidan af de öfriga. Men dess användande är frivilligt och har aldrig ingått i de dagliga öfningarna eller det ordinarie programmet. Man har icke velat fördöma räcken oförsökt, hvarför den också pröfvats.

Kapten Littorin nämnde om lifaktigheten hos skolynglingarne för gymnastik. Det är verkligen en intressant iakttagelse att se, hurusom vid flera läroverk i samhällen, der för öfrigt ingen gymnastik förekommer, inom klasserna bildas frivilliga föreningar. Från sådana skolföreningar är det egentligen, som våra frivilliga gymnastikföreningar rekryteras. Här i Stockholm äro de bästa från tekniska högskolan, der det finnes många dugtiga pojkar, och nästan alla, som derifrån komma till Stockholms gymnastikförening, hafva i Upsala, Lund eller någon annan ort tillhört skolgossarnes frivilliga gymnastikförening.

Kapten von Heideman talade om, att lärarens personlighet spelar en så stor rol i den frivilliga gymnastikundervisningen. Om det skulle vara förhållandet, skulle vi då i jemförelse med andra länder vara alldeles renons på personligheter? Jag tror det icke. Jag instämmer med kapten von Heideman i, att personligheten i all undervisning är af yttersta vigt, men jag tror icke, att orsaken till det ringa intresset för frivillig gymnastik ligger deri, att vi i vårt land skulle lida brist på lämpliga ledare. Samme talare har äfven framhållit, att det är omvexling i programmet, som bör förefinnas, för att tillslutningen skall blifva större. Ja, jag tror, att han har rätt äfven häri, men det förefinnes i en frivillig förening en stor svårighet i det fallet, nemligen individernas oregelbundna deltagande i öfningarna. Det kan hända, att den ene kommer hvarannan vecka, en annan kommer kanske endast hvar 14. dag, och har man då en alltför hastig omvexling af programmet, få somliga kanske icke alls vara med om en del öfningar. Inom den frivilliga gymnastikföreningen måste derför förefinnas ett fast schema. Saken afhjelpes så, att man gör schemat rikare, så att det innehåller en massa rörelser, som dock icke hvarje gång genomgås, men stommen är klar för en längre tid.

Emellertid anser jag icke, att vi fått något riktigt svar på frågan. Det ligger mig varmt om hjertat, att kamraterna här förena sig om att arbeta för saken, så att intresset för densamma verkligen må blifva spridt i landet och vi få vår svenska ungdom till gymnastik, äfven sedan de unga blifvit män och qvinnor. Jag har försökt att leta reda på en del af orsakerna till det ringa intresset. Jag håller i hög grad på den individuella principen vid all uppfostran, d. v. s. att individen utbildas så långt, som krafter, anlag och förmåga räcka till. På den grund vill jag förorda individuell utbildning i den riktningen, att hvarje deltagare i gymnastiköfningarna må känna sig som en sjelfständig individ, som dock skall vara underordnad det hela. I medvetandet, att vill jag arbeta, så går jag framåt, och för stegringen finnes ingen gräns, ligger en lyftning och en sporre för en frisk och dugtig ungdom. Jag kan ej i närvarande stund säga, huru detta lämpligast skall kunna tillämpas, då man har en massa skolungdom under sin ledning, men jag tror, att man skulle försöka i högre grad än hittills varit fallet att få individen fram till en sjelfständig utveckling, som mera skulle tilltala hans sinne. Ty det vet ju hvar och en, att ju större färdighet jag har i en sak, vare sig i musik eller gymnastik eller något annat, ju större nöje har jag deraf, och tycker jag det är roligt, gör jag det också gerna och fortsätter att öfva mig. Jag vet också, att jag fått förebråelser för, att jag drifvit mina elever för långt, men saken är den, att jag af nyss angifna skäl försökt bibringa mina elever så mycken färdighet, som jag med lugn såg, att de kunde åstadkomma, ty genom att de vunnit färdighet, hafva de blifvit roade och sedan fortsatt med sina öfningar. Detta är derför enligt min mening en princip, som är väl värd att beakta.

En talare nämnde också något om täflingsprincipen. Jag vet icke, om den egentligen förefinnes i våra skolor. Visserligen förekommer väl en eller annan täfling i första skedet af föreningens tillvaro, men annars har väl täflingsprincipen varit nästan obeaktad. Dock skulle jag för min del icke hafva något emot att ingjuta det drag af täfling, som ligger uti, att ynglingen får en mätare på sin färdighet eller ett uttryck för sin duglighet och förmåga, jemförda med en annan kamrats, då detta möjligen skulle kunna sporra till mera intresse för arbetet. Denna princip skulle kunna tillämpas, om man genomförde indelningen af klasser och grupper.

Ett vigtigt skäl, som här anförts för att få de frivilliga gymnastikföreningarna framåt, är att skaffa dem egna ledare. Det är ej nog med att taga en ledare bland gymnasterna sjelfva, utan ledaren bör vara en examinerad och kunnig gymnastiklärare. På de senare åren har det emellertid varit svårt att få sådana, och på somliga håll förefinnes det liksom en motvilja emot att taga en sådan ledning. Detta förhållande är beklagligt. I början var det lätt att

få kompetenta ledare, men nu har det gått så långt, att en del föreningar måste åtnöja sig med att ledas af en underofficer. Ville emellertid de examinerade gymnastiklärarne enigt arbeta för att skaffa föreningarna god ledning, skulle detta bidraga till föreningarnas fortvaro. Vidare anser jag det vara gymnastiklärarens och rektorns på platsen oafvisliga pligt att så vidt möjligt stödja föreningarnas arbete genom att gratis eller mot billig afgift ställa de lokaler, som finnas, till deras disposition. Det finnes ju många gymnastiksalar, som stå lediga, och det vore ju ej för mycket, om dessa af stat och kommun uppförda lokaler äfven finge användas af samhällets söner. Detta är en mycket vigtig fråga för att få frivilligheten fram.

Cand. polyt. N. H. Rasmussen (København): Indlederen Hr. Major Balck nævnede i sine Sammenligninger med andre Landes Gymnastikforhold ogsaa Danmark som et Land, hvor der er stor Tilslutning til den frivillige Gymnastik — NB paa Landsbygden. Indlederen understregede det. Maa jeg maaske først, for at der ikke skal blive nogen Misforstaaelse, udtrykkelig bemærke, at naar vor Begyndelse paa det Omraade virkelig er bleven nogenlunde god paa Landet, saa skyldes det for en Del Sverrig, der har givet os den Lingske Gymnastik til Hjælp. Jeg sagde, at det af Indlederen blev understreget, att det er paa Landsbygden, at der er stor Tilslutning til den frivillige Gymnastik, men det glæder mig at kunne supplere Indlederens Udtalelse med, at dette ogsaa er Tilfældet i København. Der er virkelig der en begyndende Tilslutning til frivillig Gymnastik, som er værd at tale om, men det forstaar sig, der kan og bor blive meget mere. Jeg kan nævne, at der i København findes forskellige Gymnastikforeninger, som holde paa med Landets officielle Gymnastik, og ved Siden deraf findes der ogsaa et Institut for Lings Gymnastik, som har mellem 7—800 aktive Deltagere, ikke Deltagere paa Papiret, men i Gymnastikdragt, Deltagere, som møde og arbejde. Dette Tal er, saavidt Husrummet tillader det, stadig voxende, og det er naaet paa 8 Aar. Og at Tilgangen er voxet saaledes, er ganske simpelt gaaet saaledes til, at den, der har gymnastasiseret der et Aar, kommer igen næste Aar, naar han synes godt om det, som han har modtaget, og tager sine Venner og Bekendte med sig, naar han saaledes vender tilbage.

Der blef av Indlederen gjort en Deling i Foreningsgymnastik og Motionsgymnastik, og jeg fik det Indtryk, at det i gymnastisk Henseende skulde være lidt mere plebejisk at drive Motionsgymnastik, och lidt mere egentligt gymnastisk og godt at drive Foreningsgymnastik. Motionsgymnastik skulde lade det gaa mere, som det kunde og maaske i et »Nu — kommer — vi — straks Tempo».

Det kan jeg ikke gaa ind paa. Jeg vil foreslaa at dele Gymnasterne — jeg kan ikke se nogen Forskel paa Institutgymnaster og Foreningsgymnaster, de gøre jo alle frivillig Gymnastik — i yngre og ældre Gymnaster, og lade Øvelserne faa Karakter efter de paagældendes Alder. Og det er da naturligt, at naar det er yngre Gymnaster, saa faa deres Gymnastik, hvad enten det er en Forening eller et mere privat Institut, der huser dem, en mere skarp bestemt Form med Orden og Præcision og med et vist aandeligt Höjtryk over sig; der maa ingen Sløjhed være der. Naar derimod Folk bliver 40—50—60 Aar — og vi have dem lige op til 70 Aar — saa falder navnlig det stramme militæriske knap saa naturligt for dem, saa maa man give dem mere frie Tøjler.

Der er blevet sagt, at det skulde have sin Betydning, at der var Omveksling i Programmet, og det kan jeg fuldt ud slutte mig til. Naar man har indvendt, at Besogets Ustadighed lægger Hindringer i Vejen derfor, saa kan jeg ikke gaa ind paa det, thi efter min Erfaring volder det ikke Vanskelighet at holde Besøget ved saadanne frivillige Gymnastikpartier oppe paa 80 %, og det vil jo dog sige, at Deltagerne møde gennemsnitlig 4 Gange af 5. — Det er bleven udtalt her, at det i Sverrig er saaledes, at det kan gaa op og ned med Gymnastikforeningerne: hvad der staar i Dag, er borte i Morgen. Det kan jeg godt forstaa, jeg kender det andet Steds fra, Foreningerne ere ikke altid levedygtige. Men det er min Erfaring fra Danmark, at dette beror paa Lederen. Saa længe de i en Forening have den Lykke at have en Leder, som kan holde Medlemmerne sammen, saa gaar det; rejser han derimod, saa kan det hele falde sammen, og det kan føre til, at Foreningen helt opløses. Det er beklageligt, men jeg tror, at det bunder i det Forhold. — Jeg vil fuldstændig slutte mig til, hvad Kaptejn v. Heideman sagde om Personlighedens Betydning overfor Ledelsen af Gymnastik.

Og saa vil jeg blot overfor Major Balck sige en Ting til, Lederen vedrorende, sige, hvori jeg tror, at Knuden stikker. Det kan være godt nok at gøre Henvendelser til de unge, man vil have fat i, det kan være godt nok at gore saa personlige Henvendelser som muligt, og man kan gerne, som Indlederen sagde, skrive Kærlighedsbreve til dem, men lad det ikke være de dygtige Karle, der først faa disse Breve. Nej, naar vi gaa paa Gaden og se Ynglinge, som ere sammensunkne paa Legeme och Sjæl med blege Kinder og undertiden med slövt Blik, saa sige vi: Kom her, min Ven, og lad os se, om vi kan hjælpe dig. Det er dem, der trænge mest baade paa Legeme og Sjæl. De dygtige Karle have, saaledes som Forholdene have udviklet sig, travlt med mange andre Ting, med Boldspil, med at köre paa deres Cykle, arbejde i deres Baad og meget andet, men de andre trænge derimod mest

og ville blive mest taknemmelige. Jeg er vis paa, at hvis de Herrer Svenskere vilde gøre noget før at faa fat paa disse Mennesker, saa vilde de faa en Mængde samlede i deres store prægtige Gymnastikhuse; det vilde maaske være mindre pralende at se paa med Hensyn til Opvisningen, men de ville faa en Hjærtets Glæde i Stædet.

Fru Ebba Herrman: Den föregående talaren har verkligen så väl uttalat, hvad jag egentligen hade på hjertat, det nemligen, att vi icke skola försöka blott draga fram de dugtiga, de som sjelfva hafva anlag för gymnastik. De behöfva det ju minst. Det var hvad jag ville säga, men det framstäldes så bra, att jag nu ej behöfver det. Men just i samband dermed står, att det är de klena och de tungsinta, som bäst behöfva gymnastik.

En sak, som jag tänkt på med afseende å den frivilliga gymnastiken, är, att i dessa frivilliga kårer kommer det precisa, det disciplinära något för strängt fram för dessa, som egentligen blott önska och hehöfva en lagom motion för sin kropp. Detta att rätta leden så noga, att göra fina vändningar, som egentligen göras, för att det skall se bra ut, det kan ej uträtta något för deras kropps helsa, och många tröttna nog också på detta. Flera hafva verkligen talat med mig härom. Då de blifva litet äldre, få de lätt hjertklappning vid det förfärligt bestämda och rytmiska och särskildt af de många sprången. Det är egentligen qvinnor detta gäller, men jag har äfven hört studenter tala precis på samma sätt. Det är de unga som behöfva rutsch och disciplin. Men när man kommit till en viss ålder och mindre kroppsstyrka är den stränga disciplinen och den dermed följande stelheten icke så lämplig.

I Upsala hade jag tvenne olika frivilliga gymnastikföreningar för qvinlig ungdom, en för bildade unga flickor och en för sömmerskor o. d. eller arbetande qvinnor, som jag kallade dem. Särskildt har den der lilla kursen för arbetande qvinnor fröjdat mig många gånger. Men om någon af mina gymnaster från Stockholm hade kommit och sett derpå, så kan jag tänka mig, huru tarflig min gymnastik skulle förefallit dem. Men lif och lust var der. En hel del ordnings- och taktöfningar dref jag kanske för litet; men i alla fall står det fast, att jüst sådana qvinnor, som setat böjda öfver sitt sy- eller skrifarbete dagen igenom, de kunna nog dragas med af en viss rytm, men skulle äfven lätt afskräckas från gymnastik af för vidt drifna fordringar på precision. Jag såg det på dessa sömmerskor, som, när de först kommo, icke hade något begrepp om, hvad gymnastik vill säga. När jag skulle börja med en knäböjning, tyckte de, att det var mycket komiskt, skrattade hela raden och slogo sig på knäna; men efter ett par gånger fick

jag dem att göra rörelserna i allmänhet temligen bra. Någon vidare takt kanske jag dock ej fick fram.

Hvad jag nu anfört, bör icke förstås så, som om jag skulle vilja hafva bort något kraf på kroppens hållning, det vill jag visst icke, kroppshållningen är ju en mycket vigtig faktor vid all gymnastik. Men kanske man skulle kunna få någon förening, der, om jag så får uttrycka mig, det militäriska eller disciplinära kom till en mindre framstående rätt. Vi hafva ju här i Stockholms qvinliga gymnastikförening trenne afdelningar, och på så sätt skulle man kanske tro, att genom dessa olika afdelningar tillgodogöres äfven deras behof, som hafva mindre färdighet. Men så är det icke. Ty inom dessa lägre afdelningar uppfostras man till de öfre, och i den lägsta framställas just de rörelser, som tvinga fram det fullkomligt bestämda. Men utom detta, som finnes och bör finnas, skulle jag vilja hafva en annan afdelning med en olika prägel, der motionen komme i första rummet och utseendet i andra. De personer, som önskade deltaga i en dylik gymnastikafdelning, skulle hafva mindre behof att gå framåt och utveckla sin kroppsliga färdighet, än att få en lämplig motion som motvigt mot ett stillasittande eller ensidigt arbete.

Detta, att afpassa gymnastiken efter olika behof, ingår ju för öfrigt i vårt system, så det är alls intet nytt. Men vid tillämpningen af vårt system, kunde detta kanske komma fram bättre, än hvad jag tyckt mig finna, att det i allmänhet gör.

Kapten SILOW: Jag har i mina dagar sett så mycken dåligt ledd gymnastik såväl i Sverige som på andra orter, såväl af män som qvinnor, att det rent af krupit i mig, att ej få ropa till dessa ledare: släpp dem, gif dem sin frihet! Det är personligheten och icke systemet eller metoden, som varit skuld till detta. Jag har sett samma slags öfningar, der personligheten varit med, hvilka gått med lust och glädje år efter år. Här har nu klagats öfver svårigheten att få ungdomen med i den frivilliga gymnastiken. Ja, det är i så fall personlighetens skuld, skyll icke på någon annan!

Hvad jag tyckt i första hand vara en af orsakerna, har varit, att en del ledare rört sig med ett så litet rörelseförråd, som icke alltid lämpat sig för elevernas ålder. Mången gång vill man leda små barn med samma öfningar som de stora och tvärtom. Vårt förråd är dock så rikt på öfningar, att om öfningarna rätt väljas, skola de mycket väl kunna afpassas efter olika åldrar och olika kön.

Jag har i flera gymnastiksalar sett program eller s. k. schemata anslagna, som hängt der år efter år, utan att en bokstaf blifvit ändrad uti dem. Må man under sådana förhållanden undra på, om ungdomen slutligen ledsnar.

Hvad särskildt beträffar de frivilliga föreningarna, så tror jag, att man bör tillika med dessa schemata, det systematiska i sjelfva utbildningen, lägga in i öfningarna, hvad vi äfven hafva rikt förråd af, nemligen tillämpningar. Det finnes olika sådana för män och olika för qvinnor. Det finnes så många nöjsamma öfningar för unga män för den ledare, som är inne uti rörelseförrådet; och äfven för qvinnor, som ryckt upp sig litet och fått intresse för kroppsöfningar, finnas sådana tillämpningar. I Stockholms qvinliga gymnastikförening har numerären år för år ökats, och medlemmarne hafva indelat sig på olika afdelningar, der de inrangeras efter förmåga och anlag. Ofta har det händt, att vi efter gymnastiken tagit oss en slängpolska, något som mycket väl låter inrangera sig äfven uti vårt system. De, som säga något annat, förråda endast obekantskap med systemet.

För unge mäns gymnastik har för mig stått som ett ideal, att de skulle hafva ett litet mål bredvid, och det har förvånat mig, att icke gymnastiklärarne i våra landsortsstäder ställt gymnastikföreningarna i samband med de frivilliga brandkårerna. Kunde det finnas något bättre än att kring dessa sluta de frivilliga gymnastikföreningarna för att hålla intresset uppe? Så är förhållandet i Tyskland. Det anses der som en ära att bilfva invald i en sådan förening.

Här i Stockholm finnes vid detta läroverk frivilliga gymnastikföreningar bland gossarne. Jag har vid dessa följt samma princip som kapten Littorin, att jag så litet som möjligt lagt mig i deras göranden och låtanden, utan endast reglerat dem, om de skjutit öfver målet. Lifaktigheten inom dessa föreningar har varit ganska olika under olika tider. Vissa tider hafva de varit nära att dö ut, men så åter blomstrat upp igen. Hvarför? Jo, det har berott på den ledare, som blifvit satt i spetsen, och jag återkommer här åter till knuten: personlighetens betydelse.

För en 14 år sedan stod jag som lärare i landsorten, och äfven der bildade jag en förening. Men det var icke någon förening, der man hade någon gemensam kassa, utan man kom till mig och frågade, om jag ville taga hand om deras gymnastik mot en viss ersättning. Jag svarade, att jag ville det, men mot så och så stor ersättning och icke öfver ett visst antal (jag ville ej hafva flere än 30). Der samlades nu unge män, medelålders män — från 25 till 45 års ålder. — Denna frivilliga gymnastik pågick under loppet af 6 år, och listan för att få komma med var lång tid i förväg fulltecknad. 40 à 50 kronor om året betalade hvar och en af dessa för att få vara med om friskgymnastiken.

Major Anderson: Då vi hafva så många frågor qvar på programmet ännu, understår jag mig föreslå, att diskussionen i denna

fråga ej måtte alltför mycket förlängas, på det att vi ej måtte gå miste om att härifrån få hemföra ännu många flera lärdomar. Jag vill derför föreslå, att mötet, sedan diskussionen i denna fråga är slut, förenar sig om ett uttalande, och för min del vill jag föreslå följande resolution: *För att den frivilliga gymnastiken skall kunna tillvinna sig förtroende och allmännare omfattas, måste olyckshändelser af sådan art som de, hvilka vi under senare tider beklagligtvis bevittnat, söka förebyggas, och anser mötet detta lämpligast kunna ske genom:*

1) *noggrann stegringsföljd;*
2) *noga begränsad forcering;*
3) *lämpligt val af redskap;*
4) *varsamhet vid all slags täflan;*
5) *examinerade ledare.*

Fru Mankell: Jag ber endast att få säga, att denna fråga synes så nära sammanhänga med den följande, att det torde vara något svårt att nu fatta någon resolution, innan den följande frågan blifvit diskuterad. Vissa talare ha funnit prestationerna vara för svåra, andra åter ha ansett dem vara förträffliga. Den gymnastiska uppfostrans ändamål borde vara att bibringa eleverna förmåga att handla snabbt och precist. Jag anser det vara en brist hos hjernan, en brist hos materialet, om icke en viss snabbhet blifvit genom gymnastiken utvecklad.

Hvad jag vill säga är, att frågan om den frivilliga gymnastiken synes mig lämpligen kunna behandlas i sammanhang med det gymnastiska system, som skall läggas till grund för uppfostran. Den frivilliga gymnastiken måste nemligen blifva en utväxt från och ett tillägg till skolgymnastiken.

Jag tillåter mig således hemställa, att man icke nu fattar någon resolution i frågan utan först, sedan nästa fråga blifvit diskuterad.

Major Balck: Jag vill endast påpeka, med anledning af ett yttrande angående orsakerna till det svaga deltagandet i de frivilliga gymnastikföreningarna, att jag verkligen velat framhålla, att skälet icke ligger deri, att den stora allmänheten varit utesluten från dessa föreningar. Jag har anfört, att anslag gjorts på alla lokaler om Stockholms gymnastikförening; och brefkort hafva i hundratal, ja, i tusental sändts till bekanta och obekanta med uppmaning att deltaga i öfningarna. Det finnes i Stockholm äfven en annan förening, som snarare tillhör den andra kategorien, jag omnämnde, hvilken jag äfven har nära beröring med, nemligen Stockholms gymnastik- och fäktklubb. Der mottages hvem som helst, blott han erlägger en viss afgift, och han kan få lektioner, när

helst han vill, morgon, middag och qväll. Äfven här äro svårigheterna stora, och de, som tillhöra bestyrelsen, få vidkännas stora uppoffringar och stor ekonomisk risk för att underhålla lokalen och se till, att det är komfortabelt och trefligt. Affären går ej ihop. Alla behöfva gymnastisera och allra mest de klena, har det sagts. Ja, men icke *blott* de klena. Och jag vill betona, att är det svårt att få de friska med, så är det ännu svårare att få med de svaga.

Jag vill äfven begagna tillfället att få till kandidat Rasmussen framföra ett tack, för hvad jag genom honom fått se af frivillig gymnastik på landsbygden i Danmark. Och jag vet, att han i sin anstalt, deri svensk gymnastik på ett utmärkt sätt undervisas, har en anslutning, som ingen af oss kan berömma sig af.

För att ej förlänga diskussionen vill jag ej tillägga något vidare. Dock är jag litet tveksam om resolutionen. Jag skulle nemligen vilja hafva närmare besvarad frågan: hvilka äro orsakerna och hvilka äro medlen. Och det ville jag helst hafva i någon annan form i en eller flera punkter. Ja, ungefär i de punkter, jag anförde, då jag nyss hade ordet.

Fru Asp: Det var ett ord i resolutionsförslaget, som stötte mig, och jag ber alla vänner af saken, som här äro samlade, att ena sig med mig för att få det bort. Det var detta om olycksfall. Det är en abnormitet att nämna om dem uti ett uttalande i denna fråga. Ty om en person, som ej är vuxen att deltaga i öfningen, ändock deltager och skadar sig, är detta ett undantagsfall, som icke här kan komma under diskussion, än mindre intagas i en resolution.

Professor Törngren: Jag har ej begärt ordet för att yttra mig i sjelfva frågan, utan endast för att hemställa till fru Mankell, om hon icke skulle vilja vara så god och taga tillbaka sitt förslag. Vi hafva nu diskuterat denna fråga i $2^1/_2$ timme, och jag tycker, att detta kan vara nog. Blanda vi nu in denna fråga uti den kommande, så rullas hela härfvan upp fram och tillbaka om igen, och då få vi kanske intet förståndigt svar på nästa fråga heller.

För mig har det varit nog att hafva hört diskussionen. Och jag tror, att den, som sätter sig ned med förhandlingarna framför sig — om allt inkommer deri, som här blifvit yttradt — mycket väl skall kunna leta sig fram och se, hvar skon klämmer. Jag föreslår derför, att mötet antingen antager Major Andersons förslag till resolution eller ock låter den nu förda diskussionen utgöra svar på frågan.

Major ANDERSON: Jag skall endast med ett par ord be att få nämna, att jag tror, att det vore särdeles lämpligt, om mötet uttalade något bestämdt såsom sin åsigt, och icke diskussionen allenast fick ligga till grund för den, som ville bilda sig ett omdöme om mötets åsigt i denna fråga, ty det blefve i så fall något sväfvande. Vi böra derför begränsa oss till något visst uttalande.

Kapten SILOW: Jag har ingenting för min del emot att biträda Major Andersons förslag till resolution, men önskar likväl, att det betonas nödvändigheten af omvexling i allmänhet, och att öfningarna i dessa frivilliga föreningar väl afpassas efter individernas ålder och krafter, äfvensom att *tillämpningsöfningar* mera böra användas inom de frivilliga gymnastikföreningarna.

Major BALCK: Jag skall be att få ansluta mig till Major Andersons förslag till resolution med Kapten Silows tillägg samt de punkter, jag under diskussionen anfört såsom orsaker och medel. Jag anhåller derför att få läsa upp de punkter, jag tog mig friheten framställa.

Orsaken och medlet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

3:o) I skolan nivelleras öfningarna för mycket. Individens anlag, vilja och förmåga tagas ej så mycket med i räkningen som önskvärdt vore.

4:o) En viss grad af *färdighet* höjer intresset och ökar nöjet; utan att ega färdighet i vissa rörelser blir gymnastiköfningen tråkig. Lärjungarne böra derföre bibringas ett visst mått af färdighet; då roa öfningarna och fortsättas gerna af fri vilja.

5:o) En frisk och handlingskraftig natur känner behof af att mäta och jemföra egen förmåga och kraft med andras. Kan detta moment inläggas i öfningarna, sporrar det till fortsatt arbete.

6:o) Goda ledare böra finnas att tillgå, och det bör vara vederbörande myndigheters pligt att på allt sätt stödja föreningarna i deras sträfvan att skaffa ledare. Dessa böra helst vara examinerade gymnastiklärare med god social ställning. Nu ha föreningarne i detta hänseende stundom motarbetats. Somliga ha fått nöja sig med en underofficer, andra med civil, oexaminerad ledare ur deras egen krets.

7:o) Det bör vara skolors och gymnastiklärares pligt att uppmuntra det frivilliga gymnastiska arbetet genom att så vidt möjligt lemna offentliga gymnastiksalar till gratis begagnande för att minska deltagarnes omkostnader.

Professor TÖRNGREN: Jag får hemställa till Major Balck, om han icke kunde förena sig med Major Anderson. Sista punkten i Major Andersons förslag talar ju om examinerade ledare, och Major Balcks förslag slutar med detsamma.

Major BALCK: Gerna det. Jag vill endast påpeka svårigheten, som yppat sig att få ledare. Jag kan dock icke se något origtigt uti, att dessa punkter i de olika förslagen få komplettera hvarandra.

Professor TÖRNGREN: Jag för min del håller på, att det ej går an att formulera resolutionen på sådant sätt.

Öfverläggningsämnet 6.

»Hvilke Fordringer maa Skolen stille til det Gymnastiksystem, der lægges til Grund for Undervisningen?»

Professor P. LA COUR: Hrr. Ordfører! Højtærede Forsamling! Det er ikke min Mening ved denne Lejlighed at søge tilvejebragt en Sammenligning mellem Systemerne. Jeg tror, at en saadan Sammenligning er bundløs, og at Tiden her er for kort og for kostbar til, at den kan iværksættes. Jeg vil derimod opfordre den ærede Forsamling till at begynde nedenfra og tillade mig at fremføre nogle ganske simple Fordringer, som efter min Mening maa stilles. Det har været saaledes i Matematiken, og det har været saaledes i mangfoldige andre Videnskaber, at dersom det er muligt at nevne en første simpel Sandhed, saa er det ogsaa muligt derfra at komme videre; men saa længe man betragter Sagen i dens hele store Almengyldighed, saa kommer man ikke videre. Jeg vil derfor bede om Tilladelse til blandt saa mange kyndige Mænd og Kvinder at begynde fra neden, helt fra bar Bund, skønt man maaske vil sige om det, jeg fører frem, at det er jo Barnesager, det er jo Smaating. Det selv samme kunde siges, da for første Gang den Sandhed traadte frem for Menneskene, at i en ligesidet Trekant ere Vinklerne lige store. Det er en ganske enkel, ubetydelig Sandhed, man kunde fristes til at sige saa liden, at det er ikke værd at nævne den. Ikke desto mindre har Tiden vist, at det lønner sig at begynde med en enkel Sandhed, og det er derfor, jeg vil tillade mig at fremføre en saadan med Hensyn til Gymnastiken, og jeg vil paa det mest intrængende opfordre dem, der ville deltage i Diskussionen, til at holde sig til

dette Spørgsmaal og ikke begynde at behandle Gymnastiksystemer i Almindelighed eller særlige Gymnastiksystemer, men holde sig til det Spørgsmaal, jeg vil tillade mig at stille Forsamlingen, for at vi kunne faa et sikkert og helst alment Svar derpaa. Inden jeg gaar over til dette Spørgsmaal, vil jag bemærke, at det kun er Krav til Systemet, jeg her taler om, det er ikke Krav til Læreren, medens jeg er fulstændig enig i, hvad der er sagt fra forskellige Taleres Side, at det, der er Hovedsagen, er Læreren. Jeg taler altsaa kun om Systemet — Lærerens Redskab — og jeg beder om, at vi maa holde os til denne ene Ting. Men jeg nævner ingenlunde alle de Krav, der maa stilles til Systemet. Jeg nævner kun et ganske enkelt Krav, eller man kan maaske kalde det to, og dersom det skulde lykkes at faa Forsamlingens saa vidt muligt enstemmige Tilslutning dertil, saa frygter jeg ikke for, at det skulde være unyttigt. Tvertimod er det min Overbevisning, at naar den Ting er slaaet fast, kunne vi nordiske Gymnastiklærere, naar vi samles ved anden Lejlighed, fortsætte; og da kunne vi føje nye Fordringer til; det er ikke nødvendigt, at de komme til i Øjeblikket. Og derfor vil jeg endvidere opfordre dem, der deltage i Dikussionen, til, at de ikke komme frem med alle de andre Fordringer, som kunne stilles, for skulle vi have dem alle for paa én Gang, falder det hele.

Spørgsmaalet er blot: er der noget enkelt, hvorom alle Gymnastiklærere i det væsentlige maa være enige? Jeg har prøvet at formulere det og skal tillade mig at anmode Hr. Ordføreren om at bringe dette Forslag under Afstemning, men jeg maa først tillade mig at motivere Ordlyden i dette Forslag. Man maa være sig bevidst, hvad man vil med et Gymnastiksystem, og med Gymnastik overhovedet i Skolen — jeg taler kun om et Skolegymnastiksystem — og der haaber jeg, at vi alle ere enige om, at det, Skolegymnastiken skal udrette, er at fremme Sundheden og Arbejdsdygtigheden samt udvikle Kræfterne og Legemsbygningen i den unge Alder. Maalet er paa en maade dobbelt, skønt de to Ting dog fatte sig ind i hinanden, nemlig at holde Lærlingen frisk, meden han gaar i sit Skolearbejde, og paa den anden Side benytte hans Udviklingsaar til at faa nedlagt i hans Legeme Kræfter, og faa hans Legeme formet og dannet saaledes, at det vil komme ham til Gode hele Livet igennem. Det første Formaal, at opnaa Sundhed under selve Skolegangen, Sundhed for Eleven, saaledes at han kan gøre sit Arbejde godt i Skolen, altsaa at opretholde Arbejdsdygtigheden, det er det ene Maal for Skolegymnastiken. Det er bleven sagt, at Gymnastiktimen kan virke trættende, saa at den, der nylig har gymnastiseret ikke duer til at lave Teori derefter. Efter min Erfaring forholder det sig anderledes, dersom Gymnastiken er god; thi da er det saa, at efter en Gymnastiktime er man allerbedst skikket til att modtage Un-

dervisning. I alt Fald har det efter vor Erfaring vist sig ved de danske Folkehojskoler, hvor vi drive Gymnastik, at den Time, der folger efter Gymnastikundervisningen, onsker enhver af Lærerne at faa, da ere Lærlingene vaagne, da ere de godt oplagte. Jeg ved, der er blefvet sagt det modsatte, men jeg nevner dette som vor Erfaring, og jeg onsker, at Skolegymnastiken maa kunne drives — og den bor kunne drives — paa en saadan Maade, at de ikke repræsenterer et Tab af Tid för Skolen, men at den repræsenterer en Vindning i Arbejdsdygtighed. Det er derfor, jeg nævner de to Ting sammen, Sundhed og Arbejdsdygtighed. Det er det ene Maal. Og det andet Maal er en Indvirkning paa Menneskelegemet af en saadan Art, at den kommer til at vare hele Livet igennem — jeg haaber, at alle ville kunne være enige ogsaa om dette Maal. Der kunde vel være den, der kunde onske flere Maal sat. Ogsaa jeg har flere Ønsker. Jeg har det Ønske og det Maal, at det samtidig opnaaes, at Eleverne blive disciplinerede, og at det samtidig opnaaes, at Eleverne faa en menneskeværdig Fremtræden, faa en ædel Framtræden, og jeg er vis paa, at de tilstedeværende kunde nævne flere onskelige Ting, men jeg beder om, att man ikke knytter andre Ting til i Øjeblikket. Kunde vi blot enes om dette enkelte til at begynde med, da kan jo Tiden ved et kommende nordisk Gymnastiklærermøde være gunstig til at knytte flere Ting til, som vi saa vidt muligt ogsaa alle betragte som nødvendige.

Men saa bliver Sporgsmaalet om Midlet, der skal bruges for at naa dette Maal. Og der haaber jeg, at ogsaa alle kunne være enige om, at der bor være et tilstrækkeligt stort Antal Øvelser, som maa være undersogte i anatomisk og fysiologisk Henseende, som maa være ordnede eller samlede i Grupper efter deres Virkemaade og saa vidt muligt tillige efter deres Intensitet. Det jeg her nævner, er saa at sige den Kasse, som Gymnastiklæreren har at tage ud af. Der maa altsaa være et Forraad af velsigtede, og efter Virkningen ordnede Øvelser, og heraf maa Gymnastiklæreren saa gjore sit Valg. Hvilke Øvelser skal han da udtage? Han skal udtage, hvad Lærlingene trænge til, forst og fremmest, hvad de trænge til de Maal, som vi have satt os til, hvad de trænge til for at fremme Sundhed og Arbejdsdygtighed, og hvad de trænge til for at faa legemlige Kræfter og Udvikling. Det, de trænge til, Behovet, maa være det, der leder Læreren, naar han gaar hen og tager af sin Kasse det, der er nødvendigt til hver enkelt Time. Men han maa tillige tage Hensyn til Lærlingenes tilstedeværende Kræfter og Udvikling. Det gaar ikke an, at han gaar hen og tager Øvelser, der ikke passe for de Elever, som han har under Behandling. Ja, alt dette er selvfölgeligt, jag haaber, att alle ville kunne sige ja dertil. Men jeg mener, at det bor siges, og det

bör endnu mere end siges, det bør slaaes fast, att dette for det første är nødvendigt, saaledes at ethvert Gymnastiksystem, der ikke kan svare til disse Fordringer, ikke egner sig til Skoleundervisningen.

Men efter at saa Udvalget er gjort, saa bør Ordenen af Øvelserne og Ledelsen af Øvelserne være en saadan, som tager Hensyn til de vigtige Livsfunktioner, navnlig til Blodomløb og Aandedræt, da en Krænkelse af de Love, hvorefter disse arbejde, straffer sig og straffer sig haardt.

Efter at have givet denne almindelige Oversigt maa jeg tillade mig at oplæse det første Punkt af det Forslag, som jeg vil bede om at faa stillet Forsamlingen:

»Da Skolegymnastikens Opgave maa være at fremme Lærlingenes Sundhed og Arbejdsevne og at forøge deres legemlige Kraft og Dannelse, bør Gymnastiksystemet være i Besiddelse af et tilstrækkelig stort Antal Øvelser, bestemte efter anatomiske og fysiologiske Grundsætninger, indregistrerede i Grnpper efter deres Virkning, og i hver Gruppe nogenlunde ordnede efter deres Intensitet; og af disse forskellige Grupper vælges for hver Dag et Antal efter Lærlingenes Behov og svarende til deres Kræfter og Udvikling, saaledes at Legemet i hver enkelt Time faar en alsidig og harmonisk Behandling under tilbørlig Hensyntagen til Blodomløb og Aandedræt.»

Endnu skal jeg nævne som Motivering, at der bør begæres et tilstrækkeligt *stort* Antal af Øvelser. Der er flere, der i den forrige Discussion har udtalt sig om det ønskelige i, at hver Dags Øvelse ikke bliver ensartet. Jeg slutter mig fuldt ud til dette Ønske. Der er to Maader, hvorpaa en Gymnastiklærer kan have sin Plan for Timen i Orden. Enten kan han have et Skema eller kan han have en, om man saa vil, anatomisk- fysiologisk- pædagogisk Plan og selv forstaa at udfylde denne Plan. Dersom man følger et Skema, hører der meget til for Læreren for at undgaa den Ensartethed og Kedsommelighed, som der saa tit bliver talt om. Men desuden, selv om den kan undgaas, saa er det ikke heldigt, at Eleverne hvert Øjeblik vide, hvad der nu kommer. Det er nemlig et af Momenterne i Gymnastikundervisningen dette at kræve Elevernes Opmærksomhed paa ethvert Punkt, Gymnastiken maa ikke gaa tankeløst. Jeg mener ikke, at man skal kræve en særlig Hjernevirksomhed af Gymnastikeleverne, men man skal kræve Opmærksomhed, og ikke alene Opmærksomhed paa, i hvad Øjeblik Udførelseskommandoen falder, men ogsaa Opmærksomhed paa, hvad Avertissementskommandoen har lydt paa, og hvad den fører til.

Denne Side af Sagen har stor pædagogisk Betydning. Naar Eleverne komme trættede fra teoretisk Undervisning — jeg har selv erfarit det, naar jeg er kommen fra teoretisk aandeligt Ar-

bejde — og saa komme under en spillende, levende Gymnastiklærers Indflydelse, da blive de Tanker, som i Forvejen beskjæftigede én, ligesom blæst bort, man er helt og holdent Gymnast, og naar Timen er til Ende, mindes man knap, hvad der optog en før Timen. Dette er en meget vigtig Side af Gymnastiken, særlig af Skolegymnastiken, og netop derfor kan den komme saa yderst forfriskende ind i Skolearbejdet, saaledes at Lærerne ønske at faa den Time, der følger efter; thi da er Eleven nøgtern, klarhovedet og oplagt til at modtage Undervisning. Af disse Grunde anser jeg det for ønskeligt, at Læreren kan lede Gymnastiken saaledes, at han har sin anatomiske-fysiologiske-pædagogiske Plan, og at han selv udfylder denne efter Elevernes Behov og efter deres Kræfter og Udvikling.

Dersom man nu siger: ja, men dette er svært, og det giver Tyngsel over det hele at blive spændt i en saadan Trøje, da vil jeg for det første bemærke, at Lærlingerne skulle aldeles ikke mærke, at de ere spændte i nogen Trøje. Lærlingene behøve det ikke, maa ikke en Gang, jeg tror ikke, det er ønskeligt, mærke noget til noget System — de gøre, hvad der kommanderes. Og hvad dernæst Lærerne angaar, har jeg set, at selv Mænd og Kvinder, som have faaet en forholdvis kort Uddannelse, have kunnet lede Gymnastiken paa denne friere Maade. De have vel ikke gjort det fra Begyndelsen, thi Opgaven er ganske vist svær. I Begyndelsen er deres Tanke fyldt med baade, hvad der skal komme og med, hvorledes kommandoen skal lyde o. s. v. Men jeg har set Lærere med en forholdvis kort Uddannelse i Snesevis udvikle sig, saa at de have kunnet staa som fulstændig frie Førere. Ingen har mærket, har kunnet se paa dem, at de havde med noget System at gøre, at de stod og grublede over, hvilken Øvelse de nu skulde have, eller hvordan der nu skulde kommanderes. Jeg kan bevidne, at sligt kan gøres selv efter en forholdvis kortvarig Uddannelse, naar derefter følger tilbørlig Øvelse.

For Simpelheds Skyld kunde jeg have haft Lyst til at blive staaende ved dette første Punkt. Imidlertid tror jeg, det er nødvendigt, at vi med det samme faa nævnt et andet Punkt, men saa tror jeg heller ikke, det er absolut nødvendigt, at der i Øjeblikket nævnes flere Punkter. Jeg vilde egentlig ikke modsætte mig, at flere Punkter bleve fremdragne, men det, jeg ønsker, er, at man ikke ved at indføre flere Punkter, gør Sagen saa indviklet, at man forstyrrer den, og derfor vil jeg være yderst taknemmelig, om man — i alt Fald først — vil kunne fæste sig ved disse to Punkter.

Det andet Punkt gaar ud paa, hvorledes nu disse Øvelser skulle udføres. Det er klart, at der maa være et Antal af fælles Øvelser for Gymnasterne. De ere under én Mands Kommando, og de maa selvfølgelig have en Del Øvelser fælles. Men der mener jeg,

at man maa stille det Krav til de Øvelser, der skulle gøres af alle, at disse ikke ere for svære, selv for de svageste, men at paa den anden Side de stærkeste kunne gøre Øvelserne med en saadan Energi, at de fuldt ud faa Nytten deraf. Det maa vi virkelig betragte som pædagogisk nødvendigt, naar man befaler alle at gøre samme Øvelse, at saa virkelig alle, en og hver, kunne faa Nytte af den. Derfor maa den være saadan, at selv de svageste kunne gøre den og den maa paa den anden Side være saadan, at selv de stærkeste kunne lægge tilbørlig Energi ind, saa at ogsaa de faa fuld Nytte af Øvelsen. Vil man nu spørge, om det er muligt, ja, da svarer Erfaringen, at det er det. Paa Forhaand, dersom man saa rent abstrakt paa det og ingen Erfaring havde, vilde man være tilbøjelig til at sige, at det ikke er muligt. Men tillad mig at nævne en saadan Øvelse som en Armopstrækning. Den kan udføres af den svageste, af den mindst udviklede saa godt, som han i Forhold til sin Legemsbygning formaar at udføre den; men den kan ogsaa udføres af den stærkeste, af den, som har faaet sit Skulderparti bedst muligt udviklet, saa skarpt, med en saadan Energi, at han faar fuld Nytte af Øvelsen. Jeg tror ikke, at jeg i dette ærede Selskab behøver at fremdrage flere saadanne Exempler, men at det kan slaaes fast, at der gives Øvelser, som kunne udføres af de svageste, og som alligevel kunne komme de stærkeste til fuld Nytte. Det er de Krav, som maa stille til de Øvelser, som skulle gøres af alle.

Men ved Siden deraf bør der i en Gymnastiktime være Plads for Øvelser, hvor Individualiteten kan komme til at gøre sig mere gældende end i Fællesøvelser. Det er i og for sig nødvendigt af mange Grunde, men jeg vil nævne et Moment i Særdeleshed. Ved hver enkelt af Øvelserne tilsigter Gymnastiklæreren noget vist bestemt, lad os sige, at han f. Ex. i én Øvelse udvikler Ryggens Muskler. Han har der en ganske bestemt Opgave. Han har i visse andre Øvelser en anden bestemt Opgave f. Ex. en sikker Innervation. De forholdvis smaa Spring, som udføres paa Stedet. — og de udføres jo af alle — ere et talende Vidnesbyrd om, at man i dette Tilfælde har en anden Hensigt med Menneskelegemet, at give det en sikker Innervation, saaledes at Musklerne paavirkes af Nerverne saa præcist, som det er nødvendigt, for at udføre dette Spring uden Vaklen, exakt. Hver enkelt Øvelse har saaledes sin Detailopgave samtidig med, at den har den almene Opgave, jeg før nævnede.

En af Detailopgaverne er den at lade Mennesket sætte hele Legemet i Virksomhed paa en Gang, en mangarted Innervation og samtidig en forholdsvis stor Kraftudfoldelse. En saadan Øvelse kan ikke gøres af alle paa samme Maade. Der maa Individualiteten faa Lejlighed til at gøre sig gældende, hvad den jo ogsaa faar ved saadanne Øvelser som Spring, Voltigering og lignende.

Naar der er Tale om en Hævbevægelse, saa ere vel ogsaa alle enige om — skønt den ikke stiller Krav til alle Legemsdeles Samvirken, men fornemmelig til Brystmusklernes Arbejde — at ogsaa der er en Individualisering hensigtsmæssig, at medens f. Ex. nogle af Eleverne kun kunne tage en faldhængende Udgangsstilling eller Armgang, saa ville andre af Eleverne kun være daarlig tjente med kun at gøre en saadan Øvelse. Jeg formoder altsaa, at alle kunne være enige om dette, at foruden Fællesøvelser maa der være Øvelser, hvor Individualiteten kan komme til at gøre sig mere gældende.

Jeg skal ikke nærmere motivere denne Side af Sagen — selve Motiveringen kunde føre for vidt ud; og rimeligvis ville forskellige af de tilstedeværende fremdrage forskellige Sider af denne Sag; men hvorledes end de tilstedeværende ville se paa denne Side af Sagen, er jeg overbevist om, at vistnok alle ville være enige om, at der ogsaa bør findes saadanne Øvelser i en Dagsøvelse. Men der er et Krav, et nødvendigt pædagogisk Krav, som maa stilles til disse individualiserede Øvelser, og det er, at de vælges af en saadan Art og udføres paa en saadan Maade, at ingen af Lærlingene kommer til at befinde sig i Uvirksomhed i længere Tid, navnlig ikke i længere Tid, end der er nødvendig til Hvil og Stedforandring. Jeg ved, at der med Hensyn til Udstrækningen af Individualiseringen haves delte Meninger. Jeg tror, det vilde blive for vidtløftigt, om disse forskelligartede Meninger ved dette Møde skulde føres frem i Modsætning til hinanden. Men jeg tillader mig at henstille, om ikke alle ere enige om dette, at det i Skolegymnastiken, hvor Timen eller maaske Halvtimen skal udnyttes saa godt som vel muligt efter de Krav, som nu ere stillede og det Maal, som nu er sat, er absolut nødvendigt, at disse Enkeltmandsøvelser vælges af en saadan Art og udføres paa en saadan Maade, at ingen af Gymnasterne forbliver i Uvirksomhed i væsentlig længere Tid, end han selv har Brug for til Hvil eller Stedforandring.

Efter denne Motivering vil jeg tillade mig at oplæse det andet Punkt for dem:

»Da Lærlingenes Kraft og Udvikling i Almindelighed er ulige, bør de Øvelser, som skulle udføres af alle, være saaledes valgte, at de paa den ene Side kunne udføres af de svageste, og at paa den anden Side de stærkeste kunne lægge fornøden Energi ind i Øvelserne, saa at de kunne have fuldt Udbytte af dem. Tillige bør der i hver Time afholdes Øvelser, hvor Lærlingenes Individualitet kan komme til at gøre sig mere gældende, end det kan ske ved Fællesøvelser alene, saasom Spring, Hævbevægelser o. fl., men disse bør vælges af saadan Art og ledes paa saadan Maade i mindre Troppe eller i Strøm, at de Tider, hvori hver enkelt er

uvirksom, blive saa kortvarige som muligt og ikke væsentlig længere end fornødent til Hvil og Stedforandring.»

Jeg vil tillade mig at slutte, som jeg begyndte med at udtale den Mening, at skønt disse Ting se temmelig selvfølgelige ud, saa vil en Resolution angaaende dem være af stor Værdi. Den vil for det første være af Betydning ved fremtidige Forhandlinger om Gymnastiksystemer. Er man enig om dette, saa er dermed hvert Gymnastiksystem lagt til Side, som ikke i det minste kan tilfredsstille disse Krav, eller som i hvert Fald ikke kan bruges saaledes, at disse Krav kunne blive tilfredsstillede. Er altsaa et System saadant, at en Lærer med sin bedste Villie og sin bedste Kundskap ikke er i Stand til at bruge det saaledes, at disse Krav kunne blive fyldestgjorte, saa ere vi færdige med det. Men desuden, hvis der er forskellige Systemer, som kunne tilfredstille disse Krav og altsaa kunne komme i Betragtning, saa ere vi færdige med at forhandle om dette, hvori de begge gjøre Fyldest; saa forhandle vi kun om Ulighederne ved Systemerne.

Men endvidere er der Udsigt til, naar vi faa en saadan Grund lagt, at vi saa paa følgende Møder paa lempelig Maade kunne føje endnu en Sandhed til. Jeg kunde f. Ex. ønske at faa en Sandhed med som denne: Der bør være Plads til Leg i enhver Gymnastiktime. Der er altsaa Mulighed for ved følgende Møder at faa tilföjet nye Punkter, og alt eftersom dette sker, indsnevres de Uligheder, der kunne være mellem de forskellige Systemer. De følges ad et længere Stykke Vej, eller ogsaa skilles de fuldstændig ud fra Vejen, saa at de ikke kunne regnes for at være Gymnastiksystemer til Skolebrug. Jeg er overbevist om, at denne Fremgangsmaade har den Fordel ved sig, som findes ved enhver Fremgangsmaade, som søger at gaa ad de Veje, som Videnskaberne i Almindelighed have fulgt.

Det er muligt, der i Øjeblikket her i Sverrig ikke er Brug for en saadan Fundering for et saadant Grundlag, det kan jeg ikke have nogen Mening om. Men naar vi se paa den Mængde Systemer, som findes ude i Verden, alle mulige Steder, maa vi drage den Slutning, at det er nødvendigt at begynde paa bar Bund, og jeg vil opfordre det hele Lærermøde, men ganske fornemmelig de svenske Mænd og Kvinder, hvem vi skylde saa megen Tak, til at staa os bi med at faa en saadan Grundsætning slaaet fast — ud fra den kan saa videre Fremskridt ske.

Krigsassessor Paul Petersen (København): Det har glædet mig overordentlig at høre Herr Professor la Cours Udtalelser. Den Erfaring, han har indhøstet ligner i mange Henseender den, jeg har gjort, og som Bevis herpaa tør jeg maaske henvise til den Fremvisning, jeg har haft den Ære at give her oppe, hvor jeg net-

op ved Apparatovelserne driver Individualiteten saa vidt, som Elevernes Anlæg og Kræfter tillade. Det er ogsaa nødvendigt, hvis jeg skal være i Stand til at vedligeholde Interessen. Man opnaar ganske vist ikke derved at komme rundt til alle Apparaterne i Timen, men naar man som f. Eks. jeg har 17 forskellige, saa vilde det ogsaa være umuligt at naa rundt til dem alle i en Time, selv om man kun tog en Øvelse i hvert Apparat. Naar man tager en frit staaende Øvelse og derpaa holder sig til et af Apparaterne og saa tager f. Eks. Springning, Øvelser, der staa i Modsætning til hinanden, saa er Legemet ogsaa saa gennemarbejdet, at der ikke behøves mere. Der er en Ting, jeg vil spørge Professor la Cour om; naar han talte om Skolen, er det saa Barneskolen eller Højskolen? (Professor la Cour: Jeg vil nødig svare kort derpaa, jeg vil helst svare senere). — Der er et Punkt, jeg maa tillade mig at angribe, og det er den kortvarige Uddannelse af Lærerne. Den Lærer, der har faaet en kortvarig Uddannelse, tror jeg ikke er egnet til at undervise Elever, der skulle have en længere Uddannelse. Der bliver jo en betydelig Forskel paa at Arbejde paa en Højskole, hvor de have Eleverne i temmelig kort Tid og paa en Barneskole, f. Eks. en Latinskole, hvor vi have Eleverne fra deres sjette til deres attende Aar. Og hvis det en Gang skulde komme saa vidt — hvad der aldeles ikke er umuligt, og hvad der er fuldt ud berettiget — at vi faa en Times Gymnastik hver Dag 12 Aar i Træk, saa maa den Lærer, som skal udfylde de Fordringer og den Pligt, der der stilles, sandelig ikke have nogen kort Uddannelse, naar han til enhver Tid skal kunne vedligeholde Elevernes Interesse ogsaa naar deres Dygtighed stiger. Skal han kunne individualisere og fortsætte med at holde dem til Ilden, saa maa han have en Kilde at øse af, som der ingen Bund er i. Thi merker den flinke Elev, at nu har han haft den samme Øvelse et Par Aar i Træk, saa siger han Tak. Jeg tror, at det, at der intet nyt er at byde, kan være Grund til, at der sommetider er lidt Mangel paa Tilgang til de frivillige Foreninger. Det er en stor Opgave at finde nye Øvelser, som kunne forsvares, og som holde sig indenfor Loven om den alsidige harmoniske Udvikling. — Med Hensyn til det at samle et Gymnastiksystem tror jeg, at man maa gaa frem paa følgende Maade, at man siger: Der er et menneskeligt Legeme, som er ens for os alle, der er de Bevægelser i Ledene og ingen andre, og der er Muskler til at udføre de Bevægelser — var saa god, samle nu et System! Giv i Systemet Anvisning paa alle de Bevægelser, der findes i Ledene, overanstræng ikke Eleven, men lad ham arbejde rolig, og lad saa Øvelserne være saadanne — det har Nachtegall skrevet flere Gange — at hele Legemet gennemarbejdes, saa tror jeg, at Fordringerne for en væsentlig Del ere fyldestgjorte.

Professor Törngren: Jag vill gerna hörsamma inledarens uppmaning, att vi svenskar skulle säga några ord om den indelning, han gjort upp på ett så förträffligt sätt och med en så synnerligen väl uttänkt begränsning, för att vi skulle kunna komma till ett samförstånd, hvarigenom man vid diskussioner i gymnastik eller i gymnastiska ämnen kunde med större lätthet förstå hvarandra, till den grad att vi vid olika tillfällen alltid skulle komma att tala om precis samma sak. Inledarens framställning om, att målet för eleverna skulle vara sundhet och arbetsduglighet, kan väl ingen säga något annat om, än att det är ett synnerligen fördelaktigt mål. Vinna vi sundhet, vinna vi nemligen hvad deraf följer: utveckling. Ty sundhet och utveckling kunna ej skiljas från hvarandra hos en växande individ, och individen växer icke endast i barnaåren, utan vidare ända upp till den mogna åldern. Äfven sedan denna ålder uppnåtts, blir icke något absolut stillestånd, emedan en omsättning alltid eger rum inom organismen, som mer eller mindre beror af det arbete, som kroppen utför. Derför föreställer jag mig, att professor la Cour icke vidare begränsat, hvad han menar med skola. Medlen till utveckling få lof att vara ett rörelseförråd, som är tillräckligt stort, för att rörelserna må kunna omvexlas i lämpligt urval. Rörelserna måste äfven vara graderade på ett förståndigt och klart sätt, beroende sist af det inflytande, som rörelserna skola utöfva. Ty med samma rörelse kan jag åstadkomma väsentligen olika resultat, om jag icke graderat, icke tagit ett lagom mått; och med måttet hänger tillsammans sättet eller formen, om man så vill, ty man ökar måttet genom formens fullständigare tillgodoseende Detta passar väl öfverens med, hvad inledaren framställt om att tillgodose individerna uti de samfälda öfningarna. Detta låter sig äfven förträffligt göra, och utan tvifvel är det riktigt att ställa den fordran på de samfälda öfningarna, att de icke skola gå för långt för någon, utan vara till nytta för alla. Icke heller gör jag min gerning som gymnastiklärare riktigt, om jag drifver upp hjernverksamheten eller gör handlingen för lång; men jag bör drifva upp den så, att jag sist får den rätta vinsten af öfningarna, och derför måste också naturligtvis valet af rörelser grunda sig på och hänsyn tagas till blodomloppet och mycket annat. I afseende på användandet af det rörelseförråd, som begagnas, har också inledaren rätt uti, att läraren kan gå till väga antingen på det sättet, att han följer ett schema, eller ock skall läraren vara fri, men skall han känna sig fri, så måste han hafva tillräcklig insigt uti icke allenast rörelseförrådet såsom sådant, utan också den olika verkan, som rörelserna ega; d. v. s. han skall känna rörelsen icke endast till formen, utan äfven det rent anatomiskt fysiologiska, och vi få kanske äfven tillägga, i samma mån han har att göra med ömtåliga individer, äfven det pedagogiska. — En liflig och rask instruktör

återigen låter efter ett schema utföra rörelsen på ett mycket förtjenstfullt och nyttigt sätt, och utan tvifvel har han under sin verksamhet vunnit en sådan erfarenhet, att han rent af känner, att han går riktigt tillväga. Ty ingen skall förneka riktigheten af, att, då man länge har hållit på att leda gymnastik inom ett visst åldersområde, så följer ens både inre och yttre öga med, och uppfattningen blir fullständig, änskönt icke individen kan gifva en fullständig förklaring, hvarför de göra så eller så. Men en sådan måste hafva ett för sig uppgjordt schema att följa, som är fullt allmängiltigt.

Det är tydligt, att då en mängd individer komma tillsammans och skola öfva sig eller lära något, det må vara hvad som helst, och målet icke just är inhemtande af lärdomen, utan målet är individen sjelf, då måste individualiteten tillgodoses. Ty vi vilja ju naturligtvis, att hvarje ungdom, yngling eller qvinna, skall få den utveckling, som kan komma den till del, och derför måste man också individualisera. En liten obetydlig skilnad förefinnes emellan individualiseringen i det ena fallet och det andra, men det är en sådan gemensamhet, som begreppet innehåller i båda fallen, så att en gräns är svår att draga. I de samfälda rörelserna bör naturligtvis äfven ske en individualisering, som antydes deraf, att den ene skall utföra rörelsen efter sitt mått, en annan efter sitt o. s. v. Exemplet, som togs från en armuppsträckning, är också alldeles riktigt, ty man vet, att det är en väsentlig skilnad på armuppsträckning och armuppsträckning. Individualisering vid samöfning förekommer, såsom det här blifvit sagdt, naturligtvis deruti, att individen är oberoende af den andra i afseende på rummet; de få utföra sina rörelser den ene efter den andre, den ene bredvid den andre, med hvar och en sina redskap. Såsom exempel gafs häfrörelse etc.

I afseende på rörelsens inflytande vidrördes äfven det af föredraganden, då han talade om densammas detaljuppgift eller detaljinverkan. Det är, hvad vi gemenligen kalla för sjelfvalda öfningar. Hvarje rörelse har en särskild verkan, fastän mera i ett fall än i ett annat.

Jag instämmer också deruti, att icke alltför långa pauser böra förekomma, då det är fråga om att använda tiden till individens utveckling, ty deraf blir förlust af tid. Det finnes emellertid äfven en annan orsak, hvarför pauser måste undvikas. Från en mycket kraftig ansträngning bör man ej under en längre stund öfvergå till fullkomlig overksamhet. Härpå se vi äfven exempel vid kapplöpningar. Hästen ställes icke genast in i spiltan, utan hålles i rörelse tills han får sin funktionsverksamhet lagom afpassad för det hela. Äfven från denna synpunkt sedt kan jag ej annat än fullständigt instämma uti hela inledningen, hvarför jag begränsar mig till att instämma uti det resolutionsförslag, som redan är framstäldt.

Major Balck: Jag har delvis blifvit förekommen af professor Törngren, så att det vore egentligen att upprepa det han sagt och dels det professor la Cour sagt i sitt inledande föredrag, om jag här skulle närmare utveckla de tankar, jag antecknat på detta papper. Hans anförande står för oss svenska gymnaster såsom något så sant och så riktigt, att vi nästan skulle kunna kalla det för vår svenska gymnastiks a b c.

Vi vilja söka främja sundhet och arbetsduglighet, sade professor la Cour. Jag skulle gerna vilja tillägga såsom ett ytterligare litet moment: friskt sinne. Ty det andliga elementet i den gymnastiska undervisningen vill jag hålla strängt fast vid och uti prof. la Cours begrepp sundhet ingår äfven något för sinnet uppfriskande, ty utan detta kan jag ej tänka mig verklig sundhet.

Vidare vill jag framhålla, att öfningarna skola vara lämpade efter individernas krafter och utveckling, eller i allmänhet taget, efter deras ålder. Äfven påpekades såsom ett moment att tillägga till önskemålet, eller till hvad som skall framställas såsom resolution, begreppet disciplin, och om jag ej hörde fel, äfven ett eget framträdande. Detta beteckna vi hos oss såsom god hållning, något som ju är eftersträfvansvärdt. Och ledaren, som leder en skolas gymnastiköfningar, måste, såsom förut påpekats, disponera öfver ett tillräckligt stort rörelseförråd, så att han har en rik källa att hemta ur. Det är väl också vårt systems a b c, att det är uppstäldt i röda streck, och rörelserna lämpade efter sina verkningar. Redskapen äro uppstälda efter rörelserna, icke rörelserna efter redskapen.

Jag vill äfven i likhet med prof. la Cour framhålla vigten af, att schemat ombytes mycket ofta. Gerna ville han, om jag ej missförstod honom, att det skulle ombytas dagligen. Detta synes mig vara bra, då lärjungarne kommit så långt, att de äro beredda att göra, hvad jag vill. På de högre utvecklingsstadierna får man dock naturligtvis begränsa denna fordran, ty der får man ej gå lika hastigt tillväga, utan man blir då tvungen genomgå samma öfning under flera dagar.

Hvad utförande och form beträffar, vill jag framhålla, att de äro lika vigtiga för ett godt resultats vinnande som lystringen. Det framhölls nämligen af inledaren ganska riktigt, att det ligger en utbildning i lystringen. Men jag tror ej, att man får drifva lystringen, skärpan och tempot alltför långt, emedan jag fruktar, att man då möjligen förlorar i formen, hvilken jag, som sagdt, anser vara lika vigtig, ty det är först genom den riktiga formen som jag får den riktiga rörelsen.

Så kommer frågan, huru rörelsen skall utföras. Inledaren nämnde då om »fellesøvelser», att sådana icke böra vara för svåra för de svaga, men ändock så, att de starka hafva valuta och nytta

af öfningarna. Ja, något sådant är mycket önskvärdt och äfven möjligt att åstadkomma. Ett sätt att ytterligare skärpa just denna fordran genom att samtidigt öfva något starkare utgångsställningar med de bättre utvecklade, hvarigenom man får fram en gemensamhet i utförandet som just frambringar den gemensamhet i arbetet, som jag anser vara af uppfostrande betydelse. Jag vill vid detta tillfälle dock påpeka, att jag, i det jag fäster afseende vid de svaga, ej får drifva detta derhän, att de starka möjligen känna sig hållna tillbaka. Man skall låta individualiteten göra sig så mycket som möjligt gällande.

Hvad beträffar den mycket vigtiga frågan, som äfven af inledaren framhållits, att icke någon individ bör gå alltför lång stund overksam under öfningarna, så är detta ett af de vigtigaste momenten i all god gymnastikundervisning. Den ena rörelsen bör aflösa den andra slag i slag, så att hvilan endast kommer att bestå i omvexling af rörelser. Under redskapsrörelser blir det helt naturligt pauser och dem' anser jag äfven vara på sin plats. Dock få de icke blifva för långa. Efter en stark häfrörelse eller efter ett kraftigt språng behöfves återhemtning, och tillfälle härtill lemnas ju genom dessa pauser, om afdelningarne äro lämpade efter antalet redskap.

Inledaren påpekade äfven, att han skulle önska, att vi hunne med frågan om ungdomens behof. Deri instämmer jag på det lifligaste, och jag gör det så mycket hellre, som jag anser det såsom en fråga för dagen. Jag önskar, att vi inrymma en aktningsgärd åt leken genom att utveckla resolutionen derhän, att vi äfven påpeka lekens betydelse för dagöfningen i skolan. Af en annan talare påpekades, att ett system skall lemna kroppen fullt genomarbetad för att systemet skall vara godt. Detta förutsätter naturligtvis, att jag skall arbeta rätt och att hvarje öfning skall hafva sin riktiga, åsyftade verkan efter de principer, som äro lagda till grund för den allmänna åskådningen, samt att den är graderad efter individens behof af rörelser. Och det är derför ytterst vigtigt för en gymnastiklärare, för att han skall kunna göra denna gradering, att han känner rörelsernas verkan, exempelvis armrörelsernas.

Jag fruktar, att jag nu alltför mycket upprepat, hvad som förut blifvit sagdt men jag har velat yttra mig i denna principfråga för att be att få instämma med professor la Cour.

Kapten Silow: Jag skall endast be att få instämma med professor la Cour ifråga om de principer, som här blifvit framstälda, och jag är öfvertygad om, att vi alla skola kunna ena oss om dem. Här i vårt land hafva dessa principer varit gällande från detta århundrades början, när Ling först framträdde. Det är således ingenting nytt, icke ens de smådetaljer, som i professor la Cours föredrag vidrördes.

Endast en sak vill jag närmare uppehålla mig vid. Det nämdes, att rörelseförrådet skutle vara anatomiskt, fysiologiskt och pedagogiskt riktigt etc., det skulle vara ordnadt i slägten och dessa åter i sin tur i arter o. s. v. För skolgymnastiken tror jag dock det vara af största vigt, att en särskild ordningsföljd är gifven, i hvilken dessa slägten och arter följa på hvarandra. Vi få icke blanda dem om hvarandra, så att det endast säges: den och den rörelsen är vigtig, utan äfven: den rörelsen kan följa på den och den rörelsen, men icke på den.

Af vigt är äfven, att detta ej sker schablonmessigt, så att ynglingen eller barnet för hvarje dag vet, att nu skall den och den rörelsen komma. Det är så böjligt detta förråd, att man mycket väl kan kasta om ordningsföljden och i vissa fall äfven bör göra det, och detta olika för olika åldrar. Jag tror, att det skulle blifva alltför vidlyftigt, om vi här skulle genomgå de principer, hvarefter ett sådant schema bör uppställas. Men det vore intressant, om detta vid ett kommande möte kunde komma under diskussion och skäl finge väga mot skäl.

Här har äfven talats om individen. Ja, det är någonting, som man naturligtvis bör, så vidt möjligt är, tillgodose under en skolgymnastik, men det är en af de svåraste uppgifterna för en gymnastiklärare. Det är ingen konst att sätta upp ett system af den beskaffenheten, att man med det kan undervisa två eller tre; men gif mig hundra elever och anslå en viss begränsad tid för ett godt resultats åstadkommande, då först visar det sig, hvad systemet duger till. Vi arbeta med stora massor af pojkar på en gång, på den grund att vi ej hafva råd att hafva en lärare i gymnastik för två eller tre elever.

Dagliga öfningar är någonting, vi böra hålla på. Det är bättre, att vi hafva öfningar en kort stund hvarje dag än en längre stund en à två gånger i veckan. De fristående rörelserna ega i och för sig förmågan att tillgodose individen. Vid dem ligger sjelfva kraften inom en sjelf, och till följd deraf kunna de blifva nyttiga för den muskelstarke likaväl som för den svage. Hvar och en sätter till den kraft han har, och det är just det, man vill hafva fram. För individualiseringen hafva vi ett annat sätt deri, att vi sätta tillsammans eleverna icke efter klasser, utan efter deras ålder, anlag och kroppsliga utveckling, och afdelningarna blifva så många, som tiden tillåter. En sådan afdelning på en 60 à 70 barn uppdelas likaledes i mindre grupper. Men att drifva individualiseringen längre, tror jag, ej vore lämpligt. Jag tror nu, att det är att sätta värde på ett system, der man på detta sätt kan få fram individualisering äfven med en massa elever.

Hvad beträffar, att leken skulle ingå såsom ett moment uti en dagöfning, kan jag ej vara med derom, huru mycket jag än håller

på leken. Ty leken är ju också ett slags tillämpning för de små, den är, hvad idrotten är för de större, och derför anser jag, att den bör stickas in såsom ett led vid sidan af gymnastiken. Men tiden är för kort tillmätt, för att leken skulle kunna ingå uti hvarje dags gymnastiklektion.

Fru Asp: Med den största aktning för den siste talarens stora ledande förmåga, hvilken jag sett prof på, så måste jag dock opponera mig mot hans principer att öfva massor på en gång genom att uppdela dem i särskilda afdelningar. Detta kan aldrig förliknas vid det resultat, man vinner, då man endast leder en hel klass i gymnastik. Och blir detta icke möjligt på annat sätt än genom att gifva barnen gymnastik blott 3 gånger i veckan, så skulle jag föredraga det. Jag har sett, att tre timmar i veckan lemna ett utmärkt godt resultat, om gymnastiken ledes väl. Det utråkar icke barnen, att hafva hvarannandagsgymnastik, då de deremot ofta tänka, om de hvarenda dag skall in uti gymnastiksalen: hafva vi gymnastik nu igen!

Få de en dags mellanskof, bli de så lifvade för rörelserna, att de i allmänhet på denna mellantid röra sig frivilligt, de leka, de täfla, de gymnastisera på skolgården, om dertill finnes tillfälle, alltnog, de skaffa sig motion på annat sätt. Genom att låta dem fasta på detta nöje hvar annan dag, sporrar man dem. Vi få ju ej heller gifva dem alltför mycket, då vi tilldela dem något annat godt.

Ett ofantligt stort företräde är det, att klassen står omedelbart under läraren, och vida bättre än att splittra barnen uti afdelningar. Samverkan mellan lärare och lärjungar blir helt annorlunda, då man gymnastiserar klass för klass. Men nu svaras: det finnes ej tid, det finnes ej råd härtill. Herre Gud, på hvad skola vi offra, om icke på vår skolungdom: Det är ej värdt att tala om det ekonomiska, det *måste* finnas råd. Man skall hålla en väl aflönad lärare i hvarje skola, som åt denna egnar hela sin verksamhet och hela sin personlighet. Och när kan man bättre individualisera, än när man har de skilda åldersklasserna under särskild behandling? Klart är ju, att man äfven inom en klass är tvungen att i någon mån individualisera, men detta kan naturligtvis ske lättare och riktigare der, än då man har att göra med 100.

Jag kommer så till frågan om leken. På det första stadiet är leken nästan hufvudsaken. Vi kunna under leken taga till ögonmärke allt detta, som professor la Cour framlade såsom gymnastikens abcd. Vid hafva lekar, som taga bålmusklerna i anspråk, vi hafva lekar för benen, för armarne o. s. v. På det sättet kunna vi ju genomarbeta kroppen så allsidigt, att den får hvad den behöfver på en timme. Redskapen äro mindre vigtiga för de små, men så småningom stiger redskapens vigt, och då minskas betydel-

sen af leken. Dock böra vi ej lemna leken å sido, så länge det är möjligt att hafva den qvar.

Krigsassessor PAUL PETERSEN (Köbenhavn): Naar jeg før talte om at ose af Kilden, saa var det naturligvis Meningen, at det var en forstandig og vel udviklet Lærer, der indlod sig paa at øse deraf. At den uerfarne og daarligt øvede Lærer øser galt og øser for stærkt, har jeg set mange Eksempler paa. — Der er sjælden Diskussion om Gymnastik med de Herrer Svenskere, uden at vi komme saa stærkt ind paa Spørgsmaalet om Øvelsernes Virkning. Men hvad ved man saadan egentlig talt rigtig i Detailler om Øvelsernes Virkninger? Hvor lever den Mand i Verden, der kan sige, at den Øvelse der har den Virkning, og den Øvelse har en anden Virkning? Vi kunne slutte os til det, men jeg tror ikke, at den Mand er født endnu, der kan sige bestemt, hvilken Virkning en Øvelse har — maaske han kommer. — Jeg er enig med Herr Professor Törngren i, at man efter en meget stærk Øvelse ikke maa søge Hvile. Men naar Herr Professoren samtidig lavede en Sammenstilling med den Anstrængelse, som en Væddeløbshest har haft, saa vil jeg dertil sige, at jeg tror ikke, at nogen Gymnastiklærer nogensinde vil anstrænge en Elev saa stærkt; thi en Væddeløbshest bliver jo bragt i en saadan Tilstand, at vi ikke vide, hvad Øjeblik, den styrter; men en saa stærk Anstrængelse kan der jo ikke være Tale om ved Undervisning af Mennesker.

Leg i hver Time! Ja som Belønning for Flid; Leg for Børn i 9 Aars Alderen. Jeg har gjort den Erfaring hjemme, at saa længe de ere i Alderen fra 7—9 Aar, gaar det brillant, saa kan jeg kommandere dem, saa ere de bange for mig. Hvis mine Elever have været flittige, og Tiden tillader det, saa siger jeg til dem før de sidste 5 Minutter: I have arbejdet godt, nu maa I lege. — Med Hensyn til Følgeordenen af Øvelserne, saa bør den være fornuftig, men man kan ogsaa binde Læreren saadan til en Følgeorden, at han kun kan vække mindre Interesse hos Eleverne, og saa tror, at man staar sig ved at have en Følgeorden, der er lidt mindre streng og saa faa bedre Arbejde — Til at arbejde med Elever i hundredevis, skal der dygtige Lærerkræfter; jeg paastaar, at en Lærer har fuldt op at gøre med 50 Elever ad Gangen. Det mest ejendommelige, jeg har hørt, var at en af de ærede Talere sagde, at Svenskerne ikke havde Raad til at holde Lærere. Skulde Svenskerne, som har ofret Millioner paa den Sag, ikke have Raad til at holde Lærere? Hvad skulde vi da sige nede i Danmark, hvor man ikke har ofret andet end den Uddannelse, som de militære Lærere have faaet, men hvor man aldrig har ofret en Øre paa de civile Lærere? Nej, er der noget Land, hvor man har Raad til at holde Lærere, saa er det i Sverrig, hvor der er et saa storartet Arrangement for Gymnastik. Tænk dem i Danmark, hvor vi f.

Eks. i de private Pigeskoler gaa rundt og gør Gymnastik i nogle Huller. Jeg har i mange Aar været Lærer i en privat Pigeskole, hvor jeg kun havde et lille Etfags Værelse at arbejde i. — Saa talte Kaptajn Silow om, at naar han havde 200 Elever satte han den ene Tredjedel hen til Ribberne. Det er altsaa 66 Elever paa en Gang til et Apparat. Min Erfaring med Hensyn till Apparatøvelser er den, at Eleven sætter stærk Pris paa, at han ved, at nu har han min fulde Opmærksomhed, men har jeg 66 Elever paa en Gang er jeg bange for, at de tænke: Aa han ser ikke paa mig. Der maa være et Øjeblik, hvor der er stærkt Samarbejde mellem Lærer og Elev. Denne Masseuddannelse tror jeg ikke er heldig i andre Retninger end i den økonomiske.

Kapten Silow: Jag skall söka vara så kort som möjligt. Men jag vill påpeka, att diskussionen kommit på afvägar, och att det vore önskvärdt, om vi kunde hålla oss till ämnet och icke sväfvade så vidt ut, att vi aldrig komma till slut. Här är det fråga om några grundprinciper för gymnastiken och några speciela saker rörande det eller det. Men gent emot hvad herr Petersen sade om rörelsernas verkningar, så vill jag fastslå, att det väl är en känd sak, att rörelsen har en allmän verkan, men äfven att den har en speciel. Herr Petersen säger, att man kan göra hvad som helst, det gör ingenting, ty det är endast rörelse. Är det möjligen efter sådana principer, som herr Petersens gymnastik bedrifves? Säkert är emellertid, att om man har en krökt rygg, har det visat sig, att den kan rätas just genom *vissa* rörelser, men icke genom att göra hvad för slags rörelser som helst. Det var endast härom jag ville tala.

KrigsassessorPaul Petersen (København): Højtærede Forsamling! Den Bemærkning om Øvelsens Virkning skulde jeg selvfölgelig ikke have tilladt mig at citere, hvis den var af mig selv. Den er ikke af mig selv; den er af en Mand, som er eksamineret svensk Gymnastikdirektör fra Centralinstituttet. Hans Udtalelse er den, at dette med Øvelsens Virkning i sine yderste Detailler er en meget vanskelig Sag at komme ind paa. Hvis han var til Stede, vilde han selv fremføre den. Hans Navn er Dr. Abraham Clod-Hansen.

Major Anderson: Då det här sades, att man skulle uttala såsom mötets önskan, att i gymnastikprogrammets dagöfningar äfven lekar skulle ingå, framhöll kapten Silow de svårigheter, som stälde sig emot att i dagöfning införa leken, och jag ber att härutinnan på det lifligaste få instämma med kapten Silow. Det är nämligen icke möjligt att under en dagöfning, begränsad till 25 minuter,

kunna införa äfven lek. Vill man få fram denne, måste man derför utbyta gymnastiklektionen och använda tiden för denna uteslutande för leken, eller också måste leken förläggas till annan tid af dagen. Det var det ena, jag ville säga. Det andra var, att jag icke kan finna det lämpligt, att ett möte, sådant som detta, alldeles med tystnad låter det uttalandet gå förbi, att hvarannandagsöfningar och hvar tredjedagsöfningar kunde fullt motsvara dagliga öfningar. Jag tror, att man härvidlag, utan att göra sig skyldig till någon öfverdrift, skulle kunna göra en jemförelse och säga: hvarför kunna vi ej intaga en mägtig måltid hvar tredje dag i stället för att hvarje dag intaga en eller två af lättare beskaffenhet? Jag ber på det lifligaste att få opponera mig emot en uppfattning, sådan som denna. (Instämmanden.)

Major Lyström: Jag skall icke upptaga tiden, utan ber endast att på det varmaste få instämma med den siste talaren.

Major Balck: Jag fattade professor la Cours önskan om leken så, att den skulle ingå såsom ett element i dagöfningarna. Icke så, att det skulle vara en fullständigt ordnad lek, utan åtskilliga lekformer, som hafva en allmän lifvande verkan, och som mycket väl kunde flickas in uti en dagöfning. Jag hemställer till professor la Cour, om ej detta var hans mening, och om så var förhållandet, ber jag att få instämma med honom i den åsigten, att det är synnerligen lämpligt att få in sådana lekformer då och då. Deremot medgifver jag gerna, att skall det vara en fullständigt genomförd lek, tager den hela tiden för sig i anspråk, och det kan ej gå för sig. Om emellertid professor la Cour ville närmare precisera sin mening i denna punkt, vore det af intresse. Jag tror, att jag uppfattat honom rätt.

Professor la Cour: Jeg vil gerne takke for den gode Modtagelse, som Forslaget har modt fra de fleste Sider. Maa jeg gore et Par Bemærkninger til, hvad der er sagt.

Forst haaber jeg, at ingen anden har opfattet min Udtalelse om Læreruddannelsens Korthed paa samme Maade, som det her er blevet nævnt af en æret Taler. Thi det er en selvfolgelig Ting, at Læreruddannelsen helst bor være saa omhyggelig som muligt og helst være tilstrækkelig lang. Det kunde aldrig falde mig ind at mene andet.

Der blev endvidere af den samme ærede Taler spurgt, om jeg mente Barneskolen eller den voksne Skole, og det er ganske vist, at der er Forskel paa de to Skoler. Men naar jeg her har kaldt det ganske simpelt »Skolen», saa er det fordi et Skolegymnastiksystem skulde gjælde ethvert Tilfælde, hvor der er Born eller

Voksne samlede om et aandeligt Arbejde, og de under dette aandelige Arbejde gøre Gymnastik for at opretholde Sundhedens Krav og skaffe Legemet almen-menneskelig Udvikling.

Endvidere nævnte den samme ærede Taler, at det ikke var muligt at faa alle Apparaterne arbejdede igennem. Major Balck har svaret derpaa, og jeg skal ikke opholde mig videre derved, thi det er jo ikke Apparaterne men Menneskene, der skulle arbejdes igennem.

I øvrigt takker jeg baade for den Velvillie, Forslaget har mødt og for de Bemærkninger, der ere gjorte dertil, og jeg haaber, at disse Bemærkninger ville kunne forlige sig med selve Forslaget. Naar f. Eks. Kaptajn Silow udtalte sig for Ønskeligheden af, at faa den rette Orden fundet og slaaet fast, er jeg ganske enig med ham deri; men dette ligger jo indirekte i Forslaget, idet der deri er anført, at der skal tages tilbørligt Hensyn til Blodomløbets og andedrættets Krav. Men för øvrigt vilde ogsaa jeg ønske, at et følgende Møde kunde give Anledning til at udforme dette Punkt nærmere. I øvrigt opfatter jeg Kaptajn Silows Udtalelse om Individualiseringen ved Fællesøvelserne saaledes, at han vil gjøre opmærksom paa, at allerede ved Fællesøvelserne gjør Individualiteten sig gjældende. Jeg sætter megen Pris paa, at dette Punkt er understreget; men jeg opfatter alligevel Kaptajn Silow saaledes, at han ikke ønsker at fjærne alle disse Øvelser, som kunne foregaa i Træk efter hinanden, udførte af Enkeltmand. Jeg opfatter ham ikke saaledes, som om han ønskede, at denne Side af Sagen skulde fjærnes af Forslaget

Efter de Ytringer, der ere faldne med Hensyn til Leg, maa jeg foreslaa, at vi opsætter dette til næste Gang. Jeg er bange for, at dette Punkt let kunde volde Vanskeligheder, som vi ikke let kunde faa ryddet af Vejen. Jeg har ikke opført det paa Forslaget endnu, og jeg undlader fremdeles at opføre det i Haab om, at det kan opføres en anden Gang.

Krigsassessor Paul Petersen (København): Det har aldrig været min Mening, at Apparaterne skulde gennemarbejdes. Jeg ved ikke, hvorledes den sidste ærede Taler er kommen til det Resultat. Jeg mener, at man ikke kan komme med Eleverne gennem alle Apparaterne. Det er ganske vist en Ordstilling, der kan misforstaaes.

I den Skole, hvor jeg har den Ære at have været Lærer i 27 Aar, driver vi aldrig Gymnastik om Sommeren, men kun Svømning og Leg, navnlig Boldtspil. Er det Regnvejr, have vi et Halvtag paa Pladsen, og saa tager jeg nogle militære Øvelser. — Naar jeg før kom til at nævne Ordet »Huller» om Gymnastiksalene i København, maa jeg rette det dertil, at i de smaa private Pige-

skoler, hvor de have Gymnastik, drives den virkelig i Huller i Sammenligning med de fortrinlige svenske Gymnastiksale. — Major Balck har Ret i, at der findes Lege, som kunne øves i 2—3 Minutter, men kun som Belønning til mindre Børn for Flid i Timen. Jeg ved ikke, om nogen af de ærede Damer og Herrer have prøvet at sige: Ja, kære Børn, ere I flittige, faa I Lov til at lege. Det er en Drivfjeder til Arbejdet, som har hjulpet mig mange Gange.

Major ANDERSON: Jag har ingenting emot, att det blir framställdt på det sättet. Men jag skulle önska, att ingressen blefve formulerad så, att dessa erinringar blifva uttalade icke såsom något nytt, utan att det endast är gamla sanningar, som inledaren af frågan ansett det af en eller annan orsak vara skäl uti att åter föra fram. I annat fall kunde de, som stå utom gymnastiska förhållanden, åtminstone i vårt land, få den uppfattningen, att detta vore något alldeles nytt, som prof. la Cour låtit oss och verlden veta. Med den största veneration för hvad han sagt, anser jag dock, att ingressen bör så formuleras. Utan ett sådant tillägg kan jag för min del ej vara med om resolutionsförslagets antagande.

Generalmajor GADD: Önskar major Anderson ett tillägg till resolutionsförslaget af följande lydelse: »I synnerhet som mötet anser de i förslaget antagna grunderna förut vara gällande.»

Professor TÖRNGREN: Jag vet icke, om professor la Cour kan känna sig belåten med ett sådant tillägg. Enligt min mening har han tydligt angifvit, att han velat hafva *sitt* förslag fram, för att vi skulle få vissa principer fastslagna så, att vi derigenom skulle kunna åtskilja ett system från alla andra system och således komma derhän, att då vi tala om gymnastik, så tala vi om, hvad som här förut blifvit kalladt för mensklig gymnastik. Men är prof. la Cour belåten med tillägget, så har jag ingenting emot det.

Generalmajor GADD: Tiden har nu framskridit så långt, att de i punkt 7 och följande punkter upptagna öfverläggningsämnen icke kunna blifva förmål för någon diskussion.

Mötets afslutande.

Øverlærer BERGMANN (Frederiksberg): Maa jeg tillade mig at foreslaa de Herrer Professor Kromann og Professor la Cour som danske Medlemmer.

Professor KROMANN (København): Jeg tror, at naar min kære Landsmand, Herr Øverlærer Bergmann, nævnede to, var det under en stiltiende Forudsætning, som alle vi danske med Glæde slutte os til. Det vilde være os en Fornøjelse, om det næste Gymnastiklærermøde kunde finde Sted i Danmark. Men det gaar i hvert Tilfælde mig saaledes, at det er med en vis Frygt, jeg inviterer vore svenske Brødre derover, fordi vi maa erkende, at vi staa meget tilbage for dem i gymnastisk Indsigt og Dygtighed, og at vor Organisation er langt ufuldkomnere end deres. Naar vi derfor indbyde dem, maa det være med den Tilføjelse, at vi bede dem komme og tage til Takke med Forholdene, saaledes, som vi kunne byde dem og selv medbringe saa meget som muligt af Indsigt og Dygtighed.

Generalmajor GADD: Det fjerde allmänna gymnastiklärare-mötet har härmed nått sitt slut, och har det i stadgarne för mötet afsedda ändamålet blifvit tillgodosedt, så långt tiden det medgifvit. Innan vi emellertid åtskiljas, så ber jag att till Eder alla få uttala å den förberedande bestyrelsens vägnar ett tack för den talrika tillslutningen. Jag vänder mig då först till främlingarne, våra vänner från Norge och Danmark, och derefter till Eder, landsmän och landsmaninnor, som från skilda delar af vårt land kommit hit för att genom Eder sakkunskap och Edert intresse bidraga till den vigtiga och stora uppgiften att genom en sund utveckling fostra vår ungdom och särskildt våra ynglingar till dugande män i fosterlandets tjenst. Dessa Edra sträfvanden båda godt för framtiden för tankarnes och idéernas sammanjemkning. Jag önskar, att tillfälle härtill ofta måtte återkomma, och är det uti denna önskan, jag härmed upplöser detta 1895 års gymnastikläraremöte.

Professor TÖRNGREN: Herr General! Mina damer och herrar! Det är visserligen sant, att det är angeläget, att vi få komma tillsammans, landsmän och landsmaninnor, med hvarandra och med naboländernas innevånare som kamrater på det gemensamma området. Men det behöfves också, för att våra förhandlingar skola

leda till något godt resultat, att det ordnas på ett lämpligt sätt, att vi underordna oss en ordförande. Och för den ledning, vi i detta afseende här hafva fått, kunna vi endast till herr generalmajor Gadd frambära vårt djupa och vördsamma tack.

Herr Generalen intresserar sig för kroppsöfningar icke uteslutande för krigets ändamål, utan för ungdomens och för individernas egen skull, vare sig individerna tillhöra det uppväxande slägtet, redan äro vuxna eller tillhöra de lidande. Dessa åsigter har jag, och flera med mig, varit i tillfälle att flera gånger höra uttalas af Herr Generalen. Vi hoppas, att Herr Generalen skall fortsätta att egna vår sak detta intrasse, och begära alla och enhvar enskildt att fortfarande få vara inneslutna i Herr Generalens välvilja. Vi tillönska äfven Herr Generalen sjelf en fortsatt lyckosam framtid, och detta äfven uti kriget, om sådant påtvingas oss, men fast heldre alljemt såsom hittills som deltagande ledare under freden och i vår utveckling. Vi helsa och tacka Herr Generalen för den hjelp, han gifvit oss. Ett tvåfaldigt hurra för General Gadd! Lefve han!

Tal efter mötet.

Professor LA COUR: Maa jeg benytte Leiligheden til paa de fremmedes Vegne at sige Tak for Gæstevenskabet heri Sverrig. Det var f. Eks. i Aftes saa stærkt, at vi kun kunde udfylde det halvt — vi kunde nemlig ikke være to Steder paa en Gang. Men maa jeg dernæst som en af dem, der skgl tage imod Dem i Danmark, byde Dem hjertelig Velkommen og udtale det Haab, at De ville mode saa talrigt som vel muligt. Vel have vi, som Professor Kromann udtalte, ikke saa store Ting at byde Dem som her, men der er Grode i det, det vokser i Danmark, og det kan ogsaa have sin Interesse for Dem, der ere komne videre, at se, hvorledes det gaar om Foraaret. Jeg opfordrer mine Landsmænd og de ovrige fremmede til at udbringe et trefoldigt Leve — vi kunne dog ikke overbyde Svenskerne — for vore svenske Værter. De leve (Hurra)!

Krigsassessor PAUL PETERSEN (Kobenhavn): Maa jeg bringe Modets Deltagere min Tak, fordi de to Gange have gjort mig den Ære at overvære mine Damers Præstationer og for det Bifald, hvormed de have fulgt disse.

Stud. theol. Löjtnant RYNNING (Christiania): Min hjerteligste Tak for den venlige Modtagelse i Sverrig. Hvis De siger om os Nordmænd, at det, at vi leve paa Fjældet, har gjort vore Hjerter

haarde, saa forsikrer jeg Dem, at naar vi kommer ned til de svenske Sletter, smelte vi fuldstændig ved den Værme, som strømmer ud fra de svenske Hjerter. Vi ere kun faa Deltagere fra Norge her til Stede, men jeg haaber, at Tallet ved fremsidige Møder vil vokse, saa at vi ogsaa en Gang kunne faa den Glæde at se et Møde afholdt i Norge. En hjertelig Tak og et Leve for vore Værter (Hurra).

Pris 2 kronor.